

**T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI**

**BANKA SATIN ALMA VE BİRLEŞMELERİNİN PAY
SENETLERİ ÜZERİNE ETKİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tuncay KELLEĞÖZ

Çorum 2020

BANKA SATIN ALMA VE BİRLEŞMELERİNİN PAY SENETLERİ ÜZERİNE ETKİLERİ

Tuncay KELLEGÖZ

**Sosyal Bilimleri Enstitüsü
Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Eşref Savaş BAŞCI**

ÇORUM-2020

KABUL VE ONAY

Tuncay KELLEĞÖZ tarafından hazırlanan “*Banka Satın Alma ve Birleşmelerinin Pay Senetleri Üzerine Etkileri*” başlıklı bu çalışma, 14/07/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

(Doç. Dr. İlker SAKINÇ) (Başkan)

İmza

(Doç. Dr. Eşref Savaş BAŞCI) (Danışman)

İmza

(Dr. Öğr. Üyesi Ali BAYRAM)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

İmza

Prof. Dr. Mehmet EVKURAN
Enstitü Müdürü

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yaptığımı beyan ederim.
(14/07/2020)

Tuncay KELLEGÖZ

ÖZET

KELLEĞÖZ, Tuncay. *Banka Satın Alma ve Birleşmelerinin Pay Senetleri Üzerine Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi), Çorum, 2020.

Bu tezde banka satın alma ve birleşmelerinin pay senetleri üzerine etkileri araştırılmıştır. Banka satın alma ve birleşmelerinin tarihi, nedenleri, ülkemizde ve dünyada gelişimi detaylı olarak incelenmiştir. Çalışmada veri seti olarak Türkiye’de 2000 yılından sonra yapılan banka satın alma ve birleşmeleri seçilmiştir. Akbank T.A.Ş., Denizbank A.Ş., Finansbank A.Ş., Şekerbank T.A.Ş., T. Garanti Bankası A.Ş. ile Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. analizde incelenen bankalar arasında yer almıştır. Adı geçen bankaların satın alma ve birleşme faaliyetlerinin pay senetleri üzerine nasıl bir etkide bulunduğu Olay Analizi yöntemi ile incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre bankaların satın alma ve birleşme faaliyetlerinin pay senetleri üzerinde olumlu veya olumsuz yönde mutlaka bir etkisinin var olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kavramlar: Banka, Satın Alma, Birleşme, Banka Satın Almaları, Banka Birleşmeleri

ABSTRACT

KELLEGÖZ, Tuncay. *Effects of Bank Acquisitions and Mergers on Stocks*, (Master Thesis), Çorum, 2020.

In this thesis, the effects of bank acquisitions and mergers on share certificates were investigated. The history, reasons, and development of bank acquisitions and mergers have been examined in detail in our country and in the world. In the study, the data sets made after 2000 buying banks in Turkey and mergers are selected. Akbank T.A.Ş., Denizbank A.Ş., Finansbank A.Ş., Şekerbank T.A.Ş., T. Garanti Bankası A.Ş. and Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. It was among the banks examined in the analysis. The effect of the purchase and merger activities of the mentioned banks on the share certificates has been analyzed by the Event Analysis method. According to the results of the analysis, it is concluded that the banks' purchasing and merger activities have a positive or negative effect on their shares.

Keywords: Bank, Acquisition, Merger, Bank Acquisitions, Bank Mergers

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	xi
ÖN SÖZ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKA SATIN ALMA VE BİRLEŞME KAVRAMLARI VE SÜREÇLERİ

1.1. SATIN ALMA VE BİRLEŞME KAVRAMLARI	3
1.1.1. Satın Alma	4
1.1.2. Birleşme	5
1.2. BİRLEŞME TÜRLERİ	6
1.2.1. Yatay Birleşmeler	7
1.2.2. Dikey Birleşmeler	9
1.2.3. Karma Birleşmeler	11
1.2.4. Yerel ve Sınır Ötesi Birleşmeler	12
1.3. BÜYÜME	14
1.3.1. İçsel Büyüme	14
1.3.2. Dışsal Büyüme	15
1.4. BANKALARIN SATIN ALMA VE BİRLEŞME NEDENLERİ	16
1.4.1. İçsel nedenler	18
1.4.1.1. Maliyet Avantajı Sağlamak	19

1.4.1.2. Ürün Çeşitlendirme.....	19
1.4.1.3. Piyasa Payını Artırmak	20
1.4.1.4. Riski En Aza İndirmek	21
1.4.1.5. Etkinliği Arttırmak.....	22
1.4.1.6. Sinerji Oluşturmak.....	23
1.4.1.7. Verimliliği Arttırmak.....	24
1.4.1.8. Pay Senetlerinin Değerini Arttırmak	25
1.4.1.9. Yöneticilerin Etkinlik ve Çıkarlarını Arttırmak.....	25
1.4.1.10. Kapasite Artışı Sağlamak.....	27
1.4.2. Dışsal nedenler.....	27
1.4.2.1. Rekabet koşullarına uyum sağlamak	27
1.4.2.2. Yasal zorlama ve teşvikler.....	28
1.4.2.3. Teknolojik Nedenler	29
1.4.2.4. Müşteri taleplerindeki değişimler	30
1.4.2.5. Finansal Krizler.....	32
1.4.2.6. Vergi avantajları	33
1.5. BİRLEŞME SÜRECİ	33
1.5.1. Piyasa Analizi	34
1.5.2. Hedef Banka Analizi.....	34
1.5.3. Yasal Zemin İncelemesi.....	35
1.5.3.1. Vergi Kanunları Açısından İnceleme	35
1.5.3.2. Türk Ticaret Kanunu Açısından İnceleme.....	36
1.5.3.3. Bankacılık Kanunu Açısından İnceleme.....	38
1.5.3.4. Sermaye Piyasası Kanunu Açısından İnceleme.....	39
1.6. BİRLEŞME AŞAMALARI.....	40
1.6.1. Planlama Evresi	41
1.6.1.1. Genel Stratejik Plan	42
1.6.1.2. Faaliyet Görev Yapılanması	42
1.6.1.3. Birleşme Planı.....	43
1.6.1.4. Aday Analizi	44
1.6.1.5. Yüksek Potansiyel Taşıyan Bankalarda Yoğunlaşma	44
1.6.2. Araştırma-Uygulama Evresi	45
1.6.2.1. Görüşme Stratejisi.....	45
1.6.2.2. Niyet Mektubu	46

1.6.2.3. Ölçme ve Değerlendirme	46
1.6.3. Sonuçlanma ve Entegrasyon Evresi.....	47
1.6.3.1. Sonuç Anlaşması.....	47
1.6.3.2. Fiziki Birleşme.....	48
1.6.3.3. Finansal Birleşme	49
1.6.3.4. Birleşme Finansmanı	49
1.6.3.5. Entegrasyon	50
1.7. BİRLEŞME SÜRECİNDE BAŞARIYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER. 51	
1.8. TÜRKİYE’DE BANKA BİRLEŞMELERİ..... 52	
1.8.1. Türkiye’de Banka Birleşmelerinin Nedenleri.....	54
1.8.2. Garanti Bankası A.Ş. BBVA Birleşmesi Örneği	55

İKİNCİ BÖLÜM

BANKA SATIN ALMA VE BİRLEŞMELERİNİN DÜNYADAKİ GELİŞİMİ

2.1. DÜNYA’DA BANKA BİRLEŞMELERİ..... 58	
2.1.1. Dünya’da Banka Birleşmelerinin Tarihi.....	64
2.1.2. Dünya’da Banka Birleşmelerine Genel Bakış	66
2.2. DÜNYA’DA BANKACILIK SEKTÖRÜNÜ DEĞİŞİME ZORLAYAN NEDENLER	67
2.2.1. İç Piyasa Koşulları	70
2.2.2. Küresel Piyasa Koşulları.....	71
2.3. DÜNYA’DA BANKA BİRLEŞMELERİNİN NEDENLERİ	73
2.3.1. Müşteri İhtiyaçları.....	75
2.3.2. Geniş Pazarlardan Faydalanma.....	76
2.3.3. Risk Çeşitlendirme.....	79
2.3.4. Yasal Teşvikler	80
2.3.5. Ortak Değerler Ekonomisi	82
2.3.6. Etkinlik Sağlamak.....	83
2.4.1. Amerika Birleşik Devletleri’nde Birleşme Mevzuatı	85
2.4.2. Amerika Birleşik Devletleri’nde Banka Birleşmeleri.....	87
2.5.1. Avrupa Birliği Ülkelerinde Birleşme Mevzuatı.....	91
2.5.2. Avrupa Birliği Ülkelerinde Banka Birleşmeleri	93
2.6.1. Japonya’da Birleşme Mevzuatı.....	100

2.6.2. Japonya’da Banka Birleşmeleri	102
2.7.1. Gelişmekte Olan Ülkelerde Piyasa Gelişmeleri.....	104
2.7.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde Banka Birleşmeleri.....	107

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE BANKA SATIN ALMA VE BİRLEŞMELERİNİN PAY SENETLERİ ÜZERİNE ETKİLERİNE YÖNELİK UYGULAMA ÖRNEĞİ

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	111
3.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI	111
3.2.1. Analizde Kullanılan Değişkenler	112
3.3. YÖNTEM	113
3.4. VERİ SETİ VE BULGULAR	114
3.4.1. Akbank T.A.Ş. Olay Analizi Sonuçları	116
3.4.2. Denizbank A.Ş. Olay Analizi Sonuçları	118
3.4.3. Finansbank A.Ş. Olay Analizi Sonuçları	124
3.4.4. Şekerbank T.A.Ş. Olay Analizi Sonuçları	128
3.4.5. T. Garanti Bankası A.Ş. Olay Analizi Sonuçları	130
3.4.6. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. Olay Analizi Sonuçları	138
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	144
KAYNAKÇA	147

TABLULAR DİZİNİ

Tablo	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1. Satılan ve Birleşen Bankalar Listesi	54
Tablo 2.1. Dünya’da Yapılan En Büyük Tutarlı 20 Banka Satın Alma ve Birleşmesi..	61
Tablo 2.2. Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Banka Satın Alma ve Birleşmeleri	97
Tablo 2.3. Avrupa Birliği’nde Yapılan En Büyük Tutarlı 20 Banka Birleşmesi.....	98
Tablo 2.4. Gelişmekte Olan Ülkelerde Banka Satın Alma ve Birleşme Verileri.....	109
Tablo 3.1. Analize Konu Olan Banka Listesi	112
Tablo 3.2. Analize Konu Olan Bankalar ve Satın Alma/Birleşme Tarihleri	115
Tablo 3.3. Akbank T.A.Ş.’nin Durum 1 Test Sonuçları	116
Tablo 3.4. Akbank T.A.Ş.’nin Durum 2 Test Sonuçları	117
Tablo 3.5. Denizbank A.Ş.’nin 17.10.2006 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları	118
Tablo 3.6. Denizbank A.Ş.’nin 17.10.2006 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları	119
Tablo 3.7. Denizbank A.Ş.’nin 28.08.2012 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları	120
Tablo 3.8. Denizbank A.Ş.’nin 28.08.2012 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları	121
Tablo 3.9. Denizbank A.Ş.’nin 31.07.2019 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları	122
Tablo 3.10. Denizbank A.Ş.’nin 31.07.2019 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları	123
Tablo 3.11. Finansbank A.Ş.’nin 29.01.2007 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları	124
Tablo 3.12. Finansbank A.Ş.’nin 29.01.2007 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları	125
Tablo 3.13. Finansbank A.Ş.’nin 15.06.2016 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları	126
Tablo 3.14. Finansbank A.Ş.’nin 15.06.2016 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları	127

Tablo 3.15. Şekerbank T.A.Ş. Durum 1 Test Sonuçları	128
Tablo 3.16. Şekerbank T.A.Ş.'nin Durum 2 Test Sonuçları	129
Tablo 3.17. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 23.12.2005 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları	130
Tablo 3.18. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 23.12.2005 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları	131
Tablo 3.19. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 22.03.2011 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları	132
Tablo 3.20. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 22.03.2011 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları	133
Tablo 3.21. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 27.07.2015 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları	134
Tablo 3.22. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 27.07.2015 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları	135
Tablo 3.23. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 22.03.2017 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları	136
Tablo 3.24. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 22.03.2017 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları	137
Tablo 3.25. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 28.09.2005 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları	138
Tablo 3.26. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 28.09.2005 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları	139
Tablo 3.27. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 05.02.2020 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları	140
Tablo 3.28. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 05.02.2020 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları	141
Tablo 3.29. Anlamlılık Durumlarına Göre Hipotezlerin Genel Değerlendirme Tablosu.....	143

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1. Görüşme Stratejisi	455
Şekil 1.2. Çözümleme Şeması	53
Şekil 1.3. BBVA Global Hizmet Haritası.....	56
Şekil 2.1. Dünyada Gerçekleşen Banka Satın Alma ve Birleşme Bilgileri	62
Şekil 2.2. Dünyada Bölgeler/Ülkeler Bazında Birleşme Tutarları (Toplam).....	63
Şekil 2.3. Dünyada Bölgeler Bazında Toplam Tutar /Birleşme Sayısı Oranları	64
Şekil 2.4. Amerika Birleşik Devletlerinde Banka Satın Alma ve Birleşme Bilgileri.....	90
Şekil 2.5. Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Banka Satın Alma ve Birleşme Bilgileri...	100
Şekil 2.6. Japonya'da Banka Satın Alma ve Birleşme Bilgileri.....	104
Şekil 2.7. Gelişmekte Olan Ülkeler Banka Birleşme Bilgileri.....	110
Şekil 3.1. Akbank T.A.Ş.'nin 17.10.2006 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri	117
Şekil 3.2. Akbank T.A.Ş.'nin 09.01.2007 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri	118
Şekil 3.3. Denizbank A.Ş.'nin 31.05.2006 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri	119
Şekil 3.4. Denizbank A.Ş.'nin 17.10.2006 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri	120
Şekil 3.5. Denizbank A.Ş.'nin 08.06.2012 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri	121
Şekil 3.6. Denizbank A.Ş.'nin 28.08.2012 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri	122
Şekil 3.7. Denizbank A.Ş.'nin 22.05.2018 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri	123
Şekil 3.8. Denizbank A.Ş.'nin 31.07.2019 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri	124
Şekil 3.9. Finansbank A.Ş.'nin 03.04.2006 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri	125
Şekil 3.10. Finansbank A.Ş.'nin 29.01.2007 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri	126

Şekil 3.11. Finansbank A.Ş.'nin 22.12.2015 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri	127
Şekil 3.12. Finansbank A.Ş.'nin 15.06.2016 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri	128
Şekil 3.13. Şekerbank T.A.Ş.'nin 21.06.2006 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri	129
Şekil 3.14. Şekerbank T.A.Ş.'nin 15.03.2007 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri	130
Şekil 3.15. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 25.08.2005 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri	131
Şekil 3.16. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 23.12.2005 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri	132
Şekil 3.17. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 02.11.2010 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri	133
Şekil 3.18. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 22.03.2011 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri	134
Şekil 3.19. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 19.11.2014 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri	135
Şekil 3.20. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 27.07.2015 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri	136
Şekil 3.21. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 21.02.2017 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri	137
Şekil 3.22. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 22.03.2017 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri	138
Şekil 3.23. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 31.01.2005 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri	139
Şekil 3.24. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 28.09.2005 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri	140
Şekil 3.25. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 29 ve 30 Kasım 2019 Tarihli Birleşme Duyuruları AAR ve CAAR Değerleri	141
Şekil 3.26. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. 05.02.2020 Tarihli Birleşmeleri AAR ve CAAR Değerleri	142

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

r : Faiz Oranı

t : Zaman

Δ : Delta

∞ : Sonsuz

Σ : Toplam

Kısaltmalar

AAR : Ortalama Anormal Getiri (Average Abnormal Return)

AB : Avrupa Birliği

AET : Avrupa Ekonomik Topluluğu

AR : Anormal Getiri (Abnormal Return)

BAE : Birleşik Arap Emirlikleri

BBVA : Banco Bilbao Vizcaya Argentaria

BDDK : Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

BK : Bankacılık Kanunu

bk. : Bakınız

CAAR : Kümülatif Ortalama Anormal Getiri (Cumulative Average Abnormal Return)

ECB : Avrupa Merkez Bankası

DIC : Japonya Mevduat Sigorta Kurumu

DVK : Damga Vergisi Kanunu

FSA : Japonya Finansal Hizmetler Kurumu

GOÜ	: Gelişmekte Olan Ülke
IMF	: Uluslararası Para Fonu
KAP	: Kamuyu Aydınlatma Platformu
KDV	: Katma Değer Vergisi
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMSF	: Tasarruf Mevzuatı Sigorta Fonu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
USD	: Amerikan Doları
vb	: Ve benzeri
vd	: Ve diğerleri
vs	: Vesaire

ÖN SÖZ

Bu çalışmada banka satın alma ve birleşmelerinin pay senetleri üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığı, etkisi varsa da olumlu veya olumsuz olarak ne yönde ve ne derecede etkilediği hususları incelenmiştir. Bankaların pay senetleri borsada işlem görüyorsa pay sahipleri de artık bankanın birer ortağı olmakta, bankanın ortaklık yapısında değişime neden olan olaylar doğal olarak tüm pay sahiplerini de ilgilendirmektedir. Aynı zamanda bankanın verilecek satın alma ve birleşme kararları bankanın ortaklarını ilgilendirdiği gibi tüm yatırımcıları da ilgilendirmekte, yatırımcıların doğru kararı vermesi bankanın alacağı kararlara piyasanın olumlu veya olumsuz tepki vermesi ile ilintili bulunmaktadır. Bu anlamda bankaların şeffaf ve denetlenebilir bir formda bulunmaları, yapacakları satın alma ve birleşme faaliyetlerinin her aşamasında mevzuat çerçevesinde yatırımcıları zamanında ve doğru bir şekilde bilgilendirmeleri, hem yeni yatırımcıların hem de bankanın mevcut ortağı durumda bulunan yatırımcıların yönlendirilmesi ve haklarının korunması noktasında büyük önem arz etmektedir.

Tez çalışmamın her aşamasında engin bilgi, tecrübe ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Eşref Savaş BAŞCI'ya, literatür erişiminde her türlü kolaylığı sağlayan Hitit Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Şube Müdürü Reha AKKAYMAK'a, bu süreçte göstermiş olduğu sabır ve destek için başta eşim Fatma KELLEGÖZ'e, oğlum Burak KELLEGÖZ ve kızım Elif KELLEGÖZ'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Saygılarımla

Tuncay KELLEGÖZ

GİRİŞ

Başlangıçta seyyar olarak tacirlerin tezgâh üstü para alışverişleri şeklinde başlayan ve adını bu alışverişlerin üzerinde yapıldığı banklardan alan bankacılık sektörünün serüveni, günümüzde klasik işlevlerinin çok ötesine geçerek geliştirdikleri argümanlar sayesinde finansal piyasaların ana unsuru olarak devam etmektedir.

Bankacılık sektörü günümüze gelinceye kadar iki büyük dünya savaşı, akabinde yaşanan ekonomik krizler ve 1990'lardan sonra başlayan finansal serbestleşme dönemlerini yaşamış, iletişim teknolojilerinde kaydedilen ilerlemeler sayesinde günümüzdeki şeklini alabilmiştir. Banka birleşmeleri Avrupa ülkelerinde geçmişte çok az sayıda yapılagelse de yoğun olarak 1990'lardan sonra finansal serbestleşme ve eyaletler arası sınırlamaların kaldırılması ile birlikte Amerika Birleşik Devletlerinden başlayarak Avrupa kıtasına, oradan da tüm dünyaya yayılmıştır.

Küreselleşme sektöre farklı bir boyut kazandırmış, internet bankacılığı sayesinde sermaye hareketleri geçmişe göre çok daha karmaşık bir seyir izlemeye başlamıştır. Bütün bu hareketler bankacılık sistemleri üzerinden yapılmakta, yaygın iletişim, teknoloji ve şube ağına sahip olan bankalar sektörde konumlarını sağlamlaştırırken, günün koşullarına ayak uyduramayan bankalar ise etkinliklerini kaybederek hedef banka halini almışlardır.

Bu çalışmada banka satın alma ve birleşmelerinin pay senetleri üzerine etkileri araştırılmış, çalışmanın birinci bölümünde banka satın alma ve birleşme süreçleri ve bankaları bu sürece iten nedenler detaylı olarak ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde dünyada yapılan banka satın alma ve birleşmelerinin tarihi, gelişim süreci ve nedenleri incelenerek, coğrafi bölgelere göre önem arz edenler ayrı ayrı ele alınmış, tablo ve grafiklerle yaşanan durum ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Türkiye'de Banka Satın Alma ve Birleşmelerinin Pay Senetleri Üzerine Etkilerine Yönelik Uygulama Örneği başlıklı üçüncü bölümde ise, 2000 yılından günümüze kadar Türkiye'de yapılan banka satın alma ve birleşmeleri incelenmiştir. Bu satın alma ve birleşme faaliyetlerinden pay senetleri halen borsada işlem gören bankalar seçilerek, satın alma veya birleşme faaliyetinde bulunan bankaların bu tercihlerinin pay senetleri

üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu Olay Analizi (Event Study) Yöntemi ile araştırılarak elde edilen bulgular sonuç ve öneriler bölümünde değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKA SATIN ALMA VE BİRLEŞME KAVRAMLARI VE SÜREÇLERİ

Son yıllarda yurt içinde ve yurt dışında birçok bankanın birleşme ve satın alma haberlerini sıklıkla duymaktayız. Bankalar finansal sistemin baş aktörleridir ve sosyal hayatın içerisinde yer almaktadırlar. Bankaların satın alma veya alınma ya da birleşme haberleri bankaların pay sahipleri ile birlikte; devletin ilgili kurumlarını, kurumsal ve bireysel tüm müşterilerini, dolayısı ile toplumun büyük bir kesimini ilgilendiren önemli gelişmelerdir.

1.1. SATIN ALMA VE BİRLEŞME KAVRAMLARI

Banka satın alma ve birleşmelerinin kendilerine has birtakım özellikleri olmasına rağmen firma satın alma ve birleşmelerinden bağımsız olarak değerlendirilemezler. Bankalar çok ortaklı veya halka açık yapılarına rağmen tüzel kişiliğe haiz birer firmadırlar. Bankaların birleşmesinde yaygın olarak banka birleşmesi tabiri kullanılırken firmalarda ise bu durum firma ya da şirket evlilikleri tabiri ile ifade edilmektedir.

Satın alma ve birleşme kavramları yabancı literatürde “merger”, “acquisition”, “consolidation”, “joint venture”, “takeover” vb. kelimelerle ifade edilmekte, Türkçede ise bu kelimelerin karşılıkları bileştirilerek oluşum biçimine göre “merger” kelimesini birleşme, “acquisition” kelimesini ise birleşmeyi de içine alan üst bir kavram olarak satın alma kelimesi karşılamaktadır (Arı, 2007, s. 3).

Birleşme ve satın alma kavramları genel olarak birbirinden bağımsız firmaların bir çatı altında toplanması olarak tanımlanmakta ve her iki kelime birbirinin yerine kullanılmaktadır.

- Satın Alma: Bir firmanın kendisinden küçük veya karlı bir firmanın hisselerinin bir kısmını ya da tamamını satın alarak bünyesine katma operasyonu olarak tanımlanmaktadır (Gedikkaya ve Gürler, 1999, s. 1).
- Birleşme: Birbirinden bağımsız iki veya daha fazla firmanın hukuk kuralları içerisinde belirli şartlarda anlaşarak bir araya gelmesi birleşme olarak tanımlanmaktadır. Yeni durumda anlaşmaya göre firmanın idaresi firmaların

birisinde ya da kuracakları yeni firma aracılığı ile yapılabilmektedir (Straub, 2007, s. 82).

1980’li yıllarda firmalar, satın aldıkları firmanın sermayesi ile borçları kapatarak kısa dönemde yeni kaynakların elde edilmesini amaçlarken, 1990’lı yıllardan sonra birleşmeler ağırlık kazanarak, pay sahiplerine büyük getiriler vaat edilmesi ve birleşilen firma ile karşılıklı işbirliği içerisinde çalışılarak her iki tarafın da güçlendirilmesi amacı güdülmeye başlanmıştır (Soresen, 2000, s. 424).

Türkiye’de ise yaşanan ekonomik krizlerin etkisi ile bankacılık sektöründe 2002 yılına kadar yapılan satın alma ve birleşme operasyonlarının büyük bir çoğunluğu devlet tarafından yeniden yapılandırma kapsamında getirilen yasal zorunluluklar nedeni ile yapılmıştır. 2002 yılından sonra ise mali yapısı bozularak yasalarla birleşmeye zorlanan bankaların sayısı azalmış ve diğer nedenlerle birleşmeler yapılmaya başlanmıştır (Şahin ve Doğukanlı, 2015, s. 16).

1.1.1. Satın Alma

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından yapılan tanıma göre satın alma “*Bir veya birden fazla ortaklığın varlık ve yükümlülüklerini diğer bir ortaklığa devri ve devrolan ortaklıkların sona ermesidir*” (BDDK, 2002).

Rekabet Kurulu tarafından yayınlanan bir tebliğde ise satın alma “*Herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisini veren araçları devralması veya kontrol etmesi*” olarak tanımlanmaktadır (BDDK, 1997).

Diğer bir tanımda ise Işık (2008)’e göre satın alma (acquisition); “*bir firmanın varlık ve yükümlülükleri ile birlikte bir veya birden fazla firmayı devir almasıdır.*” Satın alma operasyonlarında satın alan firmaların unvanları korunurken, satın alınan firmaların varlık ve borçları yeni firmalara geçmektedir (s. 4).

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere, satın alma; “*bir firmanın bedelini sahiplerine ödeyerek başka bir firmayı kendi adına almasıdır.*” Satın alma ile birleşme kavramları zaman zaman karıştırılmaktadır, satın alma yolu ile alınan firmanın bütün hak ve yükümlülükleri hukuken ortadan kalkarak satın alan firmaya geçmektedir. Birleşmede ise birliktelik sürdürülemez bir duruma geldiğinde firmaların yeniden eski haline dönerek ayrılmaları söz konusu olabilmektedir.

Satın alma ile devralma kelimeleri de birbirine yakın anlam ifade etmekte ve zaman zaman birbiri yerine kullanılmaktadır. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlükte devralmak “*Bir şeyi devir yoluyla almak, teslim almak*” devretmek ise “*Bir malın mülkiyetini, bir mal üzerindeki hakkı başkasına geçirmek*” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Birleşme ve satın almalarda bir firmayı satın almak ile bir firmayı devralmak aynı anlamı ifade etmektedir.

1.1.2. Birleşme

Türk Dil Kurumu (TDK) İktisat Terimleri Sözlüğüne göre (TDK, 2019) birleşme; “*İki firma ya da şirketin, hukuki varlıklarını sona erdirerek, yeni yasal unvan altında bir araya gelmeleri sonucu, her türlü varlık ve yükümlülüklerin yeni oluşturulan firmaya devredilmesi ya da bu iki firmadan birinin diğerine katılması.*” olarak tanımlanmaktadır. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)’nın birleşme tanımı ise, “*Birleşme, iki veya daha fazla ortaklığın varlıklarının ve borçlarının yeni kurulacak olan bir ortaklığa devri ve birleşen ortaklıkların sona ermesi*” şeklindedir (BDDK, 2002).

Yabancı literatüre baktığımızda ise; satın alma ve birleşme birbirinden bağımsız bir şekilde idare edilen iki firmanın varlıklarını ve faaliyetlerini birleştirerek tek bir firmanın kontrolü altında girmesi durumudur (Cooper ve Argyris, 1998, s. 234). Bu tanımlamayı destekler nitelikte diğer bir görüşe göre ise iki ya da ikiden fazla firmanın yasalar çerçevesinde firmalardan birisinin çatısı altında birleşerek o firmanın adı altında faaliyetlerine devam etmesi birleşme olarak ifade edilmektedir. (Moyer, McGuigan ve Kretlow, 1995, s. 795.) Bu şekilde yapılan tanımlamalarda satın alma ve birleşme arasında ayırım yapılmadığı görülmektedir.

Yukarıdaki tanımlamaları genel olarak değerlendirecek olursak, birleşme (merger) tanımının çok farklı şekillerde yapıldığı anlaşılmaktadır. Bazı araştırmacılar birleşme tanımında firmaların birleşme amaçlarını ön plana çıkarırken, bazıları ise birleşen firmaların büyüklüklerini ön plana çıkarmaktır (Arı, 2007, s. 3).

Türk Ticaret Kanunu (TTK) firma birleşmelerine izin veren birleşme başlıklı 136. Maddesinde, bir şirketin diğerini devralması durumunda “devralma şeklinde birleşme” veya yeni bir şirket içinde bir araya gelmeleri durumunda “yeni kuruluş şeklinde birleşme” yoluyla birleşebilirler, şeklinde tarif etmektedir (TTK, 2011).

Bankalar için ise bu tanım, Bankaların Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi Hakkındaki Yönetmelikte yapılmıştır. Tanıma göre “*Bir bankanın, bir veya*

birden fazla banka ya da finansal kuruluş ile tüzel kişilikleri sona ermek suretiyle tüm hak ve alacakları ile mevduat veya katılım fonları dâhil tüm borç ve yükümlülüklerinin yeni kurulacak bir bankaya devri” olarak ifade edilmektedir (Resmi Gazete, 2006).

1.2. BİRLEŞME TÜRLERİ

Firmalar varlıklarını sürekli olarak devam ettirebilmek için büyümek ve kârlarını maksimize etmek isterler. Firmaların beklentilerinden sadece birisinin gerçekleşmesi durumunda bile varlıkları tehlikeye düşebilir. Bu nedenle firmalar varlıklarını devam ettirebilmek için sürekli olarak büyümek, karlarını maksimize etmek ve piyasadaki rakipleri ile rekabet etmek durumundadırlar (Grupta ve Campanha, 2003, s. 627-628.). Bu amaca ulaşabilmek küçük ölçekli firmalara nazaran kar maksimizasyonuna daha hızlı ulaşabilen ve yüksek performans gösterme kabiliyetine sahip büyük ölçekli firmalar için daha kolaydır, nihayetinde firmalar sektöründe daha büyük ya da en büyük olabilmeyi arzu etmekte ve bu hedef için gayret göstermektedirler (Bonn, 2000, s. 32-43.). Bu amaca ulaşabilmenin firmalar için en kolay ve pratik yolu ise birleşmedir.

Firmalar dış büyüme yolunu tercih ederek kısa süre içerisinde büyüme sağlayabilme ve zamandan tasarruf edebilme olanağına sahiptirler, bu şekilde farklı pazarlara kolay bir şekilde ulaşabilme ve büyüme nedeni ile rakiplerin azalması gibi avantajlar sağlayabilmektedirler. Birleşme ya da satın alma operasyonları içsel büyümeye göre ilk etapta maliyetli gibi görülse de içsel büyüme birleşme ve satın almaya göre daha pahalı olmaktadır (Gaughan, 2001, s. 3-4.).

Bazı firmalar farklı bir firma ile birleşme ya da satın alma operasyonlarını, o firmanın insan kaynakları, örgüt kültürü, etkinliği, niteliği ve imajı gibi uyum sorunlarını düşünerek kendi bünyelerinde içsel büyümeyi tercih edebilmektedir. Bazı firmalar ise birleşme ve satın alma yolu ile hızlı bir şekilde katlanarak büyümeyi içsel büyümeye tercih etmektedirler. Son yıllarda ise firmaların büyüme stratejileri arasında özellikle satın alma ve birleşmeler ilk akla gelen strateji olmaktadır (Slovinski, 2000, s. 11). Kendi imkânları ile içsel büyüme için gerekli olan yatırım olanaklarına ve yetişmiş insan gücüne sahip olmayan firmalar için satın alma ve birleşme operasyonları daha kolay ve zahmetsiz bir büyüme strateji olarak durmaktadır.

Devlet tarafından sağlanan finansal güvencelerden yararlanmak ve vazgeçilemeyecek kadar büyük olmak isteyen firmalar büyüme stratejisi olarak birleşmeyi tercih etmektedirler. Devletin mevduat, kredi veya ödemelere tanıdığı

garantilerden faydalanmak isteyen firmalar faaliyetlerini sürdürdükleri sektörde birleşerek değerlerini maksimize etmeye çalışmaktadırlar (Berger, Demsetz ve Strahan, 1999, s. 144). Bu şekilde kredi kullanan, fon tedarik eden ve pay sahibi olanlar devlet garantisinden faydalanma imkânı kazanmış olur, bu durum ise firmaya son derece avantajlı bir konum sağlar.

Birleşme ve satın alma her ne kadar kolay ve pratik avantajlara sahip bir yöntem olsa da içsel büyümeye göre firmalar için hayati bir öneme sahiptir, zira birleşme veya satın almanın başarısızlıkla sonuçlanması durumunda firmalara büyük zararlar verebilmektedir. Firma büyüme stratejisini belirlerken öncelikle amaçlarını tam olarak tespit etmeli ve piyasada etraflı bir araştırma yaparak bu amaçlarına ulaşabilmek için en uygun olan alternatifleri belirlemelidir (Harrison ve Pelletier, 2001, s. 167-170). Belirlenen alternatifler doğrultusunda firmanın ekonomik çevresindeki fırsat ve zorluklarda göz önünde bulundurularak en uygun alternatif seçenek benimsenmeli ve firma hakkında gerekli araştırma yapıldıktan sonra karar verilerek süreçler sıkı bir şekilde takip edilmelidir.

Büyüme amaç edinen firmanın birleşme veya satın alma stratejisini benimsemesi durumunda nasıl bir yol izleyeceğine dair ikinci bir tercih daha yapması gereklidir. Firma faaliyet gösterdiği sektörün içerisinde bulunduğu durumu, mevcut teknolojik altyapı ve kapasite ile üretim gücünü, rakiplerin gücü ve kapasitesini, hammadde ve ara mal temininde yaşanan güçlükleri, yasal düzenlemeler ve sektörün kâr marjı gibi değişkenleri de gözleterek nasıl bir birleşme stratejisi izleyeceğinin kararını vermelidir (Arı, 2007, s. 43).

Birleşme türlerini aşağıdaki şekilde dört başlık altında inceleyebiliriz:

- 1) Yatay Birleşmeler
- 2) Dikey Birleşmeler
- 3) Karma Birleşmeler
- 4) Yerel ve Sınır Ötesi Birleşmeler

1.2.1. Yatay Birleşmeler

Yatay birleşme (horizontal) aynı sektörde faaliyet gösteren firmalar arasında yapılan birleşmeler olarak tanımlanmaktadır. Firmaların pazar paylarının artması ve birleşme nedeni ile sinerji oluşması bu tür birleşmeler için önem arz etmektedir. Yatay

birleşmelerden beklenen en önemli fayda ise pazar payının artmasına bağlı olarak firmaların gelirlerinin artması ve ortaya çıkacak sinerji ile faaliyet giderlerinin azalmasıdır (Sudarsanam, 2003, s. 127). Yatay birleşme ile firma aynı faaliyet kolunda rakibi olan firmayı kısmen ya da tamamen satın almakta ya da birleşmektedir.

Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren, Turizm Bankası-Türkiye Kalkınma Bankası, Emlak Bankası-Anadolu Bankası, Osmanlı Bankası-Garanti Bankası ve Yapı Kredi Bankası - Koçbank birleşmeleri yatay birleşmelere örnek gösterilebilir. Yatay birleşmelerin piyasadaki rekabeti olumsuz yönde etkileme potansiyeli yüksek olduğundan, sürekli olarak devlet tarafından sıkı kurallara bağlanarak kontrol altında tutulmakta ve ilgili kurumlarca denetlenmektedir. Yatay birleşmelerin çokluğuna bağlı olarak, piyasada faaliyet gösteren banka sayısında azalma olması, birleşen bankaların monopolistik rant elde etmelerinin önünü açmaktadır (Deniz ve Işık, 2011, s. 58).

Firma birleşmeleri dalgalar halinde ortaya çıkmakta, oluşan bu birleşme dalgaları ise çoğunlukla yatay birleşmelerden oluşmaktadır. Ekonomik olarak genişleme dönemlerinde birleşme faaliyetleri artış trendine girmekte, bu durum ise pay senedi fiyatları üzerinde etkisini göstermektedir. Teknolojik değişimlerle başa çıkabilmek için en kolay yol olarak yatay birleşmeler tercih edilmektedir. Özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde yaşanan serbestleşme ile birlikte bankacılık ve telekomünikasyon gibi sektörlerde yatay birleşmelerde artışlar yaşanmıştır (Brealey, Myers ve Allen, 2011, s. 817).

Yatay birleşmeler firmalara faaliyet gösterdikleri pazarlarda rekabet üstünlüğü sağlama ve ölçek ekonomilerinden yararlanma fırsatı sağlamaktadır. Birleşmenin aynı alanda faaliyet gösteren firmalar arasında yapılması durumunda, pazar payında yaşanacak artışa bağlı olarak rekabet gücünde artma ve pazarda etkinliğin sağlanmasına neden olmakta, bu durum ise firmaların yatay birleşmeye bağlı olarak piyasa fiyatlarını tek başlarını kontrol edecek bir konuma gelmelerine neden olabilmektedir. Rekabet kurulları özellikle yatay birleşmeleri yakından takip ederek, firma piyasada tek başına etkin olmayacaksa ancak birleşmeye onay vermektedirler (Martin, 1994, s. 260-270).

Yatay birleşmelerin firmalara sağlayacağı yararlar ve piyasadaki etkileri aşağıdaki şekilde özetlenebilir (Aydın, 1990, s. 7):

- Piyasada rakip olan firmaların birleşmesi nedeniyle rekabetin azalması veya ortadan kalkması ile firmaların normalin üzerinde kâr elde etmesi,

- Üretim süreçlerinde kazanılacak uzmanlaşmaya bağlı olarak üretim maliyetlerinin önemli ölçüde azalması,
- Rekabetin azalmasına bağlı olarak reklam maliyetlerinde yaşanacak düşüşler ve birleşilen firmanın dağıtım kanallarında coğrafi şartlara göre sağladığı avantajlara bağlı olarak dağıtım giderlerinin azalması,
- Birleşilen firmanın teknolojik altyapısına bağlı olarak pazarlama ve üretim aşamalarında etkinliğin sağlanması, aynı zamanda bu sayede kaynak kullanımının etkin kullanılması,

Yatay birleşme ile piyasada ele geçirilen rekabet üstünlüğü birleşen firma için gayet başarılı bir sonuç olmasına rağmen, piyasadaki diğer firmalar için durum tam tersidir (Cummins ve Wiess, 2004, s. 2-20). Rekabet koşullarındaki eksiklik nedeniyle piyasadaki durgunluk ve şeffaflığın bozulması sonucu tek el, kartel, trös şeklinde oluşumlar ortaya çıkabilir. Bu tür birleşmeler devletin ilgili kurumları tarafından izlenerek rekabetin korunmasına yönelik tedbirler alınır (Sarıkamış, 2003, s. 43).

Birleşmeler sonucu aşırı büyüyen firmalar için ise hammadde ya da ara mal tedarik ettiği firmaların tek alıcısı konuma gelmelerine ve teminde güçlük yaşamamak için küçük firmaların üretimlerini destekler bir pivot alıcı durumuna düşmelerine yol açmaktadır. Pivot alıcı etkisi (pivot buyer effect) pozisyonu nedeniyle firmanın piyasada pazarlık etme gücü azalabilmekte hatta elinde tuttuğu pazarları kaybetme riski bulunmaktadır (Raskovich, 2003, s. 405-407).

1.2.2. Dikey Birleşmeler

Üretim süreçlerinin farklı noktalarında faaliyet gösteren firmaların birbirleri ile birleşmesi dikey birleşme olarak tanımlanmaktadır. Firmaların hammadde yönüne doğru geri ya da mamul tarafına doğru ileri genişlemesi şeklinde ifade edilen birleşme türüdür. Dikey birleşmeye 2008 yılında dünyanın en büyük navigasyon cihazları üreticisi olan TomTom firması ile harita yazılımı üreticisi Tele Atlas firması birleşmesi örnek gösterilebilir. Birleşme sonrasında TomTom firması gerçek zamanlı uydu ve navigasyon güncellemelerini sağlayabilmek için Tele Atlas firmasının ürettiği dijital harita verilerini kullanmaya başlamıştır (Brealey, Myers ve Allen, 2011, s. 792).

Diğer bir tanımda ise, firmaların ihtiyaç duydukları hammadde ve ara mamulü satan firmalarla birleşmesi geriye doğru dikey birleşme, firmanın ürettiği mal ve hizmetleri pazarlayan firmalarla birleşmesi ise ileriye doğru dikey birleşme olarak

adlandırılmaktadır (Büker, Aşıkoğlu ve Güven, 1997, s. 499). Firmalar kapasitelerinin büyüklüğü ile orantılı bir şekilde birden fazla tedarikçi ve müşteri ile ilişki içerisindedirler, dikey birleşme ile esasında tedarikçileri veya müşterileri birleşerek, tedarik ve pazarlama zincirindeki riskleri en aza indirmeyi amaçlarlar (Roberts, Wallace ve Moles, 2016, s. 1-8).

Firmalar ürettikleri mal ve hizmetlerin kalitesi başta olmak üzere üretim aşamasından tüketim aşamasına kadar her evresinden haberdar olmak, ürün ve hizmetlerinin katma değerini yükseltmek, maliyetlerini düşürmek ve satışlarını garanti altına almak için dikey birleşme yolunu tercih ederler. Firmalar dikey birleşme yolu ile büyümeyi daha çok kaynakların kıtlığı, ara malı tedarikinde yaşanan sıkıntılar, pazarlama ve dağıtım kanallarında yaşanan sorunlar nedeniyle tercih ederler (Johnson, 1999, s. 8). Dikey birleşmelerde teknolojik açıdan birbirini tamamlayan ve üretim bantları birbirini takip eden firmaların birleşmesi, maliyet azaltan bir strateji olanağı sunmaktadır (Williamson, 1990, s. 3).

Geriye doğru tedarikçi firmalar ile yapılan birleşmelerde birleşen firmanın sağladığı avantajların başında, girdilerin istenilen kalitede ve miktarda, gecikme olmaksızın süreçler kontrol altına alınarak teslim alınması gelmektedir. Diğer bir faydası ise müşteri iken yüksek fiyatlarla tedarik ettiği girdileri, birleşmeden sonra kendi bünyesinde daha düşük fiyatlara üreterek sağlayabilmesidir. Bu şekilde hem firma hem de müşteriler için piyasanın rekabet koşullarına göre yansıdığı kadarıyla fiyat avantajları ortaya çıkmış olur. İleriye doğru yapılan birleşmelerde ise maliyet avantajı ile birlikte pazarlama ve dağıtım kanallarında oluşacak sinerji etkisinden faydalanarak avantaj elde etmiş olurlar (Çelik, 1999, s. 21).

Dikey birleşmelerin sağladığı birçok avantaj bulunmaktadır, bu avantajlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Roberts, Wallace ve Moles, 2016, s. 1-9):

- Süreçlerin ortaklaşa yürütülmesi,
- Risklerin en aza indirilmesi,
- Süreçleri yapılandırma yetkisi sağlanması,
- Kalite yönetimi yetkisi,
- Müzakerelerin azaltılması,
- Mülkiyet haklarının korunması,

1.2.3. Karma Birleşmeler

Esas faaliyet alanları arasında doğrudan bir bağlantı bulunmayan firmaların gerçekleştirdikleri birleşmeler karma (conglomerate/unrelated) birleşmeler olarak tanımlanmaktadır. Literatürde bu tür birleşmeler aykırı ya ilişkisiz birleşmeler olarak ta isimlendirilmektedir (İçke, 2007, s. 17). Bir ilaç firmasının motor üreten bir firma ile birleşmesi karma birleşmelere örnek olarak gösterilebilir (Akgüç, 1998, s. 890).

Karma birleşmeler amacına göre ekonomik çeşitlendirme şeklinde de tanımlanarak, firmaların farklı piyasa ve faaliyet alanlarına kısa süre içerisinde girebilmeleri için günümüzde en çok tercih ettikleri seçenekler arasında yer almaktadır. Faaliyet alanındaki risklere karşı koruma sağlamak için yapılan sektörel çeşitlendirme, genellikle farklı endüstrilerdeki sabit teknoloji üretim firmaları arasında uygulanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri ile Avrupa ülkelerinde sıklıkla tercih edilen karma birleşmeler temelde üç gruba ayrılmaktadır (Çelik, 1999, s. 22):

- Ürün Genişletme (Product Extension); Birleşen firmaların üretim, pazarlama ve dağıtım kanalları birbirine benzerdir, fakat firmaların arasında ürettikleri mal ve hizmetler yönünden doğrudan bir rekabet söz konusu değildir.
- Pazar Genişletme (Market Extension); Bu tür birleşmelerde firmaların ürettikleri mal ve hizmetler aynı ya çok benzer olmasına rağmen dağıtım kanalları ve etkin oldukları pazarlar birbirinden farklıdır. Bu şekilde firmalar birleşerek, birleştikleri firmanın etkin olduğu pazarlara kolayca hâkim olmayı ve satışlarını artırmayı hedefler. Özellikle uluslararası birleşmelerde firmalar, hedef ülke pazarlarına kolayca girerek olası risklere karşı avantajlı bir konum elde etmekte ve ürünlerini daha geniş pazarlara ulaştırabilmektedir.
- Saf Karma (Pure Conglomerate) Birleşmeler; Firmaların üretim, dağıtım ve pazarlama kanalları arasında hiçbir benzerlik bulunmadığı, farklı alanlarda faaliyet gösteren firmalar arasında gerçekleşen birleşme türüdür.

Faaliyet gösterdikleri alanlarda benzerlik bulunmayan firmaların gerçekleştirdiği karma birleşmelerin iki önemli özelliği bulunmaktadır. Birincisi bilgi ve deneyimleri olmadığı farklı bir sektöre, o sektörde bilgi ve deneyime sahip bulunan bir firma ile birleşerek araştırma, üretim ve pazarlama gibi temel işletme fonksiyonları üzerinde kontrol gücü sağlamaları. İkincisi ise üretim ve satışlarda meydana gelecek

dalgalanmalara karşı farklı bir sektörde yer alarak ürün çeşitlendirme yolu ile olası riskleri azaltmayı amaçlamalarıdır (Weston, Mitchell ve Mulherin, 2003, s. 5).

Bazı araştırmacılar esasında karma birleşmelerin gizli birer dikey birleşme olduğunu öne sürmektedirler. Bu görüşe dayanak olarak ise farklı sektörde faaliyet gösteren ve hedef olarak seçilen firmanın satın alma ya da birleşme yolu ile dağıtım kanalının ele geçirilmesini, dikey birleşmenin tanımı içerisine yer alması olarak göstermektedirler (Gabrielsen, 2003).

1.2.4. Yerel ve Sınır Ötesi Birleşmeler

Yatay, dikey ve karma birleşmeler firmaların faaliyet gösterdikleri coğrafi bölgeye göre iki gruba ayrılmaktadır. Faaliyet gösterilen ülke sınırları içerisindeki firmaların aralarında gerçekleşen birleşmeler yerel, ülke içerisinde faaliyet gösteren firmalar ile başka ülkelerde faaliyet gösteren firmaların birleşmesi ise sınır ötesi (cross border) birleşmeler olarak nitelendirilmektedir (Arı, 2007, s. 48).

Artan rekabet koşulları firmaları yeni pazar arayışına itmiştir, küreselleşmenin getirdiği avantajlar ile sınırların kalkması, firmaların ürettikleri mal ve hizmetleri uluslararası pazarlara rahatça sunabilme olanakları ve etkinlik arayışları, sınır ötesi birleşmelerin sayısında ve işlem hacminde ciddi artışlara neden olmaktadır (Genç, 2014, s. 14).

Çok uluslu firmalar fabrikalarını hammadde ve ara mal tedarik ettikleri ülkelere kurmakta ya da ürünlerini pazarladıkları ülkelere bayi veya şubeler açarak maliyetlerini azaltmak ve satışlarını artırmak istemektedirler. Bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için kendi imkanları ile mevcut kapasiteleri doğrultusunda yeni fabrikalar açmak hem çok maliyetli hem de zaman alan bir iştir. Bu sebeple yeni pazarlara girmek ve orada kalıcı olmayı hedefleyen uluslararası firmalar kolay bir seçenek olan sınır ötesi birleşmeleri tercih etmektedirler. Sınır ötesi birleşmelerin yerel birleşmelere oranla daha karlı olacağına ilişkin yaygın inanç ile birlikte, 1990 yılından sonra gerçekleşen birleşmelerin daha çok sınır ötesi birleşmelerden oluştuğu gözlenmektedir (Bjorvatn, 2004, s. 1211-1226).

Bankacılık sektöründe 2008 krizinden sonra yapılan sınır ötesi banka birleşmeleri sayı ve işlem hacmi olarak azalış gösterse bile, sınır ötesi banka birleşmelerinin finansal sonuçları ülkelerin ekonomilerini derinden etkilemeleri nedeniyle irdelenmesi gereken bir konudur. Sınır ötesi banka birleşmelerini tetikleyen nedenler arasında; bilişim

teknolojileri yatırım maliyetlerinin yüksek olması, kapsam ve ölçek ekonomilerinden yararlanma isteği, sektörde etkinlik arayışı, sinerji etkisi beklentisi, pazar payını artırma hedefi, yeni dış pazarlara girme arzusu, büyük banka olmanın getireceği koruma ve garantiler, müşteriye takip etme stratejisi, satışa çıkarılan bankalardan kar etme beklentisi, hedef ülkelerin finansal gösterge ve beklentileri yer almaktadır (Ateşoğlu Coşkun ve Karğın, 2016, s. 44).

Bankaların yerleşik olarak faaliyet gösterdikleri ülke ile birlikte farklı ülkelerde de bankacılık sektöründe sınır ötesi birleşme yolu ile faaliyet göstermeleri; farklı kredi oranlarına, faiz ve likidite riskine sahip buldukları için finansal çeşitlendirme yapmalarına imkân tanımaktadır. Bu şekilde bankalar ekonomide meydana gelecek olumsuz koşullardan en az şekilde etkilenerek, bazen de krizleri fırsata çevirerek olası risklerden korunmuş olurlar. Yatırımlarını özellikle yeterli denetim ve gözetim bulunmayan, tam rekabet koşulları oluşmamış piyasaların bulunduğu az gelişmiş ülkelere yapan bankalar, bu durum ve fırsatlardan yararlanarak büyük kazançlar sağlayabilmektedirler (Arı, 2007, s. 49).

Yerel ve sınır ötesi banka birleşmelerinde alıcı bankanın hedef banka üzerinde uygulayacağı modern ve etkin yönetim teknikleri, yönetim ve denetimde etkinliğinin artmasını, kullanılacak yeni ve gelişmiş teknolojiler sayesinde ölçek ekonomisinden yararlanarak verimlilik artışı sağlanmasını ve satın alan bankanın pazar payını arttırarak yeni kar olanakları elde etmesini sağlayabilmektedir (Ateşoğlu Coşkun ve Karğın, 2016, s. 42).

Asya ülkelerinde yapılan banka birleşmelerini Claessens ve Glaessner (1998) inceleyerek; bankacılık sektöründe sınır ötesi banka satın alma ve birleşmelerinin uluslararası kalite ve standartları getirerek o ülkedeki bankacılık standartlarını yükselttiğini, daha uygun kaynaklara erişimi kolaylaştırarak daha etkin ve güvenli bir bankacılık sistemin oluşmasına katkı sağladıklarını belirlemişlerdir (Ateşoğlu Coşkun ve Karğın, 2016, s. 47). Diğer taraftan ise sınır ötesi birleşmelerde, piyasaya yeni girişte karşılaşılan yönetsel eksiklikler, karmaşık organizasyon ve ürün yapıları ile temsilde yaşanan sorunlar, risklerin artmasına ve hatta firmaların değerinin düşmesine bile neden olabilmektedir.

1.3. BÜYÜME

Firmaların ekonomik hedefleri arasında yer alan büyüme, hacimsel olarak artışı ya da niceliksel olarak gelişmeyi ifade eder. Firmanın faaliyet gösterdiği alana göre; satışların miktarı veya tutarı, üretilen mal miktarı, personel sayısı, harcanan enerji sarfiyatı, özkaynak kullanımı, yatırım miktarı, pazar payı artışı ya da ürün çeşitlerinde artış gibi göstergelerde meydana gelen nicelik artışı büyüme olarak nitelendirilmektedir. Firmaların büyümesinden bahsedebilmek için sadece hacimsel artışlar yeterli olmayıp, üretilen ürün ve hizmetlerin kalitesi ile verimliliğinin de artırılması beklenen bir sonuçtur (Dinçer ve Fidan, 2003, s. 48).

Pay senetleri halka açık olup borsada işlem gören firmaların asıl amacı, kârlarını artırmakla beraber firma değerini yükseltmektir. Bu sayede pay senetlerinin değerinde meydana gelecek artışla yatırım sahiplerinin getirilerini de maksimize etmiş olurlar (Çelik, 1999, s. 7). Bu amaçlarına ulaşabilmek için firmalar aynı zamanda büyümektedirler. Ekonomide yaşanan yapısal değişikliklerin ivme kazandığı son yıllarda firmaların büyüme süreçleri de bu duruma paralel olarak hız kazanmıştır. Pazarın genişlemesi ile talepte meydana gelen artışlar karşısında, pazardaki yerini korumak isteyen firmalar için büyüme kaçınılmaz bir olgu haline almıştır. Pazarın genişlemesi ve artan talep karşısında gerekli büyümeyi başaramayan, yeni teknolojileri kullanarak gerekli dönüşümü zamanında sağlayamayan ve rekabet gücünü yitiren firmalar, pazarı büyüyen başarılı firmalara terk ederek ya da büyük firmalara satılarak pazardaki konumlarını kaybederler (Berk, 2009, s. 455).

Firmaları büyümeye zorlayan ekonomik sebeplerin yanı sıra, büyüyen rakipler karşısında çaresiz kalma hissi, bağımsızlığını kaybetme korkusu, yöneticilerin tutumu gibi psikolojik nedenlerde önemli ölçüde yer tutmaktadır (Akgüç, 1998, s. 890).

Büyüme, firmaların stratejilerine göre “İçsel Büyüme” ve “Dışsal Büyüme” olarak iki farklı şekilde meydana gelmektedir.

1.3.1. İçsel Büyüme

İçsel büyüme, firmaların kendi imkânlarıyla tedarik ettikleri iç ve dış finansman yolu ile piyasa koşulları içerisinde sağladıkları üretim ve hacim artışını ifade etmektedir (Tuncer, Ayhan, ve Varoğlu, 2007, s. 115). Başka bir ifade ile firmaların normal çalışma döneminde elde ettikleri kazançları ya da firma dışından sağladıkları borç ve benzeri

kaynakları yeni projelerin finansmanında kullanmak suretiyle sağladıkları büyümedir (Aydın, 1990, s. 7).

İçsel büyüme firmanın kendi imkânları ile yaptığı yatırımlar sonucu büyüme stratejisidir (Müftüoğlu, 1989). Bankaların yeni şubeler açarak büyümesi içsel büyümeye güzel bir örnektir. Günümüzde firmaların büyüme stratejilerini değerlendirecek olursak, yatırım maliyetlerinin yüksek olması ve kaynak yetersizliği nedeniyle içsel büyümeyi tercih eden firmaların sayısı azınlıkta kalmaktadır (Aydın, 1990, s. 18-19).

İçsel büyüme stratejisi niteliği itibariyle önceden belirlenebilir ve planlanabilir bir yapıdadır. Büyüme nedeniyle örgüt içerisinde gerekli uyum sorunları ile yatırımın bitirilmesi zamana yayılarak, rahat bir şekilde bir baskıya maruz kalmaksızın yapılabilir. Bu yöntem ile yapılan büyüme operasyonları örgüt yapısı, çalışanlar ve yönetim üzerinde daha az etkilere sahip olmaktadır (Karalar, 2005, s. 161).

1.3.2. Dışsal Büyüme

Firmalar kendi imkânları ile büyümek dururken, hedef firmaları tamamen ya da kısmen satın alarak ya da hedef firmalarla birleşerek büyüme yolunu tercih ediyorlarsa, burada dışsal büyüme söz konusu olmaktadır (Gönenli, 1979, s. 567). Dışsal büyüme (Çelik, 1999, s. 11)'e göre bir firmanın başka bir firmanın tamamına ya da bir bölümüne sahip olarak ya da yönetimini kendi uhdesine alarak büyümesidir. Lisans anlaşmaları veya imtiyaz sözleşmeleri (franchising) yolu ile yapılan iş birlikleri de dışsal büyüme yolları arasında sayılabilir.

Firmaların dışsal büyüme yöntemini tercih etmesi durumunda, yönetim kademeleri ve örgüt yapıları üzerinde oluşturacağı muhtemel etkiler, hedef firmalar ile olan ilişkilerine bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Birleşme tamamlandıktan sonra birleşen firmanın mevcut yönetim ve örgüt yapısı ile yola devam edilmesi durumunda birleşmenin etkileri en az şekilde hissedilmektedir. Şayet birleşen firmanın etkin ve verimli olmayan bir yönetim ve örgüt yapısı varsa ana firmanın görev ve sorumlulukları artmaktadır (Karalar, 2005, s. 162).

Dışsal büyüme stratejisi firmalara yeni pazarlara girme, yeni örgüt yapısı oluşturma ve teknik bilgileri elde etme konusunda düşük maliyet avantajı sunabilir. Sürecin hızlı bir şekilde tamamlanması ise firmaların yeni duruma uyum yeteneğini artırmaktadır. Birleşme sonrası birleşen firmalar uzmanı oldukları alandaki bilgi ve deneyimlerini normal bir sonuç olarak yeni firmaya aktaracağından, yeni firma bu alanda

büyük bir bilgi ve deneyime sahip olmuş olur. Birleşen firmanın faaliyet alanı farklı ise yeni firmanın hem faaliyet alanı genişler hem de uzmanlık alanlarında artış meydana gelir. Ancak dışsal büyüme ile firmaların zayıf yönleri de birleşerek artacağından, negatif bir holistik (bütüncül) etkiden söz etmek mümkün olur (Arslan, 2001, s. 2).

Günümüzde içsel büyüme yöntemini tercih edecek gerekli mali yeterliliğe sahip çok az sayıda firma bulunmaktadır. İçsel büyüme dışsal büyümeye göre çok daha maliyetli olabilmekte, aynı zamanda, dışsal büyüme göre çok zaman almaktadır. Bu nedenle firmalar dışsal büyümeyi tercih ederek farklı pazarlara girmek için zaman kazanmış olurlar (Aydın, 1990, s. 18-19).

Bankaların büyümeleri de diğer firmalar gibi içsel veya dışsal büyüme yolu ile mümkün olmaktadır. Kendi olanakları veya sağladıkları krediler ile yeni şubeler açarak büyümeleri içsel büyüme, diğer banka veya finans kuruluşlarını satın alarak ya da onlarla birleşerek büyümeleri ise dışsal büyüme olarak nitelendirilmektedir (Şahözkan, 2003, s. 40).

1.4. BANKALARIN SATIN ALMA VE BİRLEŞME NEDENLERİ

Bankaların büyümesi ile diğer firmaların büyümesi arasında esasen bir farklılık yoktur. Bankalar cirolarını, karlılıklarını, şube ve personel sayılarını kendi imkânları ile artırarak içsel olarak büyüyecekleri gibi başka banka ve finans kuruluşları ile birleşme yolunu tercih ederek dışsal olarak da büyüebilirler. Bankacılık sektörüne bakıldığında gelişmekte olan ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasında banka büyümesi açısından nedensel olarak farklılıklar bulunmaktadır. Küresel ölçekte faaliyet gösteren firmalar üretim ve satışlarını diğer ülkelere kaydırarak, bu ülkelerde yatırım ve finansman ihtiyaçlarını karşılayacak küresel ölçekte bankalara ihtiyaç duymaktadırlar. İspanya, Hollanda ve İtalya'ya ait bankalarının yurtdışında yapmış oldukları birleşmelerin temelinde küreselleşme bulunmaktadır (Dinçer, 2006, s. 58-60).

1980'li yıllardan sonra bankacılık sektöründe meydana gelen serbestleşme hareketlerine bağlı olarak, bölgesel veya sınır ötesi kısıtların kalkması ile birlikte banka birleşmelerinde artışlar gözlenmiştir. 1980'li yıllar öncesinde yerel ölçekte yapılan banka birleşmeleri, birçok ülkede 1990'lı yıllardan sonra sınır ötesi birleşmeler şeklinde gelişerek daha geniş bir uygulama alanı bulmuştur. AB üyesi ülkelerde 1980-90 yılları arasında Hollanda ve Danimarka'da yeniden yapılandırma şeklinde banka birleşmeleri yer alırken, 1990'larda İskandinav bankacılık krizi sonrasında özellikle İsveç ve

Finlandiya’da banka birleşmeleri öne çıkmıştır. İspanya’da ise 1990’larda genelde tasarruf toplayan büyük ölçekli bankalar, yurtdışında özelleştirilen bankalara ilgi duymuşlardır (De Long, 2002, s. 857-877).

Dünyada son yirmi hatta otuz yılda finansal alanda meydana gelen büyüme sermaye hareketlerini hızlandırmış, dünya çapında yapılan birleşmeler yatırımcıların daha çok ilgisini çekmeye başlamıştır. Bu nedenle bankalar büyüme ve genişlemenin yolu olarak, ABD ve Avrupa bankalarını örnek alarak birleşme ve devralma yoluna gitmektedirler (Badreldin ve Kalhoefer, 2009, s. 1).

Türk bankaları ise 1990’lı yıllarda devlete borç vermek suretiyle düşük sermaye oranı ve aktif varlıkları ile yüksek tutarlarda kâr elde etme yolunu tercih etmişler, sonuçta yüksek enflasyon nedeni ile uygulanan istikrar programları ile düşen enflasyon neticesinde devlete düşük faizle kaynak sağlayan finansal kurumlar haline dönüşmüşlerdir. 2000’li yıllara gelindiğinde ise bankalar kâr beklentilerinde meydana gelen azalmalar sonucunda piyasada verimlilik ve rekabet avantajı sağlamak adına arayış içerisine girerek, yabancı bankalarla birleşme ve işbirliği içerisine girmeye başlamışlardır (Şahin ve Doğukanlı, 2015, s. 10).

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de bankalar farklı nedenlerle birleşme yoluna gitmektedirler, bu nedenler ülkeden ülkeye ve zamana göre farklılık gösterebilmektedir. Bazı ülkelerde banka birleşmelerinin amacı mali yapıları bozuk olan bankaları birleştirerek mali yapıları daha güçlü bankalar ortaya çıkarmak iken bazı ülkelerde ise bankaların gelirlerinin artırılması başlıca neden olarak karşımıza çıkmaktadır (Deniz ve Işık, 2011, s. 59).

Birkaç bankanın birleşerek piyasada rekabet avantajını eline geçirmesi, piyasada faaliyet gösteren diğer bankaları da tetikleyerek domino etkisi ile piyasada birleşme hareketlerini arttırabilmektedir. Birleşmelerin etkisi ile piyasada kartel oluşma riski bulunsa da mali yapıları daha güçlü bankalar birleşerek ortaya çıkmakta ve sınır ötesi birleşmeler ile ölçek ekonomilerinden faydalanmak üzere tüm dünya pazarlarında faaliyette bulunabilmektedirler (Toprak, 2006, s. 139).

Günümüzde büyük ölçekli ve mali yapıları güçlü bankalar tüm dünyayı pazar olarak görmekte, bu pazarlara girebilmek için yerel bankalar ile birleşerek etkinlik sağlamaktadırlar (OECD, 2000, s. 17). Piyasada lider olma hevesi ve diğer bankaların piyasanın önde gelen bankalarını taklit etmeleri, gelişmiş ülkelerde banka birleşmelerinin nedenleri arasında yer almaktadır (Ayadi, 2004, s. 17).

Modigliani ve Miller, büyümeden beklenen getiri oranı sermaye maliyetinden büyük olduğu durumda birleşen firmalara değer oluşturacağı ve birleşmenin gerçekleşebileceğini, büyümeden sağlanacak getiri oranı sermaye maliyetinden daha az olması durumunda ise birleşen firmaların değerinin azalacağını ve bu durumda birleşmenin gerçekleşemeyeceğini belirtmektedirler (Modigliani ve Miller, 1961, s. 34).

Bankaların birleşme ve satın alma nedenleri aşağıda belirtildiği gibi İçsel Nedenler ve Dışsal nedenler olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmaktadır.

a) İçsel nedenler

1. Maliyet Avantajı Sağlamak
2. Ürün Çeşitlendirme
3. Piyasa Payını Artırmak
4. Riski En Aza İndirmek
5. Etkinliği Arttırmak
6. Sinerji Oluşturmak
7. Verimliliği Arttırmak
8. Pay Senetlerinin Değerini Arttırmak
9. Yöneticilerin Etkinlik ve Çıkarlarını Arttırmak
10. Kapasite Artışı Sağlamak

b) Dışsal nedenler

1. Rekabet koşullarına uyum sağlamak
2. Yasal zorlama ve teşvikler
3. Teknolojik Nedenler
4. Müşteri taleplerindeki değişimler
5. Finansal Krizler
6. Vergi avantajları

1.4.1. İçsel nedenler

Her bankanın birleşme nedeni diğerinden farklı olsa da, piyasada rakiplerine göre maliyet avantajı sağlamak, ürün çeşitlendirmek, piyasa payını arttırmak, olası riskleri en aza indirmek, etkinliği arttırmak, sinerji oluşturmak, verimliliği arttırmak, pay senetlerinin değerini arttırmak, yöneticilerin etkinlik ve çıkarlarını arttırmak ve kapasite

artışı sağlamak bankaların birleşme ve satın alma nedenleri arasında içsel nedenleri oluşturmaktadır.

1.4.1.1. Maliyet Avantajı Sağlamak

Bankalar birleşmek suretiyle aynı bölgede faaliyet gösteren ya da gereksiz görülen işlem hacmi düşük şubelerini kapatarak, operasyon merkezleri, çağrı merkezleri ve üst yönetim kadrolarını birleştirerek atıl kalan personellerini işten çıkarmak suretiyle maliyet avantajı sağlayabilmektedirler. Nitekim banka birleştikten sonra iki ayrı genel müdürlük tutmak yerine birisini kapatarak diğerinin kadrosunu güçlendirmek, tek bir merkez haline getirmek mümkün ve de gerekli olan bir zorunluluktur. Örnek verecek olursak, Yapı Kredi Bankası-Koçbank birleşmesinde benzer bir durum meydana gelmiş, Koçbank'ın operasyon merkezi kapatılarak Yapı Kredi Bankasının operasyon merkezi her iki bankanın şubeleri için de hizmet verir duruma getirilmiştir.

Yine benzer bir şekilde Osmanlı Bankası A.Ş. ile T. Garanti Bankası A.Ş.'nin birleşmesi sonucu 600'ün üzerinde personel işten çıkarılarak 50 den fazla şube kapatılmıştır (Işık, 2008, s. 19).

Dünya genelinde banka birleşmeleri sonucu benzer durumlar meydana gelmektedir. Bank America ile Security Pacific Corporation National Bank Birleşmesi neticesinde 500 şube kapatılmış, Chemical Bank ile Manufacturers Hanover Corporation birleşmesi sonrasında ise 6000'den fazla personelin işine son verilerek gereksiz görülen şubeler ile yönetim birimlerinin kapatılması yoluna gidilmiştir (Rose, 2002, s. 679).

Bankalara birleşme sonrasında maliyet avantajı sağlayan diğer bir etken ise yüksek maliyetli teknolojik altyapının birleştirilmesi yolu ile tasarrufa gidilmesidir (Işık, 2008, s. 20). Zira yeni şubeler açmak yolu ile meydana gelecek büyüme yüksek maliyetli teknolojik altyapı maliyetlerini de beraberinde getirmekte, birleşmenin tercih edilmesi durumunda ise mevcut teknolojik altyapıyı kullanma imkânı doğmakta ve bu durum bankalara maliyet avantajı sağlamaktadır.

1.4.1.2. Ürün Çeşitlendirme

Ürün çeşitlendirme teorisine göre; bankalar birleşerek ürün ve hizmetlerini çeşitlendirme yoluna gitmekte, günün şartlarına göre müşterilerinin çeşitlenerek artan taleplerini karşılayabilmek için farklı ürün ve hizmetlerde riski dağıtmak suretiyle gelirlerini arttırmış olmaktadır. Son zamanlarda yapılan banka birleşmelerinde ise ürün

çeşitlendirme ön planda tutulmaktadır. Yapı Kredi Bankası-Koçbank birleşmesi örneğinde görüleceği üzere Yapı Kredi Bankasının bireysel bankacılığı öne çıkaran yapısı korunarak bireysel müşterilere hizmet vermeye devam etmiş, ticari müşteriler ise Koçbank şubelerine devredilerek hizmet almaları sağlanmıştır. Bu şekilde Worldcard gibi piyasada etkin marka bir ürün ile Yapı Kredi Bankası bireysel bankacılıkta öne çıkarken Koçbank gibi ticari bankacılık kariyeri yüksek olan iki banka birleşmiş, yeni oluşumda ürün çeşitlendirme yoluna gidilmesi hedeflenmiştir (Işık, 2008, s. 20).

Gelişmiş ülkelere nazaran gelişmekte olan ülkelerin bankaları genelde daha küçük ölçekte faaliyet gösterdikleri için bankaların ürün çeşitlendirmesi banka birleşmeleri yolu ile artmakta, daha geniş şube ağına ve ürün yelpazesine sahip olan bankalar için risklerde doğal olarak azalmaktadır (Kane, 2000, s. 671).

1.4.1.3. Piyasa Payını Artırmak

Banka birleşmelerinin nedenlerinden bir diğeri de bankaların sektördeki paylarını artırarak güçlerine güç katma arzusudur. Bankanın piyasa payının atması demek iş hacminin artarak piyasaya daha da yoğunlaşması anlamına gelmektedir. Bankaların kendi imkânları ile büyüyerek yeni pazarlara açılması ilave maliyetler getirmektedir. Girilecek pazara ilişkin verilerin toplanması, bina ve demirbaş alımları, teknolojik altyapı yatırımları, yeni personel alımı ve personelin eğitim ile maaş giderleri zaman almakta yüklü bir maliyeti beraberinde getirmektedir. Bu tür girişimler bankalara mali yükün yanı sıra bilgi ve uzmanlık gerektiren personel tedarikini de zorunlu kılmaktadır. Hedeflenen piyasaya girerek hızlıca piyasada etkinlik kazanmanın ve pazarın derinliklerine nüfus edebilmenin en kolay yolu ise o piyasada belirli bir etkinliğe ve pazar payına sahip olan başka bir banka ile birleşmektedir. Cross-selling olarak literatürde yer alan müşteri tabanının birleşme yolu ile genişletilmesi sayesinde mevcut hizmetler yeni müşterilere ulaştırılabilirken, birleşme sayesinde edinilen yeni hizmetler de mevcut müşterilere sunulurken pazar payını arttırmak mümkün olmaktadır (Arı, 2007, s. 13).

Araştırmacılar yaptıkları birçok çalışma neticesinde firmaların karlılıkları ile piyasa payları arasında pozitif yönde bir ilişkinin varlığını saptamışlardır. Bu ilişkinin varlığını test etmek için kullanılan hipotezlerin başında ise piyasa gücü hipotezi gelmektedir (Punt ve Van Rooij, 2001, s. 2-3). Piyasa gücü hipotezine göre karlılığın değişmesine etki eden en önemli faktör ve ana değişken piyasa gücü, yani pazar payıdır. Firmaların pazara yoğunlaşarak pazar payını artırmaları pazara girişleri zorlaştırmakta ve

fiyatların belirlenmesinde etkinliklerinin artmasına neden olmaktadır. Bu durum ise piyasa payı artan firmalar ile ürün çeşitlendirerek piyasada etkinlik sağlayan firmaların daha çok kazanç elde etmesi anlamına gelmektedir.

Aynı piyasada birbirlerine rakip olan bankaların piyasada etkinlik sağlamak için rakipleriyle fiyat kırmaları gerekirken, bu bankaların birleşerek fiyatları artırmaları durumunda rekabet ortamı azalmakta, bankaların gelirleri ile birlikte pazardan aldıkları paylar da artarak bankaların değerinde ve pay senedi fiyatlarında artışlara neden olmaktadır (Deniz ve Işık, 2011, s. 61).

1.4.1.4. Riski En Aza İndirmek

Banka birleşmeleri farklı nedenlerden dolayı bankaların risklerini en aza indirebilmektedir. Bankaların ürün ve hizmet grupları birleşme ile birlikte artarak portföyleri çeşitlenmekte, buna bağlı olarak da iflas etme olasılıkları düşmektedir. Uzmanlık alanları farklı olan bankalar değişik ürün ve hizmet grupları ile kaynak ve politikalarını birleştirmek suretiyle ürün çeşitlendirmeye gidebilmektedirler. Özellikle hizmet sektöründe faaliyette bulunan firmalar için ürün çeşitliliği birleşme nedenleri arasında tercih unsuru olarak yer almaktadır (Gerhard ve Oberndorfer, 2004, s. 691-700).

Birleşmeden sonra bankanın yeni pazarlara açılması, servis ağının genişlemesi, ölçeğinin büyümesi ve prestijinin artması gibi olumlu gelişmeler bankanın borçlanma kapasitesini arttırmaktadır. Bankaların büyümek, daha büyük olmak suretiyle batmayacakları yönünde taşınan yaygın kanaatin getirdiği artan kredibiliteye ilave olarak duyulan güven ile daha düşük faiz oranları ile borçlanma ve kaynak maliyetini azaltma imkânları da doğmaktadır. Bankaya karşı duyulan güvenin artması müşteri ilişkilerinin kuvvetlenmesine ve müşteri sayısında artışa bağlı olarak bankanın ürünlerini hedeflediği ölçüde satmasına neden olmakta, ürünlerini satamama riskini ise ortadan kaldırmaktadır (Kırlioğlu ve Şahözkan, 2002, s. 27).

Büyümek suretiyle gerek halk gerekse müşterilerin gözünde güvenli banka imajını yakalayan bankalar için büyümenin nimetleri biraz daha fazladır. Zira kendilerine duyulan güvenle birlikte topladıkları mevduat miktarı artarken sermaye gereksinimleri azalmakta, topladıkları mevduatları karlı kredi oranları ile krediye dönüştürmeleri kolaylaşmaktadır. Risk oranı düşük bankaların kendilerine sağladıkları faydaların yanı sıra sektöre duyulan güven duygusunu artırmaları, aynı zamanda ekonominin tamamında

istikrarın devamına katkı sunmaları ve pay senetlerinin değerini maksimize ederek hissedarlarının menfaatlerini korumaları kolaylaşmaktadır (Arı, 2007, s. 12).

1.4.1.5. Etkinliği Arttırmak

Bankaların birleşme gayelerinden birisi de geniş coğrafyalara erişebilmek ve şube sayılarını artırarak alan ekonomilerinden faydalanmaktır. Alan ekonomisi (economies of scope) olarak bilinen kavram firmaların birden fazla ürünü seri bir şekilde üretmesinin toplam maliyetinin o ürünü tek tek üretmesinin toplam maliyetinden daha küçük olması durumudur. Bankalar faaliyet alanlarının genişlemesi nedeniyle alan ekonomisinden faydalanarak maliyetlerini azaltmakta, karlılıklarını artırarak pazarda etkinlik sağlayabilmektedirler (Deniz ve Işık, 2011, s. 63).

Genelde bankalar ulaşamadıkları coğrafyalara ve yeni pazarlara birleşme ve şube sayısının artırma yolu ile girmeyi tercih ederler. Bu şekilde bankalar farklı coğrafyalara ulaşarak ürün çeşitlendirmesi yapabilir, riski azaltarak ve birleşen bankanın altyapısını kullanarak maliyetleri artırmadan her iki bankanın müşterilerine de hizmet sunabilirler. Daha çok müşteri edinmek ve müşterilere kolayca ulaşabilmek için şube ağı bankalar için son derece önemlidir. Bankalar çek, senet, kredi ve kredi kartı gibi hizmetlerini aksatmadan yürütebilmek için geniş şube ağına ihtiyaç duyarlar. Müşteri odaklı talepleri karşılayabilmek için bankalar büyüme isteklerini sürdürme eğilimi içerisindeydirler. Bu nedenle bankaların satın alma ve birleşme yolu ile büyümeleri daha az maliyetli olduğundan, karlılıklarını artırabilmek için büyüme süreci bankalar için teşvik edici bir rol üstlenmektedir (Coşkun, 1996, s. 143).

Yapı Kredi Bankası-Koçbank birleşmesi örneğinde yaşandığı gibi teknolojik altyapının da birleşmesi her iki bankaya da avantajlar sağlamış, her iki bankanın müşteri bilgilerine aynı anda sistemler üzerinden kolayca erişim sağlanarak Yapı Kredi Bankasının ticari ürünü olan Worldcard müşterisi olmayan Koçbank müşterilerinin adreslerine gönderilmiştir. Teknolojik alt yapının ilk yatırım maliyetlerinin yüksek olması ve zaman alması banka birleşmelerini daha cazip bir hale getirerek, Worldcard örneğinde olduğu gibi hedef pazar üzerinde hızlı bir şekilde etkinliğin sağlanmasını kolaylaştırmaktadır (Deniz ve Işık, 2011, s. 63).

1.4.1.6. Sinerji Oluşturmak

Sinerjinin banka satın alma ve birleşmeleri üzerinde oluşturduğu etkileri inceleyen araştırmacılar çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Bu araştırmacılardan Gaudhan sinerjiyi inceleyerek faaliyet sinerjisi ve finansal sinerji olmak üzere iki başlık altına ele almıştır.

- Faaliyet sinerjisi, birleşen bankaların aynı zamanda şubelerini, operasyon merkezlerini ve yönetim birimlerini maliyet tasarrufu sağlayacak şekilde en iyileri tercih ederek yeniden yapılandırmaları ile sağlanabilmektedir.
- Finansal sinerji ise birleşmeden kaynaklı olarak sermaye maliyetinin azalması ve büyümede gerekli olan sermayenin sermaye yapısı güçlü bir banka ile birleşmek suretiyle elde edilmesi şeklinde ifade edilmektedir (Çelik, 1999, s. 32).

Bankaların birleşmeden önceki ayrı ayrı değerleri toplamı ile birleşmeden sonraki değeri karşılaştırıldığında, birleşmeden sonraki birleşik bankanın değeri birleşme öncesi bankaların değerleri toplamından büyükse birleşmeden kaynaklı olarak meydana gelen bu pozitif değer artışı sinerji olarak ifade edilmektedir (Brusco, Lopomo ve Wisvanathan, 2004, s. 1-3).

Sinerji şu şekilde ifade edilmektedir;

$$\text{Sinerji} = V_{AB} - (V_A + V_B)$$

V_{AB} : Birleşme sonrası birleşik bankanın değeri

V_A : Birleşme öncesi A bankasının değeri

V_B : Birleşme öncesi B bankasının değeri

Shaver (2006)'e göre ise sinerji, birleşen bankaların gelecekte elde edeceği kârın bugüne indirgenmiş değeri ile birleşmenin olmadığı varsayılarak bankaların ayrı ayrı gelecekte elde edecekleri kârın bugüne indirgenmiş değeri arasında, birleşme lehine oluşan pozitif farktır. Bankaların birleşme kararında, birleşmeyle birlikte birim maliyetlerin azalacağı ve buna bağlı olarak gelirin artarak pozitif bir değer olarak sinerji oluşturacağı beklentisi yer almaktadır (s. 962-976).

Birleşme sonucu oluşan ek net nakit akımlarının bugünkü değeri aşağıdaki formül ile gösterilmektedir (Shaver, 2006, s. 962-976).

$$\text{Sinerji} = \sum_{t=1}^{\infty} \Delta NAt / (1 + r)$$

ΔNA_t : t zamanında bankanın birleşme öncesi net nakit akımlarıyla birleşme sonrası oluşan net nakit akımları arasındaki farktır, yani birleşme sonrası elde edilen ek net nakit akımıdır.

$$\Delta NA_t = \Delta Y_t - \Delta C_t - \Delta T_t - \Delta AE_t$$

ΔY_t : Birleşme ile sağlanan ek gelir

ΔC_t : Birleşmenin getirdiği ek maliyet

ΔT_t : Birleşmeden kaynaklanan ek vergiler

ΔAE_t : Birleşmeden kaynaklanan ek sermaye gereksinimleri

1.4.1.7. Verimliliği Arttırmak

Banka birleşmelerinin nedenlerinden bir tanesi de verimlilik artışıdır, verimlilik belli bir girdi seviyesinde elde edilen çıktılarının beklenenin üzerinde gerçekleşmesidir. Verimlilik artışı maliyetlerin azaltılarak kârın maksimize edilmesi ile gerçekleştirilmekte ve "kredi/aktif, personel gideri/aktif, faiz dışı gider/toplam gider" oranlarıyla hesaplanabilmektedir. Birleşen bankaların ölçek ekonomisinden faydalanarak ellerindeki kaynakları daha verimli kullanabilmesi için gereksiz şubeleri kapatması, atıl personeli işten çıkarması ve tepe yönetiminde kadroları revize ederek maliyetleri düşürmesi gerekmektedir. Şayet verimlilik artışının amaçlandığı birleşmelerde biri bireysel diğeri ise kurumsal bankacılıkta önde olan iki bankanın birleşmesi durumunda, yeni yatırıma gerek kalmaksızın güçlü bir banka ortaya çıkararak verimlilik artışı sağlanabilmektedir (Deniz ve Işık, 2011, s. 63).

Ülkemizde 1980 yılına kadar sınırlı mali araçlarla sıkı devlet kontrolü altında faaliyet gösteren bankacılık sektörü, 1980 yılından itibaren serbestleşme yönünde hızlı bir değişim süreci içerisine girmiştir. Bu süreçte yapılan değişiklikler, bankacılıkta verimliliğin artırılması ve rekabet koşullarının iyileştirilmesi gibi finansal sistemin önünü açan düzenlemeleri içermektedir. Yapılan düzenlemeler ile faiz oranları ve döviz kurları serbest bırakılarak, bankacılık sektörüne yabancı sermayenin girişini kolaylaştıran farklı yenilikler getirilmiştir. Bankacılık sisteminde likiditenin düzenlenmesi için 1986 yılında Bankalararası Para Piyasası kurulmuş, 1987 yılından sonra ise bankalar bağımsız dış denetçiler tarafından denetlenmeye başlamıştır (Bakdur, 2003, s. 12).

1.4.1.8. Pay Senetlerinin Değerini Arttırmak

Bankalar birleşmeden sonra pay senetlerinin değerini iki farklı şekilde artırabilmektedirler. Birincisi bankanın birleşmeden sonra pazar payında meydana gelen artıştan faydalanarak, fiyatlar üzerinde etkinliği sağlaması ile mümkün olmaktadır. Özellikle aynı alanda faaliyet gösteren bankaların birleşmesi ile yeni bankanın piyasaya yoğunlaşarak, faiz oranları ile ürün ve hizmet gruplarının fiyatlarını belirleme konusunda yetki sahibi olmasını sağlamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri ile Avrupa ülkelerinde ulusal çapta yapılan banka birleşmelerinin çoğu bu beklentiler gözetilerek yapılmıştır. Pay senetlerinin değerini artıran ikinci neden ise etkinlik artışı beklentisidir. Birleşme için özellikle mali ve yönetim açısından zayıf ve küçük ölçekli bankaların hedef olarak belirlenmesi, birleşme sağlandığında profesyonel yöneticiler sayesinde etkinlik artışı sağlanarak kısa sürede pay senetlerinin değerinin artacağı beklentisidir (Arı, 2007, s. 14).

Hedef olarak seçilen bankanın birleşme öncesi talipli banka ile aynı ülkede rekabet içinde olması pay senetlerinin değerini olumlu yönde etkileyen unsurlardandır. Büyük ölçekte yapılan banka birleşmelerinden sonra bankanın büyük ölçekli olmasının getirdiği avantajla iflas riskinden uzak kabul edilmesi ile devletin mevduat ve kredilere sağladığı garantilerden faydalanması bankaya artı değer katmaktadır. Böylelikle bankanın fon maliyetleri azalarak kredibilitesi artmakta, bu olumlu atmosfer içerisinde pay senetlerinin değeri artarak bankanın değerinin yükselmesine katkıda bulunmaktadır (Carow, Kane ve Narayanan, 2005, s. 1-4).

Gelişmiş ülkelerde bankaların çoğunluğunun pay senetlerinin halka açık olarak sermaye piyasalarında işlem görmesi nedeniyle, bankaların birleşme duyuru ve haberlerinin kamuoyuna yansımaları durumunda piyasa tarafından olumlu karşılanarak pay senetlerinin değerinin artacağı düşüncesi hâkimdir. Ancak bu durum birçok banka birleşmesinde makul bir beklenti olarak karşılanmasına rağmen, bazı bankaların birleşme haberlerinin duyulması ile birlikte pay senetlerinin değerinin düştüğü durumlarda görülebilmektedir (Berger ve Humphrey, 1997, s. 95-139)

1.4.1.9. Yöneticilerin Etkinlik ve Çıkarlarını Arttırmak

Büyük ölçekli bir bankada üst yönetici olmak prestij ve maaş artışı gibi bazı avantajları da beraberinde getirmektedir. Bazı üst yöneticilerin bankanın önemli hissedarları arasında olması durumunda ise pay senetlerinin değerinin artması üst

yöneticilerin gelirlerini de artırmaktadır (İsmail, 2005, s. 137-138). Bununla birlikte yöneticilerin gelirlerinin yönettikleri bankanın geliri ile birlikte doğru orantılı olarak artması, bankanın karının artmasından ziyade yönetilen bankanın büyüklüğünün artmasını daha önemli kılmaktadır. Yöneticilerin bankanın ortağı olduğu durumlarda yapılan birleşmelerde yöneticilerin kişisel çıkarları ön planda tutulduğundan, hedef banka için değerinin üstünde bir fiyat teklif edilebilmekte, bu durumda yapılacak birleşmenin karlı bir yatırım olduğunu söylemek mümkün olmamaktadır (Gorton, Kahl ve Rosen, 2006, s. 2-4).

Bazı yöneticiler ise mevcut bankada gösteremedikleri kişisel becerilerini daha büyük bankalarda gösterebileceklerini düşünmektedirler. Adeta imparatorluk kurarak gücü büyük ölçüde eline geçirmeyi arzulayan bu tür yöneticiler, hedeflerine ulaşmanın en kolay ve hızlı yolunu birleşme olarak görmektedirler. Literatürde “managerialism hypothesis” olarak ifade edilen bu durum birleşme pay sahiplerinin aleyhine bile olsa, yöneticilerin kendi menfaatlerini ön planda tutması olarak izah edilmektedir. Avrupa’da yapılan banka birleşmelerini inceleyen bir araştırmaya göre, bankacılık piyasasının yoğun bir şekilde denetlenerek gözetim altında tutulması sebebiyle yöneticilerin kendi menfaatlerini gözeterek birleşme yapmaları pek mümkün olmamaktadır. Düzenleyici ve denetleyici kurumların haricinde banka ortaklarının da birleşme sürecini yakından takip ederek denetlemesi bu tür birleşmeleri zorlaştırmaktadır (Seth, Song ve Pettit, 2000, s. 388).

Diğer taraftan, yönetici güdüleri (management incentives) birleşme öncesinde o bankanın hedef banka olarak seçilmesinde de etkili olabilmektedir. Bankanın ortakları arasında yer alan yöneticiler bankanın satılması durumunda gelir elde etmeyi amaçladıkları için birleşmelerde daha çok bu tarz bankalar tercih edilmektedir. Bunun bir istisnası olarak, banka üzerinde önemli bir güce ve paya sahip, yetkisini elinde tutmayı severek tercih eden yöneticilerin bulunduğu bankalar ise birleşme için pek tercih edilmemektedir. Banka yöneticilerinin bankada ortaklıklarının bulunmaması durumunda bu tür yöneticiler etkinliği maksimize etmeyi amaçladıklarından, birleşme sonrası bu tür bankalarda etkinlik artışı beklenmemekte, birleşme için hedef banka olma kriterini pek taşıyamamaktadırlar (Hadlock, Houston ve Ryngaert, 1999, s. 223).

1.4.1.10. Kapasite Artışı Sağlamak

Bankalar birleşme yolunu tercih ederek kaynak sağlama olanaklarını da genişletebilirler. Birleşmeden sonra birleşik bankanın kredibilitesi birleşmeden önceki bankaların kredibilitesinden kapasite artışı nedeniyle daha fazla olmaktadır. Birleşmenin etkisi ile bankaların kredibilitesinin (borç bulma kapasitesi) yükselmesinin yanında başka yararları da bulunmaktadır. Birleşen banka değer olarak da büyüdüğünden, artan değere ve güvene paralel olarak borç alma maliyetleri de azalmaktadır (Bulut, 2002, s. 28).

1.4.2. Dışsal nedenler

Banka satın alma ve birleşmelerinin diğer bir sebebi ise dışsal nedenlerdir. Ulusal düzeyde küçük ve orta ölçekli bankalar kendi iç kaynaklarıyla bankalarını büyütme konusunda sorunlarla karşılaşır. Bu tür sorunları büyük bir bankanın birleşme önerisini kabul ederek, bedelini nakdi olarak ya da satın alan bankanın pay senetlerini alarak, yani daha büyük bir bankaya ortak olarak aşabilirler.

Satın alan ya da birleşen bankaların bu tür birleşmeler nakit çıkışını büyük ölçüde azaltarak ilave fon ihtiyaçlarını ortadan kaldırmaktadır. Satın alma ve birleşmelerde ödeme kolaylıkları bankaların içsel büyümeden ziyade dışsal büyümeyi tercih etmelerine neden olmaktadır. Örneğin piyasaya pay senedi satarak elde edilecek fonlarla kapasite artışına gitmektense, bir bankaya pay senedi vererek kurulu kapasiteyi ele geçirmek yöneticilere daha cazip gelmektedir (Özden, 2006, s. 7).

Bankaları dışsal nedenlerle büyümeye iten faktörler arasında rekabet koşullarına uyum sağlamak, yasal zorlama ve teşvikler, teknolojik nedenler, müşteri taleplerindeki değişimler, finansal krizler ve vergi avantajları yer almaktadır.

1.4.2.1. Rekabet koşullarına uyum sağlamak

Küreselleşme ile birlikte sermayenin önündeki yasal engeller büyük ölçüde kalktığından, gelişmiş ekonomilerden gelişmekte olan ekonomilere doğru sermaye hareketleri başlamıştır. Bunun nedeni ise gelişmiş ülkelerde enflasyon ve buna bağlı olarak faiz oranlarının düşük olması, gelişmekte olan ülkelerde ise tam tersine enflasyon ve faiz oranlarının yüksek olmasıdır.

Bu durum pastadan daha fazla pay almak isteyen banka ve finans kuruluşlarını harekete geçirerek, kendi içinde düşük rekabet ortamında çalışan bankaları daha yoğun

rekabetin yaşandığı uluslararası alana sürüklemiştir. Yoğun rekabet ortamında yükselişini hızla sürdüren büyük ölçekli bankalara karşı küçük ve orta ölçekli bankaların ayakta kalabilmesi, banka birleşmelerini daha cazip bir hale getirmiştir (Arı, 2007, s. 16).

Bankaların piyasada etkin bir duruma gelerek fiyatları belirlemede baskın olabilmeleri birleşerek büyümelerine ve pazar paylarını artırmalarına bağlıdır. Rakip bankaların birleşmesi piyasada rekabetin azalarak devletin müsaade ettiği ölçüde yoğunlaşmaya neden olsa da fiyatları piyasadaki az sayıda bankanın belirlemesine olanak tanımaktadır. Böylelikle birleşen bankalar düşük kaynak maliyeti ile borçlanabilmekte, ölçek ekonomisinden faydalanarak maliyetlerini düşürmek suretiyle yüksek karlar elde edebilmekte ya da düşük fiyatlarla diğer bankaları piyasa etkinliğinden kolaylıkla uzaklaştırabilmektedirler (Deniz ve Işık, 2011, s. 65).

Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği ülkeleri başta olmak üzere gelişmiş ülkelerde 1980 yılından sonra küreselleşmeye bağlı olarak sağlanan finansal serbesti sayesinde, ulusal çapta yapılan banka satın alma ve birleşmeleri uluslararası alana taşınmıştır. Küçük hatta bazı orta büyüklükte ülkelerin bile milli gelirinden daha büyük mali büyüklüğe erişen bankaların ortaya çıkmasına neden olan bu durum, rekabet şartlarını fevkalade üst seviyeye taşımıştır.

1.4.2.2. Yasal zorlama ve teşvikler

Finansal piyasaların küreselleşmenin etkisiyle son yirmi yılda kat ettiği yol, dünya ekonomisinde yaşanan en önemli değişimlerden birini oluşturmaktadır. Bölgesel ve çok taraflı ticareti kısıtlayan engellerin kaldırılması, uluslararası ticaretin kolaylaşarak maliyetlerin azalması, iletişimin dijital platformlara taşınarak ucuzlaması, finansal piyasalarda internetin yaygınlaştırılması ile sınırların kalkması ve buna bağlı olarak yaşanan bütünleşme gibi birçok olumlu gelişme küreselleşmeyi hızlandıran faktörler arasında yer almaktadır. Finansal alanda yaşanan küreselleşme ölçek ekonomisine bağlı olarak satışların ve karın artmasına olanak tanırken, aynı zamanda küresel rakiplerle zorlu bir mücadeleyi beraberinde getirmektedir (Wiersema ve Bowen, 2008, s. 115-132).

Amerika Birleşik Devletleri'nde eyalet içi ve eyalet dışı banka birleşmelerini engelleyen yasalarda yapılan değişikliklerden sonra banka birleşmelerinde artışlar görülmeye başlamıştır. 1995 yılından sonra bankalara farklı eyaletlere ancak satın alma veya birleşme yolu ile girilmeye izin verilmesi bankaları birleşmeye zorlamıştır. Bu dönemde yapılan eyalet içi banka birleşmelerinin çoğunluğu eyalet dışından gelen

yabancı bankalara karşı blok oluşturarak, kendilerini korumak için amacıyla yapılmıştır (Rhoades, 1996, s. 164).

Avrupa Birliğinde banka satın alma ve birleşmelerinin önündeki yasal engeller 1990'lı yılların başından itibaren kaldırılmaya başlamıştır. AB üyesi ülkelerde faaliyet gösteren bankalara diğer üye ülkelerde de faaliyet gösterme izni verilmesi ile birlikte banka birleşmeleri yayımlaşmaya başlamış, parasal birliğe geçilmesi ile birlikte uluslararası birleşmeler hız kazanmıştır. Birlik içerisinde diğer sektörler göre bankacılık sektöründe yapılan birleşmeler, politik, kültürel, vergi ve muhasebe uygulamaları nedeniyle daha çok birlik üyesi ülkeler arasında görülmüştür (Focarelli, Panetta ve Salleo, 1999, s. 13).

Türkiye'de ise Kasım 2000 ve Şubat 2001'de yaşanan finansal krizlerden sonra, ekonomide yaşanan sorunların kalıcı olarak çözülmesi amacıyla Nisan 2001'de "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" hazırlanarak ilan edilmiştir. Açıklanan bu programın ardından krizden etkilenen bankaların sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması ve sistemin işlerliğinin artırılması amacıyla Mayıs 2001'de "Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı" uygulamaya konularak bankalar yasal zorlama ile birleştirilmeye başlamıştır (Bumin, 2016). Bu süreçte yasal zorlamaların haricinde birleşen bankalarda bulunmaktadır. Finansal yapının iyileştirilmesi ve sağlanan güven ortamı yabancı yatırımcıların Türkiye'ye olan ilgilerinin artmasına ve sonrasında bankacılık sektörüne önemli miktarda yatırım yapmalarına neden olmuştur.

1.4.2.3. Teknolojik Nedenler

Dünyanın küresel bir pazar haline gelmesinin kuşkusuz en önemli nedenlerinden birisi iletişim teknolojileri başta olmak üzere teknolojiye yaşanan gelişmelerdir. Literatürde üçüncü sanayi devrimi olarak nitelenen teknolojik gelişmeler arasında mikro işlemcilerden uydu teknolojilerine, bilginin depolanmasından anlık olarak iletilmesine kadar birçok yeniliği saymak mümkündür. Bu yeniliklerin geçmişe nazaran maliyetlerinin ciddi oranda azalması ve kullanım kolaylığı sağlaması, etkileşimde bulunduğu tüm sektörlerde radikal değişimlere neden olmuştur (Bayar, 2014, s. 23).

Bu değişimlerden etkilenen sektörlerin başında kuşkusuz bankacılık sektörü gelmektedir. İnternet bankacılığına geçilmesi ile birlikte banka şubelerine duyulan ihtiyaç azalmış, çağrı merkezleri ve internet şubeleri önem kazanmıştır. Bu durum bankaların şube sayısını ve beraberinde personel sayısını azaltmasına, personel maaşı ve eğitim

giderleri ile şube binaları için ödediği kira ve benzeri giderlerin azalmasına yol açmıştır. Teknolojiye hızla uyum sağlayan bankalar için bu durum rakiplerine karşı üstünlük sağlamakta, teknolojik altyapısını dönüştüremeyen bankalar için ise dönüşümünü tamamlayan bankalarla birleşerek zaman kazanmak cazip bir hale gelmektedir (Arı, 2007, s. 18).

Teknolojik gelişmelerin bankalar için sağladığı en büyük avantaj telefon bankacılığı, ATM ve internet şubesidir. Cep telefonlarının yaygınlaşma ile birlikte internet şubesi üzerinde sunulan hizmetlerin tamamı mobil şubeler üzerinden de müşterilerin hizmetine sunulmaktadır. Teknoloji ile birlikte paranın dijitalleşmesi bankalar için kaydi para yaratma olanağı sağlamakta, kredi kartı, avans hesap, fon, altın ve döviz alış satış imkânı sağlamaktadır. Bankaların klasik bankacılık hizmetlerine ilave olarak yeni çıkan türev ürünleri kullanması piyasanın büyümesine, dolayısı ile bankaların piyasadan daha fazla pay alarak etkinlik sağlamak üzere banka birleşmelerine önem vermelerini sağlamaktadır.

İletişimin yaygınlaşması bankaların müşterilerine ulaşma olanaklarını kolaylaştırmakta, ürün ve hizmetlerini e-mail veya SMS yolu ile müşterilerine duyurmalarına, müşterileri hakkında veri tabanları oluşturarak bilgi toplamalarına, analiz etmelerine ve müşterilerinin tercihlerine göre hareket etmelerine imkân tanımaktadır. Yasal düzenlemelerle oluşturulan riskli müşterilerin bilgilerinin tutularak tüm bankalarla paylaşıldığı merkezler risk analizlerini kolaylaştırarak bankalar için yol gösterici olmaktadır.

Tüm bu gelişmelere rağmen teknolojik altyapısını tamamlayamayan ya da yeterli yatırımları yapamayan bankalar yoğun rekabet koşullarına uyum sağlamak üzere birleşme yolunu tercih etmekte ya da teknolojik altyapısını tamamlamış büyük bankalar tarafından ele geçirilmektedirler. Bazı bankalar ise teknolojik alt yapılarını yazılım ya da donanım gibi hizmet sağlayıcı firmalar ile dikey birleşme yoluyla birleştirerek hızlı bir şekilde büyümeyi, aynı zamanda sektöre sağlanan hizmetlerin üreticisi konumunda olmayı tercih etmektedirler (Arı, 2007, s. 19).

1.4.2.4. Müşteri taleplerindeki değişimler

Klasik bankacılıkta müşterilerin talepleri mevduatlarının korunması ve gerekli gizliliğin sağlanması ile sınırlı iken, gelişen teknolojiye bağlı olarak bankacılık türev ürünlerinin artması müşteri taleplerinde köklü değişikliklere neden olmuştur. Müşteriler

artık banka şubelerini adeta ceplerinde taşımakta, gece-gündüz ayırt etmeksizin günün her saatinde gereksinim duydukları işlemleri gerek mobil internet bankacılığı üzerinden kendileri, gerekse 7/24 müşteri hizmetlerini arayarak gerekli talimatları vermek suretiyle bankalarına yaptırabilmektedirler.

Değişen müşteri taleplerine, anlık olarak döviz, altın ve pay senedi alım-satım emirleri, havale ve EFT emirleri, online tüketici kredisi talepleri örnek olarak verilebilmektedir. Günün şartlarına özgü müşteri taleplerini karşılayamayan bankaların müşterilerini başka bankalara kaptırmaları olağan bir durumdur. Değişen müşteri profiline özgü hizmetleri verecek gerekli teknolojik altyapı ve teknik eleman desteği bulundurmeyen bankalar için değişim adeta bir zorunluluk haline gelmektedir.

Bireysel bankacılıkta yaşanan gelişmeler aynı zamanda kurumsal bankacılıkta da yaşanmaktadır. Firma sayısının her geçen gün artması, firmaların ve kamu kurumlarının personel maaşları başta olmak üzere mal alım-satım bedelleri ile çek-senet vs. kambiyo ödemelerini yasal olarak bankalar üzerinden yapma zorunluluğu bulunması, bankaların şubelerinde kurumsal müşteri servisleri kurmalarını ve gerekli uzman elemanları bulundurmalarını gerektirmektedir. Öyle ki günümüzde küresel ticaretin yaygınlaşması nedeniyle bankalar ithalat ve ihracat yapan müşterisi konumundaki firmalara, bankacılık hizmetleri ile birlikte danışmanlık hizmetleri de verir bir duruma gelmişlerdir.

Bankaların satın alma ve birleşme kararında müşteri portföyü ve talepleri önemli bir yer tutmaktadır. Hem bireysel hem de kurumsal düzeyde hizmet sunan bir banka birleşme tercihini aynı hizmetleri veren bankalar lehine kullanmaktadır. 2001 yılında İngiltere merkezli HSBC Bank'ın Demirbank'ı satın alarak, Demirbank'ın mevcut bireysel ve kurumsal müşterilerine HSBC Bank adı altında hizmet vermeye devam etmesini örnek olarak gösterebiliriz (Deniz ve Işık, 2011, s. 72).

Bankaların birçoğu birleşme sürecinde piyasa paylarında ve müşteri sayılarında bir miktar kayıpla karşılaşmaktadırlar. Özellikle piyasa içi banka birleşmelerinde müşterileri bankada tutmak için yapılan çalışmalar büyük önem arz etmektedir. Birleşme sürecinde piyasadaki rakip banka ve finans kuruluşları, birleşen bankaların önemli nitelikteki bireysel ve kurumsal müşterilerini cazip önerilerle yanlarına çekmeye çalışmakta, birleşme aşamasında oluşması muhtemel yönetimsel zafiyetleri fırsata çevirerek durumdan faydalanmaya çalışmaktadırlar. Müşterilerinin bir kısmını kaybeden banka için mahrum kaldığı gelir, birleşmeden beklediği tasarruf miktarından fazla

olabilmekte ve birleşmeden beklenen sonuçlar elde edilememektedir (Cihangir, 2004, s. 42).

1.4.2.5. Finansal Krizler

Gelişmiş ülkelerde 1980'li yıllardan sonra ortaya çıkan banka benzeri finansal kurumların bankacılık sektöründe hizmet vermeye başlaması, sektörde daralmaya ve bankaların kar marjlarının düşmesine neden olmuştur. Sermaye piyasalarının gelişmesi üzerine firmaların bankalardan borç almak yerine menkul kıymet ihraç ederek finansman sağlamaları ise bankacılık krizleri başta olmak üzere bankaları yapısal değişime zorlayan birleşme ve satın almaların yolunu açmıştır (Dymski, 1999, s. 36-39).

Bankacılık sektöründe finansal kriz yaşayan birçok ülkede büyük maliyetlere katlanarak sistemin yeniden yapılandırılması yoluna gidilmektedir. Finansal krizin yapısına ve derinliğine göre bankalara el konularak tasfiye edilmekte, birleşmeye zorlanmakta ya da sisteme finansman desteği sağlanarak sektör krizden kurtarılmaya çalışılmaktadır. Bankaların likidite yetersizliğini gidererek krizden uzaklaştırma yolunun sermaye yeterlik oranlarının artırılmasında görülmesi ise bankaları dış kaynaklardan daha çok yararlanmak üzere birleşmeye teşvik etmektedir (Heggsted, 1987, s. 705).

Finansal krize giren bankalar kendi olanakları ile krizden çıkmayı göze alsalar da, bu her zaman mümkün olmamaktadır. Krizin duyulması ile birlikte kaybolan güvene panik havası da eklenerek mudilerin mevduatlarını çekme yarışına girmelerine neden olmakta, bu durum ise krizden çıkışı imkânsız hale getirmektedir. Krizden çıkış yolu olarak tasfiye yolunun seçilmesi halinde ise mevduatları sigorta kapsamında bulunan mudiler alacaklarını tahsil ederken sigorta kapsamı dışında kalan mudiler mağdur olmaktadır. Bankaların satın alma ya da birleşme seçeneğini tercih etmesi durumunda ise mudilerin alacaklarını satın alan ya da birleşen banka üstlenerek mağduriyetleri önlemektedir (Beena, 2004, s. 1-3).

Yaşanan finansal krizler sonucu bankaların zor duruma düşmesi ülkeler için de hayati riskler taşımaktadır. Krizin diğer sektörlerle de yayılarak sirayet etmesi ülkelerin ekonomik sistemlerine zarar vermekte, daha büyük sıkıntılara kapı aralamaktadır. Bu nedenle devletler finansal krizleri önemseyerek gerekli tedbirleri almakta, banka ve finans kuruluşlarını birleşmeye zorlamakta hatta mecbur kaldığında ise banka ve finans kuruluşlarını kamulaştırarak yasal olarak birleştirebilmektedir. 2001 yılında Türkiye'de yaşanan finansal kriz bu duruma örnek olarak gösterilebilir, krizden etkilenen bankalar

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) şemsiyesi altında toplanarak rehabilite edilmiş ve bir kısmı yeniden sektöre kazandırılmıştır.

1.4.2.6. Vergi avantajları

Banka satın alma ve birleşmelerine sağlanan vergi avantajlarının birleşmeyi teşvik edici yönde bir etkisinin bulunduğu vergi hipotezi ile açıklanmaktadır. Bu hipoteze göre birleşmelerde amaçlanan vergi avantajları bankaların vergi yükümlülüklerini azaltmaktadır. Birleşmenin bir maliyeti olsa da sağlanan vergi avantajları maliyeti azaltarak bankalar için finansal sinerji sağlamaktadır. Vergi avantajlarından yararlanma isteği bazı birleşmelerde daha fazla ön plana çıkmakta, yüksek kar elde ederek bu karını vergi olarak ödemek istemeyen bankalar borçlu bankalarla birleşerek avantaj sağlamayı istemektedirler. Yine benzer şekilde zarar eden bankalar için de kar eden bankalarla birleşilmesi durumunda, zararın kardan mahsup edilerek ödenecek vergiden avantaj sağlanması söz konusu olmakta, birleşmeden sonra bankanın düşük maliyetli sermaye edinmesi kolaylaşarak borçlanma kapasitesi artmaktadır (Aslan, 2004, s. 19).

Vergi avantajlarından yararlanılabilmesi için bankaların birleşme işlemini gerçekleştirdiği ülkelerin vergi mevzuatlarında gerekli düzenlemelerin bulunması gerekir. Uluslararası banka birleşmelerinde ülkeler arası vergi mevzuatı farklılıkları, indirimler, teşvikler ve çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları karar aşamasında özel bir öneme sahiptir (Demiral, 2009, s. 26-27).

Birleşmenin diğer bir vergisel avantajı ise amortismanda meydana gelen artışla mümkün olmaktadır. Birleşme ile birlikte birleşik bankanın maddi duran varlıklarında meydana gelecek artışlar, vergiden indirilecek amortisman miktarını arttıracığı için bankanın ödeyeceği vergi miktarında azalmaya neden olmaktadır (Şahözkan, 2003, s. 60).

1.5. BİRLEŞME SÜRECİ

Birleşme niyetinde olan bankalar için birleşme süreci uzun ve meşakkatli, çaba gerektiren bir süreçtir. Birleşen bankaların tabi oldukları yasal mevzuat başta olmak üzere dikkatli bir şekilde incelenmesi gereken pek çok konu bulunmaktadır.

Bankaların birleşmeden beklentileri, piyasa koşulları, rakiplerin tutumu, birleşen bankaların uyrukları gibi faktörler birleşme sürecini etkilemekte, tüm birleşmelerin de beklentileri karşılaması mümkün olamamaktadır. Birleşmeye taraf olan bankaların

birleşmeden birbirinden farklı yararlar beklmeleri ve sürecin iyi idare edilememesi ise süreci sekteye uğratabilmekte bazen de birleşme sürecinin sonlanmasına neden olmaktadır (Çelik, 1999, s. 59). Sürecin alanında yeterli bilgi ve donanıma sahip uzman kişilerce, sabır ve özverili bir şekilde, belirlenecek taktik ve aşamalara uygun hareket edilerek yürütülmesi ile ancak beklenen sonuca ulaşmak mümkün olabilmektedir.

1.5.1. Piyasa Analizi

Finansal piyasalar başta olmak üzere bankacılık sektörünün analizi oldukça önem taşımaktadır. Piyasa analizi potansiyel tehlikeler hakkında fikir sahibi olunmasını sağlamakta, gelecekte karşılaşılabilecek zorluklar hakkında bilgi vermektedir. Piyasa hakkında edinilen yanlış bilgiler (asimetrik enformasyon) birleşmelerin başarısızlığına neden olmakta, gelecekte bankaların sistemselsel krizleri tetikleyecek bir şekilde ödeme güçlüğü içerisinde girmelerine varan sonuçlara yol açmaktadır (Emek, 2005, s. 2-7).

Bankacılık sektörüne giriş ve çıkışlar devletler tarafından sıkı kurallara bağlandığından diğer sektörlerde olduğu gibi tam rekabet koşullarından söz etmek mümkün değildir. Başarısızlık durumunda piyasadaki çıkabilmek için devletin belirlediği yöntemler haricinde bir yol bulunmamaktadır. Bu nedenle satın alma ya da birleşme operasyonuna başlamadan önce piyasanın detaylı bir şekilde analiz edilerek, elde edilen bilgilerin karar vericiler olan banka sahipleri, yöneticiler ve pay sahipleri ile paylaşılması birleşme kararının alınmasını kolaylaştırmaktadır.

1.5.2. Hedef Banka Analizi

Bankalar birleşme suretiyle ortaya koydukları amaç ve hedefleri doğrultusunda belirledikleri kriterleri tespit ettikten sonra bu kriterleri sağlaması muhtemel hedef bankalar üzerinde yoğunlaşmaktadırlar. Belirlenen kriterler içinde bulunulan şartlara göre farklılık gösterebildiği gibi, her bankanın birleşmek istediği adaylar ve adayların özellikleri de farklılık gösterebilmektedir. Bankaların genel olarak belirlediği hedef banka kriterleri ise aşağıda yer almaktadır (Akgüç, 2001, s. 2);

- Piyasa değeri varlıklarının defter değerinden daha düşük olan bankalar,
- Pay senetlerinin fiyat/kazanç oranı düşük olan bankalar,
- Likidite durumu yeterli ancak aşırı borcu olmayan bankalar,
- Belirli alanlarda uzmanlaşmış küçük ölçekte bankalar,

- Varlıkları üzerinde rehin ve benzeri kısıtlama bulunmayan bankalar,
- Ortaklık payları dağılımı dengeli, çok ortaklı ve küçük bankalar,
- Şube sayısı yeterli, şube dağılımı makul görülen bankalar,
- Etkinliği sağlayamayan bankalar,
- Birleşme nedeni ile vergi avantajı sağlayan bankalar,
- Birleşme nedeni ile finansman desteği sağlanan bankalar,
- Sorunlu personeli bulunmayan bankalar,
- İç ve dış itibarı yüksek, muhabir ilişkileri geniş ve küçük ölçekli bankalar.

1.5.3. Yasal Zemin İncelemesi

Ülkelerin yasal mevzuatları birbirinden farklı olduğu için hedef bankanın yerleşik ülkesinde banka birleşmelerine müsaade edilip edilmediği, yabancı yatırımlara ilişkin ülkeye giriş ve çıkış şartlarının kolaylığı gibi faktörler bu aşamada önem kazanmaktadır. Zira ileride meydana gelecek olumsuzluklar karşısında yatırımların belirsizliğe dönüşmesi ihtimali bulunmaktadır.

Ülkemizde banka satın alma ve birleşmelerini düzenleyen Vergi Kanunları, Türk Ticaret Kanunu, Bankacılık Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu'nun kapsamı ve çerçevesi incelenerek aşağıda özetlenmektedir (Gül, 2009, s. 20).

1.5.3.1. Vergi Kanunları Açısından İnceleme

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (KVK) 8. maddesinde “*Genel kurul toplantıları için yapılan giderler ile birleşme, devir, bölünme, fesih ve tasfiye giderleri.*” nin hâsılattan indirilebileceği belirtilmiştir. 9. maddesinde ise “*devralınan kurumların devir tarihi itibarıyla öz sermaye tutarını geçmeyen zararları*” zarar olarak kabul edilmiş ve “*5 yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların beyannamelerinde yer alan zararlar*” ın vergi matrahından mahsup edilerek indirilebileceği hükme bağlanmıştır (KVK, 2006).

KVK'nın devir, bölünme ve hisse değişimi hallerinde vergilendirme başlıklı 20. maddesinde “*devir tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları münfesih kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesi ile*”;

- “*Devir işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması*

halinde, münfesihi kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları münfesihi kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesini”,

- *“Birleşmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde münfesihi kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine”* verilmesi durumunda, münfesihi kurumun sadece devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilir, birleşmeden doğan kârlar ise hesaplanmaz ve vergilendirilmez denilmektedir (KVK, 2006).

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi (KDV) Kanunu'nun 17. maddesinde (17/4-c), Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (KVK) 19. maddesinde belirtilen devir, bölünme ve hisse değişimi işlemlerine Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 30. maddesinin uygulanmayacağı belirtilerek istisna sağlanmıştır. Birleşmelerde damga vergisine konu olan birleşme sözleşmesi ise 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu'na (DVK) ekli “Damga Vergisinden İstisna Edilen Kâğıtlar” başlıklı 2 sayılı tabloda bulunan “IV- Ticari ve Medeni İşlerle İlgili Kâğıtlar” başlıklı bölüme 2001 yılında eklenen 17. fıkraya göre “Kurumlar Vergisi Kanununa göre yapılan birleşme, devir ve bölünmeler nedeniyle düzenlenen kâğıtlar.” damga vergisinden muaf tutulmuştur (Gül, 2009, s. 23).

Birleşmelerde bankalar vergi kanunlarında belirtilen esas ve usullere uymaları, birleşme sonucu fesih olan banka ile birleşilen bankanın iş merkezlerinin Türkiye’de bulunması hallerinde kurumlar vergisi ödemezler. Birleşmelerle ilgili işlemler Harçlar Kanunu’ndan istisna edilmişlerdir. Birleşilen banka tarafından yapılan birleşme giderleri işin genişlemesine yönelik işlem sayıldığından ilk tesis ve yatırım gideri niteliğindedir, bu giderler isteğe bağlı olarak aktifleştirilerek beş yılda amortisman yolu ile itfa edilebilirler. Birleşmelerde oluşan şerefiyeler ise birleşmeler vergiden istisna edildiği için indirim konusu edilemezler (KPMG, 2014).

1.5.3.2. Türk Ticaret Kanunu Açısından İnceleme

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) 136. maddesinde; *“Bir şirketin diğerini devralması devralma şeklinde birleşme veya yeni bir şirket içinde bir araya gelmeleri yeni kuruluş şeklinde birleşme”* olarak tarif ederek ancak bu yolla birleşebileceklerini belirtmiştir. Kanuna göre; *“Kabul eden şirket devralan, katılan şirket ise devrolunan”* diye adlandırılır. Birleşme, *“Devrolunan şirketin malvarlığı karşılığında, bir değişim oranına göre devralan şirketin paylarının, devrolunan şirketin ortaklarınca*

kendiliğinden iktisap edilmesiyle gerçekleşir.” denilerek, *“Birleşmeyle, devralan şirket devrolunan şirketin malvarlığını bir bütün hâlinde devralır, birleşmeyle devrolunan şirket sona erer ve ticaret sicilinden silinir”* şeklinde açıklanmıştır (TTK, 2011).

Kanunun 137. maddesinde; *“Sermaye şirketleri sermaye şirketleriyle, kooperatiflerle ve devralan şirket olmaları şartıyla kollektif ve komandit şirketlerle birleşebilirler”* denilerek aynı neviden olan şirketlerin birleşmeleri geçerli sayılmıştır. Yine aynı şekilde *“Şahıs şirketleri şahıs şirketleriyle, devrolunan şirket olmaları şartıyla sermaye şirketleriyle, devrolunan şirket olmaları şartıyla kooperatiflerle birleşebilirler”* denilerek şahıs şirketlerinin devrolunan olmak şartıyla sermaye şirketleri ile birleşmelerine izin verilmiştir. Kooperatiflerin sermaye şirketleri ile ilişkisi ise *“Kooperatifler ise kooperatiflerle, sermaye şirketleriyle ve devralan şirket olmaları şartıyla şahıs şirketleriyle birleşebilirler”* denilerek devreden veya devralan şartı aranmaksızın kooperatiflerin sermaye şirketleri ile birleşmelerine izin verilmiştir (TTK, 2011).

Birleşme sözleşmesinin yazılı bir şekilde yapılması ve yapılan sözleşmenin birleşmeye katılan şirketlerin yönetim organlarıca imzalanarak, genel kurulları tarafından onaylanması halinde geçerlilik kazanması esastır. Sözleşmenin içeriğinde yer alması gereken bilgiler ise kanunun 146. maddesinde düzenlenmektedir.

Tasfiye halindeki bir şirketin birleşmeye katılması varlıkları henüz dağıtılmaya başlanmamış olması ve devralanın şirket olması şartına bağlanmış, sermayenin kaybı veya borca batıklık hâlinde ise sermayesi ile zorunlu yedek akçeleri toplamının yarısını borç veya zararlar kaybeden bir şirketin devrine ancak alan şirketin bu zararları karşılaması şartı ile izin verilmiştir.

Ortaklık payları ve haklarının korunması ise TTK'nın 140. maddesinde ele alınarak, devredilen şirketin ortaklarına payları nispetinde yeni şirketin payları ve hakları üzerinde istemde bulunma imkânı sağlanmış, şayet bu haklardan yararlanmak istemeyen ortaklara ise birleşme sözleşmelerinde paylarının karşılığı olarak ayrılma akçesi miktarı belirlenerek tercih hakkı sunulması zorunlu kılınmıştır.

Birleşmeye katılan şirketlerin yönetim organlarına ayrı ayrı veya birlikte kanunun 147. maddesinde belirtilen kriterlere göre birleşme raporu hazırlanması ödevi verilmiştir. Yeni kuruluş şeklinde birleşmelerde yeni şirket sözleşmesinin birleşme raporuna eklenmesi şartı aranırken, küçük ve orta ölçekli şirketlere tüm ortaklarının onaylaması şartıyla birleşme raporunun düzenlenmesinden vazgeçebilme hakkı tanınmaktadır.

Devralma yoluyla yapılan birleşmelerde devralan şirketin sermayesini devreden şirketin ortaklarının haklarını koruyacak düzeyde artırması zorunlu kılınmakta, birleşmelerde ise sermayenin aynı olarak konulmasına ilişkin düzenlemeler ile halka açık anonim şirketlerde yeni payların halka arz edilmesine ilişkin hükümler SPK'nın kaydına alınmasını gerektirmiyorsa uygulanmamaktadır.

1.5.3.3. Bankacılık Kanunu Açısından İnceleme

Türkiye'de yerleşik bankaların yurt dışında şube ya da temsilcilik açma, ortaklık kurma veya kurulu ortaklıklara katılmalarına ilişkin düzenlemeler Bankacılık Kanunu'nda yer almakta, usul ve esasları belirleyerek izin vermeye Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) yetkili kılınmaktadır.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 19. maddesinde; ülkemizde faaliyet gösteren bankaların bankalar ve finansal kuruluşlarla yapacakları birleşme, tüm aktif ve pasifleri ile hak ve borçlarını başka bir bankaya devretme ya da devralma ile bölünme ve pay değişimlerini içeren işlemlerini Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'ndan izin alarak yapmaları hüküm altına alınmıştır (Gül, 2009). Uygulamaya ilişkin olarak belirlenecek usul ve esaslara göre yönetmelik çıkarma yetkisi de yine Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na verilmiştir.

Birleşme, bölünme ve pay değişimi için alınan izin süresi üç ayla sınırlıdır, bu süre zarfında bankaların yetkili organlarınca gerekli işlemlere geçilememesi durumunda izin geçersiz sayılmaktadır. 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ile bankaların birleşmek sureti ile piyasada hâkim konuma gelmeleri ve rekabeti engellemeleri yasaklanmıştır. Ancak bu durumun istisnası Bankacılık Kanunu'nda; yapılacak birleşme, bölünme ve devir işlemlerinde Türk Ticaret Kanunu ile devir veya birleşmeyi yapan bankaların aktif toplamalarının bankacılık sektörü içerisindeki paylarının yüzde yirmiyi geçmemesi şartıyla sağlanmıştır (BK, 2005).

Birleşme veya devir işleminin kesinleşmesinin ardından devredilen banka veya finansal kuruluşun bütün aktif ve pasifleri ile diğer hak ve borçları devralan bankaya geçmekte, devredilenin tüzel kişiliği sona erdirilerek ticaret sicilinden kaydı silinmektedir. Bankaların iradi olarak faaliyetlerine son vererek tasfiye edilmeyi istemeleri durumunda Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'ndan izin almaları gerekmekte, sürecin denetim yetkisi ise Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nda bulunmaktadır.

Faaliyetlerine son vermek suretiyle tasfiye talebinde bulunan bankaların gerekli izinleri aldıktan sonra ülke çapında yaygın olarak basımı ve dağıtımı yapılan gazetelerin en az ikisinde ilan vermeleri, mevduat sahipleri başta olmak üzere bankada hak ve alacağı bulunan kişi ve kurumlara tebligat yapmaları gerekmektedir. Bankaların; aynı ve nakdî, vadeli veya vadesiz ayırt etmeksizin iki ay içerisinde alacaklarını hak sahiplerine iade etmeleri, belirtilen süre içerisinde alacakları için başvurmayan hak sahiplerinin alacaklarını ise Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na bildirmeleri zorunludur (BK, 2005).

Yukarıda belirtilen işlemler için Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kuruluna yapılan izin başvuruları, denetimin ifasına engel ya da kısıtlayıcı faktörlerin bulunması veya başvuru yeterliliklerinin kaybedilmesi durumunda reddedilerek başvuru sonucu ilgiliye bildirilmektedir.

Bankaların bağımsız denetim kuruluşları tarafından denetlenmesi ya da kurul tarafından zorunlu tutulması halinde; varlıkları, hak ve borçları ile teminatların değerlemesi ve bankanın veya kredi müşterilerinin derecelendirilmesi faaliyetlerini yürütecek kuruluşların yetkilendirilmesine, verilen yetkilerin geçici veya sürekli olarak kaldırılmasına Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından karar verilmektedir (BK, 2005).

1.5.3.4. Sermaye Piyasası Kanunu Açısından İnceleme

6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun (SPK) 12. maddesinde, ihraç edilen paylara karşılık bedellerin tamamının nakit olarak ödenmesi zorunlu kılınmıştır. Süresi içerisinde satılmayan payların tamamının bedelinin ödenerek alınacağına ortaklığa karşı taahhüt edilmesini isteme yetkisi ile birleşme, bölünme ve pay değişimi gibi yapılandırma işlemlerinde pay bedellerinin nakden ödenmesinin zorunlu olmadığı durumları belirleme yetkisi Sermaye Piyasası Kuruluna verilmiş bulunmaktadır (SPK, 2012).

Sermaye Piyasası Kurulu, piyasa fiyatı veya defter değeri nominal değer üzerinde olan payların ihracında ve yeni pay alma hakkı verilmesi durumunda payların primli fiyatının esas alınmasını isteyebilmekte, aksine nominal değer altında olması durumunda ise nominal değer altında ihraç edilmesine belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde izin verebilmektedir.

Sermaye piyasalarında fiyat ve değer artışı ya da azalışına neden olan, yatırımcıların kararlarını etkileme potansiyeli bulunan bilgi, haber ve gelişmelerin ortaya

çıkması durumunda, SPK tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde menkul değerlerin malikleri tarafından kamunun açıklama yapılmak suretiyle aydınlatılması gerekmektedir. Sermaye piyasalarında payları borsaya kote olan ortaklıklar ile kitle fonlaması yoluyla halktan para toplayan ortaklıklar hariç olmak üzere, pay sahibi sayısı 500'ü geçen anonim ortaklıkların payları halka arz edilmiş sayılmaktadır (SPK, 2012).

Payları sermaye piyasalarında işlem gören halka açık ortaklıkların; devir, birleşme, tür değiştirme, sona erme, imtiyazlar, faaliyet alanı değişikliği ve borsadan çekilme gibi ortakları yakından ilgilendiren olaylar önemli nitelikte işlem sayılmaktadır. Bu tür önemli nitelikteki işlemlerin SPK tarafından belirlenen, uyulması zorunlu usul ve esaslar çerçevesinde yapılması gerekmektedir. Bu usul ve esaslara aykırı bir şekilde yapılan işlemler için SPK tarafından işlemin geriye döndürülmesi için 30 gün süre verilmekte, verilen süre sonunda geriye döndürülmeyen işlemler için idari para cezası verilerek, işlemin tamamen iptali için genel kurul kararları mahkemeye intikal ettirilebilmektedir.

Halka açık ortaklıkların yönetimlerinde el değişikliğine neden olacak pay ve oy haklarının ele geçirilmesi durumunda, diğer ortaklara paylarını almak üzere teklifte bulunulması zorunludur. Bu zorunluluğa ilişkin usul ve esaslar yine SKP tarafından belirlenmekte, imtiyazlı payların bulunmasına rağmen yönetim değişikliği gerektirmeyen haller istisna kapsamında değerlendirilmektedir.

Sermaye piyasası araçlarını ihraç edenler, kamuya açıklanacak veya SPK'ya verilecek finansal tablo ve raporları tam ve doğru bir şekilde hazırlayarak, Türkiye Muhasebe Standartları çerçevesinde şekil ve içerik bakımından SPK tarafından belirlenen düzenlemelere uygun bir şekilde verilen süre içerisinde ibraz etmekle mükelleftirler. Bu tablo ve raporlardan Türkiye Muhasebe Standartları kapsamında kurul tarafından belirlenenlerin, Türkiye Denetim Standartları çerçevesinde SPK denetim lisansına sahip bağımsız bir denetim kuruluşuna inceletilerek bağımsız denetim raporu alınması zorunludur (SPK, 2012).

1.6. BİRLEŞME AŞAMALARI

Firmalar satın alma ve birleşme faaliyetleri esnasında dinamik bir süreç ile karşı karşıya kalırlar. Bu süreç, birleşmenin aşamalarına, şekline, firmanın hedef ve beklentilere uygun olarak seçilen taktiklere göre firmadan firmaya değişiklik gösterebilmektedir (PWC, 2006, s. 9):

Satın alma ve birleşme sürecinin her aşamasında gerek çalışanlar gerekse yöneticiler tarafından gerekli özen ve hassasiyetin gösterilmesi, firmanın ortak hedeflerine ulaşabilmek için tüm paydaşların birlikte hareket etmesi, süreç boyunca izlenecek stratejilerin geliştirilerek uygulanması, beklentilerin karşılanarak sonuca ulaşılmasında büyük önem taşımaktadır (Gül, 2009, s. 15-16).

Birleşme aşamaları; planlama evresi, araştırma-uygulama evresi ve sonuçlanma ve entegrasyon evresi olmak üzere üç ana başlık halinde aşağıda verilmektedir.

1.6.1. Planlama Evresi

Banka satın alma ve birleşme operasyonları riskli ve maliyeti yüksek işlemlerdir. Birleşme kararından bankaların iş ilişkisi içerisinde olduğu çevreler doğrudan etkilenmektedir. Bankaların sahipleri başta olmak üzere yöneticiler, çalışanlar, müşteriler ve bankanın pay senetlerini satın alan yatırımcılar birleşme kararından en çok etkilenen grupları oluşturmaktadır. Birleşme kararı ile birlikte bankanın aktif ve pasiflerinin geri dönülemez bir şekilde değişecek olması, birleşme öncesi belirlenen amaçlar doğrultusunda oluşturulan stratejilerin uygulanmasının önemini daha da artırmaktadır (Akgüç, 1998, s. 890).

Planlama evresinde bankalar belirledikleri amaçlarına ulaşabilmek için öncelikle hedef bankalarda aradıkları kriterleri tespit etmekte, bu kriterleri yasal, mali ve teknik anlamda sağlayan hedef bankaların analizleri sonrasında ise aday bankaları belirlemektedirler. Bu hassas dönemde banka içi ve banka dışı kaynaklar vasıtasıyla yayılması muhtemel söylentilere karşı sürecin sağlıklı işleyebilmesi için, paydaşlar başta olmak üzere tüm kamuoyunun bilgilendirilmesi gerekmektedir (Ivancevich, Schweiger ve Power, 1987, s. 24).

Sermaye piyasalarında fiyat ve değer artışı ya da azalışına neden olan, yatırımcıların kararlarını etkileme potansiyeli bulunan bilgi, haber ve gelişmelerin ortaya çıkması durumunda Sermaye Piyasası Kanunu kamunun açıklama yapılmak suretiyle aydınlatılmasını zorunlu kılmaktadır.

Önemli nitelikte sayılan bu durumda açıklama yapılmaması kanuna aykırılık teşkil etmekle birlikte, açıklamadan önce bir takım söylentilerin yayılması çalışanların işten ayrılma korkusu ile moral ve motivasyonlarının düşmesine, verimin azalmasına, faaliyetlerin durma noktasına gelmesine ve yatırımcıların belirsizlikler nedeniyle

yatırımlarından vazgeçmelerine varan sonuçlara neden olmakta, olumsuz yönde süreci derinden etkileyebilme potansiyeli taşımaktadır.

1.6.1.1. Genel Stratejik Plan

Genel stratejik plan evresinin ilk aşamasında bankalar öncelikle kendilerini değerlendirerek; mali yapıları, yönetim, organizasyon, piyasa payı ve pazarlama kanallarının güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyarak başlamalıdır. Sonrasında ise piyasadaki rekabet koşulları ile bu çerçevede karşılaşılabilecek olası riskler analiz edilmelidir. Bunların yanında piyasada oluşabilecek fırsatlar da değerlendirilmelidir. Ekonomik faaliyetlerdeki artış, nüfusun gelişimi, demografik özelliklere göre değişen müşteri profili ve yasal düzenlemeler gibi dışsal etkiler bankaların alternatif strateji belirlemelerine katkıda bulunmaktadır (Şahözkan, 2003, s. 67).

Satın alma ve birleşme faaliyeti büyüme yöntemlerinden biri olduğundan, genel bir stratejik planlama evresini gerekli kılmaktadır. Birleşme kararı bankalar için hayati bir öneme sahip olduğundan, bu kararın alınmasının nedenlerini ve birleşme kararı ile kısa ve uzun vadede beklentilerini açıkça ortaya koymaları gerekir. Genel stratejik planın en önemli amaçlarının başında gelecekte karşılaşılabilecek fırsatlar ve riskleri öngörmek ve bu öngörüler doğrultusunda ilerleme sağlamak gelmektedir. Geleceğe ilişkin yapılan öngörüler doğrultusunda alınan kararlar ve şimdiden yapılması gereken uygulamalar genel stratejik planı oluşturmaktadır (Tümer, 1993, s. 108).

Bankaların küçük ya da büyük ölçekli olduğuna bakılmaksızın bir birleşme stratejine sahip olması gerekmektedir. Birleşmenin hızlı ve sorunsuz bir şekilde gerçekleşmesi, ileride ihtiyaç duyulacak şeylerin öngörülerek şimdiden tedbir alınması ve birleşme sonrasında ortaya çıkması muhtemel entegrasyon sorunlarının çözümü, büyük ölçüde bu aşamada belirlenecek stratejilere bağlıdır.

Stratejik plan yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli unsurlardan bir tanesi de birleşme için ayrılan bütçedir, gerçekçi değerlendirmelerden uzak stratejiler ve bütçeyi aşan birleşme faaliyetleri hem bankaya hem de yatırımcılarına zarar verebilmektedir.

1.6.1.2. Faaliyet Görev Yapılanması

Faaliyet görev yapılanması evresini satın alma veya birleşme faaliyetini yürütecek bankanın üst yöneticileri ile alanında uzman personelin seçilerek süreci yönetecek grubun belirlenmesi oluşturmaktadır. Grubun yöneticisi grup içerisindeki hiyerarşi kademelerini

ve grupta yer alan kişilerin görevlerini açıkça belirlemeli, gerektiğinden dışarıdan uzman personel desteği alınmalıdır.

Bununla birlikte birleşme sürecinde görevlendirilecek personelin; insan kaynakları, pazarlama, operasyonlar, muhasebe, finans, yönetim, finans ve krediler gibi her bölümden tecrübe sahibi ve bu bölümlerde önemli görevler üstlenmiş kişiler arasından seçilmesi gerekir. Burada işin püf noktası ise seçilen personelin uzmanlık alanında hedef bankanın aynı bölümünü yasal, finansal, operasyonel vb. açılardan detaylı bir şekilde inceleyebilecek tecrübe ve kapasiteye sahip olmasıdır. Grubun yöneticisi olarak belirlenen kişinin ise liderlik vasıflarına sahip, gerektiğinde kritik kararları alabilecek risk alma potansiyeli bulunan, alanında tecrübe sahibi ve birleşme konusunda deneyimli olması bu zorlu sürecin başarıyla yönetilerek sonuçlandırılabilmesi için hayati derecede öneme sahiptir (Arı, 2007, s. 29-30).

1.6.1.3. Birleşme Planı

Birleşme sürecinin bu aşamasında bankalar belirledikleri uzun vadeli amaçları doğrultusunda stratejiler geliştirmeleri ve bu stratejilere uygun olarak birleşme planını oluşturmaları gerekir. Birleşme süreci aşamaları itibariyle uzun dönemli bir planlama çalışmasını gerekli kılmakta, birleşme ancak bu sürecin son aşamasında meydana gelebilmektedir. Bankalar bu uzun soluklu süreci akışına bırakmak yerine, belirleyecekleri stratejiler ile kontrollü olarak yürütebilmektedirler. Yapılacak birleşme planı üç-beş yıllık bir zaman dilimini kapsayacak şekilde, bankanın belirlediği amaç ve ilkelere uygun olarak hazırlanmalıdır (Tümer, 1993, s. 108).

Birleşme planı hazırlanırken aşağıdaki etkenler dikkate alınmalıdır (Şahözkan, 2003):

- Bankanın uzun dönemli amaçlarının belirlenmesi,
- Amaçlara ulaştıracak yöntemlerin belirlenmesi,
- Yürütülecek faaliyetlerin zamanlanması,
- Çalışanların sürece katılım düzeyleri,
- Yeni yapılanmada hedef bankanın rolü,
- Çalışanlar ve sistemlerin entegrasyonu,
- Finansal ve vergisel detaylar,
- Strateji ile ilgili müzakereler,

1.6.1.4. Aday Analizi

Aday bankaların seçiminde aranan özelliklerin belirlenmesi, satın alan veya birleşen bankanın amaçlarına uygun bir seçim yapmasını kolaylaştıracaktır. Aşağıdaki özelliklere sahip olan bankalar genelde birleşme için uygun bir tercih nedeni olabilmektedirler (Şahözkan, 2003, s. 72).

- Belirli alanlarda uzman olan küçük ölçekli bankalar,
- Yüksek miktarda borçlu olmayan bankalar,
- Zarar eden, birleşilmesi durumunda vergi avantajı sağlayacak bankalar,
- Personel sorunu bulunmayan bankalar,
- Etkin çalışmayan bankalar,
- Birleşilmesi durumunda finansal destek sağlanacak olan bankalar,
- İtibarı yüksek olan küçük ölçekli bankalar,
- Teknolojik alt yapısı ve şube ağı yeterli olan bankalar,
- Piyasa değeri defter değerinin altında olan bankalar,

Yukarıda belirtilen özelliklere; insan kaynakları, pazar payı, ürün çeşitliliği, rekabet gücü, müşteri profili ve kurum kültürü gibi daha göreceli kriterler eklenerek bankanın amacına uygun olarak farklı kriterler belirlenebilir.

1.6.1.5. Yüksek Potansiyel Taşıyan Bankalarda Yoğunlaşma

Yukarıda belirtilen kriterlere veya ilave olarak belirlenecek kriterlere dayanarak birleşme niyetindeki banka tarafından gerekli değerlendirmeler yapılmalıdır. Bankanın belirlediği amaçlara uygun özellikleri taşıyan bankalar ayrıştırılarak, belirlenen kriterleri taşıyan potansiyel aday bankalar üzerinde yoğunlaşmalı ve bu aşamadan sonra detaylı incelemelere geçilmelidir.

Yapılacak detaylı incelemelerde; bankaların mali tabloları, denetleme raporları, mali yükümlülükleri, temettü dağıtımı ve temettü dağıtım politikaları, vergi durumu ve çıkarılmış menkul kıymetleri ile türleri gibi hususlar bankalara yol gösterici olmaktadır (Türko, 1999, s. 589).

1.6.2. Araştırma-Uygulama Evresi

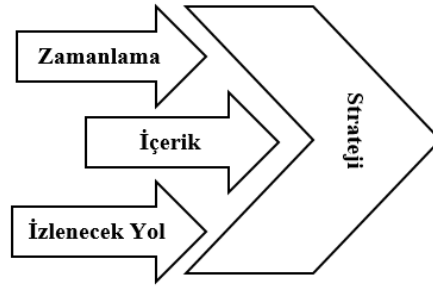
Araştırma ve uygulama evresine gelen banka birleşme kriterlerini sağlayan bir ya da birkaç banka belirlendikten sonra resmi olarak temaslara başlamakta, gerekli iletişim sağlandıktan sonra niyet mektubu gönderilmektedir. Daha sonra ise bankanın gelir ve gider tabloları, nakit akımları ve bilanço gibi finansal tablolarının detaylı analizlerine geçilerek, banka mali açıdan değerlendirmeye alınmaktadır (Ivancevich, Schweiger ve Power, 2002, s. 25).

Bu şekilde birleşme ile elde edilecek getiri ve nakit akımları hakkında somut verilere dayanarak tahminde bulunmak kolaylaşmakta, bu görüşmeler sözleşmenin imzalanması aşamasına kadar devam etmektedir.

1.6.2.1. Görüşme Stratejisi

Aday bankalarla yapılacak görüşmelerin nasıl yürütüleceği, kimlerin görüşmelere katılacağı, kimlerin karşılıklı görüşeceği gibi sürecin nasıl işletileceğine ilişkin detaylar bu aşamada belirlenmekte, zamanlama, izlenecek yol ve içerik belirlenerek strateji ortaya konulmaktadır.

Bu işleyişe ilişkin iletişim modeli **Şekil 1.1.**' de verilmektedir.

Şekil 1.1. Görüşme Stratejisi

Kaynak: (Şahözkan, 2003) eserinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Görüşme stratejisi sürecinde hedef bankalar ile kimlerin görüşeceği, görüşmenin yöntemi, zamanlaması ve içeriği hakkında bir karara varılarak uygulamaya geçilmelidir. Genellikle bankaların genel müdürleri aracılığıyla görüşmeler gerçekleştirilir. Bu görüşmelerde karşılıklı olarak genel amaçlar ve ilkeler ortaya konulur, amaç ve ilkelerde uzlaşma sağlanmadan fiyat görüşmelerine geçilmez. Başlangıç görüşmelerinin olumlu

yönde ilerlemesi üzerine, tarafların birbirleri hakkında edindikleri bilgilerin kötü niyetli kişilerin eline geçmesine ve kötü niyetli kullanımlara engel olmak üzere gizlilik ve münhasır anlaşma (confidentially agreement) imzalanmaktadır (Arı, 2007, s. 33).

1.6.2.2. Niyet Mektubu

Yapılan görüşmelerin olumlu yönde ilerlemesi ve temel ilkeler üzerinde uzlaşma sağlanması durumunda, satın alma veya birleşme niyetinde olan banka ile aday banka arasında bir niyet mektubu imzalanır. Taraflar için prensipte bir anlaşma hükmünde olan niyet mektubu, yasal bir taahhütname ya da birleşme sözleşmesi yerine geçmez (Şahözkan, 2003, s. 75).

Genel olarak niyet mektubunda satın alma veya birleşme çalışmalarında uzlaşılan konular ile taraf bankaların vazgeçme koşulları, farklı tekliflere karşı sınırlamalar, güvencelere ilişkin taahhütler, gerekli bilgilere ve personele erişim onayları ve işlemlerin gerçekleştirme tarihleri gibi bilgilere yer verilmektedir (Genç, 2014, s. 24).

1.6.2.3. Ölçme ve Değerlendirme

Ölçme ve değerlendirme aşamasında aday bankanın aktiflerinin kalitesi, yatırım, kredi, personel, şube ağı ve yerleşim durumu, müşteri portföyü, piyasa konumu, üstlendiği riskler, alacaklar ve borçların durumu gibi alanlarda kapsamlı analizler ve değerlendirmeler yapılmaktadır.

Aday bankaların ayrıntılı olarak incelenerek değerlendirilebilmesi için aşağıda belirtilen bilgi ve belgelerin edinilmesi gerekmektedir (Akgüç, 2001, s. 2).

- Geçmiş yılların ve cari dönemin mali tabloları (bilanço, gelir tablosu, fon akım ve kar dağıtım tabloları),
- Denetim raporları (Bağımsız denetim raporları ve diğer kurumların raporları),
- Kredilerin bireysel, kurumsal veya sektörel miktarı ve durumu,
- Bankanın özkaynak dağılımı (Ödenmiş sermaye, yedek akçeler, değerlendirme fonları),
- Bankanın ortaklık yapısı,
- Mevduat durumu (vadesine ve türüne göre),
- Menkul kıymet durumu,
- Vergisel durumu,

- Personel durumu (personel sayısı, kıdem ve maaş durumu),

Bankanın görüşmeler için oluşturduğu uzman ekibe ilave olarak hukukçu, bağımsız denetçi, banka değerlendirme konusunda uzmanlaşmış kişi, kurum ve eksperlerden yardım alması bu aşamada önem arz etmektedir. Aday bankanın analiz edilerek değerinin doğru bir şekilde hesaplanması ve gelecekte sağlanacak nakit akımlarının yaklaşık olarak tahmin edilmesi, birleşik bankanın ileride kar edip edemeyeceği hakkında bu aşamada fikir vermektedir.

Bu şekilde aday bankanın beyan ettiği bilgilerin kapsamlı belge incelemeleri ile doğruluk derecesi anlaşılmakta, satın alma veya birleşme faaliyetine engel bir durumun olmaması durumunda birleşme faaliyetine devam edilmektedir (Overman, 1999, s. 8).

1.6.3. Sonuçlanma ve Entegrasyon Evresi

Satın alma veya birleşme sürecinde son aşama sonuçlanma ve entegrasyon evresidir. Bu aşamaya kadar gelinen çalışmaların gözden geçirilmesi, birleşmeye taraf olan tüm banka ve finans kuruluşlarının yönetim ve ortaklarının onaylarının alınması, gerekli yasal izinler ve prosedürlerin tamamlanması ile birlikte sonuç anlaşması imzalanmaktadır.

Sonuç anlaşmasından sonra entegrasyon süreci başlamakta, bu süreçte tamamlanması ile uzun soluklu ve yorucu bir birleşme evresinin sonuna gelinmiş olmaktadır. Sonuçlanma ve entegrasyon evresi aşağıdaki şekilde beş başlık altında incelenmektedir:

1. Sonuç Anlaşması,
2. Fiziki Birleşme,
3. Finansal Birleşme,
4. Birleşme Finansmanı,
5. Entegrasyon,

1.6.3.1. Sonuç Anlaşması

Satın alma ve birleşme sürecin olumlu ya da olumsuz olarak sonuçlanması bu aşamada kesinlik kazanmaktadır. Anlaşma olmaması durumunda görüşmeler başarısızlıkla sonuçlanırken, anlaşma sağlanması durumunda ise sonuç anlaşması imzalanarak satın alma ve birleşme faaliyeti resmîyet kazanarak gerçekleşmektedir.

Sonuç anlaşması nitelik itibariyle resmi bir belge olup, satın alma ve birleşmeye ilişkin koşulları detaylı olarak göstermektedir. Sonuç anlaşması, tarafların uzmanlarınca hazırlanarak yetkililerince imza altına alınmaktadır. Anlaşmada yer alan başlıca ifade ve içeriklere ilişkin bilgiler aşağıda açıklanmaktadır (Şahözkan, 2003, s. 78):

- Yapılan hukuki işlem tanımlanarak uzlaşma detayları ortaya konulur,
- Anlaşılacak fiyat, ödeme yöntemleri ve koşulları belirtilir,
- Birleşik banka üzerinde tarafların hakları, yetki ve sorumlulukları belirlenir,
- Anlaşmanın taraflara verdiği ödev ve yükümlülükler belirtilir,
- Personelin durumu, tazminatları, varsa verilen güvenceler belirtilir,

Bu içerikler genel olarak sonuç anlaşmasında bulunmakla birlikte, anlaşmanın koşullarına ve ihtiyaca göre değişiklik gösterebilmektedir. Birleşmeler amaçlarına ve gereklerine göre farklılık gösterdiğinden, sonuç anlaşmaları birebir aynı içeriklere sahip olmazlar. Satın alma ve birleşme işlemleri yasal olarak BDDK onayını gerektirmektedir. Bankaların sermaye yeterlilikleri, aktif kalitesi ve ortaklık durumları ile rekabet koşulları çerçevesinde olası toplumsal ve finansal sonuçları BDDK tarafından değerlendirilerek, verilen onay takiben birleşme işlemi geçerlik kazanmaktadır (Genç, 2014, s. 26).

Piyasada oligopolcü bir yaklaşım sergileyerek antitröst uygulamalara neden olması muhtemel birleşmelere ise dünyada olduğu gibi ülkemizde de izin verilmemektedir.

1.6.3.2. Fiziki Birleşme

Bankaların sahip oldukları taşınır ve taşınmaz mallar ile gayrimenkullerinin nasıl tek çatı altında toplanarak yönetileceği bu aşamada belirginlik kazanmaktadır. Öncelikle devralınan bankanın aktifinde kayıtlı bulunan motorlu taşıtlar, arsa, arazi, bina vb. iktisadi kıymetlerin tescil ve tapu kayıtları üzerinde gerekli işlemler yaptırılarak birleşik banka namına tescil edilmektedir.

Birleşen bankaların yönetim merkezleri arasından seçilecek birisinin yeni merkez olarak tanımlanması durumunda diğer yönetim merkezleri kapatılmakta ya da sıfırdan yeni bir yönetim merkezi oluşturularak tamamı kapatılmaktadır. Şubeleri ise coğrafi konumları ve müşteri bilgileri ışığında yeniden yapılandırılarak aynı bölgede ihtiyaç fazlası olan şubeler kapatılmakta, hizmetine gerek duyulmayan personel işten çıkarılmaktadır. Teknolojik altyapı ve çağrı merkezleri de aynı şekilde birleştirilerek

güçlendirilmekte, gerek duyulmayan araç-gereç ve malzemeler ise satılarak birleşik bankaya gelir elde edilmektedir.

Bu işlemlerle birlikte anlaşma şartlarına göre vadeli ve vadesiz tüm hesaplar, krediler, alacaklar, borçlar ve müşteri bilgileri yeni bankaya aktarılmakta, birleşmelerde ise sistemler entegre edilmek suretiyle fiziki birleşme evresi tamamlanmaktadır.

1.6.3.3. Finansal Birleşme

Birleşme süreci sonunda birleşen veya satılan bankanın finansal varlıkları, birleşmenin ticaret siciline tescil edildiği tarih itibarıyla çıkartılacak son bilanço ve mizan bilgileri ile tespit edilerek, birleşik banka kayıtlarına olduğu gibi aktarılmak suretiyle devredilen bankanın faaliyeti son bulmaktadır (Muhasebeweb, 2020, s. 1-6).

Devredilen bankanın vergi, alacak ve borçları imzalanan sözleşme kapsamında birleşik bankaya geçmekte, çalışanların kıdem tazminatları ve aktif sigortaları açısından yeni muhatap Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) nezdinde birleşik banka olmaktadır. Birleşme sözleşmelerinde çalışanların kıdem tazminatlarına yer verilerek hesaplanan karşılıkların ayrılması, ileride yaşanacak hukuki ve mali sorunları önlemektedir.

1.6.3.4. Birleşme Finansmanı

Birleşme anlaşmasına göre belirlenen ücrete ilişkin olarak bankanın yapacağı ödeme miktarı, bu miktarın finansmanında kullanılacak kaynaklar ile ödeme yöntemleri, birleşme ile ortaya çıkacak sinerjiyi, birleşik bankanın sermaye yapısını, risklerin dağılımını, vergi ve birleşme maliyetlerini etkileyen önemli unsurların başında gelmektedir (Palepu, Bernard ve Healy, 1996, s. 10). Birleşmenin finansmanı devralınan bankanın sahiplerine ve ortaklarına nakit olarak sağlanacağı gibi pay senedi verilmek ya da belirli oranlarda nakit ile birlikte pay senedi verilmek suretiyle de yapılabilmektedir.

Banka satın alma ve birleşmelerinde en önemli unsur değer tespitidir. Birleşen veya satılan bankanın değerinin düşük belirlenmesi devralan banka sahip ve ortaklarınca beklenen ve arzu edilen, birleşmeleri motive edici bir durumdur. Devredilen bankanın pay senetleri değerinin varlıklarının değerinin altına olması, değerinin altına bir fiyata satılması ya da daha az pay senedi alarak birleşilmesi anlamına gelmektedir. Birleşmelerden beklenen vergi avantajları da birleşme finansmanına olumlu yönde katkı sağlamaktadır (Grinblatt ve Titman, 2002).

Birleşmenin duyurulması ile sonuç anlaşması imzalanarak ödeme yapılması aşamasına kadar geçen sürede, birleşen bankanın pay senetlerinin değerinin azalması birleşen banka için önemli bir risk teşkil etmektedir. Ödemenin pay senedi verilme suretiyle yapılması halinde pay senetlerinin değerinin aşırı değer kaybetmesi daha fazla pay senedi verilmesine neden olmakta, birleşmeden kısa bir süre sonra pay senetlerinin eski fiyatına dönmesi durumunda ise birleşmenin maliyetini yükseltmektedir. Pay senedi verilerek birleşme finansmanının sağlanmasında pay senetlerinin değerlerinin daha da düşmesi ise devredilen banka için önemli risk olmakta, birleşme fiyatını daha da aşağıya çekebilmektedir. Ödemenin nakit olarak yapılması ise sadece devralan banka için riskler taşımaktadır (GALE, 2004).

1.6.3.5. Entegrasyon

Entegrasyon evresi banka satın alma birleşmelerinin son aşamasını oluşturmaktadır. Bu aşamada eski oluşumun faaliyetleri son bulmakta, yeni oluşum ise faaliyetlerine başlamaktadır. Birleşmenin başarılı sonuçlar vermesinde literatürde birleşme sonrası (post-merger) olarak bilinen bu aşama, birleşmenin başarısı ve geleceği için etkin bir rol üstlenmektedir (Alaranta, 2005, s. 1).

Bu aşamada hedeflenen sinerjiye ulaşabilmek için, birleşik bankada gerekli yapılanmaya gidilerek tanıtım ve piyasa faaliyetlerine ağırlık verilmekte, oluşması muhtemel belirsizlikler ortadan kaldırılarak yönetsel riskler en aza indirilmektedir.

Birleşme ile birlikte yeni oluşuma adapte olmaya çalışan personel açısından durum kaygı verici olabilmektedir. Her kademedeki ve departmanda çalışan personelin kariyerine devam edememe ya da işten ayrılma korkusu yaşayarak strese girmesi, entegrasyon sürecine ve devamında ise bankanın başarısına zarar verebilmektedir. Bu aşamada olup bitenlerden tam olarak haberdar olmayan personelin bilgilendirilmesi, duygusal travmalar yaşayan personele destek olunarak motive edilmesi ve mevcut duruma alışmalarının sağlanması gerekmektedir (Rigsby, Siegel ve Spiceland, 1998, s. 108-112).

Diğer bir unsur ise birleşen bankalara zamanla oluşan kültürlerinin bir araya getirilerek entegrasyonun sağlanmasıdır. Her banka veya finans kuruluşunda farklı olan inançlar, amaçlar, duygu ve düşünceler, yönetim ve iş yapma tarzlarından oluşan kültürlerin bir araya getirilerek birleştirilmesi, entegrasyon evresinin en zor aşamasını oluşturmaktadır (Siegel, 2000, s. 243-244).

1.7. BİRLEŞME SÜRECİNDE BAŞARIYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1990'lı yıllardan sonra yapılan banka birleşmelerinde hedef bankaların değerinde artışlar görülmüştür. Bu değer artışlarında hırslı bir büyüme politikası izleyen banka yöneticilerinin önemli bir payı bulunmaktadır (Arı, 2007, s. 34). Kendi çıkarlarını önde tutarak hedef bankaların değerlerini yüksek bir fiyattan belirleyen yöneticiler, aynı zamanda başarısız birleşmelerinde başlıca sorumlularıdır.

Hedef olarak belirlenen bankaların varlık ve kaynakları, dağıtım kanalları ve müşteri portföyü hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olunmadan birleşmeden beklenen sinerjinin fazla tahmin edilmesi, yine bankanın değerinin üstünde bir fiyatla satın alınmasına neden olarak, birçok banka birleşmesinde beklenen sonuçların alınamamasına neden olmaktadır (Crisstofferson, McNish ve Sias, 2004, s. 1-2).

Dünya geneline yapılan birleşmelerin yarısına yakını istenen düzeyde sonuçlara ulaşamamıştır. Bu durumun nedenleri ise birleşme için yeterince kaynak ayrılmaması ve personele gerekli önemin verilmemesidir. Yetenekli personelin birleşme sürecinde rakip bankalara kaptırılması, üretim ve performansın düşmesi, verilen emirlerin tam olarak yerine getirilememesi gibi nedenler yöneticilerin çalışan personeli yeterince önemsememesinden kaynaklanmaktadır (Hutchison, 2002, s. 26).

Birleşme haberinin duyulması ile birlikte hedef bankanın çalışanları tedirginlik yaşayarak strese girebilmektedir. Çalışanlar genelde büyük ölçekte olan satın alan bankanın içerisinde yer alamamaktan endişe edebilmektedirler. Birleşme sonrasında ise personel arasında gruplaşmalar meydana gelmekte, aradan uzun bir süre geçse de biz ve onlar şeklinde ayrımcılıklar devam edebilmektedir (Panchal ve Cartwright, 2001, s. 427-430).

Birleşme sürecinde yetenekli personel ve yöneticilerin cazip teklifler alarak rakip bankalara geçiş yapmasının önlenmesi için, sürecin başında bu kişilerin tespit edilerek mali ve sosyal anlamda cazip teklifler sunulması ve banka için önemli olduklarının vurgulanması gelişmesi muhtemel olumsuz sonuçların önüne geçmektedir (Kay ve Shalton, 2000, s. 27-28).

Sürecin başarı ile tamamlanması bankanın büyümesine, ürün ve hizmetlerin çeşitliliğinin artmasına ve artan müşteri sayısına rağmen yeni oluşumdan duyulan memnuniyeti üst seviyeye çıkarmamaktadır. Birleşme ile birlikte bankanın marka bilinirliğinin artması ve piyasa payında sağlanan artışa bağlı olarak monopolcü gücünün

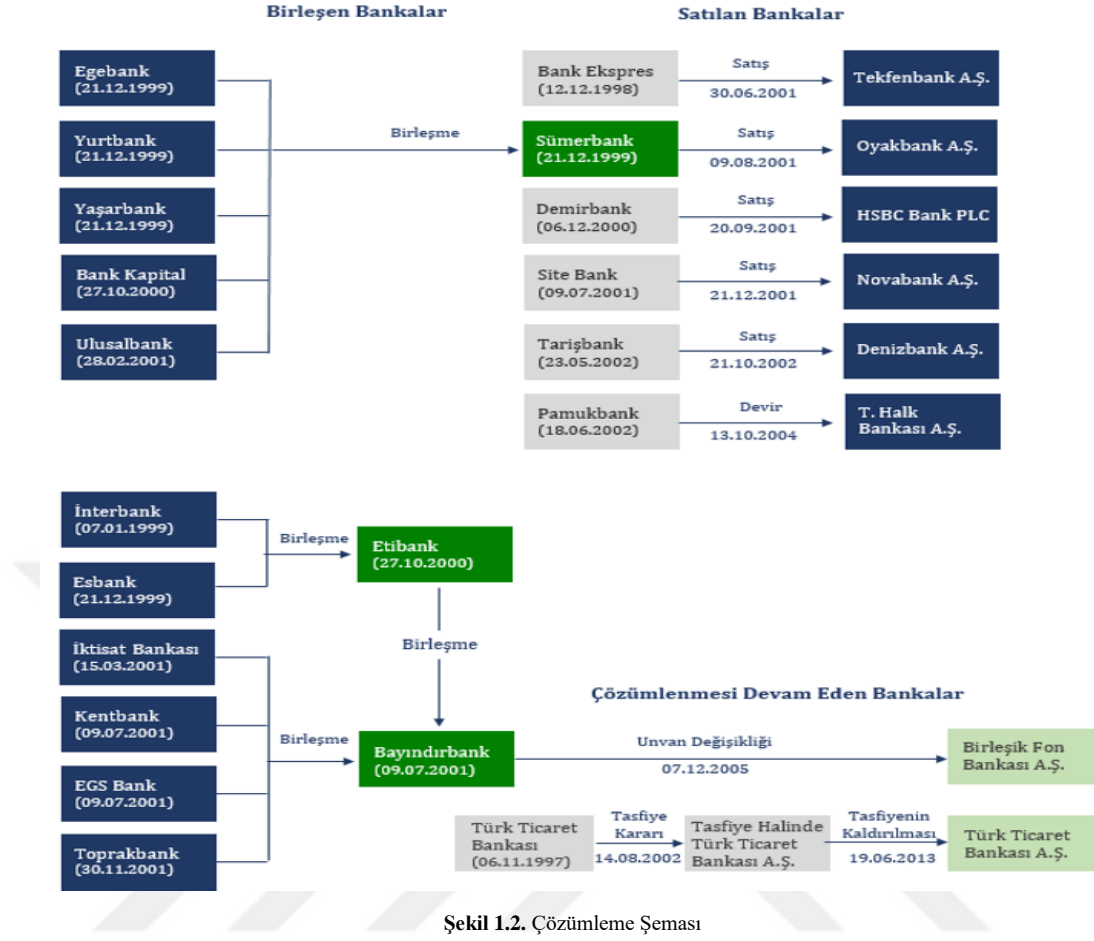
artması, ürün ve hizmetlerin fiyatlanmasında bankaya avantajlar sağlamaktadır. Bu durum bankanın piyasada etkinliğini artırmakta, hareket alanını genişletmekte ve daha fazla müşteriye sahip olması müşterilere aktarılacak kaynakların artışına neden olurken bankayı daha fazla risk ile karşı karşıya bırakmaktadır (Beitel, Schierek ve Wahrenburg, 2004, s. 127).

1.8. TÜRKİYE'DE BANKA BİRLEŞMELERİ

1980'li yıllardan sonra dünyanın birçok ülkesinde banka birleşmeleri ve finansal hareketleri (faiz, yabancı sermaye) kısıtlayan yasaların esnetilmesi ya da tamamen kaldırılması ile başlayan finansal serbestleşme hareketleri ve küreselleşme süreci ülkemizi de etkilemiştir. Küreselleşme ile birlikte artan rekabet koşulları ve teknolojik ilerlemeye bağlı olarak müşteri ilişkilerinde yaşanan gelişmeler banka birleşmelerini gündeme getirmiş, 2000 yılına kadar ülkemizde sınırlı sayıda da olsa farklı amaçlarla yapılan banka ve yardım sandıklarının birleşmesi görülmüştür.

Ülkemizde Kasım 2000 ve Şubat 2001'de yaşanan ekonomik krizin etkilerinin giderilmesi ve sorunun kökten çözülebilmesi için Nisan 2001'de "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" açıklanarak, krizlerden derinden etkilenecek önemli miktarda zarara uğrayan bankacılık sektörünün daha sağlıklı işlemesi için ise Mayıs 2001'de "Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı" uygulamaya konulmuştur (Bumin, 2016, s. 178).

Dünyada yapılan banka birleşmeleri büyüme amacıyla yapılırken, ülkemizde ise genelde mali yapıları bozularak zor duruma düşen bankaları yeniden yapılandırarak kurtarma amacıyla yapılmıştır. 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan krizlerin ardından Tasarruf Mevzuatı Sigorta Fonu'na (TMSF) devredilen bankaların çözümlenmesi esnasında birleşmeler gündeme gelmiştir (Bumin ve Cengiz, 2009, s. 68-69). Bu kapsamda fona devredilen bankaların TMSF tarafından hazırlanan çözümlenme şeması aşağıda **Şekil 1.2.**'de yer almaktadır.

Kaynak: TMSF

Yasal zorunluluk ya da Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı haricinde büyüme amacıyla yapılan birleşmeler ise; Kasım 2000 ve Şubat 2001’de yaşanan ekonomik krizlerinin ardından alınan tedbirler ile bankaların mali yapıları güçlendirilerek, karlılıkları ve yabancı yatırımcılar açısından cazibesi arttıktan sonra 2002 yılından sonra yapılmaya başlanmıştır (Şahin ve Doğukanlı, 2015). Bu kapsamda yapılan birleşmeler aşağıda **Tablo 1.1.**’de gösterilmektedir.

Tablo 1.1. Satılan ve Birleşen Bankalar Listesi

S.NO	BANKA ADI	TARİHİ	ORAN %	ALICI BANKA	MENŞEİ
1	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	28.09.2005	57,42	Koç Finansal Hizmetler A.Ş.	Türkiye-İtalya
2	T. Garanti Bankası A.Ş.	23.12.2005	25,50	GE Consumer Finance Inc	ABD
3	Şekerbank T.A.Ş.	15.03.2007	33,98	BTA Securities JSC	Kazakistan
4	Denizbank A.Ş.	17.10.2006	75	Dexia	Belçika
5	Akbank T.A.Ş.	9.01.2007	20,00	Citigroup Inc	ABD
6	Finansbank A.Ş.	29.01.2007	43,44	National Bank Of Greece SA (NBG)	Yunanistan
7	T. Garanti Bankası A.Ş.	22.03.2011	24,89	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA)	İspanya
8	Denizbank A.Ş.	28.08.2012	99,85	Sberbank Rossii PAO	Rusya
9	T. Garanti Bankası A.Ş.	27.07.2015	14,89	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA)	İspanya
10	Finansbank A.Ş.	15.06.2016	99,81	Qatar National Bank (QNB)	Katar
11	T. Garanti Bankası A.Ş.	22.03.2017	9,95	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA)	İspanya
12	Denizbank A.Ş.	31.07.2019	99,85	Emirates NBD Bank PJSC	BAE
13	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	5.02.2020	31,93	Unitcredit SPA	İtalya
14	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	5.02.2020	9,02	Koç Holding	Türkiye

Kaynak: Veriler (Datastream, 2020) veri tabanından alınarak tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

1.8.1. Türkiye’de Banka Birleşmelerinin Nedenleri

Türkiye’de yapılan banka birleşmeleri incelendiğinde iki farklı birleşme türü karşımıza çıkmaktadır. Birincisi Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinin ardından gerçekleşen banka birleşmelerinde olduğu gibi mali yapısı bozulan bankaların devlet eliyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) devredilmesi, ikincisi ise büyüme, verimlilik ve karlılık artışı beklentileri ile yapılan banka birleşmeleridir (Işık, 2008).

Banka birleşmelerinin genel olarak nedenleri bölüm 1.4.’te detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Bu nedenlerin haricinde gelişmekte olan ve sürekli mali krizler yaşan

ülkemizin finansal yapısına, bankacılık sektörünün yapısal sorunlarına ve kendine has özelliklerine göre her ülkede olduğu gibi ülkemizde de banka birleşmelerinin nedenleri arasında sayılacak özel durumlar bulunmaktadır.

Türkiye’de yapılan banka birleşmelerinin nedenleri aşağıda maddeler halinde verilmektedir (Küçükbüçükcü, 2004).

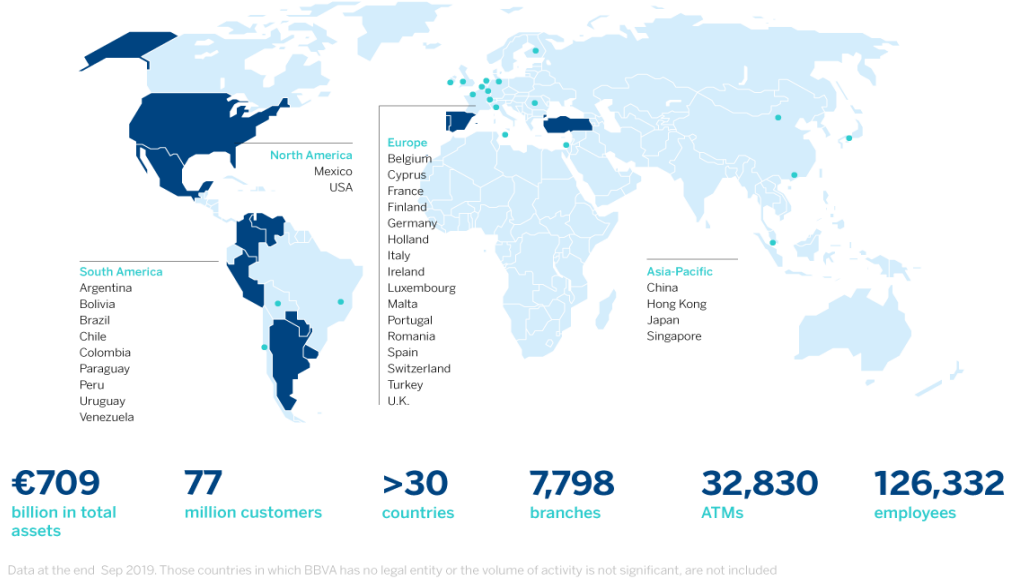
- Bankaların sermaye yeterliliklerinin düşük olması,
- Aktif kalitelerinin yetersiz olması,
- Yönetim kalitesi ve uygulamalarının yetersiz olması,
- Karlılığın düşük olması,
- Likiditenin yetersiz olması,
- Enflasyon ve büyüme oranlarındaki istikrarsızlık nedeniyle piyasa risklerine karşı duyarlılığın yüksek olması,
- Faiz oranları, döviz kuru ve sermaye hareketlerindeki aşırı hareketlilik,
- Bankacılık sisteminde kamu kesiminin büyüklüğü ve siyasi müdahaleye karşı duyarlılık,

1.8.2. Garanti Bankası A.Ş. BBVA Birleşmesi Örneği

1946 yılında Ankara’da kurulan Garanti Bankası A.Ş. Mart 2019 itibariyle 423 milyar TL (68.5 milyar Euro) aktif büyüklüğe ulaşarak, Türkiye’de özel sermayeli bankalar arasında ikinci büyük banka konumunda yer almaktadır. Bankacılık sektörünün tüm alanlarında faaliyet gösteren banka; yurt içinde 922, yurt dışında ise 8 olmak üzere toplam 930 şube ile hizmet vermektedir (GarantiBBVA, 2020). 1857’de kurulan ve aktif büyüklüğü 709 milyar Euro olan İspanya’nın önde gelen bankalarından Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA) ise 3 kıtada ve 31 ülkede faaliyet göstermekte, 7 bin 798 şubeye sahip bulunmaktadır (BBVA, 2020).

Kasım 2000 ve Şubat 2001 finansal krizlerinin ardından hızlı bir toparlanma sürecine giren Garanti Bankası paylarının %25’ini 2005 yılında General Electric GE Capital Corporation firmasına satmış, Mart 2011 tarihi itibarıyla GE Capital Corporation’ın %18,60 oranında payı ile Doğu Holding AŞ’nin %6,29 oranında payını

satın alan BBVA, toplam %24,89 oranında pay sahipliği ile bankanın yeni ortağı olmuştur (GarantiBBVA, 2020).

Şekil 1.3. BBVA Global Hizmet Haritası

Kaynak: BBVA

Nisan 2011’de BBVA paylarında küçük bir artış sağlayarak payını %25,01 seviyesine çıkarmış, Kasım 2014’te ise %14,89 ilave pay daha satın alarak %39,90’a ulaşan pay sahipliği ile bankanın hâkim ortağı konumuna geçmiştir. Bu satış işlemi sonrasında Garanti Bankası BDDK nezdinde “Özel Mevduat Bankaları” kategorisinden çıkarılarak “Yabancı Mevduat Bankaları” kategorisinde sınıflandırılmaya başlamıştır (GarantiBBVA, 2020).

Son olarak ise Şubat 2017’de bankanın çıkarılmış sermayesinin %9,95 oranında payını daha satın alan BBVA payını toplamda %49,85’e çıkarmış, bu satışın ardından bankanın ticaret sicilinde ismi 22 Mart 2017 tarihi itibariyle GarantiBBVA olarak tescil edilerek birleşme süreci tamamlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

BANKA SATIN ALMA VE BİRLEŞMELERİNİN DÜNYADAKİ GELİŞİMİ

1973 yılında Amerika Birleşik Devletlerinin Bretton Woods (Uluslararası Para Anlaşması) sisteminden çekilmesi ve aynı yıllarda yaşanan petrol krizleri Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere batı Avrupa ülkelerinde finansal piyasaların ciddi bir darboğaza girmesine, kar oranlarının düşmesine ve fon talebinin azalmasına neden olmuştur. 1997 yılında meydana gelen Asya Krizi ve 1998 yılında meydana gelen Rusya Krizi sonrasında, finansal piyasalarda krizlere karşı yeni yaklaşımların geliştirilmesinin ve bankacılık sektöründe istikrarın önemsenerak iyileştirilmeler yapılmasının önü açılmıştır (Şahözkan, 2003, s. 7).

1980 yılına kadar finansal krizlerin etkisi ile ya da krizlerden bağımsız olarak birçok ülkede ulusal düzeyde banka satın alma ve birleşmeleri yapılagelmiştir. 1990'lı yılların başından itibaren ise banka satın alma ve birleşmeleri sınır ötesine kayarak daha geniş bir uygulama alanına sahip olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere gelişmiş ülkelere birleşme yolu ile büyüme tercih edilen öncelikli bir yol haline gelmiştir (Newman, Milgate ve Eatwell, 1992). Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'da gerçekleşen banka birleşmeleri dünya genelinde yapılan banka birleşmelerinin %85'inden fazlasını oluşturmaktadır (Davis, 2000, s. 1).

İletişim teknolojilerinin sürekli olarak gelişmesi, yaygınlaşması ve ucuzlaması finans sektörü dâhil olmak üzere tüm sektörleri yakından etkilemiş, gelişen teknolojiye bağlı olarak ürün ve hizmetlerin niteliklerinde ve piyasalarda meydana gelen değişiklikler firmaları etkinlik ve verimlilik arayışına itmiştir. Bankacılık sektörü değişime duyarlı yönü ile bu değişimden en çok etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. Bu durum ise daha fazla etkinlik ve verimlilik arayışında olan, kar marjlarını maksimize etmek isteyen bankaları uluslararası birleşmeye yöneltmiştir.

Son yirmi yılda meydana gelen bu değişimler finansal sistemin ana unsurunu oluşturan bankacılık sektörünü derinden etkileyerek, sınır ötesi birleşmelerin yaygınlaşması ile birlikte bankacılık sektörü açısından dünyanın büyük bir pazar haline dönüşmesini sağlamıştır. Bazı ülkelerde meydana gelen sınır ötesi birleşmeler ise ülkenin bankacılık sektörünün yarısından fazlasının yabancı bankaların eline geçmesi ile

sonuçlanmış ve o ülkelerde bankacılık sektörünü yabancı bankalar kontrol eder hale gelmiştir. Bankacılık sektöründe yaşanan bu yabancılaşıma furyası yabancı bankaların “yararlı mı” ya da “zararlı mı” oldukları konusunda günümüzde bile halen tartışmalara neden olmaktadır (Ateşoğlu Coşkun ve Kargın, 2016, s. 42).

2.1. DÜNYA’DA BANKA BİRLEŞMELERİ

Dünya genelinde ticaret başta olmak üzere, emek ve sermaye hareketlerinde artışlar yaşanması, siyasi ve ideolojik çekişmelerin son bulması ve teknolojik gelişmelerin getirdiği kolaylıklar sayesinde ülkeler finansal, siyasal, sosyal ve kültürel anlamda birbirlerine karşı yakınlaşmaktadırlar. Küreselleşme devletler ve toplumlar arasında çok yönlü bağlantılar ve ilişkiler meydana gelmesine katkı sağlamaktadır (Aktan ve Şen, 2001, s. 104-112).

Finansal anlamda küreselleşme, sermaye ile mal ve hizmetlerin dünya ölçeğinde mobilitesinin artması anlamına gelmekte, küresel bankacılık ise diğer ülkelerde bulunan iştiraklerin küresel çapta bir merkezi ağ üzerinde toplanarak, operasyonların birleştirilmek suretiyle tek merkezden yönetilmesini ifade etmektedir. Bu derece köklü bir değişim ancak iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelere bağlı olarak finansal piyasaların küreselleşmesi ile mümkün olabilmiştir. Bankacılıkta küreselleşme ilk olarak 19. yüzyılda İngiliz kolonilerinde sömürgeleşmenin etkisi ile başlamıştır. Dönemin sömürgeci gücü olan İngiltere, sömürgesi olan deniz aşırı ülkelerle yaptığı ticareti finanse edebilmek için o ülkelere İngiliz sermayeli bankalarının girmesini sağlamıştır (Bumin, 2007).

I. Dünya Savaşı sonrasında İngilizlerin sömürgeler üzerindeki hâkimiyetinin sona ermesinin ardından küresel ölçekte güçlü İngiliz bankaları yerini Amerikan bankalarına bırakmış, uluslararası bankacılığın yönü sömürge ülkelerden ziyade gelişen teknolojiye faydalanan gelişmiş ülkelere yönelmiş, yeni bankalar kurulması şeklinde işleyen realite banka satın alma ve birleşmelerine dönüşmüştür (Bumin, 2007).

Finansal küreselleşme ile bankacılık sektörünün küreselleşmesi arasında oldukça yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bankacılık sektörü küreselleşme sürecinin hızlandığı 1960’lı yıllardan itibaren atılım göstererek küreselleşmeye paralel bir seyir izlemiş, Amerikan dolarının konvertibl para olması ve çok uluslu Amerikan firmalarının sınır ötesi yatırımlarından kaynaklı sermaye hareketlerini kontrol etmek üzere başlattıkları bankacılık programları süreci hızlandırmıştır. Diğer taraftan 1973 yılında ortaya çıkan

petrol krizi sonrasında ülkelerin petrol temin etmek için Amerikan Dolarına duydukları ihtiyaç ülkeler arasında rekabete dönüşmüş, Fransa, Almanya, Karayipler ve Uzak Doğu piyasalarında önemli sarsıntılara neden olmuştur. Rekabet ortamı bankacılık sektörünün küreselleşmesini önemli ölçüde etkilemiş, ülke içerisinde yapılagelen banka birleşmeleri finansal serbestleşme politikalarının etkisiyle birlikte sınır ötesine taşınmıştır (Parasız, 2011).

Bankacılık sektörü küreselleşme faaliyetlerinden en çok etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. 1980'li yıllardan sonra Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa ülkeleri başta olmak üzere dünya genelinde finansal serbestleşme hareketlerindeki görünür artış bankacılık sektörünün sınırlarını genişletmesine, çok uluslu bankaların sayısının artması ile birlikte daha önce hiç yer almadıkları ülkelerde bile faaliyete başlamalarına neden olmuştur. Yabancı bankaların ilgi duydukları ülkeler arasında genelde faiz ve kur riski bulunan gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeler yer almışlardır (Duramaz, 2016, s. 6-17).

Liberal ekonomi politikalarının gelişmekte olan ülkelere hızla yaygınlaşması finans sektörünün küreselleşme sürecine ivme kazandırmıştır. Liberal değişim ve dönüşüm hareketlerinin yoğun olarak yaşandığı 1990'lı yıllarda hükümetler, sürdürülebilir bir ekonomik büyüme stratejisi izleyebilmek için özelleştirme ve doğrudan yabancı yatırımlarını gerekli görmüşler, yatırımları kendi ülkelerine çekebilmek için ise gerekli ortamı hazırlayarak teşvik etmişlerdir. Bu dönemde sınır ötesi banka birleşmelerinde belirgin artışlar yaşanmış, küresel ölçekli bankalar arasında rekabet eğilimleri ortaya çıkmıştır. Küresel sermaye hareketlerini sınırlayan bazı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ise bu sürece bağlı olarak yabancı banka yatırımlarına ilişkin sınırlamaları kaldırmışlardır (Akgeyik ve Yavuz, 2008).

Bankaların sınır ötesi faaliyet engellerinin kalkması sektörde rekabetçi bir ortam oluşturmuş, uluslararası ticaretin artarak gelişmesi ile birlikte finansal serbestleşme ülkeler arası yatırım ortamının iyileşmesini sağlamıştır. Tüm bu unsurlara teknolojik yeniliklerin beraberinde getirdiği kolaylıklar da eklenince, küresel bankacılık sektörü tüm dünyada önem kazanmaya başlamıştır. Genelde gelişmiş ülkelerde faaliyet gösteren küresel bankalar kaynak ihtiyacı bulunan ve gelişme eğiliminde olan ülkelere yatırım yaparak, yabancı bankaların sektördeki paylarını önemli miktarda artırmışlardır (Bumin, 2007).

Teknolojik imkânların gelişmesi ile sınır ötesi banka satın alma ve birleşmelerine engel olan yasaların birçok ülkede değişik zamanlarda esnetilmesi ya da tamamen kaldırılması satın alma ve birleşmelerin önünü açarak, bankaların uluslararası pazarlara açılmasını avantajlı bir hale getirmiş aynı zamanda gelişmekte olan ülkeler için de doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının önünü açmıştır.

Bretton Wood sisteminden Amerika Birleşik Devletlerinin çekilmesi sonrasında finansal piyasalarda yaşanan daralma bankacılık sektöründe de kendisini hissettirerek, adeta “birlikten kuvvet doğar” atasözünün bir yansıması olarak riskli durumda bulunan bankaların birleşmek suretiyle ayakta kalmaya çalıştıkları sık rastlanır bir durum haline gelmiştir. Yapılan birleşme ve satın almalar ağırlıklı Amerika Birleşik Devletleri, gelişmiş batı Avrupa ülkeleri ve Güney Asya Pasifik ülkelerinden Japonya ve Güney Kore’de görülmektedir.

1980’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde banka satın alma ve birleşmelerine yönelik yapılan mevzuat değişiklikleri sonrası gerçekleşen birleşmeler, dünya genelinde birleşme faaliyetlerinin yoğunlaşmasını etkilemiştir. Ülkemizde en fazla satın alma ve birleşme operasyonları art arda yaşanan Kasım 2000 ve Şubat 2001 yılı krizlerinin ardından, devletin batan bankaları kurtarmak için sürece müdahil olmasıyla birlikte 2000-2006 yılları arasında gerçekleşmiştir (Işık, 2008, s. 26).

Dünya genelinde yapılan en büyük tutarlı 20 banka satın alma ve birleşme faaliyeti aşağıda **Tablo 2.1.’de** verilmiştir. Tablo incelendiğinde; alıcı bankalar ile hedef bankaların menşei ülkelerinin birebir aynı olduğu görülmekte, alıcı ve hedef bankaların tamamı gelişmiş ülke bankalarından oluşmaktadır. Listenin birinci sırasındaki banka ile son sırasındaki banka arasında birleşme tutarında üç kattan fazla fark bulunmaktadır. Dünyanın en büyük banka satın alma ve birleşmeleri listesinde ABD ve Japonya bankaları en üst sıralarda yer almaktadırlar.

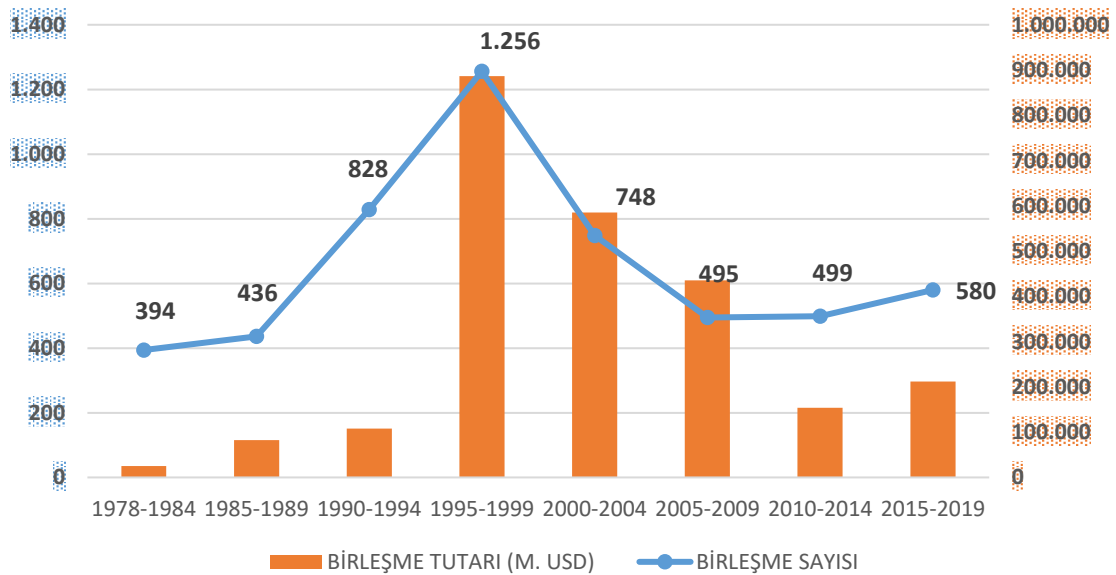
Tablo 2.1. Dünya’da Yapılan En Büyük Tutarlı 20 Banka Satın Alma ve Birleşmesi

S.N O	BİRLEŞ ME TARİHİ	ALICI BANKA	MENŞEİ ÜLKE	HEDEF BANKA	MENŞEİ ÜLKE	BİRLEŞ ME TUTARI (M.USD)
1	06.04.1998	Travelers Group Inc NationsBank	United States	Citicorp	United States	72.558,18
2	13.04.1998	Corp,Charlotte, North Carolina	United States	BankAmerica Corp,San Francisco,CA	United States	61.633,40
3	14.01.2004	JPMorgan Chase & Co	United States	Bank One Corp,Chicago,Illinois	United States	58.663,15
4	27.10.2003	Bank of America Corp	United States	FleetBoston Financial Corp, Boston,Massachusetts	United States	49.260,63
5	13.10.1999	Sumitomo Bank Ltd Mitsubishi Tokyo	Japan	Sakura Bank Ltd	Japan	45.494,36
6	18.02.2005	Financial Group Inc	Japan	UFJ Holdings Inc	Japan	41.431,03
7	20.08.1999	Fuji Bank Ltd Royal Bank of Scotland	Japan United Kingdom	Dai-Ichi Kangyo Bank Ltd National Westminster Bank PLC	Japan United Kingdom	40.096,63 38.412,86
8	29.11.1999	Group PLC	Kingdom	PLC	Kingdom	38.412,86
9	26.08.2006	Banca Intesa SpA	Italy	SanPaolo IMI SpA	Italy	37.624,23
10	30.06.2005	Bank of America Corp Norwest Corp,Minneapolis,	United States	MBNA Corp	United States	35.810,27
11	08.06.1998	Minnesota	United States	Wells Fargo & Co	United States	34.352,64
12	27.03.1995	Mitsubishi Bank Ltd	Japan	Bank of Tokyo Ltd Industrial Bank of Japan	Japan	33.787,73
13	20.08.1999	Fuji Bank Ltd BANC ONE	Japan	Ltd{IBJ} First Chicago NBD Corp,	Japan United States	30.759,61
14	13.04.1998	Corp,Columbus,Ohio	United States	Chicago,Illinois	United States	29.616,04
15	07.02.2019	BB&T Corp Fondo de Reestructuracion	United States	SunTrust Banks Inc	United States	28.281,59
16	25.05.2012	Ordenada Bancaria{FROB}	Spain	Banco Financiero y de Ahorros SA Fortis Bank	Spain Netherlands	23.785,68
17	29.09.2008	The Netherlands Mitsui Taiyo Kobe Bank	Netherlands	Nederland(Holding) NV	Netherlands	23.137,31
18	28.08.1989	Ltd {MTK}	Japan	Taiyo Kobe Bank Ltd	Japan	23.016,79
19	08.12.1997	Union Bank of Switzerland	Switzerland	Schweizerischer Bankverein	Switzerland	23.008,67
20	18.09.2008	Lloyds TSB Group PLC	United Kingdom	HBOS PLC	United Kingdom	21.282,28

Kaynak: Veriler (Datastream, 2020) veri tabanından alınarak tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan banka satın alma ve birleşmeleri sonuçta dünya genelinde etkili olabilen, birçok devletin bütçesinden hatta Gayri Safi Milli Hasılasından bile kat be kat fazla aktif büyüklüğe sahip devasa bankalar, fonlar ve finansal kuruluşların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan bu yeni durumda devasa büyüklüğe sahip finansal yapılar bünyesinde bulunan ya da bu yapıların fonlarından yararlanan ülkeleri ihya ederken, dışa açık ve genelde gelişmekte olan ülke ekonomilerine yönelik siyasi ve ekonomik amaçlarla finansal silah olarak kullanılabilir. Nitekim 2018 yılı Ağustos ayında Amerika Birleşik Devletleri ile ülkemiz arasında yaşanan siyasi gerginliğin tırmanması üzerine uluslararası devasa bankalar, fonlar ve finansal kuruluşların harekete geçirilmesi sonucu yapılan spekülasyon alımları ile Amerikan Doları ve diğer konvertibl paralar karşısında Türk Lirasının değeri hızlı bir şekilde düşürülerek ülkemizin ekonomik sistemi çökertilmeye çalışılmış, finansal sistemin unsurlarını ve gücü büyük ölçüde elinde tutan Amerika Birleşik Devletleri ise amaçlarına ulaşabilmek için finansal sistemin unsurlarını bir silah ve baskı aracı olarak kullanmıştır.

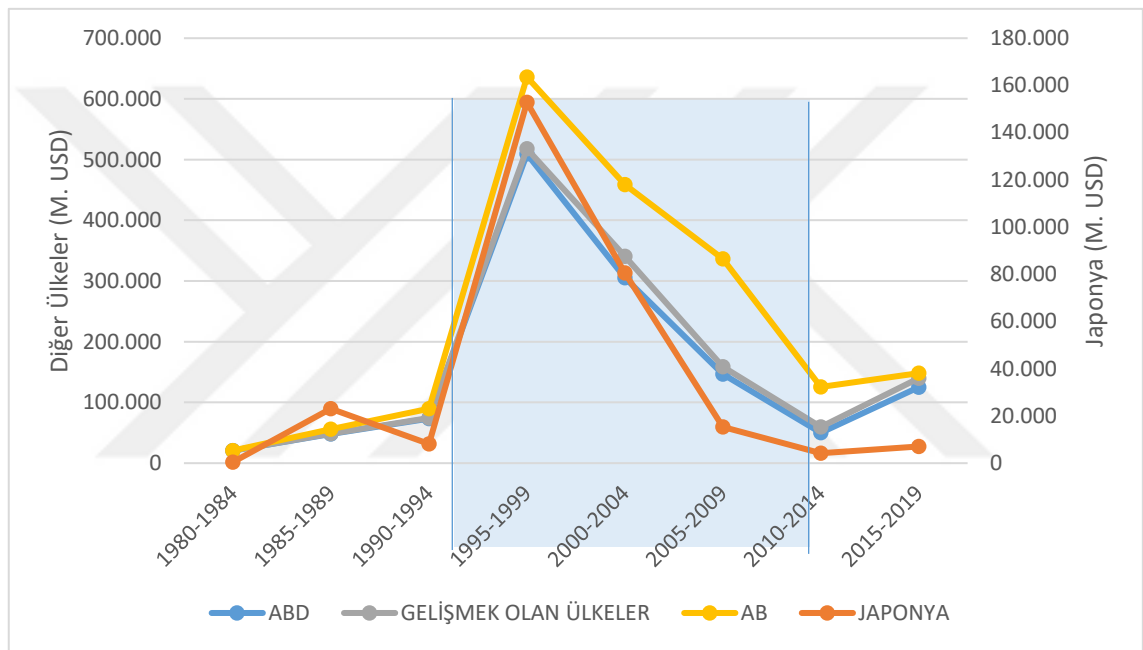
1978-1989 yılları arasında dünya genelinde yapılan banka satın alma ve birleşmelerinin sayısı 830 iken, 1990-2019 yılları arasında bu sayı geçmişte yaşanan finansal krizlerin de etkisiyle 4.406'ya ulaşmıştır. Dünyada genelinde 1978-2019 yılları arasında bedel içeren ve süreci tamamlanan banka satın alma ve birleşmelerinin sayısı 5.236, tutarı ise 2.489.187,13 Milyon Dolar olarak tespit edilmiştir (Datastream, 2020).

Şekil 2.1. Dünyada Gerçekleşen Banka Satın Alma ve Birleşme Bilgileri

Kaynak: Veriler (Datastream, 2020) veri tabanından alınarak grafik yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıda yer alan grafikte, dünya genelinde en fazla banka satın alma ve birleşme faaliyetlerinin 1995-1999 yılları arasında yapıldığı, dünya ekonomisinin de çalkantılı olduğu bu döneme paralel olarak sonrasında ise kademeli olarak düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu dönemde grafiğin pik yapmasının nedeni, Amerika Birleşik Devletleri bankalarının 509.192,43 Milyon Dolar tutarında 1.101 adet satın alma ve birleşme faaliyeti yapmasından kaynaklanmaktadır (bk. Şekil 2.4.).

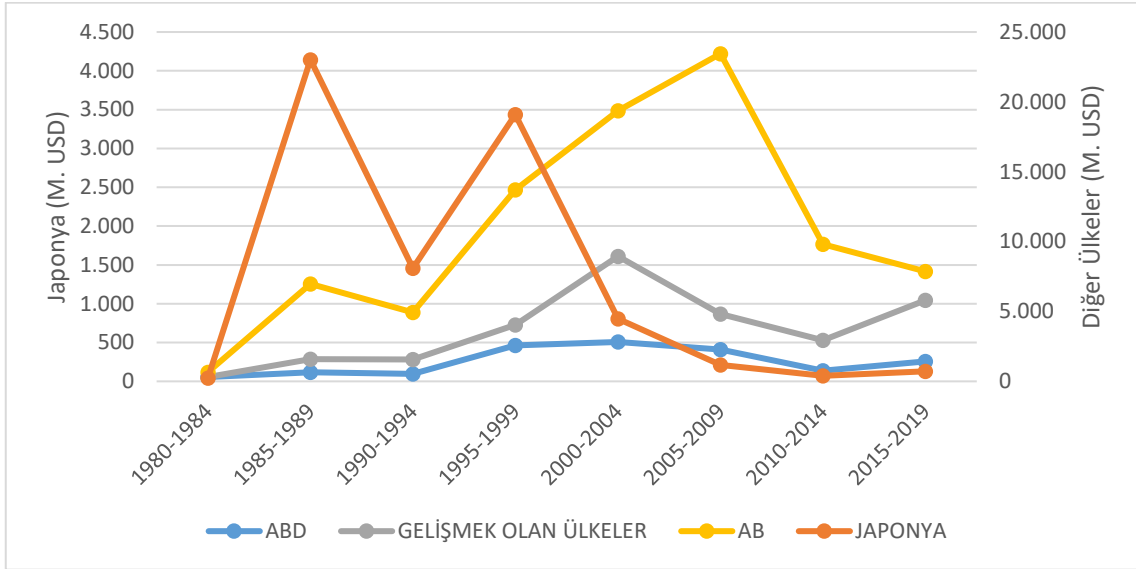

Şekil 2.2. Dünyada Bölgeler/Ülkeler Bazında Birleşme Tutarları (Toplam)

Kaynak: Veriler (Datastream, 2020) veri tabanından alınarak grafik yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dünyada 1980-2019 yılları arasında yapılan banka satın alma ve birleşmeleri Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği, Japonya ve Gelişmekte Olan Ülkelerin verileri birleştirilerek yukarıdaki grafikte verilmektedir. ABD'nin verileri ile Gelişmekte Olan Ülkelerin verileri arasında bir paralellik söz konusu iken Japonya'da trend 2000 yılından sonra aşağı yönlü bir seyir almıştır. Avrupa Birliğinde ise diğer ülkelere göre trend bir müddet daha yüksek seyir etmesine rağmen 2010 yılından sonra düşüş eğilimine girmiştir. Dünya genelinde banka satın alma ve birleşmeleri 2010-2014 yılları arasında

yeniden 1990-1994 dönemi verilerine yaklaşmış, devamında ise paralel bir seyir izlemiştir.

Şekil 2.3. Dünyada Bölgeler Bazında Toplam Tutar /Birleşme Sayısı Oranları

Kaynak: Veriler (Datastream, 2020) veri tabanından alınarak grafik yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dünyada banka birleşmeleri incelenerek toplam tutar ve birleşme sayılarına göre bir oran hesaplandığında, birleşme başına tutar verisi grafikte görülmektedir. Japonya 1985-1989 döneminde ilk birleşmelerini diğer ülkelere kıyasla daha yüksek tutarda gerçekleştirmiş ve sonrasında da 1995-1999 yıllarında bu birleşme başına tutar verisi diğer ülkelere nazaran öne çıkmıştır. Japonya'nın bu birleşme atağını Avrupa Birliği 1985-1989 yılları arasında devam ettirmiştir. Özellikle 1995 yılında ve sonrası 2010 yılına kadar AB'de gerçekleşen banka birleşme tutarının birleşme sayısına oranı diğer ülkeler ve bölgeler ile karşılaştırıldığında artan trendde olduğu görülmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde yaşanan birleşme atağı ise 2000-2004 yılları arası döneme gelmektedir. ABD ise bu takvim süresince sürekli olarak banka birleşme ve devralma yaşamış ancak toplam tutarın birleşme sayısına oranı diğer ülke ve bölgeler ile kıyaslandığından daha düşük ama sürekli olduğu gözlemlenmiştir.

2.1.1. Dünya'da Banka Birleşmelerinin Tarihi

Dünyada yapılan ilk banka birleşmesi 1794 yılında İtalya'da Banco Di Napoli'nin Palermo ve Mesina şehirlerindeki iki şubesinin birleştirilmesi olarak kayıtlara geçmiştir.

Birleşmenin ardından Banco Di Sicillia kurulmuş, bu birleşmeyi ise 1894 yılında Banco Commerciale Italiana ile Banco Commerciale Triestona birleşmesi izlemiştir. Dünyada ilk banka birleşmeleri 17. yüzyılın sonlarına doğru yapılmış olmasına rağmen bankacılık sektöründe yoğun yapılan olarak birleşmeler 1980 yılı sonrasına rastlamaktadır. Bu duruma 1944 yılında imzalanan Bretton Woods (Uluslararası Para Anlaşması) sisteminin 1971 yılında sona ermesi etkili olmuştur (Işık, 2008, s. 29).

Bretton Woods sistemine göre bir ons altın otuz beş Amerikan Doları karşılığı olarak belirlenmiş ve sisteme dâhil olan ülkelerin paraları ise Amerikan Dolarına sabitlenmiş, milli parasının değerinin Amerikan Doları karşısında devalüasyon ya da revalüasyon yolu ile değiştirmek isteyen ülkeler için ise %10 sınır belirlenerek, bu sınırların üzerine çıkılmasına ya da altına inilmesine müsaade edilmemiştir. 1971 yılında Amerika Birleşik Devletlerinin Bretton Woods sisteminden çekilerek doları dalgalanmaya bırakması, akabinde ise 1973 yılında sanayileşmiş ülkelerin paralarını dalgalanmaya bırakması Bretton Woods sisteminin tamamen çökmesine neden olmuş ve dünya genelinde yeni bir ekonomik kriz patlak vermiştir (Ceylan, 2020, s. 1).

Bretton Woods sisteminin çökmesinin ardından SDR (özel çekme hakkı) getirilse de 1979'da Amerika Birleşik Devletleri Merkez Bankası'nın (FED) faiz oranları üzerindeki denetimden vazgeçmesi, 1973-1979 yılları arasında büyüme ve verimlilik oranlarının azalması, gelişmekte olan ülkelerin kapasite kullanım oranlarının düşmesi, fiyatların artması ve yaşanan işsizlik gibi sorunlar nedeniyle ülkelerin dış borç ödemeleri dengesinin bozulması gibi sorunların önüne geçememiştir. Yaşanan tüm bu gelişmeler mevzuat değişikliklerini de beraberinde getirerek, fon arzı fon talebini karşılamayan ülkelerin yabancı sermaye girişlerine izin vermeleri ile sonuçlanmış, bankacılık sektöründe sınır ötesi satın alma ve birleşme operasyonlarının yolunu açmıştır. Bu durum aynı zamanda bankacılık sektöründe yaşanan yapısal değişikliklerin ve liberalleşmenin temelini oluşturmaktadır (Işık, 2008, s. 30).

1980'li yıllara gelindiğinde ise bankacılık sisteminde yenilik ve evrensel bankacılık gibi terimler kullanılmaya başlamıştır. Evrensel bankacılığın (universal banking) ilk örnekleri ise 1986 yılında İngiltere ve birkaç Avrupa ülkesinde daha görülmeye başlanmış, kısa bir süre sonra ise Almanya, Hollanda ve İspanya'da yaygınlaşmıştır. Evrensel bankacılık ile birlikte finansal sistemin uğradığı yapısal değişiklikler banka birleşme ve satın almalarına hız kazandırmıştır (Akyol, 2009).

İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelere bağlı olarak küreselleşme hareketlerinin başlaması ile birlikte bankalar yaygın hizmet ağına, ürün çeşitliliğine ve uluslararası etkinliğe sahip büyük finansal yapılara dönüşme eğilimine girmişlerdir. Gelişen teknoloji ve sanayiye bağlı olarak firmalar dünya ölçeğinde yatırım yapma, hizmet verme ve etkinlik arayışına girmişken, para piyasaları başta olmak üzere bankacılık sektörü de bu firmaları takip ederek şekillenme arayışına girmişlerdir. Sermaye piyasalarında yaşanan gelişmelere ve sermaye piyasası araçlarında ortaya çıkan yeniliklere bağlı olarak klasik bankacılık anlayışı yerini uluslararası fonlar ve mali aracılık hizmetlerine bırakmıştır (Akyol, 2009).

Sürecin sonunda çok uluslu bankaların ortaya çıkması ile uluslararası alanda rekabet ortamı yoğunlaşmış, bankalar bireysel bankacılık, ticari bankacılık, katılım bankacılığı gibi belirli alanlarda uzmanlaşarak ürün ve hizmetlerini bu yönde geliştirmişlerdir.

2.1.2. Dünya’da Banka Birleşmelerine Genel Bakış

Bankalar bir işletme olarak ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmalarında önemli bir role sahiptir. Orta çağ İtalya’sında genelde sokaklarda seyyar olarak tezgâh üstü para alış verişi ile başlayan bankacılık serüveni, zaman içerisinde büyük bir değişim ve gelişim göstererek tüm dünyada kabul görerek finans sektörünün ana unsuru haline gelmiş ve çok uluslu bankacılığın yaygınlaşması ile birlikte küresel çapta bir öneme kavuşmuştur (Topçu ve Güngören, 2012).

Dünya genelinde bankacılığın uluslararası bir öneme kavuşarak bugünkü durumuna gelmesi üç farklı evrede incelenmektedir. İlk evre I. Dünya Savaşı’na kadar ki dönemi kapsamaktadır, ikinci evre ise I. Dünya Savaşı’nın hemen sonrasında Amerika Birleşik Devletleri’nde yaşanan büyük buhran ve II. Dünya Savaşı’na kadar uluslararası bankacılık faaliyetlerinin yavaşladığı dönemdir. Üçüncü evre ise II. Dünya Savaşı’ndan günümüze kadar uzanan teknolojik yenilikler ve finansal serbestleşme ile birlikte uluslararası krizlerin de artış gösterdiği, yeni uluslararası düzenlemeleri içeren dönemdir (Yayla, Kaya ve Ekmen, 2005).

Bankacılık faaliyetleri II. Dünya Savaşının sona ermesi ile birlikte 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren uluslararası ticaret akımları ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında meydana gelen artışlara bağlı olarak küresel ölçekte büyük bir ilerleme kaydetmiştir. İletişim ve teknolojide yaşanan gelişmeler küreselleşme sürecini

hızlandırmış, ekonomik işbirlikleri ve ticari faaliyetlerde dünya genelinde artışlar yaşanarak uluslararası bankacılığa olan gereksinimi artırmıştır (Turan ve Kaya, 2014, s. 39-49).

Gelişmekte olan ülkelerde yabancı sermayeli bankaların yerel bankaları satın alması yaygın bir uygulama olarak görülmektedir. Gelişmekte olan ülkeleri bankacılık sistemine göre; Gelişen Asya, Latin Amerika ve Doğu Avrupa ülkeleri olarak üç grupta incelemek mümkündür. Gelişmekte olan ülkelerde uluslararası bankacılık faaliyeti gösteren bankaların menşei incelediğinde; Gelişen Asya ülkeleri içerisinde Amerika Birleşik Devletleri, Singapur ve İngiltere bankaları, Latin Amerika ülkelerinde İspanya, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere bankaları, Doğu Avrupa ülkelerinde ise İtalya, Avusturya, Amerika Birleşik Devletleri ve Danimarka bankaları hâkim konumda bulunmaktadır (Toprak, 2006, s. 139).

Claessens ve Glaessner (1998) Asya ülkelerini kapsayan banka birleşmelerine yönelik çalışmalarında, bankacılık sektörünün uluslararası birleşmeler yapmaya başlamasının, bankacılık hizmetlerinde kalitenin artmasına ve sektöre uluslararası standart ve uygulamalar getirerek finansal kaynaklara ulaşımı kolaylaştırdıklarını ve daha etkin bir finansal sistemin oluşmasına katkı sağladıklarını tespit etmişlerdir (Ateşoğlu Coşkun ve Karğın, 2016, s. 47).

Avrupa Birliğinde ise banka birleşmelerinin amacı banka dışı finansal kurumlarla oluşan haksız rekabet ve büyük ölçekli bankaların sektörden beklenildiği şekilde yeterince pay alamamasıdır. Bu durum küçük ve orta ölçekli bankaları büyük ölçekli bankalar ve banka dışı finansal kurumlarla rekabet edebilmek için birleşmeye yöneltmektedir (Toprak, 2006, s. 139).

Amerika Birleşik Devletleri'nde ise banka birleşmelerinin nedenleri Avrupa Birliği bankalarından bazı değer yargıları bakımından farklılık göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde bankalar daha fazla finansal kaldıraç kullanmaları, daha fazla risk almaları ve dağıtım kanallarının artmasını sağladıkları için büyümede banka birleşmeleri stratejisini tercih etmektedirler (Palombo, 1997).

2.2. DÜNYA'DA BANKACILIK SEKTÖRÜNÜ DEĞİŞİME ZORLAYAN NEDENLER

1980'li yıllardan itibaren küresel ölçekte yaşanan finansal krizler, banka dışında finansal kurumların birtakım bankacılık faaliyetlerinde bulunması, yoğunlaşan rekabet

nedeniyle faiz oranlarının düşmesi, kar marjlarının azalması gibi nedenler bankacılık sektöründe değişim ve dönüşüme olanak sağlayarak, banka satın alma ve birleşmelerinin önünü açmıştır. 1973 yılında Bretton Woods sisteminin tamamen terkedilmesi ile dünya genelinde başlayan finansal durgunluktan 1982 yılı ortalarında çıkılabilmesi ile uluslararası banka birleşmelerinde artışlar gözlenmiştir (Sönmez, 1998, s. 213-214).

1987 yılında yaşanan borsa krizi ile birlikte deregülasyon dönemi (devlet müdahalesinin en az olduğu ya da hiç olmadığı durum) başlamış, faiz oranlarında ve sorunlu kredi hacminde artışlar yaşanarak bu durumdan banka bilançolarının aktif kalemi olumsuz etkilenmiştir. Bu olumsuz etkilerle birlikte sektörde yaşanan rekabet nedeniyle kar oranlarının azalması ve maliyetlerin artması sektörde yeniden yapılanmayı zorunlu kılmıştır. Yaşanan finansal krizler regülasyonu (devlet müdahalesi) zorunlu kılarak bankacılık sektörünü değişime uğratmıştır. Dünya genelinde bankacılık sektöründe yapısal değişime neden olan finansal krizler 1997 Güneydoğu Asya ve 1998 Rusya krizleridir (Deniz ve Işık, 2011, s. 68).

Güneydoğu Asya ülkelerinde bankalar dış piyasalardan aldıkları kısa vadeli kredilerle ülkelerinde konut yatırımlarını finanse etmiş, kısa vadeli borç alınarak uzun vadeli olarak borç verilmesi bir süre sonra bankaları borçlarını ödeyemez bir hale getirmiştir. Taylan'ın 1997 yılında para birimini devalüe etmesiyle birlikte kriz patlak vermiş, Tayland, Endonezya, Malezya, Filipinler ve Güney Kore'de finansal kriz yaşanmıştır. Yaşanan bu krizin ardından Güneydoğu Asya ülkelerinde bankalar yeniden yapılandırılmıştır.

Finansal piyasalarda yaşanan gelişmeler rekabetin artmasına ve kar oranlarının düşmesine neden olmuştur. Bu gelişmelerin ardından bankacılık sektöründe yeniden yapılanma süreci başlamış, bu sürecin devamında ise satın alma ve birleşme seçenekleri gündeme gelmiştir. Satın alma ve birleşme operasyonları ülkelerin politik ve ekonomik durumlarına göre farklılıklar göstermiştir. Finansal piyasalarda yaşanan bu gelişmeler 1980'li yıllarda birçok bankanın iflasına neden olmuş ve sektörde banka sayısı azalmıştır. Yine aynı yıllarda banka satın alma ve birleşmeleri yaşanmaya başlamış, 2000'li yıllara gelindiğinde uluslararası birleşmeler ile evrensel bankacılık hizmeti veren bankaların artması ise sektörde oligopolistik bir yapıyı hâkim kılmıştır (Deniz ve Işık, 2011, s. 69).

Banka birleşmelerinin nedenlerini hazırlayan birçok etken bulunmaktadır, bu etkenler gelişmiş ülkelere ve gelişmekte ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletlerinde bankalar düşük faizle piyasadan fon

toplayabiliyorken, sisteme banka dışı finansal kurumların dâhil olması ve bu kurumların yüksek getirili yatırım araçları sunarak piyasadaki yüksek faizle fon toplamaları, bankaların bu kurumlarla rekabet edebilmek için faiz oranlarını artırmalarına ve dolayısıyla kar oranlarının düşmesine neden olmuştur. Kar oranları düşen ve mali yapıları bozulan bankalar, birleşmeyi bu durumdan kurtulabilmek ve banka dışı finansal kurumlarla rekabet edebilmek için bir çıkış yolu olarak görmüşlerdir (Deniz ve Işık, 2011, s. 67-68).

Bir diğer etken ise bankacılıkta etik zarar olgusudur, sigortalı bir mala gösterilen özen ile sigortasız bir mala gösterilen özen arasında fark bulunmaktadır. Bankacılıkta da halktan toplanan mevduatın belirli bir kısmına devletin geri ödeme garantisi vermesi, bankaların devlet garantisine güvenerek riskli yatırımlara girişmelerine ve sonuçta aldıkları risk oranında kazanç sağlamalarına ya da zarar etmelerine neden olmaktadır.

Finansal serbestleşme ile birlikte sınırların kalkması dünya ekonomisinde önemli değişikliklerin yaşanmasına neden olmuş, tüm finansal piyasalar adeta büyük bir pazara dönüşmüştür. Bankacılık sektörü de finansal sistemin ana unsuru olarak bu durumdan ilk etkilenen sektörlerin başında yer almış ve bu sürecin sonunda yeniden yapılanma evresine girerek, satın alma ve birleşmelere ağırlık vermeye başlamıştır. 1980'lerden itibaren bankacılık sektörünü değişime zorlayan nedenler özetle şunlardır (Mishkin, 1998, s. 3-15).

- Bankalarla birlikte banka dışı finansal kurumların da bir takım bankacılık hizmetleri vermesi nedeniyle, bankaların pazar paylarının azalması sonucu kar marjlarının düşmesi,
- Amerika Birleşik Devletleri'nde bankaların eyaletler arası ve uluslararası faaliyette bulunma yasağının ortadan kaldırılması,
- Bankacılık sektörüne girişlerin kolaylaşması ile birlikte sektördeki banka sayısının artarak pazarda daralmaya neden olması,
- Sermaye piyasalarının gelişmesine paralel olarak, fon talep eden işletmelerin bankalardan kredi almak yerine bu ihtiyaçlarını pay senedi veya bono ihracı yolu ile karşılamaları,
- İletişim ve teknolojiye ortaya çıkan yenilikler,
- Dünya genelinde etkilere neden olan finansal krizler,

2.2.1. İç Piyasa Koşulları

Bir ülkede bankacılık sektörünün düşük kar marjları ile çalışması bankaları sınır ötesi birleşmelere teşvik edici bir rol üstlenmektedir. Düşük kar düzeyi ile faaliyette bulunan ve büyüme olanakları sınırlı olan bankalar, kar düzeyi yüksek olan ülkelerin bankaları ile birleşmek suretiyle bu ülkelerde paylarını artırmayı ve karlılık düzeylerini maksimize etmeyi amaçlamaktadırlar. Avrupa Birliğinde bankacılık sektörü ortalama %1 oranında büyüyebilmekte, yakın dönemde bankalar karlı bir performans sergileyememektedir. Bu durum Avrupa Birliği ülkelerinde faaliyet gösteren bankaları daha yüksek büyüme imkânı sunan diğer ülkelerin bankacılık sistemi içerisinde yer almaya ve faaliyet göstermeye teşvik etmektedir (Akgeyik ve Yavuz, 2008, s. 40).

Ülke içerisinde yapılan banka birleşmeleri ile büyük oluşumlar kurulsa dahi nihayetinde sektörünün belirli bir kısmına hâkimiyetin ötesine geçememekte, büyümeye devam etmek isteyen bankalar için sınır ötesi bankacılık cazip fırsatlar sunan bir olgu olarak karşılırlarına çıkmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde JP Morgan Chase'in Bank One'i satın alması gibi çok büyük finansal kurumların ortaya çıkması bu tür devasa birleşmelere kapı aralamakta, oluşan büyük finansal kurumlar ülkelerinde etkin bir piyasa seviyesine ulaştıklarında, büyümeye devam edebilmek için sınır ötesi faaliyetlerde bulunmaya ihtiyaç duymaktadırlar (Aysan ve Darendeli, 2006, s. 14).

Gelişmiş ülkelerin birçoğunda sektörde doyum noktasına ulaşan bankalar büyüme olanaklarını sınırlaması nedeniyle, özellikle getiri oranı yüksek ve yabancı sermayeye yoğun olarak ihtiyaç duyan gelişmekte olan ülke ekonomilerine ilgi göstermektedirler. Sermaye piyasaları yükselişte olan ve büyüme potansiyeli yüksek ülkeler yabancı bankaların daha çok ilgisini çekmekte, bu ülkelerde rekabet düzeyinin düşük olması ve yeni müşterilere ulaşabilme olanağı ise bankaların sınır ötesi birleşme nedenleri arasında yer almaktadır (Akgeyik ve Yavuz, 2008, s. 27).

Son yıllarda finansal serbestleşmeye bağlı olarak ülkemize gelen yabancı sermaye miktarında ve yabancı banka sayısında belirgin artışlar gözlenmektedir. Sektörde başlayan bu yabancılaşma hareketi 1980'li yıllarda başlayan finansal serbestleşme politikalarının bir zemin oluşturması ile mümkün olmuş, aynı zamanda sektörün kurumsallaşmasına ve güçlenmesine imkân sağlamıştır. Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri sonrasında bankacılık sektöründe başlayan yeniden yapılanma süreci yabancı

sermaye ile yabancı bankaların ülkemize olan ilgilerini artırmış, dolayısıyla sektöre yeni bir boyut kazandırmıştır (Akgeyik ve Yavuz, 2008, s. 27).

2.2.2. Küresel Piyasa Koşulları

1990'lı yıllarda bankacılık sektöründe yaşanan dönüşüm hareketleri bankaları sadece kredi sağlayan kurumlar olmaktan çıkararak, geniş yelpazede finansal ürün ve hizmetler sunan finansal kurumlara dönüştürmüş, sektörde yaşanan küreselleşme hareketleri yapısal düzenlemelere ve teknolojik gelişmelere paralel bir seyir izlemiştir. Küresel ölçekte büyüme eğilimine giren bankalar küresel rekabet koşullarına uygun rekabetçi ürün ve hizmet yelpazesi oluşturma, bilgi ve iletişim teknolojilerini de kullanarak müşterilerinin ihtiyaçlarını sağlayacak şekilde yeniden yapılanma süreci içerisine girmişlerdir (Araslı, Katırcıoğlu ve Salime, 2006, s. 509).

Bu değişim süreci deregülasyon uygulamalarının genişlediği ve yoğun bir şekilde rekabetin etkin olduğu bir piyasa ortamının oluşması ile sonuçlanmış, rekabetin etkin olduğu piyasa koşulları içerisinde müşteri ile banka arasındaki sadakat ön plana çıkan bir unsur olarak yer almıştır. Müşteri odaklı ürünler ve hizmetler üretme gayreti sektörün yükselen yeni trendi haline gelmiştir (Cengiz, Ayyıldız ve Er, 2007, s. 56-57).

Son yıllarda yabancı bankaların küresel ölçekte genişleme politikalarının sonuçları açık bir şekilde görülmektedir. Yoğun teknoloji transferi başta olmak üzere, finansal ürün ve hizmetlerin çeşitliliği ile internet bankacılığı başta olmak üzere mobil bankacılık uygulamalarının yayılması bu kapsamda öne çıkan olumlu etkiler arasında yer almaktadır. Yabancı bankaların özellikle teknolojik alt yapı yatırımları ve yayılcı yatırım stilleri sektörü derinden etkilemiş, sektörde kurumsallaşmaya örnek teşkil ederek olumlu etkilerde bulunmuşlardır (Aysan ve Darendeli, 2006, s. 22).

Bankaların birleşme stratejisi, birleşik bankalar açısından etkinlik arayışı ve küresel rekabete karşı geliştirilen güçlü bir olgudur. Böylelikle bankaların kurumsal etkinlikleri genişlerken, aynı zamanda küresel ölçekte devasa büyüklüğe ulaşarak ölçek ekonomisinden ve maliyet etkinliğinden de yararlanabilmektedirler. Finansal serbestleşme süreci yabancı sermaye yatırımlarının yönünün giderek artan ölçüde gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere çevrilmesinde etkili olmuştur. Hükümetlerin bankacılık sektörünü yeniden yapılandırarak sektör üzerindeki kısıtlamaları kaldırması ve büyük ölçekli bankaların sınır ötesi birleşmelere ilgi duymaları süreci olumlu yönde etkilemiştir (Akgeyik ve Yavuz, 2008, s. 26).

Finansal serbestleşme süreci önemli oranda borç stoku bulunan ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler açısından sınır ötesi banka birleşmelerini cazip bir hale getirmektedir. Bu ülkelerin hükümetleri kalkınma için ihtiyaç duydukları sermayeyi, yabancı sermayeyi ülkelerine çekmek suretiyle sağlayabilmek için finansal serbestleşme yoluna gitmekte, etkin olmayan bankacılık sistemlerini bu sisteme göre yeniden yapılandırma gayreti içerisinde girmektedirler. Böylelikle yabancı bankaların yerel bankalar ile birleşerek ülkeye yabancı sermaye girişinin sağlanması ve yerel bankacılık sektöründe yabancı bankaların etkisi ile rekabetin oluşması sağlanmaktadır (Lehner ve Schnitzer, 2006, s. 1).

Yabancı bankalar ülkelerin ödemeler dengesi üzerinde de etkili olmakta, büyük ölçekli yatırım projelerinin finansmanında ve küresel finans piyasaları ile olan ilişkileri nedeniyle ülkelere yabancı sermaye girişini hızlandırmada etkili olabilmektedirler (Aysan ve Darendeli, 2006, s. 3). Bhattacharya 1993 yılında Pakistan ve Güney Kore ile birlikte Türkiye'nin finansal yapısı üzerinde yaptığı çalışmalarda, yabancı bankaların yerel yatırımların finansmanında ihtiyaç duyulan yabancı sermayeyi çekmede önemli bir işlev üstlenerek, bu süreçte etkili olduklarını ortaya koymuştur (Denizer, 2000, s. 3).

Gelişen teknoloji ile birlikte uluslararası ticaretin artması, bankacılık sektöründe modernleşme, finansal ürün ve hizmet gruplarının çeşitlenmesi ve tasarrufların teşvik edilmesi küreselleşme amacı güden ülkelerin beklentileri arasında yer almaktadır. Bazı ülkeler ise düşük bir maliyet ile uzun bir süreçte finansal büyümeyi ve kalkınmayı hedeflemektedirler. Bu tür ülkeler finansal bir kriz yaşadıkdan sonra ancak yabancı sermayeyi ülkelerine çekmeye çalışmaktadırlar. Gelişmekte olan birçok ülke Asya krizinden sonra finansal serbestleşme yoluna giderek yabancı sermayeyi ülkelerine çekmeye çalışmıştır (Aysan ve Darendeli, 2006).

Dünya genelinde yabancı bankaların varlığı, özelleştirme süreci yaşayan geçiş ekonomileri ile ekonomik krizlerden etkilenerek yabancı sermayeye ihtiyaç duyan ülkelerde hızlı bir şekilde artış göstermektedir. Doğu Avrupa ülkelerinde bankacılık sektörü içerisinde yabancı bankaların payı 1995 yılında %11 seviyesine bulunurken 2003 yılına gelindiğinde bu oran %65 seviyesine ulaşmıştır. Latin Amerika ülkelerinde durum buna benzer şekilde iken, Asya, Afrika ve Ortadoğu'nun gelişen ülkelerinde yabancı banka girişlerinde artışlar yaşanmaktadır (Akgeyik ve Yavuz, 2008, s. 26).

Bu yaşananlara rağmen halen bankacılık sektöründe yabancılaşmanın gerekliliği ve ölçütlerinin ne olacağı konusunda tartışmalar devam etmekte, özellikle gelişmekte

olan ülkelerde ekonomik ve politik gündeme zaman zaman konu edilebilmektedir. Yeterli olgunluğa ve derinliğe erişemeyen ulusal finansal sistem büyük ölçüde bankacılık sistemine dayanmakta, piyasa istikrarı, ekonomik bağımsızlık ve sürdürülebilir büyüme açısından sistem stratejik öneme haiz olarak görülmektedir. Kamuoyunda yapılan tartışma ve yorumlarda ise ekonomik ölçülerin dışına çıkılarak, ulusalcılık algısını ön planda tutan yorum ve değerlendirmeler yapılabilmektedir (Akgeyik ve Yavuz, 2008, s. 27).

2.3. DÜNYA'DA BANKA BİRLEŞMELERİNİN NEDENLERİ

Ulusal birleşmeler ile pazar payını artırma, ölçek ekonomisinden faydalanma, operasyon maliyetlerini azaltma ve dağıtım kanallarının etkinliğini artırma amaçlanırken, uluslararası banka birleşmeleri daha çok alan ekonomisinden faydalanma amacıyla yapılmaktadır. Girilecek yeni pazarlar hakkında edinilen bilgilerin eksik olması ve o ülkelerin pazarında bankaların yeterli tecrübeye sahip olmaması, pazarda aktif olarak yer alan ve belirli bir pazar payına erişmiş yerel bankalar ile birleşmeyi cazip kılmaktadır. Bu şekilde yapılan birleşmeler ile finansal çeşitlilik artırılarak karşılaşılabilecek riskler de en aza indirilmektedir (Deniz ve Işık, 2011, s. 67).

Banka birleşmelerinin bankaların iradesi dışında yapıldığı durumlar da bulunmaktadır, bu duruma büyük ölçüde finansal krizler neden olmaktadır. Yaşanan krizlerden sonra mali yeterliliklerini kaybeden bankalar genelde hükümetler tarafından yasal düzenlemeler yapılmak sureti ile zorunlu olarak birleştirilebilmektedir. Finansal krizler nedeniyle devlet müdahalesi ile yapılan zorunlu birleşmelere göre bankaların kendi iradeleri ile birleşmeleri daha sağlıklıdır (Deniz ve Işık, 2011, s. 70)

Dünyada banka birleşmelerinin yapılış amaçları gelişmiş ülkelere ve gelişmekte olan ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde bankalar genelde azalan kar marjlarını artırmak, alan ekonomisinden faydalanarak piyasada etkinliklerini artırmayı hedeflerken gelişmekte olan ülkelerde ise birleşmeler, finansal krizlerin ortaya çıkardığı bunalımı aşmak için devlet otoritelerinin zorunlu kıldığı yeniden yapılandırma programları kapsamında yapılmaktadır. Ülkemizde Kasım 2000 ve Şubat 2001'de yaşanan finansal kriz ve sonrasında yapılan yeniden yapılandırma programının bir sonucu olarak gerçekleşen banka birleşmeleri bu duruma örnek olarak verilebilir (Dinçer, 2006).

Günümüzde gelişen teknoloji, finansal serbestleşme ve küresel sermaye hareketlerinin etkisiyle banka satın alma ve birleşmeleri önemli boyutlara ulaşmıştır.

Bankalar; pay sahiplerinin pay değerini maksimize etmek, potansiyel gelir elde etmek, müşteri sayısını artırmak, etkinlik sağlamak, rekabet üstünlüğünü ele geçirmek, vergi avantajı sağlamak gibi nedenlerle satın alma ve birleşmelere yönelmişlerdir.

Günümüz koşulları içerisinde bankaların amacı; varlıklarını devam ettirebilmek, bağımsızlıklarını korumak, riski en az seviyede tutmak, büyüme hızını en yüksek değere çıkarmak ve büyümeyi kısmen de olsa kendi imkânları ile finanse edebilmek için gerekli düzeyde kar elde etmektir. Tüm bu amaçlar doğrultusunda bankalar aslında piyasa değerlerini maksimize etmek için gayret göstermektedirler (Akgüç, 1998).

Sınır ötesi bankacılık faaliyetlerinin gelişmesindeki en önemli unsurlardan biri de iletişim teknolojilerinin getirdiği yenilik ve kolaylıklardır. İletişim teknolojileri bankaların etkinliklerini artırma, dünya ölçeğinde işlemler yapabilme ve maliyetlerini azaltma gibi avantajlar sağlayarak küreselleşmelerine olanak tanımaktadır. Klasik bankacılık işlemlerine göre günümüzde yapılan bankacılık işlemleri iletişim teknolojilerinin sağladığı avantajlarla birlikte çok çeşitli ürün ve hizmetleri sunan, müşteri odaklı bir yapıya dönüşmüş ve sektöre yeni bir boyut kazandırmıştır. İletişim teknolojilerinin sağladığı; kredi kartları, ATM, telefon bankacılığı, internet bankacılığı, elektronik fon transferi işlemleri (EFT), SWİFT (Dünya Bankalararası Mali İletişim Kurumu), VOİP (İnternet Protokolü üzerinden iletişim) gibi hizmetler günümüz bankacılığının vazgeçilmez hizmetleri arasında yer almaktadır (Işın, 2006, s. 107-120).

Bankacılık sektörüne yabancı sermayenin gelme nedenleri yabancı bankaya göre nedenler ve gidilen ülkeye göre nedenler olmak üzere iki grupta ele alınabilmektedir (Akgüç, 2007, s. 6-17):

1. Yabancı Bankaya İlişkin Nedenler

- Kar beklentisi,
- Ölçek ekonomisinden faydalanma,
- Müşteri ihtiyaçları,
- Riski çeşitlendirme,
- Çok uluslu şirketlerin bankacılık sektörüne yönelmeleri,
- Müşteriyi takip etme,
- Ortaklık yapısına göre farklı deneyim ve uzmanlıktan yararlanma,

2. Gidilen Ülkeye İlişkin Nedenler

- Kar marjı, kredi ve faiz oranlarının yüksekliği,
- Gelişme potansiyeli,
- Özelleştirme,
- Marka değeri,
- Kredi ve pay senedi takası,
- Teşvikler,

2.3.1. Müşteri İhtiyaçları

İletişim teknolojilerinin ilerlemesi ile birlikte küreselleşme süreci son derece hızlanmış, müşteri ihtiyaçları günün koşullarına göre klasik bankacılıktan çok ötede bir noktaya taşınmıştır. Bireysel ya da kurumsal tüm müşterilerinin ihtiyaç duydukları hizmetleri zamanında, etkin ve verimli çözümler üreterek sunan bankalar tercih sebebi olmakta, günün koşullarına ayak uyduramayan bankalar ise tercih edilmemektedir.

Bankalar faaliyette bulunmadıkları ülkelere ve pazarlara ulaşarak şube sayılarını artırmak için yerel bankalarla birleşme yolunu tercih etmektedirler. Bu şekilde farklı pazarlarda ürün çeşitlemesi meydana getirerek, hem riski azaltmış hem de birleştiği bankanın alt yapı ve olanaklarından faydalanarak, maliyetleri artırmadan her iki bankanın müşterilerine de hizmet verebilmeyi arzu etmektedirler. Müşterilere kolaylıkla ulaşabilmek için şube ağı önem arz etmektedir. Zira çek, senet gibi kambiyo işlemleri ile kredi ve kredi kartı gibi misyonu dâhilindeki hizmetleri aksatmadan sunabilmek için bankalar geniş şube ağlarına gereksinim duyarlar (Çolak, 1996, s. 143).

Aynı zamanda, gerek ülke içinde gerekse ülke dışında ticari faaliyette bulunan kişi ve kurumlar sürekli olarak hizmet aldıkları bankanın kendilerine dünyanın her yerinde uygun koşullarda hizmet vermesinden memnuniyet duymaktadırlar. Bu nedenle bankalar müşterilerinin yoğun olarak ticari faaliyette bulunduğu ülkelere hizmet ağını ulaştırarak müşterilerini ellerinde tutarak rakiplerine kaptırmama eğilimi içerisine girmekte, bu durum müşteriye izleme hipotezi ile açıklanmaktadır. Bankalar bu şekilde kendi ülkelerindeki mevcut pazar paylarını koruyabilmek için müşterilerinin yurt dışında diğer bankalarla ticari ilişki kurmalarını engellemeye çalışmaktadır (Herrero ve Simón, 2006).

Bu hipoteze ilişkin olarak, Shen ve Lin (2011) sekiz Asya ülkesini kapsayan finansal kurumların uluslararası birleşmeleri üzerine yaptıkları çalışmada, Asya krizinden önce ve sonraki döneme ilişkin olarak bu birleşmelerde müşteriye takip etme hipotezinin geçerli olduğu sonucuna varmışlardır. Ülkelerinde geleneksel bankacılık faaliyetlerinden elde ettikleri gelirler ile yetinmeyen bankaların daha da büyümek ve şube ağını genişletmek için sınır ötesi bankacılık faaliyetlerine yönelmeleri doğal bir sonuçtur. Küresel ölçekte rakiplerine göre nispeten daha karlı pazarlarda faaliyet gösteren bankalar aynı zamanda rekabet avantajları da elde etmektedirler (Shen ve Lin, 2011, s. 89-105).

2.3.2. Geniş Pazarlardan Faydalanma

Bankaların yerleşik buldukları ülkelerden başka ülke pazarlarına girmeleri I. Dünya Savaşı'na kadar sömürgeci ülkelerin sömürgelerindeki ticaretin finansmanı için banka ve şube açma şeklinde yapılırken, I. ve II. Dünya Savaşı ile meydana gelen büyük yıkım finansal faaliyetlerin epeyce yavaşlamasına ve durgunluk yaşanmasına neden olmuştur. Savaşın sona ermesinin ardından yıkılan Avrupa'nın yeniden inşa edilmesi esnasında büyük pazarlar ve fırsatlar ortaya çıkmış, yeterince bilgi ve sermayeye sahip olan Amerikan firmaları sınır ötesi ticari faaliyetlere girişmişlerdir. Bu dönemde ABD bankaları sınır ötesi şubeler açarak hizmet ağlarını genişletmiş, ithalat ve ihracata aracılık ederek kambiyo hizmetleri vermeye başlamıştır (Erol, 2010, s. 48).

1960'lardan sonra küreselleşmenin hızlanması, finansal serbestleşme eğilimleri, teknolojik imkânların artması ve ekonomik büyümede kaydedilen ilerleme ile birlikte sınır ötesi bankacılık faaliyetlerinde yeni bir dönem başlamıştır. Amerika Birleşik Devletlerinin 1968 yılında ülke dışında 26 banka ve 375 şube veya temsilciliği bulunurken, 1979 yılına gelindiğinde 139 banka ve 779 şube veya temsilciliğe ulaşmıştır. Aynı yıllarda Fransız ve İngiliz bankaları sömürge ülkelerde faaliyet gösterirken Alman ve Japon bankaları ise sanayileşmeye paralel olarak firmalarının yoğun olarak faaliyet gösterdiği ülkelerde faaliyet göstermeye başlamışlardır (Sönmez, 1998, s. 213-214).

Müşterilerin sınır ötesi ticari faaliyetleri esnasında izlenmesi ve dış ticaretin finansmanı amacıyla yapılan sınır ötesi bankacılık çok uluslu firmaların çoğalması ve küresel ticaretin hızla yayılması sonucu bankaları sınır ötesi faaliyete zorlayıcı bir etken haline gelmiştir. Bankalar geniş pazarlardan faydalanmak üzere muhabir banka işlemleri ile yetinmeyerek cazibesi bulunan yeni pazarlara satın alma veya birleşme yolu ile doğrudan banka sahibi olarak girmeyi yeğlemektedirler. 1990'lı yıllarda ürün ve hizmet

gruplarını genişleterek dikey büyüme ile ortaya çıkan banka holdinglerinin aynı şekilde sınır ötesinde de bankaları satın alarak ya da birleşerek büyüme trendini devam ettirmesi, sınır ötesi bankacılığın hızlı bir şekilde yayılarak büyümesine neden olmuştur (Erol, 2010, s. 51).

Finansal serbestleşmenin bankacılık sektörü üzerine etkilerine yönelik yapılan bazı araştırmalarda; yabancı bankanın varlığının yerel bankacılık sisteminin maliyetlerinin azaltılmasına, karlılığının artırılmasına ve bankaların kurumsallaşması süreçlerine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Yabancı bankaların alan ekonomisinden faydalanmak üzere yerel sistemlere dâhil olmaları bankacılık sektörünü güçlendirmekte, aynı zamanda sektörde rekabetçi bir yapının oluşmasına katkı sağlamakta, oluşan rekabetçi yapı ise birleşmeleri daha cazip bir hale getirmektedir. Ayrıca yabancı bankaların faaliyet gösterdikleri ülkelerde aracılık hizmetleri, sigorta ve portföy yönetimi gibi alanlarda finansal bilgi, deneyim ve uzmanlıklarını bankacılık sektörüne aktarmaları sektörün bu yönde performansına olumlu katkı sağlamaktadır (Uiboupin ve Sörg, 2006).

Uluslararası ticareti engelleyen düzenlemelerin azalmasıyla birlikte uluslararası ticari faaliyetlerde bulunan firmalar üretimlerini ve satışlarını yeni pazar arayışı ile birlikte farklı ülke ve bölgelere taşımışlar, buldukları ülkelerde yatırım ve finansman gereksinimlerini karşılayacak belirli bir kalitede bankacılık hizmetine ihtiyaç duymuşlardır. İspanya, İtalya ve Hollanda menşeli bankalarının sınır ötesi birleşmelerde amaçları küreselleşmenin etkisi ile genişleyen pazarlardan faydalanma arzusu olmuştur (Dinçer, 2006, s. 61).

Avrupa'da gerçekleşen pazarlar arası banka birleşmeleri Avrupa Merkez Bankası Raporuna göre 2000-2004 yılları arasında %14 oranında artış gösterirken, 2005 - 2006 yılları arasında artış oranı %38'e yükselmiştir. Raporda 2005 - 2006 yılları arasında 16 Avrupa ülkesine ait bankalar tarafından 33 sınır ötesi banka birleşmesinin yapıldığı belirtilirken, bu bankaların sermayeleri toplamının Avrupa bölgesindeki toplam banka sermayesinin yarısına denk geldiği belirtilmektedir. Yapılan bu birleşmeler ile bankalar pazar riskini en aza indirmekte, ülkelerinde meydana gelebilecek finansal krizlere karşı daha dayanıklı bir yapıya dönüşmektedirler (Deniz ve Işık, 2011, s. 59).

Doğu Avrupa ülkelerinde faaliyette bulunan 244 bankanın sermaye yapısının incelendiği, sermaye paylarında yabancı sermayeli bankaların ülkelere göre oranlarının detaylı olarak analiz edildiği bir çalışmada; Doğu Avrupa bankacılık sektörüne bölge dışından gelen bankaların pazar payı %62, aynı bölgede faaliyette bulunan bankaların

bölge ülkelerine yatırımı ise %1,3 olarak hesaplanmıştır. ABD, Almanya, Avusturya, Belçika, Fransa, İtalya ve Hollanda menşeli bankaların Doğu Avrupa bankacılık sektörü içerisindeki pazar payı %50'nin üzerine çıkmış durumdadır (Erol, 2010, s. 52).

Geniş pazarlardan faydalanmak üzere yapılan banka birleşmeleri kurumsal etkinliğin göstergeleri üzerine olumlu katkılarda bulunmakta, sektörde yabancı sermayeli bankaların ağırlığının artması faiz oranlarında gerilemeye neden olurken, kredi piyasalarında etkinlik artışına katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda finansal serbestleşme sürecinde sektörde yaşanan rekabete bağlı olarak varlık geri dönüşleri, net faiz marjları ve kişi başına maliyette azalmaya neden olmaktadır (Aysan ve Darendeli, 2006).

Ülkemizde geniş pazarlardan faydalanmak ve ürün çeşitlendirme yapmak üzere yabancı banka birleşmelerine 2001 yılında gerçekleşen HSBC-Demirbank birleşmesi örnek verilebilir. İngiltere merkezli bir banka olan HSBC Grubu Türkiye pazarına doğrudan şube açarak girmek yerine Demirbank ile birleşerek, Demirbank'ın mevcut müşterileri ile Türkiye'de bulunan kendi kurumsal müşterilerine Demirbank'ın altyapısı ile şubelerini kullanarak hizmet vermeye başlamıştır. HSBC Grubu aynı zamanda Türkiye pazarına giren ilk İngiliz bankası olma özelliği taşımaktadır. Yapılan bu birleşme ile HSBC Grubu yabancı olduğu bir ülkenin pazarına birleşme yolu ile zahmetsiz bir şekilde girerek, pazar olanaklarından hızlı bir şekilde yararlanmaya başlamıştır.

Bankaların birleşme yolu ile alan ekonomisinden faydalanmasına yönelik yapılan çalışmalardan bazıları bu durumu desteklerken bazı çalışmalarda ise daha çok olumsuz yönler öne çıkarılarak, bankaların bu stratejilerinin tersine etkilerinden (scope diseconomies) söz edilmektedir. Bu alanda yaptığı çalışmalarla öne çıkan Rhoades, coğrafi çeşitliliği sağlamak üzere yapılan banka birleşmelerinin verimliliğin artırılmasına yönelik amacıyla başarı sağladığı iddiasında bulunmuş, Hughes ise yaptığı çalışmalarda bu durumu doğrular nitelikte sonuçlara ulaşmıştır. Amerika Birleşik Devletlerinde banka birleşmelerini inceleyen Hughes, birleşmelerin komşu eyaletler arasında yapılması durumunda verimlilikte artış yaşanmazken, farklı coğrafi bölgeler arasında yapılan banka birleşmelerinde belirgin şekilde verimlilik artışının yaşanacağı, kısa süre önce coğrafi birleşme yaşamış bankalarda ise verimliliğin beklenenden daha az oranda gerçekleşeceği sonucuna ulaşmıştır (Deniz ve Işık, 2011, s. 67).

Benzer şekilde coğrafi çeşitlenmeyi amaçlayan bankalar üzerine Grayle Delong tarafından yapılan çalışmalarda, coğrafi çeşitlenmeyi sağlamak amacıyla yapılan birleşmelerin uzun vadede verimliliğe olumlu yönde katkı sağlayacağı sonucuna

varılmıştır. Coğrafi çeşitlenme amacıyla birleşen küçük ölçekli bankalar şube ağlarını genişleterek pazar paylarını artırma eğilimi gösterirken, büyük ölçekli bankalar ise birleşme sonrasında gereksiz gördükleri şubeleri kapatma, operasyon merkezlerini birleştirme yönünde kararlar alarak, atıl duruma çıkan personeli işten çıkarmak suretiyle maliyeti avantajı sağlama eğilimi göstermektedirler (Deniz ve Işık, 2011, s. 67).

2.3.3. Risk Çeşitlendirme

Bankacılık sektörü ve firmaların faaliyette bulunmalarının amaçlarından biri de sahip oldukları varlıkların değerini artırmaktır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için her alanda olduğu gibi bazı risklerin alınması gerekmektedir. Risk ise beklenen bir sonucun belirsizlik derecesini ifade etmektedir, bu riskler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Ertürk, 2016, s. 63-69):

- Faiz Riski,
- Piyasa Riski,
- Kredi Riski,
- Bilanço Dışı Riskler,
- Döviz Kuru Riski,
- Ülke Riski,
- Teknoloji ve Operasyonel Riskler,
- Likidite Riski,
- İflas Riski,

Bankalar yerel, bölgesel ya da küresel ölçekte meydana gelecek ve sektörü derinden etkileyecek finansal krizler ile sektörde ya da sadece banka ölçeğinde meydana gelecek öngörülemeyen olumsuzlukları risk olarak değerlendirirler. Bu risklerden korunabilmek ya da riski en az zararla atlatabilmek için tüm sektörlerde olduğu gibi bankacılık sektöründe de bir takım önlemler alınabilmektedir. Bankalar için iki türlü çeşitlendirme stratejisi söz konusudur, birincisi içsel çeşitlendirme ile mevcut ürün ve hizmetlerine yenilerini ekleyerek çeşitlendirme yapmak, ikincisi ise dışsal çeşitlendirme ile diğer banka veya firmaları satın alarak ya da birleşerek çeşitlendirme yapmaktır (Lamont ve Andersen, 1985, s. 926-934).

Bankaların maruz kaldıkları bazı risklerin azaltılmasında birleşmeler etkili olmaktadır. Maruz kalınan risklerin azaltılması risk yönetiminin esasını teşkil eden

risklerin dağıtılması (diversification) yolu ile sağlanmaktadır. Birleşme suretiyle mevduat ve kredi hacminde artış sağlayan bankanın piyasa değeri ve prestiji artmakta, daha geniş coğrafyalara ve farklı pazarlara erişme olanağına sahip olmaktadır. Bu strateji sayesinde yeni müşteriler edinerek aynı zamanda farklı nakit akışlarına ve çalışma alanlarına sahip olan banka, portföyünü genişleterek daha zengin bir müşteri portföy yapısına sahip olmaktadır (Rose, 1993).

Farklı sektörlerde faaliyet gösteren firmalarla birleşmenin gayesi ürün ve hizmetlerin çeşitlendirilmesi yolu ile riskin azaltılması, farklı coğrafyalarda bulunan bankalar arası birleşmelerin gayesi ise bölge, ürün ve hizmet farklılığı oluşturarak (cross-border mergers) riski azaltmak suretiyle maliyet avantajı sağlamak ve geniş pazarlardan faydalanmaktır (Palombo, 1997). Birleşmeler aynı coğrafi bölge içerisinde yapılabileceği gibi farklı coğrafi bölgeler arasında da yapılabilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyet gösteren bir bankanın Avrupa'da faaliyet gösteren bir banka ile ya da banka dışı bir firma ile birleşmesi risk çeşitlendirmesine örnek olarak gösterilebilir. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de bankalar riski azaltabilmek için aynı şekilde stratejiler benimsemekte, sektörde yaşanması muhtemel risklere karşı bu şekilde kendilerini korumayı hedeflemektedirler.

Sonuç olarak, tüm firmalarda olduğu gibi bankalarda da genel olarak batmayacak kadar büyük ya da tasfiye edilmeyecek kadar büyük olmak düşüncesi hâkim olduğundan, risklerini en aza indirebilmek ve batmamak ya da tasfiye edilmemek için bankalar birleşme yolu ile daha büyük olmayı arzu etmektedirler.

2.3.4. Yasal Teşvikler

Ülkemizde olduğu gibi dünya genelinde de ülkeler bankalara birleşme konusunda vergi istisnaları başta olmak üzere birtakım teşvik edici kolaylıklar ve avantajlar sağlamaktadır. Bununla birlikte finansal yapıları bozulan bankalar ile siyasi otoritelerce sektöre yeniden çeki düzen verilmesinin gerekli görüldüğü hallerde, yasal teşviklerden öte yasal zorlamalar getirilerek bankalar birleştirebilmektedirler.

Bankaların birleşme stratejileri faydalanacakları yasal teşvik miktarına ve vergi istisnalarına göre değişkenlik arz edebilmektedir. Ülkelerin banka birleşimlerine olan yaklaşımları ise ülkeden ülkeye farklılık göstermekte, genelde ise büyük ve güçlü banka oluşumları desteklenmektedir (Özcan Kalkan, 2006, s. 18). Bankacılık sektörüne ülkelerin bu denli önem vererek, hem büyük ve mali yapıları güçlü banka oluşumlarını

teşvik etmeleri hem de gerekli gördüklerinde yasal düzenlemeler ile sektörü baskılamak istemeleri bankaların finansal sistem içerisindeki rolü ile ilgilidir.

Ülkelerin güçlü bir finansal sisteme sahip olabilmeleri için sistemin güçlü firmalara ve bankalara ihtiyacı bulunmaktadır. Firmaların ve bankaların birleşmesi güçlü finansal sistemin oluşumuna katkı sağlamakta, ülkelerin birçoğu bu ideale ulaşabilmek için vergi avantajları sağlayarak birleşmeleri desteklemektedirler. (Ateşoğlu Coşkun, 2015, s. 57). Dünyada banka birleşmelerini teşvik eden yasal teşvikler arasında bazı ülkelerin bankalara sağlamış oldukları düzenleme ve denetleme serbestileri de yer almaktadır. Ülkeler arasında düzenleme ve denetleme uygulamaları ile vergiler ve vergilerin kapsamı arasında farklılıklar bulunması yine birleşmelerde teşvik edici bir rol üstlenmektedir. Sonuçta bankalar ödedikleri vergilerin daha düşük olması ile karlarını maksimize edebilmekte, bu duruma imkân sağlayan ülkeleri ise öncelikle tercih etmektedirler (Yayla, Kaya ve Ekmen, 2005, s. 24).

1990'lı yıllarda Avrupa Birliği üyesi ülkelerde yaşanan banka birleşmeleri, yeniden yapılandırma ve ele geçirmelerin temelinde yapılan mevzuat değişiklikleri bulunmakta, bu düzenlemeler ise güçlü bankaların daha da güçlenmesi zayıf bankaların ise yok olması esasını benimsemektedir. Amerika Birleşik Devletleri ve diğer ülkelerde de Avrupa Birliği uygulamalarına benzer şekilde uygulamalar görülmekte, Asya bölgesinde ise genelde sermaye yapısı bozulan bankalara sermaye sağlamak üzere birleşmeler teşvik edilmektedir. Sektörde yaşanan bu durum küçük bankalarda hissesi bulunan ortakların büyük bankalara yönelmesini sağlamakta, sektörün öncüsü bankaları ise birleşerek rekabet güçlerini artırmaya zorlamaktadır. Küçük bankalar ile büyük bankaların birleşmesi genelde büyük bankanın küçük bankayı satın alarak bünyesine katması ile sonuçlanmakta, satın alma doğrudan ödeme yolu ile yapılabildiği gibi küçük bankaya pay vererek ödeme yapmaksızın bünyesine katılması da mümkün bulunmaktadır (Özcan Kalkan, 2006, s. 18).

Banka satın alma ve birleşmelerinde vergi avantajları ise bankalara iki farklı şekilde katkı sağlamaktadır. Birincisi satın alınan bankanın zararının satın alan bankanın vergiye tabi karından düşülmesi şeklinde sağlanmakta (Rose, 1993, s. 583), ikincisi ise satın alma yolu ile birleşmelerde satın alınan bankanın satın alma bedelinin alan banka tarafından muhasebeleştirilirken vergiye tabi kazancından indirilmesi şeklinde sağlanmaktadır (Rogowski ve Simonson, 1989, s. 93). Bu durumda bankalar için zarar eden banka ile birleşmek vergi avantajı bakımından daha karlı bir durumdur. Zira zarar

eden bankanın zarar miktarı doğrudan vergiye tabi kardan indirilirken ikinci durumda ise vergi öncesi kazançtan indirilerek birinci duruma göre daha az vergi avantajı sağlamaktadır.

Ülkemizde yapılan banka birleşmelerini vergi yönünden teşvik eden düzenlemeler; bankaların genel kurul toplantıları için yaptıkları giderler ile birleşme için yapılan masrafların kazançtan indirilmesi, devralınan bankanın devir tarihinde öz sermayesi tutarını geçmeyen zararının vergiden düşülmesi ve belirtilen bu işlemlerin Katma Değer Vergisine konu edilmeyerek istisna sağlanması şeklinde uygulanmaktadır (Ateşoğlu Coşkun, 2015, s. 57).

2.3.5. Ortak Değerler Ekonomisi

Dünyada ortak değerler ekonomisi denilince ilk akla gelenler; Avrupa Birliği, İslam İşbirliği Teşkilatı, Arap Birliği gibi oluşumlardır. Bu ve benzeri oluşumların bir araya gelmeleri hatta bazı durumlarda fedakârlık yaparak birbirlerine karşılıksız olarak yardım etmeleri; dil, din, etnik köken, coğrafi bölge gibi ortak değerleri esas alarak birbirlerini koruyup kollamak istemelerinden ileri gelmektedir.

Aynı tarihi ve kültürü paylaşan, aynı dili konuşan ve aynı dine inanan toplumların bu ortak özellikleri ortak köken olarak ifade edilmektedir. Aynı dili kullanan ve coğrafi yakınlığı bulunan iki kurumun birleşmesi durumunda maliyetlerin düşürebileceği öngörülmektedir (Buch ve DeLong, 2004, s. 2083). Sınır ötesi birleşmelerde taraflar arasında tarihsel bağlar ve dil birliğinin bulunması büyük bir önem arz etmektedir. İletişimi kolaylaştırmakta, sınır ötesi faaliyette bulunma maliyetlerini önemli ölçüde azaltmaktadır. Ortak değerlere sahip taraflar arasında yapılan birleşmeler; bilgi transferi, ürün farklılaştırma ve sermaye maliyetlerinin azaltılması gibi önemli avantajlar sağlayabilmektedir (Herrero ve Simón, 2006, s. 8)

Dil, kültür ve para birimi arasındaki farklılıklar, yabancı sermayeyi kısıtlayan yasalar, coğrafi uzaklık nedeniyle yönetim ve kontrol etkinliklerine ilişkin zorluklar sınır ötesi banka birleşmelerini önemli ölçüde etkilemektedir. Avrupa Birliğinde tek pazara ilişkin uygulanan politikalar birçok engeli aşmış olsa bile bazı engelleri aşması pek mümkün olamamaktadır. Para birimi, düzenleyici ve denetleyici otorite farklılıkları gibi sorunlar ortak bir uygulama ile aşılabilmiş, dil, kültür ve coğrafi mesafeden kaynaklı engeller ise henüz aşılamamıştır (Berger, Deyoung ve Udell , 2001, s. 127).

Lindquist (2007) sınır ötesi banka birleşmelerinde başarısızlığın nedenini yönetim ve finansal unsurlardan ziyade birleşen tarafların birbirleri ile uyuşamaması olarak açıklamaktadır. Farklı dil, kültür ve etnik kökene sahip olan iki grubun birbirine uyum sağlaması hiç kolay bir durum değildir (Lindquist, 2007, s. 56). Birleşen gruplar arasında ortak kökenin bulunması, bileşme sonrasında entegrasyonun hızlı ve kolay bir şekilde sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Ortak değerler ekonomisinin banka birleşmelerine etkilerine yönelik olarak yapılan farklı bir çalışmada, Sungho vd. (2010) birleşen tarafların ortak dil, aynı etkin köken ve aynı coğrafi bölgeden olmalarının sınır ötesi banka birleşmelerinde olumlu etkiler oluşturabileceğini ifade etmiştir. Bilgi ve iletişim maliyetlerinin azalması sinerji oluşturma ihtimalini güçlendirmekte, birleşmenin başarılı olma olasılığını ise artırmaktadır (Sungho, Francis ve Iftekhar, 2010, s. 622).

Benzer şekilde Shen ve Lin (2011) yaptıkları çalışmada finansal krizlerden önce aynı dine mensup olmanın banka birleşme ve satın almalarında etkilerine dair bulgulara rastlamazken, krizlerden sonra aynı dine mensup olmanın olumlu etkilerine rastladıklarını belirtmişlerdir (Shen ve Lin, 2011, s. 89-105).

2.3.6. Etkinlik Sağlamak

Banka birleşmelerinde etkinliğin sağlanabilmesi için maliyeti azaltan teknolojilerden faydalanmak ve sabit maliyetleri daha geniş bir tabana yaymak önemlidir. Ölçek ve kapsam ekonomilerinden faydalanmak için birleşme yolu ile yeni pazarlara girmek, müşteri sayısında yaşanacak artışa bağlı olarak pazarlama olanaklarını artırmakta, etkinliğin sağlanmasını kolaylaştırmaktadır. (Amel vd., 2004, s. 2493-2513). Ölçek ve kapsam ekonomilerinin sağladığı etkinliklerden küçük ölçekli bankalara göre büyük ölçekli bankalar daha fazla yararlanmakta, düşük maliyet avantajı elde ederek yerel bankalarla daha fazla rekabet edebilmektedirler (Herrero ve Simón, 2006, s. 8).

Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'da yapılan çalışmalar banka satın alma ve birleşmelerinin etkinlik sağlamak üzere yapıldığını göstermektedir (Berger, Demsetz ve Strahan, 1999, s. 145). Focarelli ve Pozzolo (2005) yaptıkları çalışmada, bankaların ekonomik büyüme oranları yüksek olan ülkeler ile bankacılık sistemi ortalamanın altında etkin olan ülkelerde genişlemeyi tercih ettiklerini saptamışlardır. Ayrıca enflasyon oranı düşük, halkın eğitim seviyesi yüksek ve sermaye piyasaları gelişmiş ülkelerin gelecekte

daha hızlı büyüme oranlarına sahip olmalarının beklendiğini belirtmişlerdir (Focarelli ve Pozzolo , 2000, s. 381).

Gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektöründe dağıtım kanalları genelde zayıf ya da yok denecek kadar azdır. Gelişmiş ülkelerde ise dağıtım kanalları genelde gelişmiş olduğundan, bu kanallar kullanılarak yapılacak etkinliklerde büyük kazançların elde edilmesi söz konusu olmaktadır. Perakende bankacılık faaliyeti yürüterek şubeler üzerinden etkinlik sağlamaya çalışan bankalar şube ve ürün etkinliğinden kazanç sağlayabilirler. Yabancı banka aynı dil ve kültüre sahip bir banka ile birleşirse, birleşmeden sonra verilen hizmetlerde aynı ya da benzer olanlar üzerinde bir değişiklik talep etmezken, mevcut sistem üzerinde etkinlik sağlamaya yönelmektedir (Herrero ve Simón, 2006, s. 8).

2005 yılında yapılan bir araştırmaya göre, yabancı bankaların yerel bankalara göre istihdam ve finansal aracılık hizmetleri bakımından daha etkin oldukları saptanmıştır. Yabancı bankaların teknoloji yoğun istihdam modelini benimsemeleri yerel bankalara göre etkinlik avantajı elde etmelerini sağlamakta, yurt dışından düşük maliyetli kredi bulmaları ve arbitraj olanaklarından faydalanmaları bankacılık ve aracılık hizmetlerinde yerel bankalara göre daha etkin bir duruma geçmelerini sağlamaktadır. Yabancı bankalar bu şekilde buldukları ülkelerin bankacılık sektöründe etkinliğin artırılmasına olumlu yönde katkılarda bulunabilmektedirler (El-Gamal ve İnanoğlu, 2005, s. 660).

1988-1995 yılları arasında içlerinde ülkemizin de yer aldığı 80 ülkenin verileri ile yapılan geniş kapsamlı bir çalışmada, bankacılık sistemi üzerinde yabancı bankaların etkisi analiz edilerek yabancı bankaların sektöre girmelerinin piyasada rekabeti artırdığı ve yerel bankaların rekabet kaynaklı olarak etkinliklerinde artışa neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sektörde yabancı payının artması sonucu yerel bankaların karlılıkları azalırken, etkinlik sağlayabilmek için yerel bankaların maliyetlerini düşürdüğü belirlenmiş, yabancı bankaların sınır ötesi birleşmelerinin yerel ülkelerde etkilerinin ise pozitif yönde olduğu görülmüştür (Claessens, Demirgüç Kunt ve Huizinga, 2005, s. 908).

Yabancı bankalar yerelde rakip bankalara göre daha az sayıda müşteri ile çalışmayı tercih ederlerken, aynı zamanda az sayıda müşteri ile daha yüksek hacimlerde işlemler yapmaya odaklanmaktadırlar (Akgeyik ve Yavuz, 2008, s. 47). Sınır ötesi birleşmeler ile çalışma alanları, şubeleri, personeli, müşteri sayıları ve kaynakları genişleyen bankalar, bu kaynakları etkin ve verimli bir şekilde yöneterek karlarını maksimize etme imkânına sahip olmaktadır.

2.4.1. Amerika Birleşik Devletleri'nde Birleşme Mevzuatı

Amerika Birleşik Devletlerinde rekabeti korumaya yönelik düzenlemelerin geçmişi oldukça eskiye dayanmaktadır. 1890 yılında ilk defa yürürlüğe konulan Sherman Yasası, ülke içinde ve ülke dışında rekabeti engelleyerek monopolleşmeye neden olan firma birleşmelerini suç olarak saymaktaydı. 1914 yılında yürürlüğe konulan Clayton Yasası ile fiyat farklılıkları ve firma birleşmeleri gibi konular düzenlenerek rekabeti engelleyen birleşmeler sınırlandırılmaya devam edilmiştir. Günümüzde ise 1960 ve 1966 yıllarında yürürlüğe konulan Banka Birleşmeleri Yasalarıyla beraber halen yürürlükte bulunan Clayton Yasası'nın 7. Bölümü, rekabeti engelleyen birleşmeleri düzenleyerek iptal etme yetkisine sahiptir (Palombo, 1997, s. 5).

1974 yılında yürürlüğe konulan Eşit Kredi Fırsatları Yasası (Equal Credit Opportunity Act) ile mevduat ve kredi faizleri üzerindeki kısıtlamalar kaldırılarak mevduat sigortası limiti 40.000 Dolardan 100.000 Dolara yükseltilmiş, 1982 yılında ise Garn-St. Germain Act yasası ile kredi kullandırmaya ilişkin sınırlamalar esnetilerek farklı eyaletlerde banka satın almak kolaylaştırılmıştır. 1987 yılına gelindiğinde ise Rekabetçi Eşitlik Bankacılığı Yasası (The Competitive Equality Banking Act) ile mevduat toplamaya yetkili finansal kuruluşlar sınırlandırılarak, bankalar lehine yapılan düzenlemeler sayesinde banka birleşmelerinde artışlar yaşanmıştır (Lapçın, 2007, s. 20).

Rekabeti engelleyen yasal düzenlemelerin varlığına rağmen 1980'li yıllardan itibaren ABD'de birleşme ve satın almalarda artışlar yaşanmış, dönemin ekonomik koşullarına göre finansal serbestleşme için esnetilen yasalar bu duruma kapı aralamıştır. Enflasyonu kontrol edebilmek için uygulanan sıkı para politikaları faiz oranlarının yükselmesine neden olmuş, sabit faizli ve uzun vadeli kredi veren küçük ölçekli birçok banka ile finansal kurumun bu durumdan olumsuz etkilenmesine neden olmuştur. Mali yapısı zayıflayan bu bankalar ayakta kalabilmek için birleşme yoluna gitmişlerdir (Lapçın, 2007, s. 20).

Amerika Birleşik Devletlerinde banka satın alma ve birleşmelerini onaylayan kurumlar en çok yerel bankacılık sektöründe rekabetin korunmasına dikkat etmektedirler. 1999 yılında yürürlüğe konulan Finansal Hizmetler Modernizasyon Yasası (Gramm-Leach-Bliley Financial Services Modernization Act) ise beklenen kadar olmasa da büyük bankaların birleşmesi ile sonuçlanmış (Citibank, Travellers Co. birleşmesi gibi), finansal hizmetler sektöründe büyük değişimlere sahne olmuştur. Yasanın çıktığı

dönemde kitleler halinde banka ve diğer finansal hizmet veren kurumların birleşmesi beklenildiyse de bu beklenti tam olarak gerçekleşmemiş, genellikle küçük bankalar birbirleri ile birleşmiş, büyük bankaların küçük bankaları yutması tabirine uyan devralmalar yaşanmıştır. Bu yasa ile birlikte bazı bankalar menkul kıymetler ve sigorta firmalarını satın alarak bünyelerine katmış ya da onlarla birleşmişlerdir. (Ağayev, 2004, s. 2-5)

Amerika Birleşik Devletlerinde bankaların özelliklerine göre birleşme ve satın alma taleplerini inceleyerek karar vermeye üç farklı kurum yetkili kılınmıştır. Para Birimi Denetçisi Ofisi (Office of the Comptroller of the Currency) birleşme ile tüzel kişiliği devam eden ulusal bankalara, eyalet üyesi bir banka ise ABD Merkez Bankası (Federal Reserve), eyalet üyesi olmayan mevduatları sigortalı bankalara ise Federal Mevduat Sigorta Kurumu (Federal Deposit Insurance Corporation) tarafından onay verilmektedir. Birleşme başvuruları finansal olarak bu kurumlar tarafından incelenmekte, birleşmenin piyasadaki rekabeti etkileme potansiyeli ise Adalet Bakanlığı (United States Department of Justice) tarafından incelenmektedir. Birleşme ve satın alma talepleri, rekabeti olumsuz etkileyip etkilemediğine bakılarak yetkili komisyon tarafından yapılan değerlendirme sonucu 30 gün içerisinde karara bağlanmaktadır. Uygulama ile genelde küçük ölçekli bankaların birbiri ile yaptıkları yatay birleşmelere onay verilirken, büyük ölçekli bankaların piyasada rekabeti engellemesi ve kartel oluşturmaya yönelik muhtemel birleşme taleplerine ise onay verilmemektedir (Lapçın, 2007, s. 21).

Yapılan bu birleşme ve satın almalar neticesinde finans sektöründe büyük ölçekli banka ve finans kuruluşları ortaya çıkmıştır. 20. yüzyıl başlarında 25.000 olan ticari banka sayısı 2002 yılında 7887'ye düşmüştür. 1987 yılı itibarıyla 9.515 olan aracı kurum sayısı ise 2002 yılında 6.766'ya düşmüştür. Amerika Birleşik Devletleri Adalet Bakanlığı birleşme ve satın almaların rekabete olan etkisini Herfindahl-Hirschman (HHI) endeksini kullanarak tespit etmektedir. Endeksi bulmak için birleşmeye katılan tarafların sektördeki piyasa paylarının kareleri toplamı esas alınmaktadır. Birleşme kararı pazarın yoğunlaşma seviyesi ve HHI endeks artışı dikkate alınarak yapılan değerlendirme sonrasında verilmektedir (Sümer, 2000, s. 40).

Herfindahl-Hirschman (HHI) yoğunlaşma endeksi sektördeki her firmanın piyasa paylarının kareleri toplamına eşittir. Yoğunlaşma oranı 1'den 0'a doğru ilerledikçe ilgili sektörün monopolden tam rekabet piyasasına ilerlediğini göstermektedir. Oluşan değerler belirlenen seviyeyi aşacak olursa birleşmelere izin verilmemekte, HHI > 1800 olan ve oligopol olarak değerlendirilen sonuçların çıkması durumunda ancak titiz bir inceleme

sonucunda birleşmelere izin verilebilmektedir. Amerika Birleşik Devletlerinde Herfindahl-Hirschman (HHI) yoğunlaşma endeksine göre elde edilecek değerler ve piyasa rekabet ölçütleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir. (Deniz ve Işık, 2011, s. 57-58).

HHI < 1000 ise söz konusu piyasada tam rekabet etkindir,

HHI = 1000 - 1800 ise piyasada monopolcü rekabet etkindir,

HHI > 1800 ise piyasada oligopol rekabet koşullarının etkin olduğu kabul edilmektedir.

2.4.2. Amerika Birleşik Devletleri'nde Banka Birleşmeleri

Amerika Birleşik Devletlerinde ilk banka birleşmesi 1904 yılında The Bank of Amerika ile The Bank Italy birleşmesidir. Aynı yıllarda fazla sayıda banka birleşmesi yapılmamış, 1980'li yıllardan sonra eyaletler arası banka birleşmeleri ve şubeleşmeyi engelleyen, 1956 yılından beri yürürlükte olan yasaların kaldırılması ile birlikte birleşmelerde artışlar yaşanmıştır. 1960 yılına kadar Amerikan Bankalarının topladıkları mevduatlara tavan faiz sistemi uygulanarak, bankalara düşük faizle mevduat toplama imkânı verilmiştir. 1960 yılından sonra enflasyonun yükselmesi üzerine mevduat sahipleri mevduatlarını faiz tavanı bulunan bankalar yerine yüksek faiz veren finansal araçlarda değerlendirmeye başlamışlar, bu durumu engellemek için bankaların faiz tavanı uygulamasının kaldırılması ile birlikte mevduatlara yüksek faiz ödemek zorunda kalan birçok banka iflas etmek zorunda kalmıştır. Aynı dönemde bankaların kredi müşterisi olan birçok firmanın sermaye piyasası araçlarına yönelerek, sermaye ihtiyaçlarını tahvil ve hisse senedi yoluyla temin etmesi bankaların kredi hacimlerini daraltarak sektörü yeni bir çıkmaza sokmuş, bu gelişmelerden sonra sektörü rahatlatmak amacıyla yeni düzenlemeler yapılmıştır (Işık, 2008, s. 41).

Bu durumun diğer bir sebebi ise 1970 yılında yürürlüğe konulan holding bankalarına yönelik olarak hazırlanan Bank Holding Company Act yasasıdır. Bu yasada holding bankaları mevduat toplayabilen, ticari ve endüstriyel kredi verebilen finansal birer kuruluş olarak tanımlanmış, bu tanımdan faydalanan holding bankaları eyalet dışında mevduat toplayıp kredi vermeyerek ya da sadece ticari veya işletme kredisi vererek ülke dışında da büyümeyi başarmışlardır. Bu süreçte bazı bankalar ise ATM makinalarına yatırım yapmak veya kiralamak yerine, işlem başı ücret ödemek suretiyle yaptıkları ikili anlaşmalar ile ülke dışında genişleme yoluna gitmişlerdir (Arı, 2007).

Amerika Birleşik Devletlerinde banka birleşmeleri coğrafi olarak yaygınlaşmak, ürün çeşitlendirmesi yaparak riski en aza indirmek gayesiyle yapılmış, birleşmelerin sayıca ve hacim olarak artması üzerine düzenleyici üst kurullar harekete geçerek rekabet koşulları ve toplum yararını gözeten birtakım düzenlemeler yapmışlardır. Yapılan birleşmeler genelde büyük bankaların daha da büyük olma arzusu ile küçük bankaları bünyelerine katmaları şeklinde gerçekleşmektedir. Bu stratejiye benzer şekilde birleşmeler Avrupa ülkelerinde de görülmekte, Amerika Birleşik Devletlerinde birleşmeler genelde aynı sektörle sınırlı kalırken, Avrupa ülkelerinde farklı sektörlerde birleşmeler daha yaygın olarak görülmektedir (Peter, 1996, s. 24).

ABD’de birleşmelerin arka planında banka hissedarlarının kar beklentileri yer almaktadır. Bank of America ve Nations Bank birleşmesi bu duruma örnek olarak verilebilir. Bununla birlikte zarar eden bankaların kurtarıldığı birleşmelere de rastlanmaktadır. Texas eyaletinde faaliyet gösteren First City Bancorporation kuruluşunun Chemical Bank of Newyork tarafından satın alınarak kurtarılması, güçlü bir sermaye yapısına ve iyi bir yönetime sahip olan bir bankanın sınırlı bir sermaye ile büyük aktiflere ve mevduata sahip olan bir bankayı bünyesine katmasına örnek olarak gösterilmektedir (Rose, 1999, s. 678).

1990’lı yıllara gelindiğinde ise geleneksel bankacılık anlayışı önemini yitirmeye başlamış, 1980’lerin başlarında fon ihtiyacının %33’ünü karşılayabilen bankaların bu ihtiyacı karşılama oranları 1996 yılına gelindiğinde %30’lara gerilemiştir. Aynı dönemde ticari bankaların finansal varlıkları diğer finansal kuruluşların varlıklarına göre daha yavaş bir artış göstererek, finansal aktiflerinin toplam aktifler içerisindeki payı %36’dan %29 seviyesine gerilemiştir. Öz Sermaye Karlılığı (ROE) ve Aktif Karlılık (ROA) oranlarında yaşanan düşüslere bağlı olarak bu dönemde bankacılık sektöründe gerileme kaydedilmiştir. Yaşanan gerilemenin etkisiyle ticari banka sayısında önemli düşüşler gözlenmiş, birleşen bankalar genelde büyük ölçekli bankalara dönüşmüşlerdir (Shull ve Hanweck, 2001, s. 51) .

Amerika birleşik Devletlerinde yaşanan banka birleşmeleri aynı zamanda sektörün yoğunlaşma oranlarında artışa neden olmuş, sektörde yer alan ilk beş bankanın toplam aktifler içerisindeki payları 1996 yılında %18 seviyesinde bulunurken, 2001 yılında bu oran %24 seviyesine ulaşmıştır. Amerika birleşik Devletlerinde finans sektörünün derinliğinin fazla olması nedeniyle, yaşanan birleşmeler ve sektörde yaşanan yoğunlaşma rekabeti engelleyici bir unsura dönüşmemiştir (Dinçer, 2006, s. 50-51).

1995 yılına kadar yapılan birleşmelerin %50'si aynı pazarda yer alan bankalar arasında yatay birleşme şeklinde gerçekleşmiş, 1995'den 1998'e kadar olan sürede yapılan birleşmelerin ise ancak %33-40'ı arasında bir oranı yatay birleşme olarak tespit edilebilmiştir. Bu durumun nedeni ise eyaletler arası banka birleşmelerini engelleyen yasaların kaldırılması ile birlikte, coğrafi genişleme amacıyla yapılan birleşmelerden kaynaklı artışlar olduğu belirtilmektedir (Rhoades, 2000: 20).

Ülkede yaygın olan küçük ölçekli ve tek şubeli bankacılık sistemi birleşme ve satın almayı engelleyen yasaların kaldırılması ile birlikte ortaya karlı fırsatların çıkmasına neden olmuş, fırsatlar ülkesi ABD'de ayağına gelen bu fırsatı kaçırmayan bankalar Kanada ve Avrupa ülkelerinde birleşme ve satın alma operasyonlarına girişmişlerdir. Bu şekilde sınır ötesi bankacılık faaliyetleri önemini artırmaya başlamış, büyük ölçekli bankaların doğmasına vesile olmuştur. 1980-2003 yılları arasında ABD'nin en büyük on bankasının aktif ve mevduatının toplam aktif ve mevduata oranı incelendiğinde, aktiflerin oranının %22'den %46'ya, mevduat oranının ise %19'dan %41'e yükseldiği görülmüştür (Rhoades, 1996, s. 3).

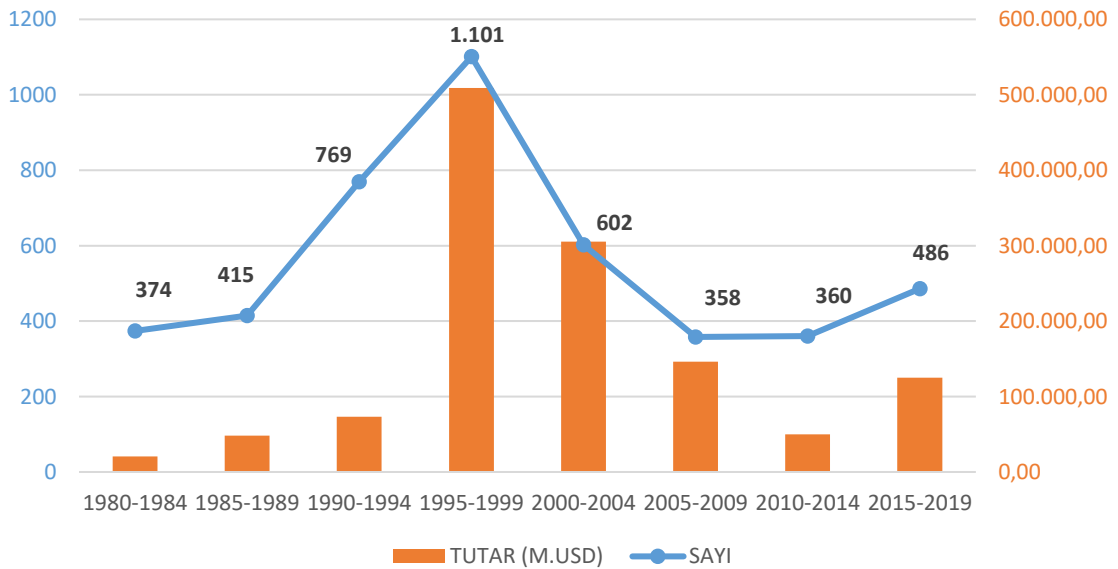
Gelişmiş şube ve hizmet ağına sahip olan küçük ölçekli bankalar, daha büyük olma arzusuna sahip büyük ölçekli bankaların en çok tercih ettiği cazip birleşmeler arasında yer almaktadır. Bu tür perakendecilikte ileri olan bir banka ile büyük ölçekli bir bankanın birleşmesi büyük ölçekli bankanın bir anda geniş şube ve hizmet ağına sahip olacağı, müşteri portföyünün bir anda genişleyeceği anlamına gelmektedir. Bazı büyük ölçekli bankaların ise aktifleri ve mevduatları çok fazla olmasına rağmen şubeleşmeleri çok zayıftır, JP Morgan bankası bu duruma örnek olarak verilebilir. JP Morgan 73,8 Milyar Dolar aktif büyüklük ile beşinci büyük banka olmasına rağmen mevduatları 4,3 Milyar Dolar, şube sayısının ise üç olduğu tespit edilmiştir. 1980-2004 yılları arasında yapılan birleşmelerin %88'i aynı piyasada faaliyet gösteren bankalar arasında gerçekleşmiş, bu durum bankaların piyasa gücünü ellerinde toplamaya çalışmaları ile açıklanmıştır. Sınır ötesi piyasalarda yapılan birleşmeler ise bankalara riski en aza indirme imkânı sunmaktadır (Pilloff, 2004, s. 2-8).

Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan Norwest-Wells Fargo, Bank One-First Chicago, Bank America-Nations Bank ve Citicorp-Travelers birleşmeleri ile ABD bankacılık sektörünün en büyük bankaları ortaya çıkmıştır. 1998-2004 döneminde yapılan en büyük banka birleşmesi 1998 yılında yapılan Citicorp-Travelers Corporation birleşmesi olmuş, 140 Milyar Dolar tutarlı bu birleşme ile aynı zamanda dünyanın en

büyük finansal kuruluşu meydana gelmiştir. Travelers Corporation tüketici finansmanı, sigorta ve aracı kurum hizmetleri sunan bir kurum, Citicorp ise geçmişi 1812 yılında kurulan First National City Bank'a dayanan köklü bir bankadır. Citicorp aralarında ülkemizin de yer aldığı 160'dan fazla ülkede hizmet vermektedir (Wikipedia, 2020).

2008 yılında yaşanan küresel finansal kriz ile birlikte ABD'de yatırım bankalarında sorunlar baş göstermiş, süreç dünyanın en büyük yatırım bankalarından Bear Stearns ve Lehman Brothers'ın iflası, Merrill Lynch'in Bank of America bünyesine katılması ile sonuçlanmıştır. Merrill Lynch gayrimenkul yatırımlarına önem veren bir yatırım bankası iken, 2008 yılında çıkan mortgage krizi ile birlikte sermaye yetersizliğine düşerek Bank of America bünyesine katılmak suretiyle iflastan kurtulabilmiştir. Bu birleşmeyle birlikte 20.000'den fazla finansal danışman ve 2,5 Trilyon Dolarlık müşteri varlığına erişen Bank of America, dünyanın en büyük sermaye piyasası aracısı konumuna yükselmiştir (Coşkun, 2009, s. 71).

Amerika Birleşik Devletlerinde 1980-2019 yılları arasında bedel içeren 4.465 adet banka satın alma ve birleşmesi yaşanırken birleşme tutarı 1.278.007,41 Milyon Dolar olarak hesaplanmıştır (Datastream, 2020). Birleşmelerin Şekil 2.4.'de görüleceği üzere yoğun olarak 1995-1999 yılları arasında yapıldığı, zirvenin görülmesinden sonra ise hızlı bir şekilde düşüşe geçtiği gözlenmektedir. 2015 yılından sonra ise sayı ve tutar bakımından yeniden bir yükselişin başladığı söylenebilir.

Şekil 2.4. Amerika Birleşik Devletlerinde Banka Satın Alma ve Birleşme Bilgileri

Kaynak: Veriler (Datastream, 2020) veri tabanından alınarak grafik yazar tarafından oluşturulmuştur.

Birleşmeler zamanla daha büyük olma yarışının etlisi ile birlikte küçük ölçekli bankaların orta ve büyük ölçekli bankalara dönüşmesini beraberinde getirmiş, bu durum ise zaman içerisinde bankaların aktif büyüklüklerinin artış göstermesine neden olmuştur. Yıllar içerisinde birleşen bankaların sayısına göre birleşen bankaların aktif büyüklüklerinde daha fazla artış görülmesi, birleşmelerin sıklıkla yapılmasından dolayı bankaların ölçeklerinde meydana gelen artışlar ile açıklanmaktadır (Rhoades, 2000, s. 2).

2.5.1. Avrupa Birliği Ülkelerinde Birleşme Mevzuatı

Avrupa Birliği'nde bankacılıkla ilgili ilk yasal düzenleme 1977 yılında yapılarak, bu düzenlemede kredi veren kurumlara verilecek lisans, lisans verme koşulları ve lisans veren kurumların gözetim ve denetim yetkilerine ilişkin hususlar yer almıştır. 1989 yılında ikinci bir düzenleme yapılarak, bankalara verilecek birlik genelinde geçerli bir lisans ile birlik üyesi ülkelerde şube açma ve ortaklık kurabilme hakları tanınmıştır. Böylelikle Avrupa Birliği üyesi ülkelerin bankalarına yaşanan finansal serbestleşme, teknolojik ilerleme ve artan rekabet koşullarına göre birleşerek büyüme imkânı sağlanmış, büyüyen ve piyasada etkinlik sağlayan bankalar ise güçsüz bankaları piyasadan çekilmeye zorlamışlardır (Ünlü, 2002, s. 159).

Bankacılık sektöründe satın alma ve birleşmeleri hızlandıran diğer bir neden ise 1992 yılında Maastricht'te imzalanarak 1993 yılında yürürlüğe giren Avrupa Birliği anlaşması ve bu anlaşma kapsamında hayata geçirilen yasal düzenlemelerdir. Maastricht anlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan (AET) Avrupa Birliği'ne (AB) dönüşen Avrupa'da ortak pazardan tek pazar sistemine geçilmiştir. Tek pazarda etkinlik arayışlarına giren bankalar için rekabeti engellemeyecek şekilde Bankacılık Direktifleri ile gözetim ve denetimin sağlanması mümkün hale gelmiş, banka satın alma ve birleşmeleri ise ayrı bir önem kazanmıştır (Altay, 2006, s. 146).

Avrupa Birliği üyesi ülkelerde firmaların birleşme yapmak suretiyle piyasada hâkim bir konuma gelmeleri durumunda öncelikle bu durum yerel hukuk bakımından incelenmekte, uluslararası düzeyde rekabeti engelleyici bir durumun ortaya çıkması halinde ise birliğin uluslararası düzeyde rekabeti incelemeye yetkili kurum ve kuruluşları tarafından incelenerek karara bağlanmaktadır (Kılıç, 2000, s. 28). 1957 yılında

imzalanarak Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) temellerini oluşturan Roma Anlaşması'nda köklü değişiklikler yapan Tek Avrupa Senedi (Single European Act) 1987 yılında yürürlüğe girmiş, birlik üyesi ülkeler arasında mevcut ekonomik engellerin kaldırılması, uyumun kolaylaştırılması ve rekabet ortamının oluşturulması hedeflenmiştir.

Rekabet koşullarının iyileştirilmesi için yapılan düzenlemeler ile piyasa ekonomisinin etkin bir şekilde işlemesi amaçlanmaktadır. Avrupa Birliği'nde 1990 yılından önce yapılan banka birleşmelerinde Avrupa Birliği Anayasası'nın 85 ve 86 numaralı maddeleri esas alınmaktaydı. Bu maddelerde ise bir bankanın piyasa hâkimiyetine piyasadaki diğer bankaların zarar görmeyeceği ölçüde izin verilmekte, piyasa hâkimiyetini kötüye kullanmak ise suç olarak sayılmaktaydı. 1990 yılında yürürlüğe konulan Avrupa Birliği Birleşme Yönetmeliği ise Avrupa Birliği Anayasası'nın 86 numaralı maddesinin piyasa hâkimiyetinin rekabeti engelleyip engellemediği hususunu belirlemede tek başına yetersiz kaldığının anlaşılması üzerine çıkarılmıştır (Anık, 1994, s. 295).

Yönetmelik birlik boyutunda oluşan yoğunlaşmalara uygulanmakta, Avrupa Birliği Rekabet Hukuku yoğunlaşmayı, "*bir firmanın başka bir firmaya münhasır veya müşterek kontrolü ele geçirmesi olarak*" nitelendirmektedir. Yoğunlaşma firmaların birleşme ve satın alma faaliyetlerini içerdiği gibi ortak girişim veya benzer oluşumları da içermekte, kontrol ise bir ya da birden fazla firmanın başka bir firma üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olması olarak ifade edilmektedir. Rekabet hukukunda yönetim hakkını elinde bulunduran, önemli kararları veto etme yetkisine sahip olan pay sahiplerinin firma üzerinde belirleyici etkilere sahip olduğu kabul edilmektedir. (Lapçın, 2007, s. 28)

Avrupa Birliği'nde 1992 yılında yürürlüğe konularak aynı yıl içerisinde uygulanmaya başlayan ve 1992 etkisi olarak anılan Yatay Birleşmeler Talimatı, genelde bölgeler arasında veya yoğunlaşmanın henüz görülmediği piyasalarda küçük ölçekli bankaların birleşmelerine müsaade etmektedir (Palombo, 1997, s. 5). Yasalarda yapılan değişiklikler ile birlikte sağlanan esneklik ve serbestiye bağlı olarak sermaye piyasalarının küreselleşmeye yönelmesi, birlik üyesi ülkelerin bankacılık sektörlerinin bu durumdan doğrudan etkilenmelerine neden olmuştur. Ortak pazardan tek pazara ve tek para birimine geçilmesine yönelik yapılan çalışmalar bankacılık sektöründe ulusal birleşme ve satın almaları hızlandırmıştır (Lapçın, 2007, s. 28).

Avrupa ülkelerinde bankacılık sektörü 1980’li yıllara kadar ağır yapısal düzenlemelerin etkisi altında kalmıştır. Bu düzenlemeler; rekabetin engellenmesi, verilecek kredilere ilişkin limitlerde sınırlamalar ve faaliyet gösterilecek coğrafi bölgelere ilişkin kısıtlamalar gibi katı kurallar içermekteydi. 1929 yılında dünya genelinde yaşanan büyük buhranın etkilerini 1930 yılında göstermesi üzerine, yaşanan bankacılık krizi sonrasında birçok Avrupa ülkesi finansal istikrarı sağlayabilmek ve bankacılık sektörünü denetim altına alabilmek adına bu katı kurallara başvurmuştur. 1990’lı yılların sonlarında ise bu katı kuralların çoğu kaldırılarak, bankacılık sektöründe serbest rekabet koşulları etkin bir duruma getirilmiştir (Fiordelisi , 2009, s. 10).

Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bünyesinde 1974 yılından beri Basel Bankacılık Denetim Komitesi faaliyet göstermektedir. Komite; bankacılık sektöründe denetimle ilgili hususların anlaşılmasını kolaylaştırarak, dünya genelinde denetimin kalitesini artırmak ve ulusal sermaye yeterliliği hesaplama yöntemleri arasındaki farklılıkları gidererek uyumun sağlanması amacıyla 1988 yılında Basel-1 kriterleri olarak anılan Sermaye Yeterliliği Uzlaşısını yayınlamıştır. Bu kriterler ile komite sektörde bir standart oluşturmaya çalışmış, 2004 yılına gelindiğinde ise Basel-1 kriterleri daha da geliştirilerek Basel-2 kriterleri yürürlüğe konulmuş, Basel-2 kriterleri ile tüm ülkeleri aynı standarda tabi tutmak yerine, bazı alanlarda ülkelere ulusal düzeyde kendi şartlarına uygun kriterler belirleme serbestisi tanınmıştır (Arslan, 2007, s. 50-52).

2010 yılına gelindiğinde ise bankaların asgari sermaye oranları ile ilgili Basel-2 kriterlerinin gereksinimleri karşılamaması, bankaların çalışma riskini en aza indirmeye yönelik olarak likit varlık firmalarını ve fonlama istikrarını kapsayan Basel-3 kriterleri yayınlanmış, tam anlamıyla uygulama aşamasına ise henüz geçilememiştir.

2.5.2. Avrupa Birliği Ülkelerinde Banka Birleşmeleri

İlk banka birleşmesi Avrupa kıtasında 1800’lü yıllarda Fransa’da yapılmıştır. Fransa’nın aynı zamanda Merkez Bankası görevini de yürüten Banque de France, mali yapısının bozulması nedeniyle dönemin güçlü bankalarından La Caisse de Comptes Courants ile birleştirilmiştir. Bu birleşmenin ardından Avrupa’da ikinci banka birleşme Almanya’da yapılmıştır. 1851 yılında ticari hayatına başlayan Diskonto Gesellschaft bankası 1929 büyük buranı sonrasında 1930 yılını zararla kapatması üzerine, 1931 yılında hükümet tarafından alınan bir kararla Deutsche Bank ile birleştirilmiştir. Yine aynı yıl

hükümet tarafından alınan başka bir kararla Almanya’da Darmstadter Bank ile Dresdnerbank birleşmesi yapılmıştır (Işık, 2008, s. 45).

Avrupa kıtasında yapılan ilk uluslararası banka birleşmesi ise Fransız Societe Generale bankasının 1998 yılında İngiliz Hambros Bank’ı 426 milyon Euro bedel ile satın almasıdır (Dinçer, 2006, s. 65). Avrupa Merkez Bankası’nın araştırmalarına göre ticari bankaların yaptıkları uluslararası birleşmeler hala yetersiz seviyelerde seyretmekte, bu duruma ise geleneksel yaklaşımlarla birlikte üye ülkelerin bankacılık sektörlerinde yasal düzenlemeler ile denetlemelerin heterojen bir yapıda olması neden olmaktadır. Avrupa Birliği mevzuatı yabancı bankaların Avrupa’daki bankalarla birleşmelerini teşvik etmemekte, bu tür birleşmeler üye ülkelerin bankacılık sektörünü stratejik alan olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır (Fecht ve Gruner, 2006, s. 8).

Avrupa Birliği üyesi ülkelerde 1980 yılı sonları ile 1990’lı yılların başlarında izlenen finansal politikalara bağlı olarak yapılan özelleştirme ve yeniden yapılandırma faaliyetleri sonucu çok sayıda satın alma ve birleşme yaşanmış, birçok ülkede kamu bankaları özel bankaların kontrolüne geçmiştir. Avrupalı bankalar bu süreçte genelde Merkez ve Doğu Avrupa, Latin Amerika ve Güney Doğu Asya gibi bölgelere doğru genişleme yoluna gitmişlerdir (Erdönmez, 2004, s. 73).

Euro bölgesinde 1990 yılı başlarında yapılan birleşmeler küçük ölçekli genellikle tasarruf ve kooperatif bankaları arasında, maliyetlerin azaltılması amacıyla yapılmıştır. Büyük ölçekli banka birleşmeleri ise 2000 yılına doğru artış göstermiştir. 1990-2001 yılları arasında Avrupa’da yapılan firma satın alma ve birleşmelerinin %70’i 1998 yılından sonra yaşanmış, bu satın alma ve birleşmelerin büyük bir bölümü ise bankalar arasında meydana gelmiştir. Satın alma ve birleşmelerin %90’ında devralan kurum bir başka Avrupa ülkesinden olurken, devralanın banka dışı finansal bir kurum olması durumunda ise menşei ülkesi Avrupa dışından olmuştur (Akyol, 2009, s. 57).

Yapılan birleşme ve satın almalar ile Avrupa’da küresel rekabet gücüne erişen banka sayısında artışlar yaşanmış, birlik içerisinde yapılan birleşmelere göre uluslararası birleşmeler azınlıkta kalmıştır. Banka birleşmelerinde birleşen tarafların tercihlerine bakıldığında tarihi, kültürel ve ekonomik bağlar ile dil birliği ve coğrafi yakınlıkların etkili olduğu göze çarpmaktadır. Birlik içerisinde İngiliz bankaları yaptıkları birleşmelerin %65’inde İrlanda bankalarını tercih ederken, birlik içerisinde İrlanda bankalarıyla birleşmeyi tercih eden firmalara bakıldığında ise %83’ünü İngiliz bankaları oluşturmaktadır. Avusturya ve Finlandiya’daki birleşmelerin yarısından fazlasını Alman ve

İsviçre firmaları gerçekleştirmiş, benzer birleşmeler kuzeyde Danimarka ve İsveç bankaları arasında, güneyde ise İtalya, İspanya ve Portekiz bankalarının Latin Amerika bankalarıyla birleşmelerinde görülmüştür (Gedikkaya ve Gürler, 1999, s. 10).

Ortak pazardan tek pazara geçme çalışmaları bankacılık sektörünün yoğun bir rekabet ortamına dönüşmesini ve karlılığın azalmasını beraberinde getirmiş, bu durum ise banka birleşmelerini öne çıkarmıştır (Aslan, 2004, s. 54). Yapılan araştırmalarda, büyük ölçekli banka birleşmelerinde birleşik bankanın kar oranının birleşme yapmayan büyük ölçekli bankalara göre daha az oranda arttığı, küçük ölçekli banka birleşmelerinde ise birleşik bankanın kar oranının birleşme yapmayan küçük ölçekli bankalara göre daha yüksek oranda artışlar sağladığı sonucuna varılmıştır (Huizianga, Nelissen ve Vennet, 2001, s. 5).

Avrupa Merkez Bankası (ECB) raporuna göre birlik içerisinde banka birleşmeleri iki tür üzerinde yoğunlaşma göstermektedir. Birincisi içlerinde en az bir büyük bankanın yer aldığı stratejik birleşmeler, ikincisi ise kapasite fazlalığını gidermek amacıyla küçük bankalar arasında yapılan savunmaya yönelik birleşmelerden oluşmaktadır (ECB, 2000, s. 24). Başlangıçta Batı Avrupa ülkelerinde ortaya çıkarak yaygınlaşan banka birleşmeleri, giderek birliğe yeni katılan gelişmekte olan ülkelere doğru genişleme göstermiş, bu ülkelerde yapılan özelleştirmeler ise birleşmeleri çekici bir hale getirerek pazar paylarında dramatik bir tablo oluşmasına neden olmuştur. Bu süreçte Estonya ve Slovakya bankacılık sektöründe yabancı bankaların payları %99 seviyelerine ulaşmıştır (Prompitak, 2009, s. 31-47).

1990'lı yıllara kadar Avrupa'da bankacılık piyasası dağınık bir yapı sergileyerek piyasa liderlerini henüz ortaya çıkaramamış, finansal serbestleşme ile birlikte piyasalar ulusal ve uluslararası anlamda gelişim göstermeye başlamıştır. 1993 yılından itibaren ise birçok Avrupa ülkesinde bankacılık sektörü üç beş büyük banka etrafında yoğunlaşır duruma gelmiştir (Ayadi ve Pujals, 2005, s. 48-49). Rekabeti düzenlemek amacıyla çıkarılan Yatay Birleşmeler Talimatı sonrasında ise birleşmelerde yavaşlama görülmüştür (Palombo, 1997, s. 3-5).

Avrupa'da 1990 yılından 2000 yılı başlarına kadar yapılan banka birleşme ve satın almalarının yaklaşık olarak %80'i Almanya, Avusturya, Fransa ve İtalya'da gerçekleşmiştir (Asimakopoulos ve Athanoglou, 2009, s. 3-4). Avrupa Birliği'nde 2000'li yılların başında birçok ülkede bankacılık sektörünün yarıdan fazlası beş büyük bankanın kontrolü altına girmiştir. Örneğin Hollanda bankacılık sektöründe ABN Amro,

Fortis Bank, ING, Rabobank ve SNS bankaları sektörün %93'ünü ele geçirmişleridir. Almanya'da ise kooperatif ve konut bankalarının sayıca fazla olması sektöre homojen bir yapı kazandırmış, yoğunlaşma oranları %15 seviyelerinde seyretmiştir (Heferran, 2005, s. 263).

Avrupa'da 1990'lı yıllar boyunca bankacılık sektörünün birleşme ve satın almaları hız kazanmıştır. İngiltere'de 1992-2003 yılları arasında yapılan banka birleşme ve satın almaları sonucunda banka sayısında %56 oranında azalma meydana gelirken, aynı dönemde Almanya'da bu oran %40 seviyesinde gerçekleşmiştir. Küresel ölçekte yaşanan finansal serbestleşme, iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, parasal birlik, coğrafi engellerin azalması ve dil-kültür yakınlaşması gibi faktörler Avrupa Birliği'nde yaşanan banka birleşmelerini tetikleyerek ivme kazandırmıştır. (Prompitak, 2009, s. 31-47)

2008 yılında dünya genelinde yaşanan finansal kriz Avrupa'daki finansal kuruluşların sayısının en düşük seviyeye inmesine neden olmuştur. Birlik içerisinde sayı ve tutar bakımından banka birleşmeleri azalırken, en çok azalma ise sınır ötesi faaliyetlerde görülmüştür. 2012 yılına gelindiğinde ise yerel birleşmeler seviyesini korurken, sınır ötesi birleşme faaliyetlerindeki belirgin düşüşler artarak 2008 yılındaki sayının bile yarısının altına inmiştir. Bu duruma gelinmesinde sektördeki kırılganlıklar, temkinli genişleme stratejileri, finansal geleceğe ilişkin belirsizlikler, sermaye pozisyonunu güçlendirme çabaları ve risklere karşı önlem alma gayretleri etkili olmuştur (ECB, 2013, s. 11).

ECB raporuna göre 2000-2004 yılları arasında sınır ötesi birleşme ve satın alma faaliyetleri %14 oranında artmış göstermiş, 2005-2006 yılları arasında ise bu oran %38'e yükselmiştir. Sınır ötesi birleşme faaliyetinde bulunan 33 bankanın sermayeleri toplamının, birlik içerisindeki tüm bankaların sermayeleri toplamının yarısına denk geldiği belirtilmektedir. Bu büyük bankalar 16 AB üyesi ülkede faaliyet göstermekte, AB'de yapılan birleşmelerin yarısını banka birleşmeleri oluşturmaktadır. Satın alma ve birleşme faaliyetlerinin sayısında azalma görülürken işlem hacminde artış görülmekte, değer artışına ise büyük bankaların yaptıkları birleşmeler neden olmaktadır (Işık, 2008, s. 49).

Avrupa Birliği'nde 1983-2019 yılları arasında bedel içeren ve tamamlanan 293 banka satın alma ve birleşme faaliyetine karşılık 510.733,86 Milyon Dolar ödenmiştir. Ülkeler bazında tablo ise aşağıda verilmektedir.

Tablo 2.2. Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Banka Satın Alma ve Birleşmeleri

ÜLKE	ADET	TUTAR (M.USD)
AVUSTURYA	11	2.370,77
BELÇİKA	11	40.965,23
KIBRIS RUM KESİMİ	1	12,70
DANİMARKA	21	15.631,11
ESTONYA	3	65,93
FİNLANDİYA	9	14.030,84
FRANSA	29	69.918,06
ALMANYA	28	52.494,51
YUNANİSTAN	5	2.187,27
MACARİSTAN	3	1.232,24
İRLANDA	5	1.264,61
İTALYA	52	130.075,25
LÜKSEMBURG	4	1.697,16
MALTA	1	49,02
HOLLANDA	18	47.308,38
POLONYA	6	2.424,13
PORTEKİZ	9	673,05
ROMANYA	1	52,24
SLOVENYA	1	573,56
İSPANYA	58	116.865,11
İSVEÇ	17	10.842,69
	293	510.733,86

Kaynak: Veriler (Datastream, 2020) veri tabanından alınarak tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Banka satın alma ve birleşme faaliyetlerinde sayı olarak İspanya başı çekerken, miktar olarak ise İtalya önde görülmektedir. Bu ülkeleri ise Almanya, Fransa, Danimarka ve Hollanda gibi gelişmiş Avrupa ülkeleri izlemektedir. İngiltere 01.02.2020 tarihi itibarıyla Avrupa Birliği üyeliğinden ayrıldığı için mevcut üye ülkeleri kapsayan güncel **Tablo 2.2.**'de yer almamıştır. Birlik içerisinde yapılan en büyük tutarlı 20 banka satın alma ve birleşmesi ise aşağıda **Tablo 2.3.**'de verilmiştir.

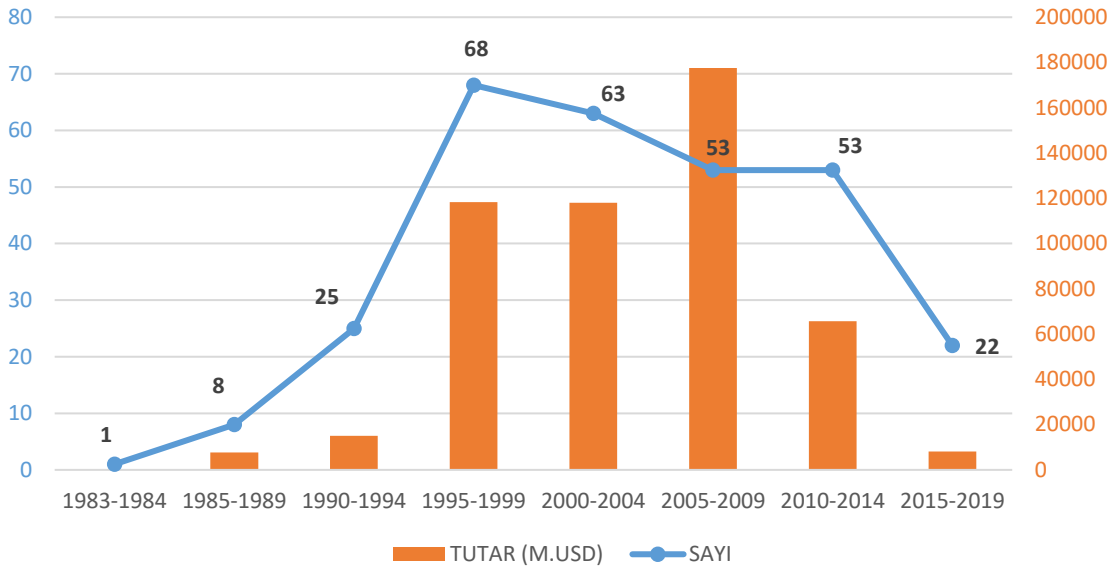
Tablo 2.3. Avrupa Birliği'nde Yapılan En Büyük Tutarlı 20 Banka Birleşmesi

S.N O	BİRLEŞİM E TARİHİ	ALICI BANKA	MENŞEİ ÜLKE	HEDEF BANKA	MENŞEİ ÜLKE	BİRLEŞİM E TUTARI (M.USD)
1	29.11.1999	Royal Bank of Scotland Group PLC	United Kingdom	National Westminster Bank PLC	United Kingdom	38.412,86
2	26.08.2006	Banca Intesa SpA	Italy	SanPaolo IMI SpA	Italy	37.624,23
3	25.05.2012	Fondo de Reestructuración Ordenada Bancaria{FROB }	Spain	Banco Financiero y de Ahorros SA Fortis Bank	Spain	23.785,68
4	29.09.2008	The Netherlands	Netherlands	Nederland(Holding) NV	Netherlands	23.137,31
5	08.12.1997	Union Bank of Switzerland	Switzerland	Schweizerischer Bankverein	Switzerland	23.008,67
6	18.09.2008	Lloyds TSB Group PLC	United Kingdom	HBOS PLC	United Kingdom	21.282,28
7	23.12.2004	KBC Bank & Insurance Holding NV	Belgium	Almanij NV	Belgium	20.891,21
8	12.06.2005	Unicredito Italiano SpA	Italy	Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG	Germany	19.379,84
9	16.12.2002	Credit Agricole SA	France	Credit Lyonnais SA	France	16.242,82
10	23.07.2004	Santander Central Hispano SA	Spain	Abbey National PLC	United Kingdom	15.787,49
11	04.05.2001	Halifax Group PLC	United Kingdom	Bank of Scotland PLC	United Kingdom	14.904,44
12	06.06.2006	Caisse Nationale des Caisses d'Épargne-Retail Banking Assets	France	Natexis Banques Populaires	France	13.749,07
13	19.10.1999	Banco Bilbao Vizcaya SA	Spain	Argentaria Caja Postal y Banco Hipotecario De España SA	Spain	11.377,21

				Banco Central Hispanoamericano (Assicurazioni Generali SpA)	Spain	11.320,76
14	15.01.1999	Banco de Santander SA Unicredito	Spain			
15	15.04.1998	Italiano SpA	Italy	Unicredito SpA Compass Bancshares Inc,	Italy	10.959,00
16	16.02.2007	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA	Spain	Birmingham,Alabam a	United States	9.870,56
17	27.04.1998	Istituto Bancario San Paolo di Torino	Italy	Istituto Mobiliare Italiano (Cassa Depositi & Prestiti/ Italy)	Italy	9.492,39
18	30.11.1998	Deutsche Bank AG	Germany	Bankers Trust New York Corp	United States	9.082,07
19	26.06.2009	Caisse Nationale des Caisses d'Epargne SA	France	Banque Federale des Banques Populaires SA	France	8.903,94
20	16.10.2006	Banco Popolare di Verona & Novara SpA	Italy	Banca Popolare Italiana	Italy	8.383,70

Kaynak: Veriler (Datastream, 2020) veri tabanından alınarak tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıdaki tabloda Avrupa Birliğinde yapılan banka satın alma ve birleşmelerinin mali boyutlarının ve menşei ülkelerin ortaya konulması adına en büyük 20 banka satın alma ve birleşmesi verilmiştir. Tablo incelendiğinde; büyük ölçekli birleşmelerin 2001-2012 yılları arasında yapıldığı, alıcı bankaların tamamının dönem itibariyle birlik üyesi olduğu ve aynı zamanda Batı Avrupa ülkelerinden oluştuğu, genelde alıcı ile hedef bankaların menşei ülkelerin aynı olduğu ve birleşmelerin büyük ölçüde birlik içerisinde yapıldığı görülmektedir.

Şekil 2.5. Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Banka Satın Alma ve Birleşme Bilgileri

Kaynak: Veriler (Datastream, 2020) veri tabanından alınarak grafik yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıda Şekil 2.5.'de ise Avrupa Birliği üyesi ülkelerin 1983-2019 yılları arasında banka satın alma ve birleşmeleri sayı ve tutarına göre grafik olarak verilmektedir. Grafikten de anlaşılacağı üzere 1995-2014 yılları arasında banka satın alma ve birleşme faaliyetlerinde yoğunluk gözlenmektedir. 2015 yılı sonrasında ise ciddi anlamda bir azalma söz konusu olup Avrupa'da satın alma ve birleşme faaliyetlerinin ivme kazandığı 1990-1994 yıllarına yaklaşıldığından bahsetmek mümkündür.

2.6.1. Japonya'da Birleşme Mevzuatı

Japonya'da Sermaye Piyasası Kanunu, 1943 yılında II. Dünya Savaşı'nın devam ettiği esnada savaş dönemine özgü koşullar altında yürürlüğe konulmuş, 1945 yılında savaşın sona ermesinin ardından 1948 yılında revize edilmiştir. Sermaye piyasasında merkezi düzenleme yetkisi Finansal Hizmetler Kurumu'na (Financial Services Agency-FSA) verilmiştir. 1998 yılından önce bankacılık ve sermaye piyasası düzenleme yetkisi Maliye Bakanlığı tarafından yürütülürken, Başbakan'a bağlı olarak 1998 yılında Finansal Denetim Kurumu kurulmuştur (TSPAKB, 2006, s. 5-6).

Aynı yıl içerisinde kurulan Finansal Yeniden Yapılanma Komisyonuna bağlanan Finansal Denetim Kurumu, iki yıl bu şekilde komisyona bağlı olarak hizmet

verdikten sonra 2000 yılında yapılan bir değişiklikle yeniden Finansal Hizmetler Kurumu (FSA) adını almıştır. Bu değişikliğin ardından Maliye Bakanlığı'nın uhdesinde bulunan finansal planlama görevi FSA'ya verilmiş, 2001 yılında yapılan düzenleme ile Bakanlar Kurulu'nun harici bir organı olarak görevlendirilmiştir. Finansal Yeniden Yapılanma Komisyonunun görevinin sonlandırılması üzerine iflas eden finansal kurumların tasfiyesi görevi de FSA'ya verilmiştir. Japonya'da finansal sistemi planlayarak politikalar geliştirmek ve bankalar ile diğer finansal kurumları denetleme görevi FSA'ya ait bulunmaktadır (TSPAKB, 2006, s. 5-8).

1998 yılına kadar bankaların denetimi Maliye Bakanlığı tarafından yapılmış, gözetim görevini ise Merkez Bankası üstlenmiştir. Bu dönemde Maliye Bakanlığı bankaların iflas etmesine izin vermemiş, mali yapısı güçlü bankalardan mali yapısı zayıf ve sorunlu bankalara sermaye aktarımına yönelik yetkilerini kullanmıştır. Bununla birlikte Maliye Bakanlığı teşvik edilen sektörlere bankaların ucuz kredi kullandırmaları yönünde özendirici politikalar izlemiştir. Aynı dönemde bankaların iç ve dış denetiminin birlikte yürütülmesi ilkesi benimsenmiş, iç denetçilerin sınırlı bağımsızlığa sahip olmaları, dış denetçilerin ise aynı zamanda müşterileri olan bankalar hakkında olumsuz görüş bildirmekten sakınmaları nedeniyle şeffaf bir denetim yolu izlenememiştir (Küçükbaşakçı, 2004, s. 87)

Japonya Mevduat Sigorta Kurumu (DIC) 1998 yılında kurularak mali açıdan acze düşen bankaların durumlarını düzeltmek amacıyla görevlendirilmiştir. Zor duruma düşen bankaların sorunlu alacakları ve yükümlülükleri DIC tarafından satın alınmaktadır (Küçükbaşakçı, 2004, s. 87). Faaliyet izni sonlandırılan sorunlu bankaların satılamaması durumunda yine DIC tarafından satın alınmakta, iki yıl süresince köprü vazifesi görerek başka bir bankaya devredilmektedir. Köprü banka yöntemi ABD ve Japonya'da kullanılmıştır, köprü bankalara bu süre zarfında sorunlu bankanın personel ve diğer olanaklarından yararlanma hakkı sağlanmıştır (Erdönmez ve Tülay, 2001, s. 10)

1998 yılında yapılan reform ile birlikte Japonya bankacılık sisteminde düzenleme ve Denetleme otoritesi Japonya Merkez Bankası (Bank Of Japan - BOJ) ve Finansal Hizmetler Kurumu (Financial Services Agency- FSA) olarak belirlenmiştir.

2.6.2. Japonya’da Banka Birleşmeleri

1979 yılında mevduat faizlerinin serbest bırakılması Japonya bankacılık sektöründe rekabetin artmasına, toplanan mevduatların maliyetinin ise yükselmesine neden olmuştur. Bu durum ise bankaların bilançolarına olumsuz olarak yansımıştır. 1980’li yıllarda düşük kar marjı, yüksek operasyon ve personel maliyeti ile çalışan Japon bankaları 1980’lerin sonunda kar düzeylerinde artışlar sağlamaya başlamışlardır. Kar düzeylerinin artmasında maliyetlerin düşmesi ile birlikte ekonominin genel düzeyinde sağlanan iyileşmeler etkili olmuştur. Ancak bu durum uzun sürmemiş, 1990’lardan sonra maliyetlerin artması ve faiz dışı gelir azalışı ile birlikte sorunlu kredilerdeki artış durumu tersine çevirmiştir (Işık, 2008, s. 54).

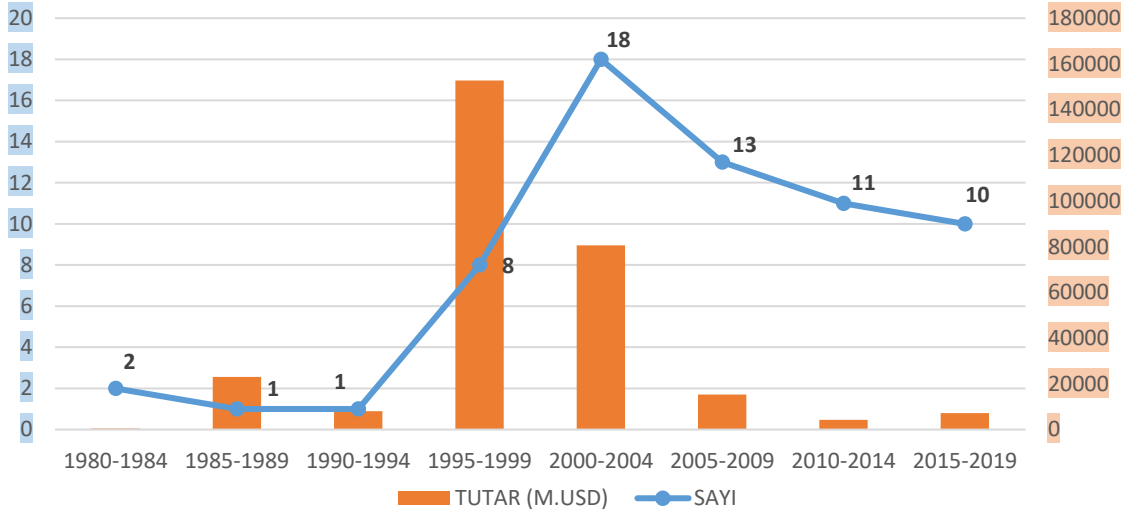
1991 yılına kadar Japon finansal sistemi adeta altın çağını yaşamış, bankalar gayrimenkul teminatı karşılığı firmalara yüksek miktarlarda krediler açmışlardır. O dönem gayrimenkul ve hisse senetlerinin değeri spekülatif bir biçimde artış göstererek adeta şişmiştir. Ancak bu durum uzun sürmeyerek 1991 yılında gayrimenkul fiyatlarının aniden düşmeye başlaması ve verilen kredilerin ödenememesi nedeniyle Japon ekonomisi resesyona girmiştir. Japon bankalarının tahsil edilemeyen kredilerinin tutarı 2003 yılı Şubat ayı itibariyle yaklaşık olarak 334 Milyar Dolar seviyesinde bulunmakta, resmi rakam olarak kabul edilen bu tutar farklı çevrelerce yapılan hesaplamalar sonucu 1,2 Trilyon Dolara kadar çıkarılabilmektedir (Ateş, 2003).

Bankalar bu durumdan kurtulabilmek için şube sayılarını azaltarak kredilerde küçülme, faiz ve komisyon gelirlerinde artış sağlama gibi yollara başvurmuşlardır. Bu durum aynı zamanda banka birleşmelerini gündeme getirir de, 1997 yılında Tayland’ın para birimi Tayland Bahtı’nı devalüe etmesiyle başlayan Asya Krizi ile birlikte Japonya’da ekonomi yeni bir resesyona daha girmiş ve bu süreçte banka birleşmelerinde önemli artışlar yaşanmıştır (Işık, 2008, s. 55). Krizlerin diğer bir sebebi ise hükümetin doğrudan yabancı yatırımı ve birleşmeler üzerindeki kontrolü kaldırması olmuştur. Bu durum hükümet desteği ile büyük ölçekli bankaların zorunlu birleşmelerini beraberinde getirmiş, 1990 yılında Mitsui Bank ve Taiyo Kobe Bank birleştirilerek Sakura Bank’ı ortaya çıkarmıştır. 1991’de Kyowa Bank ve Saitama Bank birleşerek Asahi Bank, 1996’da Bank of Tokyo ve Mitsubishi Bank birleşerek Japonya’nın en büyük bankası olan Bank of Tokyo-Mitsubishi’yi ortaya çıkarmıştır (Akyol, 2009, s. 64-65).

Yapılan birleşmeler bankacılık sektöründe sorunları ortadan kaldıramayınca 1999 yılında yeniden zorunlu birleşmeler dönemi başlamıştır. Industrial Bank of Japan (IBJ), Fuji Bank ve Dai-Ichi Kangyo Bank birleşmesi ile o dönem dünyanın en büyük bankalarından olan Mizuho Financial Group'u oluşturmak üzere Ağustos 1999'da birleşme kararı almışlardır (Dymski, 2002, s. 453). Ekim 1999'da Sakura ve Sumitomo Sumitomo Mitsui olarak birleşmiş, Mart 2000'de ise Sanwa, Tokai ve Asahi birleşerek Sanwa Bank'ı oluşturmuşlardır. Bu birleşmeden bir ay sonra ise Bank of Tokyo Mitsubishi, Mitsubishi Trust, Nippon Trust ve Tokyo Trust bir araya gelerek Mitsubishi Tokyo Financial Group'u oluşturmuşlardır. Bu birleşmelerden sadece Sumitomo Mitsui ortaklığı başarılı olmuş ve kar elde edebilmiş, diğer bankalar ise bu stratejik ortaklığın üstesinden gelememişlerdir (Akyol, 2009, s. 66).

Küreselleşme ile birlikte finansal serbestleşme ve ekonomik bütünleşme süreçleri 2000'li yıllarda artış göstererek, bir ülkede yaşanan finansal kriz kısa bir süre içerisinde tüm dünya ülkelerini etkileyerek küresel bir krize dönüşür duruma gelmiştir. Kriz nedeniyle bankaların ödeme gücü içerisine düşmeleri ülke içi ve ülke dışı ilişkili kuruluşların yükümlülüklerini yerine getirmelerine engel teşkil etmekte, bu durum ise dünyadaki pek çok ülkeyi az ya da çok miktarda etkilemektedir (Erdoğan, 2002, s. 83). Ekonomik kriz dönemlerinde bankacılık sektörünü kurtarmanın bir yolu olan banka birleşmeleri, Japon Bankacılık Sistemi için de bir kurtuluş yolu olarak görülerek banka birleşmeleri devlet tarafından desteklenmiştir.

Japonya'da yapılan tüm finansal birleşmeler 2006 yılına göre 2007 yılında %3.1 oranında artış göstererek 78 Milyar USD'dan 81 Milyar USD'a yükselmiş, bu tutarın 31.5 Milyar USD'ını banka birleşmeleri oluşturmuştur. Citigroup'un 7.9 Milyar USD bedel ile Nikko Cardial'ı satın alması, 2007 yılı içerisinde Japonya'da yapılan en büyük hacimli banka birleşmesini meydana getirmiştir (Işık, 2008, s. 55). Büyük ölçekli Japon bankaları krizi öncesi ortakları olan finans dışı kurumlar ile giderek bağlarını koparmışlardır. Asya krizi ile birlikte hem ülke içerisinde hem de ülke dışında karlılıkları ve etkinlikleri azalan bankalar Japon bankacılık sektörüne ABD'li bankaların girmelerine engel olamamış, Japon bankaları ise ABD bankacılık sektöründe etkin bir şekilde varlık gösterememişlerdir (Dymski, 2002, s. 454-455).

Şekil 2.6. Japonya'da Banka Satın Alma ve Birleşme Bilgileri

Kaynak: Veriler (Datastream, 2020) veri tabanından alınarak grafik yazar tarafından oluşturulmuştur.

Japonya'da banka satın alma ve birleşmeleri 1980-1994 yılları arasında az sayı ve tutarda aynı zamanda yatay bir seviyede seyir izlemiştir. 1995-1999 yılları arasında sayı olarak az bir artış olmasına rağmen miktar bakımından Japonya'nın en büyük banka satın alma ve birleşme faaliyetleri yapılmış, 2004 yılından sonra ise trend azalma eğilimine girmiştir. 2010 yılından beri Japonya'da banka satın alma ve birleşme tutarlarında bir azalma ve aynı zamanda yatay seyir söz konusu olup, genel olarak küçük ölçekli banka birleşmelerinin yapılmaya devam ettiği gözlenmektedir.

2.7.1. Gelişmekte Olan Ülkelerde Piyasa Gelişmeleri

Gelişmekte olan ülkeler (GOÜ) finansal piyasalarının hızlı bir şekilde gelişim göstermesini ve kalkınmada ihtiyaç duydukları fonları bir an önce ülkelerine çekebilmeyi arzu ederler. Bu amaca ulaştıkları takdirde ekonomilerini güçlendirmek, üretimlerini artırarak ihracattan daha fazla pay alma gayreti içerisinde girerler. 1980 yılından sonra birçok GOÜ enflasyonu kontrol altına alarak faiz oranlarını aşağıya çekmek, tasarrufları teşvik ederek ekonomiye ve bilhassa yatırımlara kazandırmak, üretimi artırarak ihracatı artırma yönünde politikalar izlemiştir. Uluslararası sermayeyi ülkelere getirerek bu hedeflerine ulaşabilmek için ise finansal piyasalarının alt yapısını hazırlamaya uğraş vermişleridir (Özgen, 1998, s. 47-49).

Gelişmekte olan ülkelerin büyük bir çoğunluğunda bankacılık sektörüne girmeye çalışan yabancı bankalara yerli bankalara nispeten çok daha katı giriş kuralları uygulanmıştır. Asya ülkelerinde yaşanan finansal krizlerden önce birçok Asya ülkesinde bulunan yabancı bankaların tek şubeli ve belirli bir süreliğine verilen lisanslar ile faaliyet gösterdikleri bilinmektedir. Asya kıtasının finans merkezlerinden olan Hong Kong ve Singapur'da bile yabancı bankalara sermaye piyasası işlemleri ile toptancı bankacılık faaliyetlerine ilişkin izin verilirken bireysel bankacılık yapımları kısıtlanmıştır (Çakar, 2003, s. 23).

1990'lı yıllardan itibaren yaşanan finansal serbestleşme hareketleriyle birlikte birçok GOÜ'de görülen bankacılık krizleri, yabancı sermaye akımları ve teknolojik gelişmeler beraberinde GOÜ'ü yabancı bankaların kendi ülkelerinde banka şubesi açmalarına veya yerel bankalarla birleşmelerine olanak sağlayan düzenlemeler yapmaya zorlamış, bu süreçte yabancı bankaların sektör paylarında artışlar gözlenmiştir. GOÜ'in finansal sistemlerinde yaşanan yapısal değişiklikler günümüzde halen devam etmektedir. Bu değişiklikler; özel sektörün rolünün artırılması, uluslararası sisteme entegre olma çalışmaları, piyasa mekanizmasını geliştirme ve işlevini artırma çabaları, bankacılık sektörünün rekabete açılması ve uluslararası kurallara uyum süreçlerini içermektedir (TBB-BAG, 2005, s. 3).

Gelişmiş ülkelerde bankalar finansal piyasaların gelişmesi ile birlikte yeniden yapılanma süreci içerisine girerken, GOÜ'de bankalar ancak yaşanan finansal krizlerin ardından yeniden yapılanma sürecine girebilmiştir. Bu süreçte zor duruma düşen bankalar öncelikle fona devredilerek yapılan birtakım düzenlemelerden sonra devlet eliyle birleştirilmiştir. Bankaların birleştirilmesindeki gaye, iki zayıf bankanın birleşmesinden daha güçlü bir bankanın oluşacağı veya bir güçlü banka ile bir ya da birkaç zayıf bankanın birleşmesi halinde ise zayıf bankaların iflas riskinin ortadan kalkacağı düşüncesidir. Finansal piyasalarda başlayacak bir krizin dalga dalga yayılarak diğer sektörleri de etkileyeceği ve dolayısıyla ülke ekonomisine zarar vereceği için banka iflaslarına izin verilmemektedir (Arı, 2007, s. 74).

Gelişmekte olan Asya ülkeleri 2003 yılından sonra sınır ötesi banka birleşmelerinde tercih edilen bir noktaya gelmiş, birleşmelerde Güney Kore ve Tayland öne çıkmıştır. Yalnız bazı ülkeler yabancı bankaların yerel bankalar üzerindeki sahiplik oranlarına sınırlama getirmiş, bu durum sınırlama getirilen ülkelerde birleşmelerin daha az yoğunlukta görülmesine neden olmuştur. Filipinler, Malezya ve Tayland ise yerel

bankalarla birleşen yabancı bankaların birleşme sonrasında sahiplik oranlarını azaltma yoluna gitmişlerdir (Domanski, 2005, s. 72).

Gelişmekte olan Latin Amerika ülkeleri (Kolombiya, Meksika, Şili ve Venezuela), Merkez ve Doğu Avrupa ülkeleri (Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Rusya ve Türkiye), Uzak Doğu ülkeleri (Çin, Endonezya, Filipinler, Güney Kore, Hindistan, Hong Kong, Singapur ve Tayland) ile İsrail ve Suudi Arabistan'ın 2000-2005 dönemi ele alındığında, bu ülkelerin yaşanan finansal krizler esnasında ya da krizlerden sonra zor duruma düşen bankaları millileştirdikleri dikkat çekmektedir. Ayrıca bu ülkelerde bankacılık sektörüne sağlanan devlet garantileri korunarak kapsamı genişletilmekte, krizlerden sonra millileştirilerek sektörde faaliyetini sürdüren büyük ölçekli birçok banka halen özelleştirilmeksizin ellerinde bulunmaktadır (Toprak, 2006, s. 84-99).

Yabancı bankalar özellikle kriz döneminde sorun yaşayarak elden çıkarılmaya çalışılan büyük ölçekli bankaları değerinin çok altında bir fiyatla satın almaya çalışırlar, bu strateji Arjantin, Brezilya, Meksika ve Türkiye'de kriz dönemlerinde işletilerek başarıyla uygulanmıştır. Bu stratejiyi uygulayan yabancı bankalar hemen getiri elde etmek yerine, krizden sonra piyasanın düzelmesiyle bankanın gerçek değerine ulaşacağını, bu şekilde satın alınan bankadan getiri elde edeceklerini hesap etmektedirler. Kriz yaşanan ülkede faaliyet gösteren yabancı bankalar kriz esnasında likiditeye ihtiyaç duyan yerel bankalara yüksek faizle borç vererek karşılığında yüksek getiriler elde etmekte, krizin büyümesine katkı sağlayarak risklerini en aza indirmenin ve bu durumu fırsata çevirmenin gayreti içerisinde girmektedirler (Çakar, 2003, s. 24).

Ülke yönetimlerinin finansal istikrarın sağlanması ve korunmasında denetim ve gözetim faaliyetlerine ağırlık vermeleri son derece önem arz etmektedir. Gelişmekte olan birçok ülkenin bankacılık sektöründe risk yönetimi konularında bazı sorunlar bulunmaktadır. Bu ülkelerde risk yönetim teknikleri yeteri kadar bilinmemekte, bankacılık sektörünü denetleyen kurumların denetim bilgileri ise genelde yetersiz kalmaktadır. Yabancı sermayenin bu ülkelere gelmesi durumunda yeni denetim ve gözetim tekniklerini de beraberinde getirmekte, bu tekniklerin ülkede yaygınlaşarak kullanılması ise sektöre ve finansal istikrara olumlu yönde katkı sunabilmektedir (Afşar, 2004, s. 98).

2.7.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde Banka Birleşmeleri

Gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektöründe sorunlar, bankaların sermayelerinin yetersiz olması ve ticari bankacılık becerilerinin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Yabancı bankalar gelişmekte olan ülkelerin bankalarını hedef olarak seçmekte, bu duruma kriz yaşayan ülke bankalarının maliyetinin düşük olması neden olmaktadır. Finansal kriz yaşayan ülkelerde faiz oranlarının yükselmesi, yerel para biriminin değer kaybetmesi, borçluların ve batık kredilerin artması olağan bir durumdur. Batık kredilerin çoğalması başta bankalar olmak üzere ülkedeki tüm kesimleri olumsuz etkileyerek, bankacılık sektöründe yeniden yapılandırma ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır (Erdönmez ve Tülay, 2001, s. 3).

1980-1990 yılları arasında yüksek enflasyona maruz kalan Brezilya ekonomisi 1994 yılında uygulamaya konulan Real Plan ile istikrara kavuşmasına rağmen, istikrar ve düşük enflasyon ortamında bankacılık sisteminde ciddi kurumsal sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunun üzerine devlet kamu bankalarını özelleştirirken aynı zamanda sorunlu diğer bankalara müdahalede bulunmuştur. Mali sistemi ve bankacılık sektörünü güçlendirmek amacıyla uygulanan yeniden yapılandırma programı çerçevesinde, vergi teşvikleri ve kredi olanakları sunulmuştur. Bu teşvik olanaklarından faydalanan Unibanka Banco Nacional'ı satın alarak Latin Amerika'nın 8. büyük bankası olmuş, Excell Bank ise Banco Economico'yu bünyesine katmıştır (Erdönmez, 2000, s. 49-53)

1982 yılında dış borç krizi ve 1994 yılında devalüasyon yaşayan Meksika uyguladığı programlar ile enflasyon oranını %130'lardan %67'lere indirmesine rağmen bankacılık sisteminin bu durumdan zarar görmesine engel olamamıştır (Şahözkan, 2003, s. 17). 1998 yılından sonra Meksika'da bütün bankalar millileştirilmiş, sektörde faaliyet gösteren banka sayısı 60'dan 18'e düşmüştür. Bankalar enflasyonun düşmesi ile birlikte düşük enflasyon ortamında büyümenin yollarını aramak yerine mevcut aktiflerini korumanın derdine düşmüştür (Garanti, 2001, s. 9). Arjantin'de ise 1990-1995 yılları arasında yaşanan bunalımlı dönem ile birlikte 168 olan banka sayısı 134'e düşerken, 5 ticari banka ise tasfiye edilmiştir.

Uzak doğu ülkelerinden Çin, Endonezya, Filipinler, Hong Kong, Güney Kore, Malezya, Singapur, Tayland ve Tayvan 1997 yılına gelinceye kadar istikrarlı bir büyüme sergilemiş, yabancı firmalar ve finans kuruluşları bölgeye ilgi göstermişlerdir. Bölgeye gelen yabancı sermaye miktarı 1993 yılında 50 milyar USD iken, 1996 yılına gelindiğinde

miktar 110 milyar USD'ye yükselmiştir. Bölgede yaşanan büyümeden pay almak isteyen, ülkelerinde kar marjları daralmış olan yabancı ülke bankaları daha fazla kar elde etmek üzere bölgeye ilgi duymuşlardır (Parasız, 2000, s. 240-242).

1997 yılında Asya Krizi ve 1998 yılında Rusya krizinin yaşanmasının ardından, krizden etkilenen ülkelerde sorunlu kredi hacminde görülen artışlar üzerine sektörü korumaya çalışan devletler harekete geçerek bazı tedbirler almaya başlamışlardır. Mali yapısı bozulan bankalardan bazıları devlet kurumlarına devredilirken bazıları ise satılmış, bu esnada yabancı sermaye üzerindeki kısıtlamaların kaldırılarak sektöre sermaye girişine izin verilmesi ise banka birleşmelerine kapı aralamıştır (Işık, 2008, s. 5).

1997 yılında yaşanan Asya kriziyle birlikte zor duruma düşen veya iflas eden firmaların aldıkları kredileri ödeyemez duruma gelmeleri Güney Kore bankacılık sistemini çıkmaza sokmuş, paniğe kapılan yabancı sermaye ise ülkeyi terk etme yolunu seçmiştir (Jeon ve Miller, 2002, s. 5) Güney Kore para birimi Won'un hızla değer kaybetmesi ve dış borcun 200 milyar USD'yi aşması üzerine menkul kıymet fiyatlarında düşüşler başlamış, 1997 yılında on dört ticari bankanın faaliyetlerine ara verilmesi ise krizin fitilini ateşlemiştir (Lindgren vd., 1999, s. 3).

Bu süreçte batmayacak kadar büyük olarak görülen Korea First Bank ve Seoul Bank devlete ait Kore mevduat sigorta kurumunca sermayeleri arttırılmak suretiyle millileştirilmiştir. Millileştirilen dört banka ile on iştirakten oluşan Woori Finansal Holding 2001 yılında faaliyete başlamış, Shinhan Bank beş iştiraki ile Cheju Bank ile finansal holding çatısı altında birleşmiştir. Housing&Commercial Bank ile Kookmin Bank birleşmesi ile sektörde banka sayısı 33'den 22'ye inerken, sektörde azalan yabancı payı kriz döneminde getirilen bazı sınırlamaların kaldırılması ile birlikte 2005 yılı başlarında %29 seviyesine ulaşmıştır (Dinçer, 2006, s. 76-82).

Endonezya'da ise krizden önce 178 olan banka sayısı Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund-IMF) ile yapılan anlaşma neticesinde 17 bankanın kapatılması ile 161'e düşmüştür. 1998 yılında 4 kamu bankası birleştirilerek Bank Mandiri adıyla faaliyete başlamıştır. Malezya'da ise krizden sonra rekabeti ve verimliliği esas alan bir yapılandırma içerisine girilerek, 2001 yılı başlarında 54 banka içerisinden 50 banka 10 banka grubunun çatısı altında toplanmak suretiyle birleştirilmiştir (Dinçer, 2006, s. 13).

Gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektöründe yabancı bankaların payları artış göstermiş, hatta bazı GOÜ'lerde ise sektör tamamen yabancıların ellerine geçmiştir.

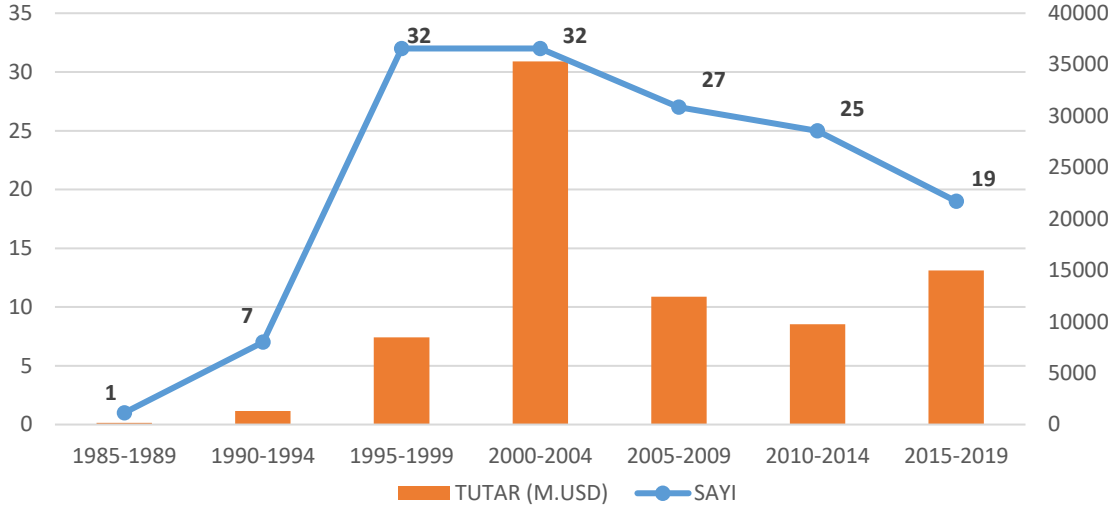
Doğu Avrupa ülkelerinden Estonya'da yabancı bankaların oranı %100, Çek Cumhuriyeti'nde %95, Slovakya'da %97.3, Latin Amerika ülkelerinden Meksika'da ise %83 seviyesine ulaşmış bulunmaktadır (Akgeyik ve Yavuz, 2008, s. 50).

Tablo 2.4. Gelişmekte Olan Ülkelerde Banka Satın Alma ve Birleşme Verileri

ÜLKE	ADET	TUTAR (M.USD)
ARJANTİN	7	1.366,22
BREZİLYA	17	10.229,95
ENDONEZYA	6	1.622,68
ESTONYA	3	65,92
FİLİPİNLER	9	3.948,55
GÜNEY KORE	30	6.611,98
HONG KONG	17	5.853,92
MALEZYA	18	5.757,82
MEKSİKA	5	3.322,08
SİNGAPUR	7	20.752,94
TAYLAND	4	5.105,62
TAYVAN	14	15.968,81
TÜRKİYE	6	1.821,75
	143	82.428,24

Kaynak: Veriler (Datastream, 2020) veri tabanından alınarak tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tezin bu bölümünde adı geçen Gelişmekte Olan Ülkelerde yapılan banka satın alma ve birleşmeleri **Tablo 2.4.**'de verilmektedir. Güney Kore sayı olarak en fazla banka satın alma ve birleşmesine sahipken, tutar olarak ise Singapur ve Tayvan başı çekmektedir.

Şekil 2.7. Gelişmekte Olan Ülkeler Banka Birleşme Bilgileri

Kaynak: Veriler (Datastream, 2020) veri tabanından alınarak grafik yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıdaki grafikte ise yıllar itibariyle Gelişmekte Olan Ülkelerde yapılan banka satın alma ve birleşmeleri verilmekte, 1995 yılından sonra satın alma ve birleşme faaliyetlerinin artış gösterdiği görülmektedir. Ülkemizin de içerisinde bulunduğu grupta banka satın alma ve birleşmeleri çoğunlukla yaşanan finansal krizlerden kaynaklıdır.

1997 yılında yaşanan Asya krizi, 1998 yılında yaşanan Rusya Krizi, 1999 ve 2001 yıllarında ülkemizde yaşanan finansal krizler ile yine 2001 yılında Arjantin’de yaşanan finansal kriz, finansal sistemin ana unsuru olan bankaları doğrudan etkilemiştir. Finansal sistemin ayakta tutulması adına bazı ülkeler banka satın alma ve birleşmelerini teşvik ederken, bazı ülkeler ise bunu zorunlu kılmışlardır. 1995-1999 yılları arasında 32 satın alma ve birleşme faaliyeti için ödenen meblağ ile 2000-2004 yılları arasında yapılan 32 satın alma ve birleşme faaliyeti için ödenen meblağ arasında yaklaşık 4 kat fark bulunmaktadır. 2004 yılından sonra ise trendin aşağı yönlü bir seyir izlediği görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE BANKA SATIN ALMA VE BİRLEŞMELERİNİN PAY SENETLERİ ÜZERİNE ETKİLERİNE YÖNELİK UYGULAMA ÖRNEĞİ

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Günümüzde bankalar finansal sistemin ana unsuru olarak yalnızca sahiplerinin değil, pay senedi olarak ortağı olan kişi ve kurumlar ile devletin de düzenleyici ve denetleyici kurumları ile takibinde olan kuruluşlardır. Dolayısıyla bankaların satın alma ve birleşme kararları; sahiplerini, ortaklarını, çalışanlarını, müşteri ve tedarikçilerini, devleti ve menkul kıymetlere ilgi duyan tüm yatırımcıları ilgilendirmektedir.

Bankanın sahipliğini etkileyen böylesine önemli bir satın alma veya birleşme kararının alınarak duyurulması ve uygulamaya geçilmesi evrelerinde bankanın pay sahipleri pay senetlerinde yaşanacak değişimler doğrultusunda karar vermekte, verilen kararlar pay sahiplerinin kar ya da zarar etmesine neden olmaktadır.

Çalışmamızın amacı; bankaların satın alma veya birleşme kararlarını duyurmalarından önce ve sonrasında 15 günlük süre ile satın alma veya birleşmenin gerçekleştiği günden 15 gün önce ve sonrasında pay senetlerinin borsadaki değişimini olay çalışması yöntemiyle analiz ederek, satın alma veya birleşme kararlarının olumlu ve olumsuz etkilerini ortaya koymaktır.

Bu çalışmanın tamamlanması ile birlikte, bankaların hisselerinde pay sahibi olan veya olmayı düşünen yatırımcı kişi ve kurumların olayları geçmişteki örnekleri üzerinden değerlendirerek daha sağlıklı yatırım kararları verebilmeleri, aynı zamanda bankaların satın alma veya birleşme kararı vermeden önce bu çalışmadan faydalanarak sağlıklı yatırım kararları vermeleri önemsenmektedir.

3.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Çalışmamızda; Türkiye’de 2000 yılından sonra yapılan banka birleşmeleri incelenirken 2000 yılından önce yapılan birleşmeler dikkate alınmamıştır. Bu bankalardan borsaya kote olup pay senetleri halen borsada işlem gören ve listesi aşağıda

Tablo 3.1’de verilen bankalar seçilmiş, pay senetleri borsada işlem görmeyen bankalar analize konu edilmemiştir.

Bankaların %1’in altında pay değişimini içeren satın alma ve birleşmeleri dikkate alınmamıştır. Seçilen bankaların satın alma/birleşme duyurusundan önceki ve sonraki 15 günlük pay senedi değişimleri ile satın alma/birleşmenin gerçekleşme gününden önceki ve sonraki 15 günlük pay senedi değişimleri analize konu edilmiştir.

Her banka için duyuru ve birleşme tarihi öncesi ve sonrasına ait elde edilen veriler hafta sonları ve resmi tatiller nedeniyle örneklem sayıları eşit olmadığından analiz SPSS ile Bağımsız Örneklem T Testi (Independent Samples T Test) uygulanarak yapılmış, Bağımlı Örneklem T Testi (Paired Samples T Test) uygulanamamıştır.

Tablo 3.1. Analize Konu Olan Banka Listesi

Banka Adı	Satın Alma/Birleşme Adedi
Akbank T.A.Ş.	1
Denizbank A.Ş.	3
Finansbank A.Ş.	2
Şekerbank T.A.Ş.	1
T. Garanti Bankası A.Ş.	4
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	3

3.2.1. Analizde Kullanılan Değişkenler

Analizde, **Tablo 3.1.’de** listesi ve satın alma/birleşme adetleri verilen bankaların satın alma/birleşme duyurusundan önceki ve sonraki 15 günlük pay senedi değişimleri ile satın alma/birleşmenin gerçekleşme gününden önceki ve sonraki 15 günlük pay senedi değişimleri analiz verisi olarak kullanılmıştır.

Çalışmamızda Olay Analizi (Event Study) yönteminden yararlanılmıştır. Olay Analizi belirli bir veya birkaç farklı zamanda, bir olayın etkilerine bakarak sonuç çıkarmaya ve tahminde bulunmaya olanak sağlayan ekonometrik bir yöntemdir (Serra, 2002). Bankaların satın alma ve birleşme olayına piyasanın verdiği olağan dışı tepkilerin ölçülmesi amaçlanmaktadır.

Anormal getiri bankanın satın alma/birleşme haberinin duyulması ile birlikte piyasa endeksine göre elde edilecek normal getirilerden yüksek ya da düşük olan

getirilerdir ve Anormal Getiriler AR (Abnormal Return) olarak adlandırılmaktadır (Seans ve Sandoval, 2005, s. 310-315).

Bankaların pay senetleri kapanış fiyatı ile bir önceki gün kapanış fiyatına göre logaritmik günlük getiri miktarı, $Günlük\ Getiri = \ln \frac{Fiyat_t}{Fiyat_{t-1}}$ formülü ile hesaplanmıştır.

Ulusal 100 Endeks XU100 logaritmik getiri miktarı ise XU100 kapanış fiyatı ile önceki gün XU100 kapanış fiyatına göre, $Endeks\ Getiri = \ln \frac{XU100_t}{XU100_{t-1}}$ formülü ile hesaplanmıştır.

Anormal Getiri, $AR = Günlük\ Getiri - Endeks\ Getiri$ formülü ile hesaplanmıştır.

Ortalama Anormal Getiri (AAR), “i” bankasının “t” zaman aralığındaki ortalama anormal getirisi aşağıdaki formül ile hesaplanabilmektedir:

$$AAR_{it} = \left[\sum_{t=1}^n AR_{it} \right] (1/n)$$

Kümülatif Anormal Getiri Ortalaması (CAAR) da, “i” bankasının “t” zaman aralığındaki ortalama anormal getirilerinin kümülatif toplamı olmaktadır ve aşağıda şekilde hesaplanabilmektedir:

$$CAAR_{it} = \sum_{t=1}^n AAR_{it}$$

3.3. YÖNTEM

Çalışmamızın hipotezleri her bir banka Satın alma/Birleşme durumlarını incelemek üzere şu şekilde tanımlanmıştır. Banka Satın alma/Birleşme ile ilgili olarak öncelikle Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) aracılığıyla bankanın bu durumu ilan edilmekte ve daha sonra belirlenen tarihte de Satın alma/Birleşme olayı gerçekleşmektedir.

Bu nedenle çalışmamızda iki adet durum için her bir banka adına inceleme ve analiz yapılacaktır.

Durum 1: Satın alma/Birleşme Duyurusunun Etkisi

Durum1- H_0 : İlgili Bankanın Satın alma/Birleşme işleminin duyurusunun yapılması, bankanın pay senetlerinin günlük kümülatif anormal getirilerinde, duyuru öncesi günlere göre hiçbir etkisi yoktur. (Durum 1 H_0 : CAAR = 0)

Durum1- H_1 : İlgili Bankanın Satın alma/Birleşme işleminin duyurusunun yapılması, bankanın pay senetlerinin günlük kümülatif anormal getirilerinde, duyuru öncesi günlere göre etkisi vardır. (Durum 1 H_1 : CAAR \neq 0)

Durum 2: Satın alma/Birleşme Olayının Gerçekleme Etkisi

Durum2- H_0 : İlgili Bankanın Satın alma/Birleşme işleminin yapılması, bankanın pay senetlerinin günlük kümülatif anormal getirilerinde, Satın alma/Birleşme işleminin öncesi günlere göre hiçbir etkisi yoktur. (Durum 2 H_0 : CAAR = 0)

Durum2- H_1 : İlgili Bankanın Satın alma/Birleşme işleminin yapılması, bankanın pay senetlerinin günlük kümülatif anormal getirilerinde, Satın alma/Birleşme işleminin öncesi günlere göre etkisi vardır. (Durum 2 H_1 : CAAR \neq 0)

Her banka için duyuru ve birleşme tarihi öncesi ve sonrasına ait elde edilen veriler SPSS ile Bağımsız Örneklem T Testi (Independent Samples T Test) uygulanarak analiz edilmiş, elde edilen sonuçlara göre hipotezlerin durumu **3.4.1.**'de ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

3.4. VERİ SETİ VE BULGULAR

Analize konu edilen bankaların listesi ile bu bankaların satın alma ve birleşme duyuru tarihleri ile gerçekleşme tarihleri; Thomson Reuters Datastream veritabanı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) internet sayfası ile bankaların faaliyet raporları ve internet sayfalarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 3.2. Analize Konu Olan Bankalar ve Satın Alma/Birleşme Tarihleri

BANKA ADI	OLAY TÜRÜ	
	DUYURU TARİHİ	BİRLEŞME TARİHİ
Akbank T.A.Ş.	17.10.2006	09.01.2007
	31.05.2006	17.10.2006
Denizbank A.Ş.	08.06.2012	28.08.2012
	22.05.2018	31.07.2019
Finansbank A.Ş.	03.04.2006	29.01.2007
	22.12.2015	15.06.2016
Şekerbank T.A.Ş.	21.06.2006	15.03.2007
	25.08.2005	23.12.2005
T. Garanti Bankası A.Ş.	02.11.2010	22.03.2011
	19.11.2014	27.07.2015
	21.02.2017	22.03.2017
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	31.01.2005	28.09.2005
	29.11.2019	05.02.2020
	30.11.2019	

Oluşturulan banka satın alma ve birleşme bilgileri tablosu ışığında analiz için gerekli olan, duyuru ve birleşme tarihlerinden 15 gün önce ve 15 sonrası için pay senedi fiyatları ile Borsa İstanbul Ulusal 100 Endeks (XU100) kapanış verileri Finnet Analiz Expert Veritabanından alınmıştır.

Elde edilen verilerle yukarıdaki tabloda belirtilen bankaların her satın alma ve birleşme olayı için; pay senedi günlük logaritmik getiri miktarları, Ulusal 100 Endeks (XU100) logaritmik getiri miktarları, Anormal Getiri (Abnormal Return - AR), Ortalama Anormal Getiri (Average Abnormal Return - AAR) ve Kümülatif Ortalama Anormal Getiri (Cumulative Average Abnormal Return – CAAR) değerleri hesaplanmıştır.

Bulunan AR, AAR ve CAAR değerlerinin duyuru ve birleşme faaliyeti öncesi Durum - 1 ve sonrası Durum - 2 olarak gruplandırılarak, istatistiksel olarak anlamlı olup olmadıkları SPSS ile Bağımsız Örneklem T Testi (Independent Samples T Test) uygulanmak suretiyle analiz edilmiştir. Her bankanın satın alma ve birleşme olayı için

ulaşılan sonuçlar ve anlamlılık durumlarına ilişkin değerlendirmeler yapılarak AAR ve CAAR değerleri grafiklerle gösterilmiş, elde edilen anlamlılık sonuçları ve yüzdelik dilimleri ise topluca tablo 3.29.'da verilmiştir.

3.4.1. Akbank T.A.ř. Olay Analizi Sonuçları

Akbank T.A.ř.'nin **09.01.2007** tarihli bir adet birleşmesi bulunmaktadır. Bu birleşmeye esas olmak üzere KAP'a yapılan bildirim duyuruları da bu birleşme öncesinde çalışmamızda analize konu olmuştur. Duyuru tarihi öncesindeki 15 gün ve duyuru sonrası 15 gün olmak üzere Satın alma/Birleşme duyurusunun, bankanın pay senedi günlük getirisinde, anormal getirisinde ve kümülatif anormal getirisinde karşılaştırılan dönem itibariyle istatistiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığı ortaya konulmaktadır. SPSS ile yapılan Bağımsız rneklem T Testi (Independent Sample T Test) sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Durum 1: Satın alma/Birleşme Duyurusunun Etkisi

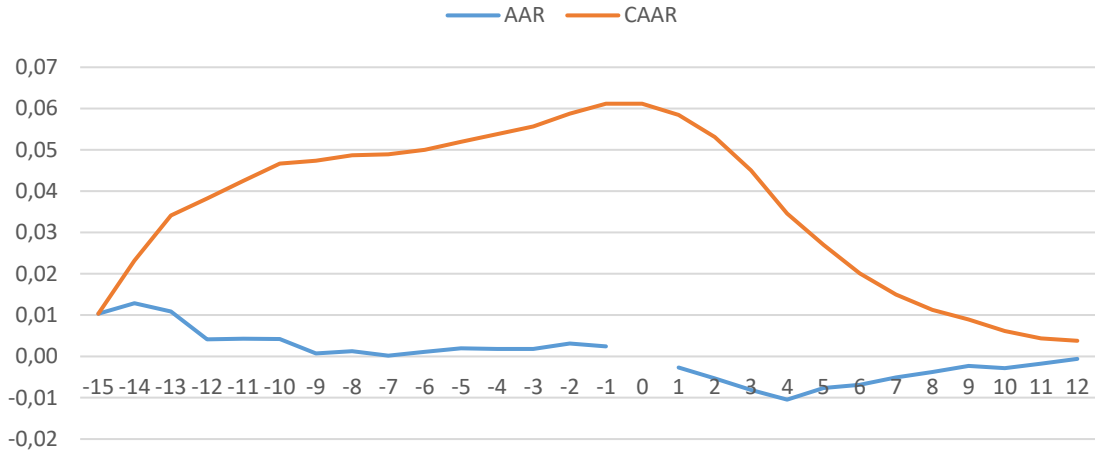
Tablo 3.3. Akbank T.A.ř.'nin Durum 1 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız rneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	,440	,664
AAR	3,889	,001**
CAAR	3,151	,004**

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, %5 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Akbank T.A.ř.'nin **17.10.2006** tarihinde Satın alma/Birleşme yapılacağına ilişkin duyuru tarihi öncesi ve sonrası 15 günlük pay senedi kapanış verileri ile aynı günlere ait XU100 Ulusal Endeksinin kapanış verileri üzerinden hesaplanan günlük getiriler dikkate alındığında, Akbank T.A.ř.'nin günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında duyuru günü öncesi ve sonrasında anlamlı farklılıkta anormal getiri oluşmamıştır. Ancak AAR (Average Abnormal Return) ve CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerleri arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık %5 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda Durum 1 - H_0 : CAAR = 0 hipotezi reddedilmiş ve Durum 1 H_1 : CAAR \neq 0 hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.1. Akbank T.A.Ş.'nin 17.10.2006 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri

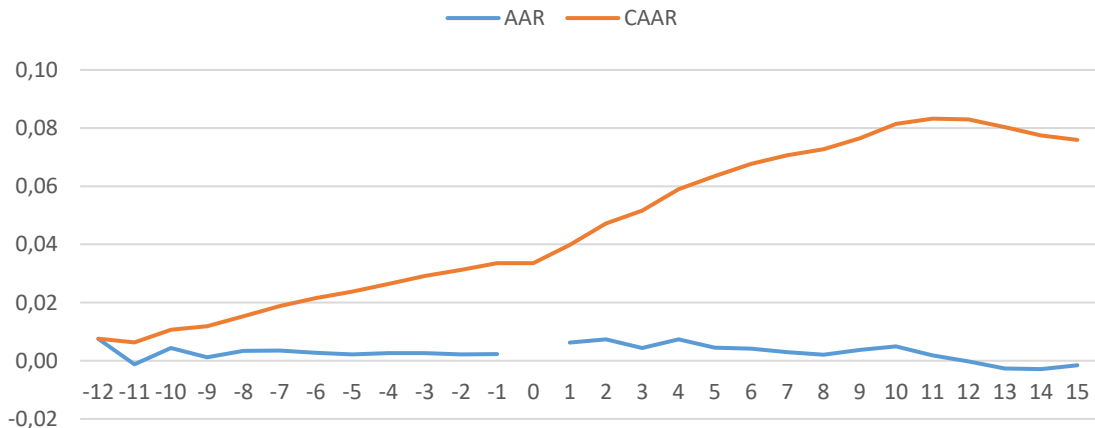
Durum 2: Satın alma/Birleşme Olayının Gerçekleme Etkisi

Tablo 3.4. Akbank T.A.Ş.'nin Durum 2 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	,455	,653
AAR	-,827	,416
CAAR	-10,817	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.
***, %1 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Akbank T.A.Ş.'nin **09.01.2007** tarihli Satın alma/Birleşme olayının, bankanın CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda Durum 2 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 2 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

3.4.2. Denizbank A.Ş. Olay Analizi Sonuçları

Denizbank A.Ş.'nin **17.10.2006**, **28.08.2012** ve **31.07.2019** tarihinde olmak üzere üç adet birleşmesi bulunmaktadır. Bu birleşmelere esas olmak üzere KAP'a yapılan bildirim duyuruları da bu birleşme öncesinde çalışmamızda analize konu olmuştur. Duyuru tarihi öncesindeki 15 gün ve duyuru sonrası 15 gün olmak üzere Satın alma/Birleşme duyurusunun, bankanın pay senedi günlük getirisinde, anormal getirisinde ve kümülatif anormal getirisinde karşılaştırılan dönem itibariyle istatistiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığı ortaya konulmaktadır. SPSS ile yapılan Bağımsız Örneklem T Testi (Independent Sample T Test) sonuçları aşağıda yer almaktadır.

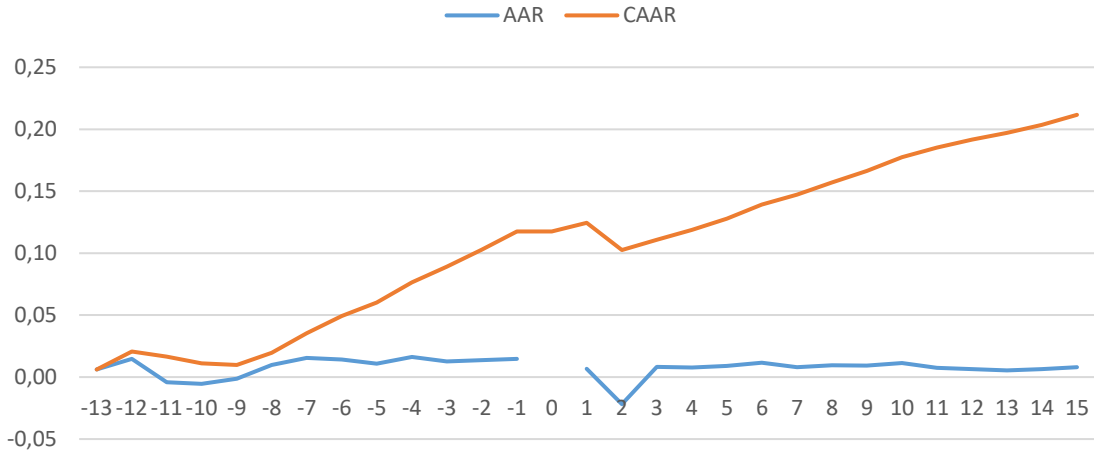
Durum 1: Satın alma/Birleşme Duyurusunun Etkisi

Tablo 3.5. Denizbank A.Ş.'nin 17.10.2006 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	,626	,536
AAR	,155	,878
CAAR	-7,746	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.
***, %1 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Denizbank A.Ş.'nin **31.05.2006** tarihinde Satın alma/Birleşme yapılacağına ilişkin duyuru tarihi öncesi ve sonrası 15 günlük pay senedi kapanış verileri ile aynı günlere ait XU100 Ulusal Endeksinin kapanış verileri üzerinden hesaplanan günlük getiriler dikkate alındığında, Denizbank A.Ş.'nin günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında duyuru günü öncesi ve sonrasında anlamlı farklılıkta anormal getiri oluşmamıştır. Ancak CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **17.10.2006** tarihli birleşme için Durum 1 - H_0 : CAAR = 0 hipotezi reddedilmiş ve Durum 1 H_1 : CAAR \neq 0 hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.3. Denizbank A.Ş.'nin 31.05.2006 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri

Durum 2: Satın alma/Birleşme Olayının Gerçekleme Etkisi

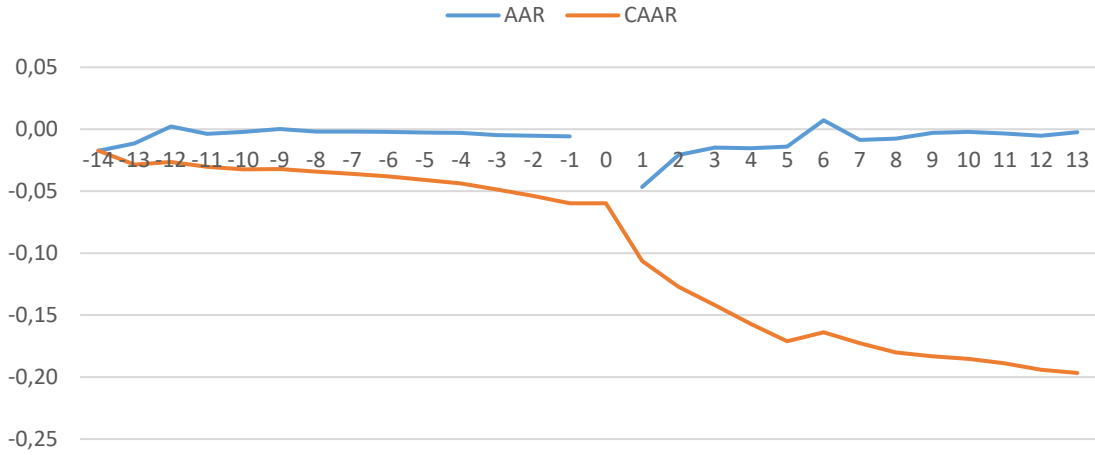
Tablo 3.6. Denizbank A.Ş.'nin 17.10.2006 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	-,082	,935
AAR	1,494	,148
CAAR	16,879	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, %1 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Denizbank A.Ş.'nin **17.10.2006** tarihli Satın alma/Birleşme olayında, bankanın CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerlerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **17.10.2006** tarihli birleşme için Durum 2 - H_0 : CAAR = 0 hipotezi reddedilmiş ve Durum 2 H_1 : CAAR \neq 0 hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.4. Denizbank A.Ş.'nin 17.10.2006 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri

Durum 1: Satın alma/Birleşme Duyurusunun Etkisi

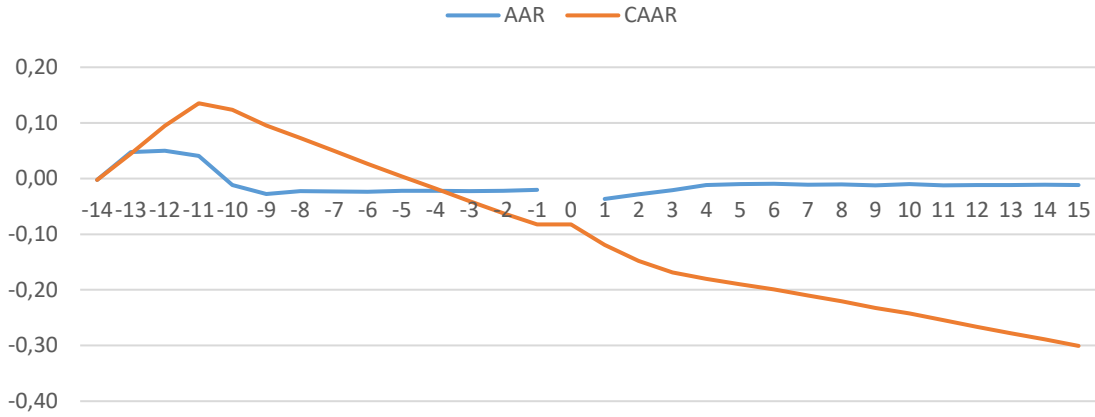
Tablo 3.7. Denizbank A.Ş.'nin 28.08.2012 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	-,340	,737
AAR	1,256	,220
CAAR	11,153	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, %1 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Denizbank A.Ş.'nin **08.06.2012** tarihinde Satın alma/Birleşme yapılacağına ilişkin duyuru tarihi öncesi ve sonrası 15 günlük pay senedi kapanış verileri ile aynı günlere ait XU100 Ulusal Endeksinin kapanış verileri üzerinden hesaplanan günlük getiriler dikkate alındığında, Denizbank A.Ş.'nin günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında duyuru günü öncesi ve sonrasında anlamlı farklılıkta anormal getiri oluşmamıştır. Ancak CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **28.08.2012** tarihli birleşme için Durum 1 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 1 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.5. Denizbank A.Ş.'nin 08.06.2012 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri

Durum 2: Satın alma/Birleşme Olayının Gerçekleme Etkisi

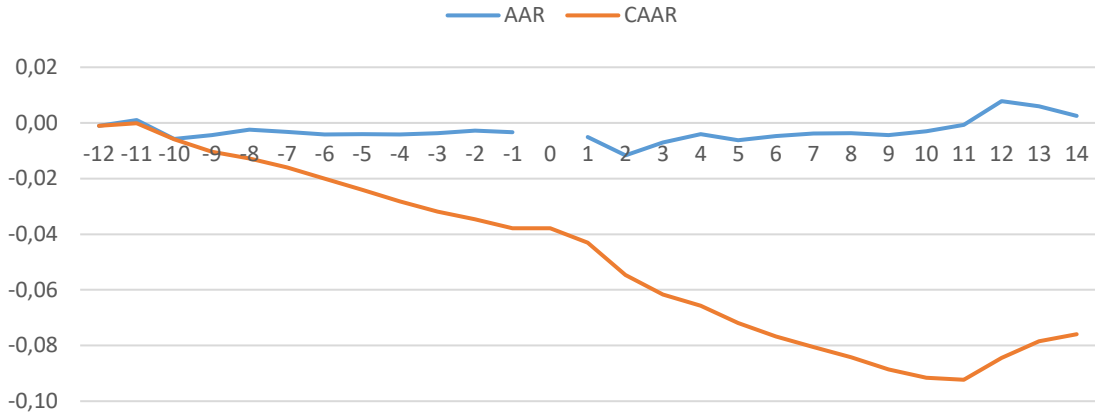
Tablo 3.8. Denizbank A.Ş.'nin 28.08.2012 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	-,500	,621
AAR	,288	,776
CAAR	10,153	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, %1 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Denizbank A.Ş.'nin **28.08.2012** tarihli Satın alma/Birleşme olayında, bankanın CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerlerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **28.08.2012** tarihli birleşme için Durum 2 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 2 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.6. Denizbank A.Ş.'nin 28.08.2012 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri

Durum 1: Satın alma/Birleşme Duyurusunun Etkisi

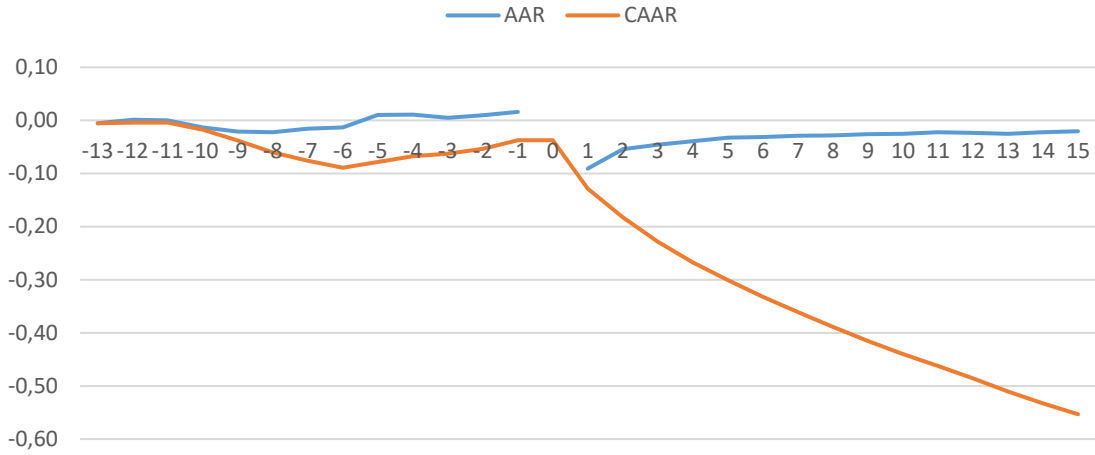
Tablo 3.9. Denizbank A.Ş.'nin 31.07.2019 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	1,905	,068*
AAR	5,213	,000*
CAAR	8,801	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, * sırasıyla %1 ve %10 düzeylerinden anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Denizbank A.Ş.'nin **22.05.2018** tarihinde Satın alma/Birleşme yapılacağına ilişkin duyuru tarihi öncesi ve sonrası 15 günlük pay senedi kapanış verileri ile aynı günlere ait XU100 Ulusal Endeksinin kapanış verileri üzerinden hesaplanan günlük getiriler dikkate alındığında; Denizbank A.Ş.'nin günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında duyuru günü öncesi ve sonrasında AR (Abnormal Return), AAR (Average Abnormal Return) ve CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerleri arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 ve %10 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **31.07.2019** tarihli birleşme için Durum 1 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 1 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.7. Denizbank A.Ş.'nin 22.05.2018 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri

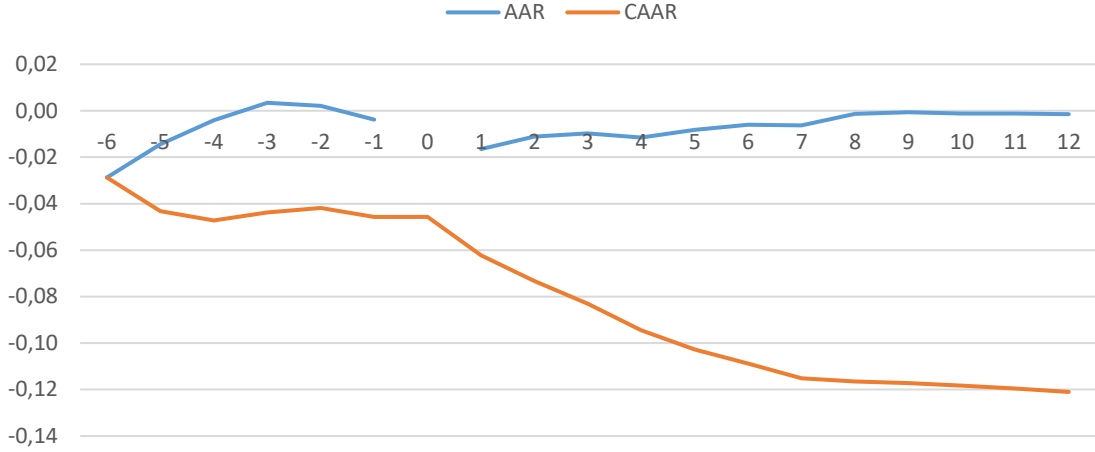
Durum 2: Satın alma/Birleşme Olayının Gerçekleme Etkisi

Tablo 3.10. Denizbank A.Ş.'nin 31.07.2019 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	0,186	,855
AAR	0,000	1,0
CAAR	6,441	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.
*** %1 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Denizbank A.Ş.'nin **31.07.2019** tarihli Satın alma/Birleşme olayında, bankanın CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerlerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **31.07.2019** tarihli birleşme için Durum 2 - H_0 : CAAR = 0 hipotezi reddedilmiş ve Durum 2 H_1 : CAAR \neq 0 hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.8. Denizbank A.Ş.'nin 31.07.2019 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri

3.4.3. Finansbank A.Ş. Olay Analizi Sonuçları

Finansbank A.Ş.'nin **29.01.2007** ve **15.06.2016** tarihinde olmak üzere iki adet birleşmesi bulunmaktadır. Bu birleşmelere esas olmak üzere KAP'a yapılan bildirim duyuruları da bu birleşme öncesinde çalışmamızda analize konu olmuştur. Duyuru tarihi öncesindeki 15 gün ve duyuru sonrası 15 gün olmak üzere Satın alma/Birleşme duyurusunun, bankanın pay senedi günlük getirisinde, anormal getirisinde ve kümülatif anormal getirisinde karşılaştırılan dönem itibariyle istatistiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığı ortaya konulmaktadır. SPSS ile yapılan Bağımsız Örneklem T Testi (Independent Sample T Test) sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Durum 1: Satın alma/Birleşme Duyurusunun Etkisi

Tablo 3.11. Finansbank A.Ş.'nin 29.01.2007 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları

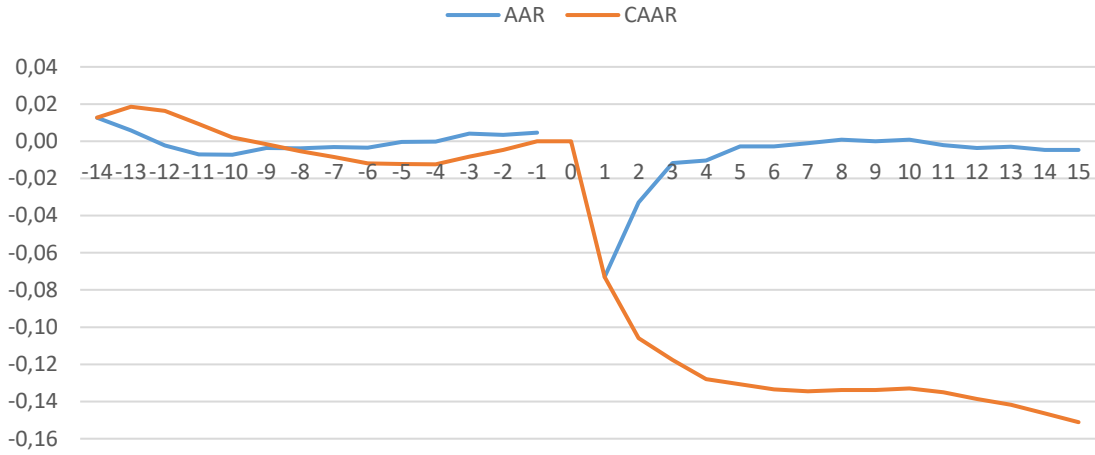
Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	,970	,341
AAR	1,517	,141
CAAR	21,860	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, %1 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Finansbank A.Ş.'nin **03.04.2006** tarihinde Satın alma/Birleşme yapılacağına ilişkin duyuru tarihi öncesi ve sonrası 15 günlük pay senedi kapanış verileri ile aynı günlere ait XU100 Ulusal Endeksinin kapanış verileri üzerinden hesaplanan günlük

getiriler dikkate alındığında, Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında duyuru günü öncesi ve sonrasında anlamlı farklılıkta anormal getiri oluşmamıştır. Ancak CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **29.01.2007** tarihli birleşme için Durum 1 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 1 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.9. Finansbank A.Ş.'nin 03.04.2006 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri

Durum 2: Satın alma/Birleşme Olayının Gerçekleme Etkisi

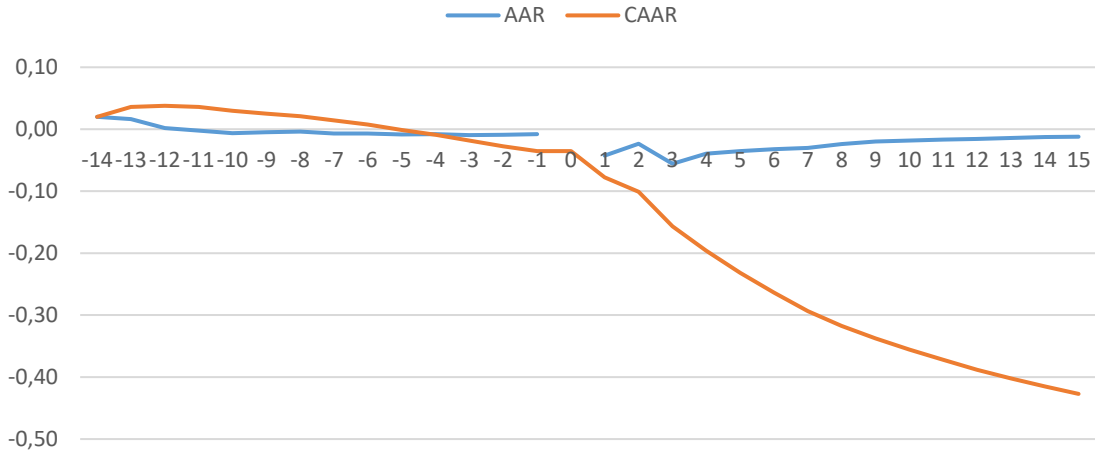
Tablo 3.12. Finansbank A.Ş.'nin 29.01.2007 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	,342	,735
AAR	4,966	,000***
CAAR	9,595	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, %1 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Finansbank A.Ş.'nin **29.01.2007** tarihli Satın alma/Birleşme olayında, bankanın AAR (Average Abnormal Return) ve CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerlerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **29.01.2007** tarihli birleşme için Durum 2 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 2 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.10. Finansbank A.Ş.'nin 29.01.2007 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri

Durum 1: Satın alma/Birleşme Duyurusunun Etkisi

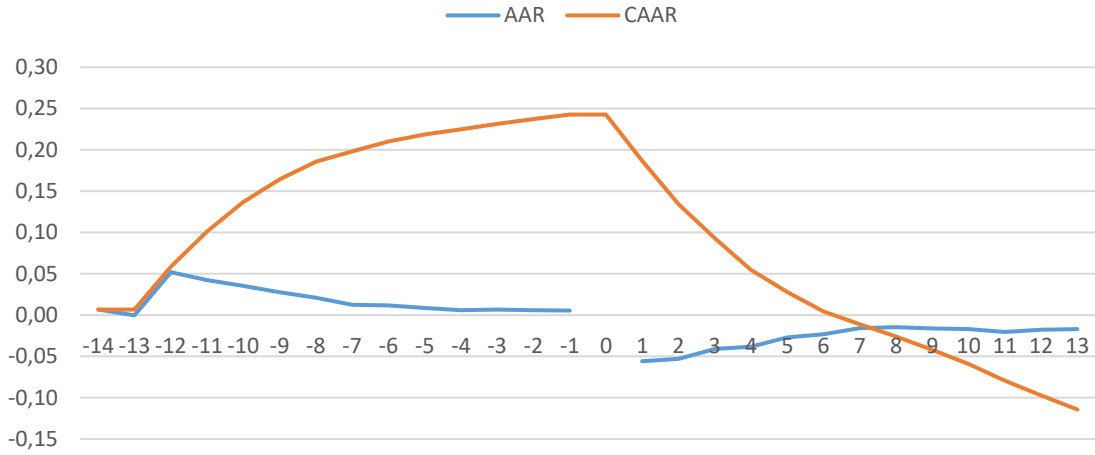
Tablo 3.13. Finansbank A.Ş.'nin 15.06.2016 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	1,543	,135
AAR	8,202	,000***
CAAR	4,633	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, %1 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Finansbank A.Ş.'nin **22.12.2015** tarihinde Satın alma/Birleşme yapılacağına ilişkin duyuru tarihi öncesi ve sonrası 15 günlük pay senedi kapanış verileri ile aynı günlere ait XU100 Ulusal Endeksinin kapanış verileri üzerinden hesaplanan günlük getiriler dikkate alındığında; Finansbank A.Ş.'nin günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında duyuru günü öncesi ve sonrasında anlamlı farklılıkta anormal getiri oluşmamıştır. Ancak AAR (Average Abnormal Return) ve CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerleri arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **15.06.2016** tarihli birleşme için Durum 1 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 1 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.11. Finansbank A.Ş.'nin 22.12.2015 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri

Durum 2: Satın alma/Birleşme Olayının Gerçekleme Etkisi

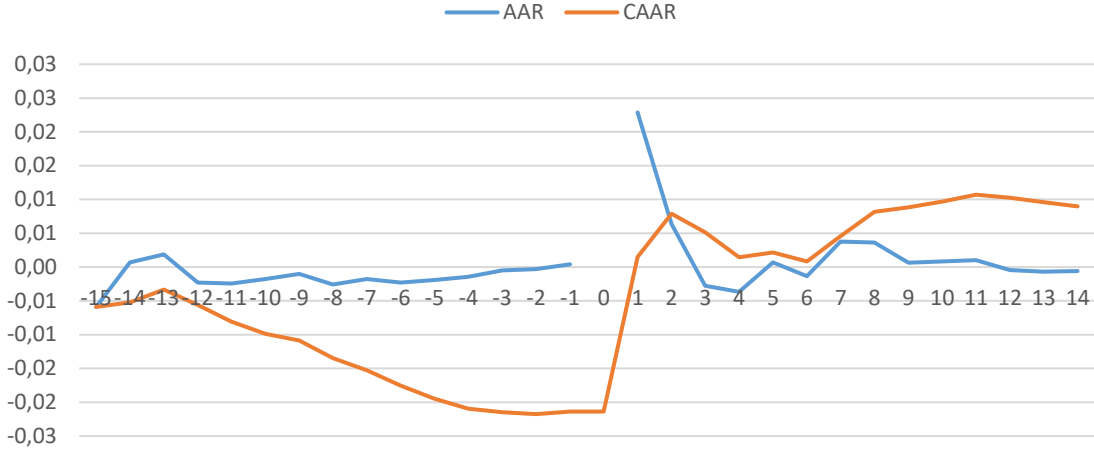
Tablo 3.14. Finansbank A.Ş.'nin 15.06.2016 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	,171	,865
AAR	-1,708	,099**
CAAR	-9,621	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, **, sırasıyla %1 ve %5 düzeylerinden anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Finansbank A.Ş.'nin **15.06.2016** tarihli Satın alma/Birleşme olayında, bankanın AAR (Average Abnormal Return) ve CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerlerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 ve %5 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **15.06.2016** tarihli birleşme için Durum 2 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 2 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.12. Finansbank A.Ş.'nin 15.06.2016 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri

3.4.4. Şekerbank T.A.Ş. Olay Analizi Sonuçları

Şekerbank T.A.Ş.'nin **15.03.2007** tarihinde bir adet birleşmesi bulunmaktadır. Bu birleşmelere esas olmak üzere KAP'a yapılan bildirim duyuruları da bu birleşme öncesinde çalışmamızda analize konu olmuştur. Duyuru tarihi öncesindeki 15 gün ve duyuru sonrası 15 gün olmak üzere Satın alma/Birleşme duyurusunun, bankanın pay senedi günlük getirisinde, anormal getirisinde ve kümülatif anormal getirisinde karşılaştırılan dönem itibariyle istatistiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığı ortaya konulmaktadır. SPSS ile yapılan Bağımsız Örneklem T Testi (Independent Sample T Test) sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Durum 1: Satın alma/Birleşme Duyurusunun Etkisi

Tablo 3.15. Şekerbank T.A.Ş. Durum 1 Test Sonuçları

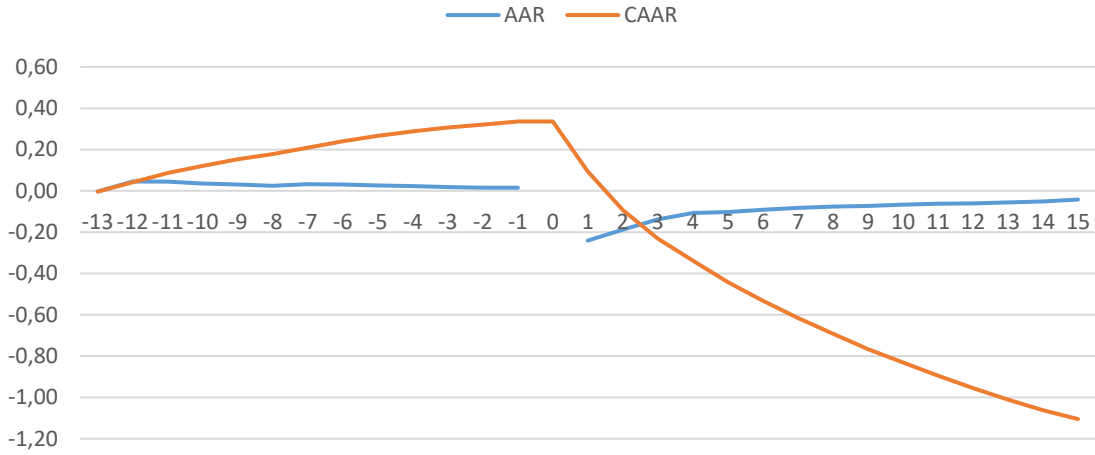
Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	,699	,491
AAR	3,976	,001**
CAAR	11,295	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, **, sırasıyla %1 ve %5 düzeylerinden anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Şekerbank T.A.Ş.'nin **21.06.2006** tarihli Satın alma/Birleşme yapılacağına ilişkin duyuru tarihi öncesi ve sonrası 15 günlük pay senedi kapanış verileri ile aynı günlere ait XU100 Ulusal Endeksinin kapanış verileri üzerinden hesaplanan günlük getiriler dikkate

alındığında, Şekerbank T.A.Ş.'nin günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında duyuru günü öncesi ve sonrasında anlamlı farklılıkta anormal getiri oluşmamıştır. Ancak AAR (Average Abnormal Return) ve CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerleri arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık %5 ve %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda Durum 1 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 1 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.13. Şekerbank T.A.Ş.'nin 21.06.2006 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri

Durum 2: Satın alma/Birleşme Olayının Gerçekleme Etkisi

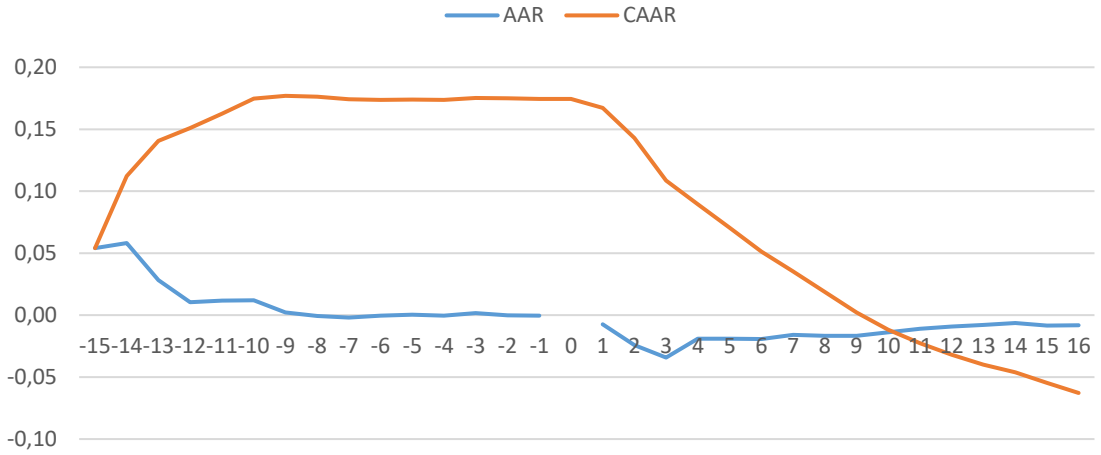
Tablo 3.16. Şekerbank T.A.Ş.'nin Durum 2 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	,736	,468
AAR	5,229	,000***
CAAR	6,301	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, %1 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Şekerbank T.A.Ş.'nin **15.03.2007** tarihli Satın alma/Birleşme olayında, bankanın AAR (Average Abnormal Return) ve CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerlerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda Durum 2 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 2 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.14. Şekerbank T.A.Ş.'nin 15.03.2007 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri

3.4.5. T. Garanti Bankası A.Ş. Olay Analizi Sonuçları

T. Garanti Bankası A.Ş.'nin **23.12.2005**, **22.03.2011**, **27.07.2015** ve **22.03.2017** tarihinde olmak üzere dört adet birleşmesi bulunmaktadır. Bu birleşmelere esas olmak üzere KAP'a yapılan bildirim duyuruları da bu birleşme öncesinde çalışmamızda analize konu olmuştur. Duyuru tarihi öncesindeki 15 gün ve duyuru sonrası 15 gün olmak üzere Satın alma/Birleşme duyurusunun, bankanın pay senedi günlük getirisinde, anormal getirisinde ve kümülatif anormal getirisinde karşılaştırılan dönem itibariyle istatistiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığı ortaya konulmaktadır. SPSS ile yapılan Bağımsız Örneklem T Testi (Independent Sample T Test) sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Durum 1: Satın alma/Birleşme Duyurusunun Etkisi

Tablo 3.17. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 23.12.2005 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları

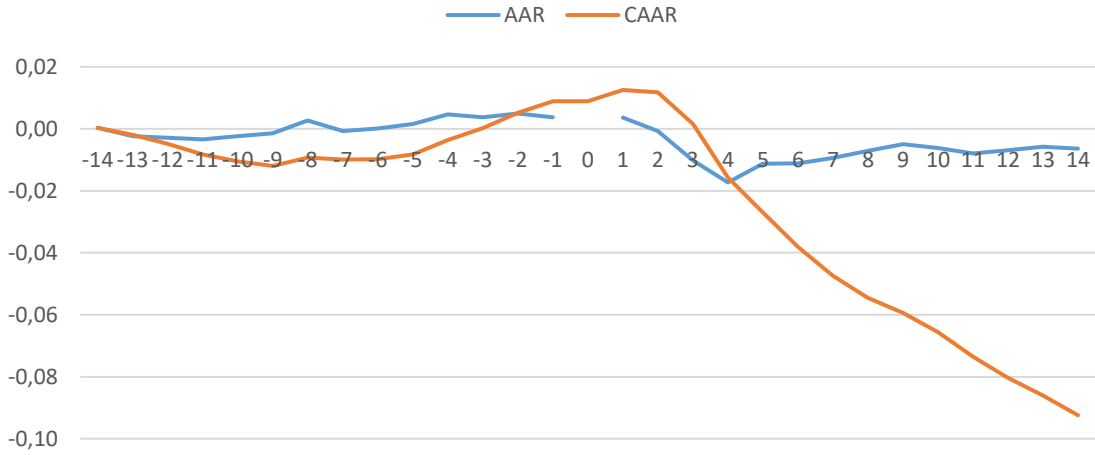
Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	1,789	,085*
AAR	6,000	,000***
CAAR	4,355	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, *, sırasıyla %1 ve %10 düzeylerinden anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

T. Garanti Bankası A.Ş.'nin **25.08.2005** tarihinde Satın alma/Birleşme yapılacağına ilişkin duyuru tarihi öncesi ve sonrası 15 günlük pay senedi kapanış verileri ile aynı günlere ait XU100 Ulusal Endeksinin kapanış verileri üzerinden hesaplanan

günlük getiriler dikkate alındığında; T. Garanti Bankası A.Ş.'nin günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında duyuru günü öncesi ve sonrasında AR (Abnormal Return), AAR (Average Abnormal Return) ve CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerleri arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık %10 ve %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **23.12.2005** tarihli birleşme için Durum 1 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 1 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.15. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 25.08.2005 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri

Durum 2: Satın alma/Birleşme Olayının Gerçekleme Etkisi

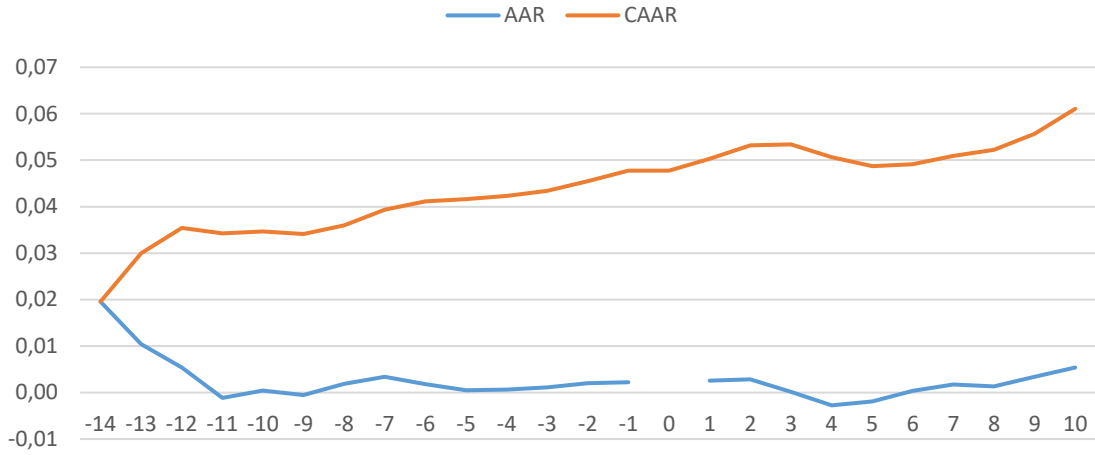
Tablo 3.18. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 23.12.2005 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	-,392	,699
AAR	,877	,390
CAAR	-5,205	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, %1 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

T. Garanti Bankası A.Ş.'nin **23.12.2005** tarihli Satın alma/Birleşme olayında, bankanın CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **23.12.2005** tarihli birleşme için Durum 2 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 2 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.16. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 23.12.2005 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri

Durum 1: Satın alma/Birleşme Duyurusunun Etkisi

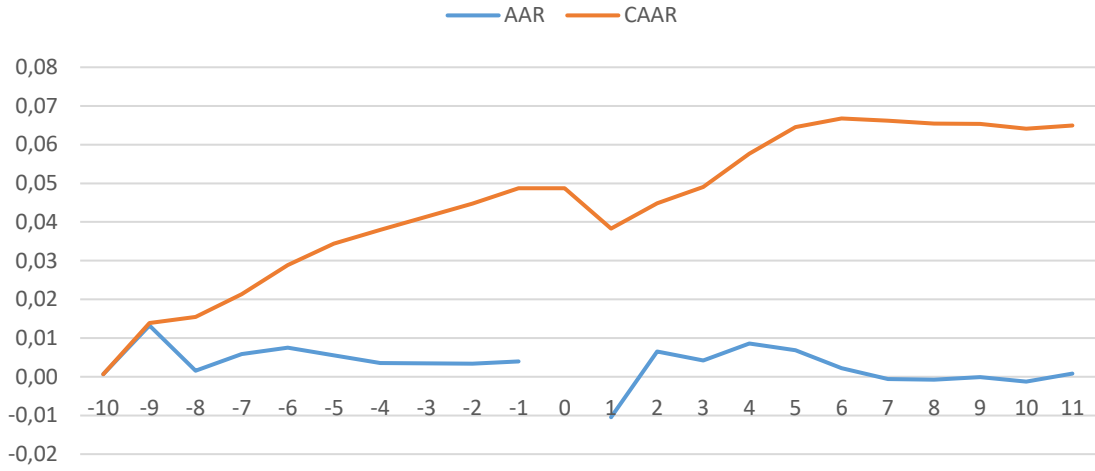
Tablo 3.19. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 22.03.2011 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	,628	,538
AAR	,886	,387
CAAR	-5,280	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, %1 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

T. Garanti Bankası A.Ş.'nin **02.11.2010** tarihinde Satın alma/Birleşme yapılacağına ilişkin duyuru tarihi öncesi ve sonrası 15 günlük pay senedi kapanış verileri ile aynı günlere ait XU100 Ulusal Endeksinin kapanış verileri üzerinden hesaplanan günlük getiriler dikkate alındığında; T. Garanti Bankası A.Ş.'nin günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında duyuru günü öncesi ve sonrasında anlamlı farklılıkta anormal getiri oluşmamıştır. Ancak CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **22.03.2011** tarihli birleşme için Durum 1 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 1 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.17. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 02.11.2010 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri

Durum 2: Satın alma/Birleşme Olayının Gerçekleme Etkisi

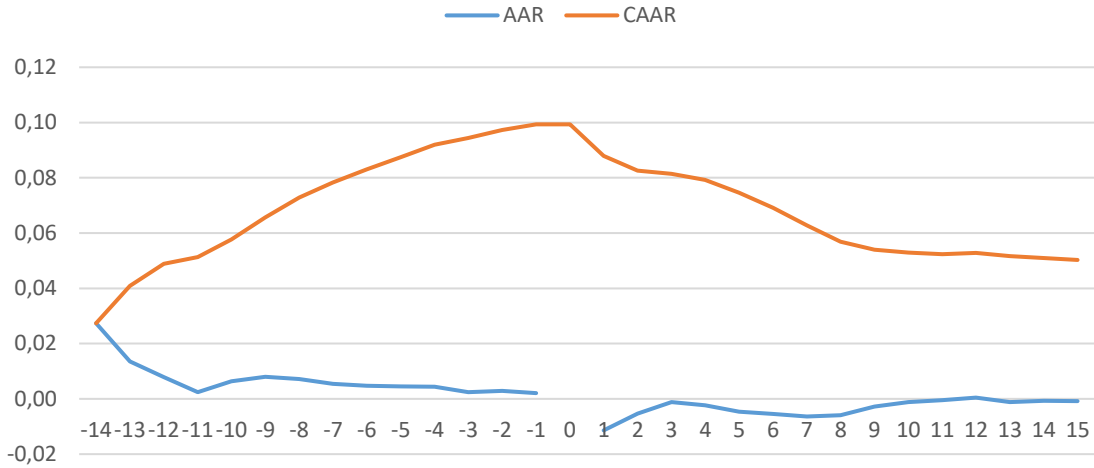
Tablo 3.20. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 22.03.2011 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	,460	,649
AAR	3,853	,001**
CAAR	,088	,219

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

** ,%5 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

T. Garanti Bankası A.Ş.'nin **22.03.2011** tarihli Satın alma/Birleşme olayında, bankanın günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında birleşme günü öncesi ve sonrasında anlamlı farklılıkta anormal getiri oluşmamıştır. AAR (Average Abnormal Return) değerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %5 düzeyinde tespit edilmesine rağmen CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerinde istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu durumda **22.03.2011** tarihli birleşme için Durum 2 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi kabul edilerek Durum 2 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi reddedilmiştir.

Şekil 3.18. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 22.03.2011 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri

Durum 1: Satın alma/Birleşme Duyurusunun Etkisi

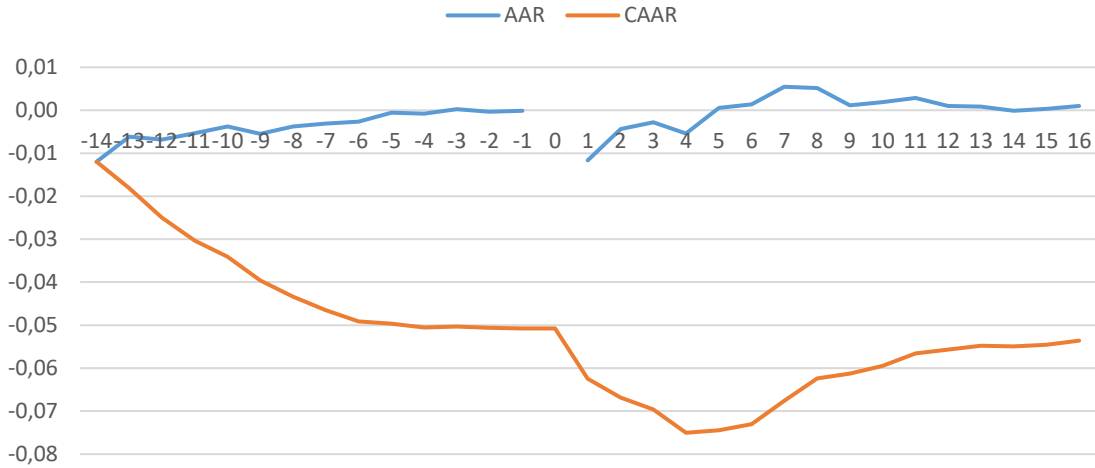
Tablo 3.21. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 27.07.2015 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	-,273	,787
AAR	-1,923	,065**
CAAR	5,492	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, **, sırasıyla %1 ve %5 düzeylerinden anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

T. Garanti Bankası A.Ş.'nin **19.11.2014** tarihinde Satın alma/Birleşme yapılacağına ilişkin duyuru tarihi öncesi ve sonrası 15 günlük pay senedi kapanış verileri ile aynı günlere ait XU100 Ulusal Endeksinin kapanış verileri üzerinden hesaplanan günlük getiriler dikkate alındığında; T. Garanti Bankası A.Ş.'nin günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında duyuru günü öncesi ve sonrasında anlamlı farklılıkta anormal getiri oluşmamıştır. Ancak AAR (Average Abnormal Return) ve CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerleri arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık %5 ve %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **27.07.2015** tarihli birleşme için Durum 1 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 1 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.19. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 19.11.2014 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri

Durum 2: Satın alma/Birleşme Olayının Gerçekleme Etkisi

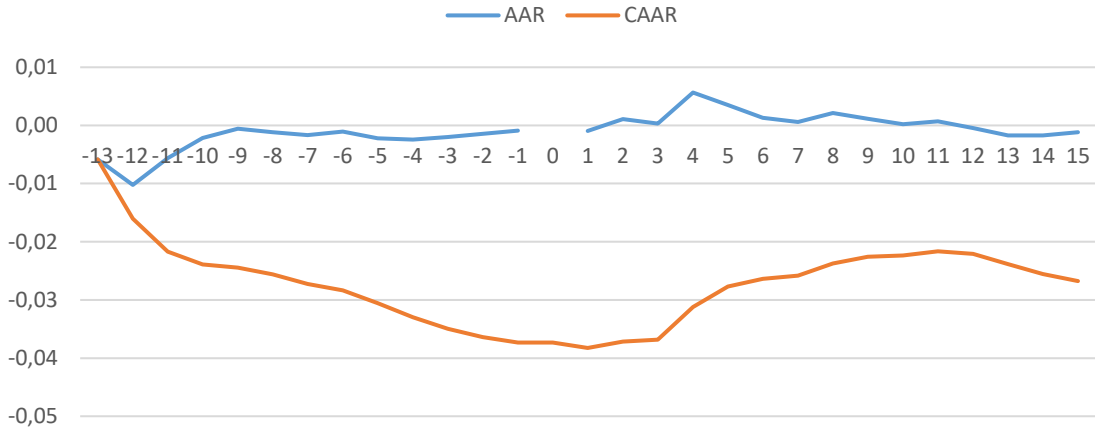
Tablo 3.22. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 27.07.2015 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	,594	,557
AAR	-2,223	,035**
CAAR	,350	,729

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

** , %5 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

T. Garanti Bankası A.Ş.'nin **27.07.2015** tarihli Satın alma/Birleşme olayında, bankanın günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında birleşme günü öncesi ve sonrasında anlamlı farklılıkta anormal getiri oluşmamıştır. AAR (Average Abnormal Return) değerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %5 düzeyinde tespit edilmesine rağmen CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerinde istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu durumda **27.07.2015** tarihli birleşme için Durum 2 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi kabul edilerek Durum 2 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi reddedilmiştir.

Şekil 3.20. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 27.07.2015 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri

Durum 1: Satın alma/Birleşme Duyurusunun Etkisi

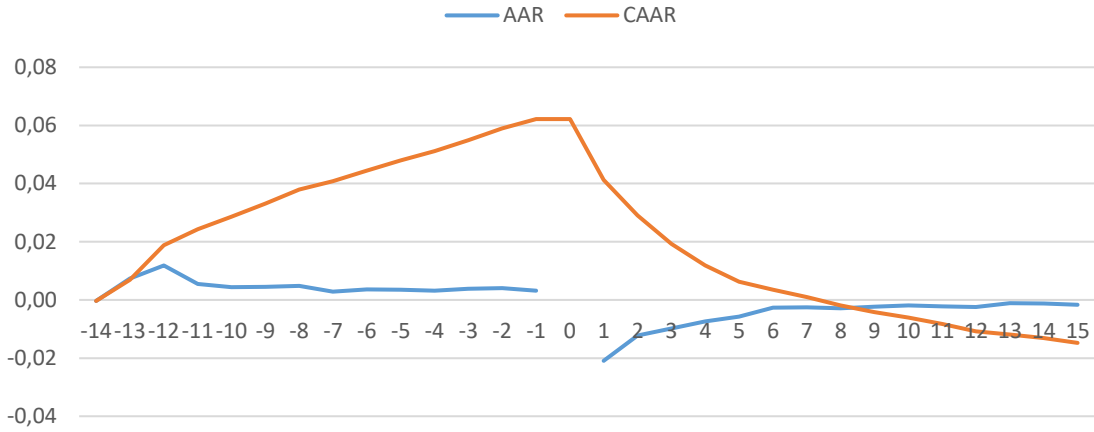
Tablo 3.23. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 22.03.2017 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	1,881	,071*
AAR	3,045	,005**
CAAR	5,102	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeylerinden anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

T. Garanti Bankası A.Ş.'nin **21.02.2017** tarihinde Satın alma/Birleşme yapılacağına ilişkin duyuru tarihi öncesi ve sonrası 15 günlük pay senedi kapanış verileri ile aynı günlere ait XU100 Ulusal Endeksinin kapanış verileri üzerinden hesaplanan günlük getiriler dikkate alındığında; T. Garanti Bankası A.Ş.'nin günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında duyuru günü öncesi ve sonrasında AR (Abnormal Return), AAR (Average Abnormal Return) ve CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerleri arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık %10, %5 ve %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **21.02.2017** tarihli birleşme için Durum 1 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 1 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.21. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 21.02.2017 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri

Durum 2: Satın alma/Birleşme Olayının Gerçekleme Etkisi

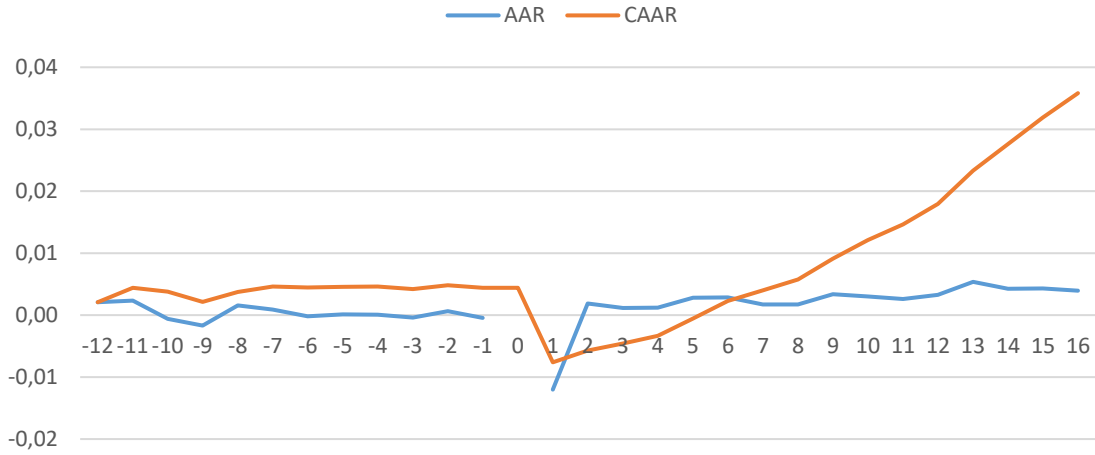
Tablo 3.24. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 22.03.2017 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	-1,232	,229
AAR	0,000	1,0
CAAR	-2,360	,026**

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

** ,%5 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

T. Garanti Bankası A.Ş.'nin **22.03.2017** tarihli Satın alma/Birleşme olayında, bankanın CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %5 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **22.03.2017** tarihli birleşme için Durum 2 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 2 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.22. T. Garanti Bankası A.Ş.'nin 22.03.2017 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri

3.4.6. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. Olay Analizi Sonuçları

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin **28.09.2005** ve **05.02.2020** tarihinde olmak üzere iki adet birleşmesi bulunmaktadır. Bu birleşmelere esas olmak üzere KAP'a yapılan bildirim duyuruları da bu birleşme öncesinde çalışmamızda analize konu olmuştur. Duyuru tarihi öncesindeki 15 gün ve duyuru sonrası 15 gün olmak üzere Satın alma/Birleşme duyurusunun, bankanın pay senedi günlük getirisinde, anormal getirisinde ve kümülatif anormal getirisinde karşılaştırılan dönem itibariyle istatistiki açıdan anlamlı farklılık olup olmadığı ortaya konulmaktadır. SPSS ile yapılan Bağımsız Örneklem T Testi (Independent Sample T Test) sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Durum 1: Satın alma/Birleşme Duyurusunun Etkisi

Tablo 3.25. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 28.09.2005 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları

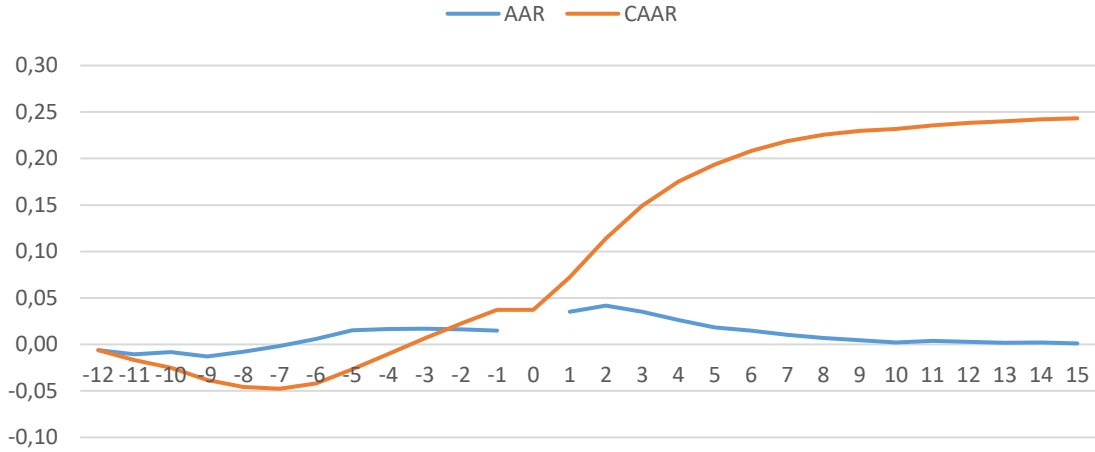
Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	1,261	,219
AAR	-1,551	,134
CAAR	-12,868	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, %1 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin **31.01.2005** tarihinde Satın alma/Birleşme yapılacağına ilişkin duyuru tarihi öncesi ve sonrası 15 günlük pay senedi kapanış verileri ile aynı günlere ait XU100 Ulusal Endeksinin kapanış verileri üzerinden hesaplanan

günlük getiriler dikkate alındığında, Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında duyuru günü öncesi ve sonrasında anlamlı farklılıkta anormal getiri oluşmamıştır. Ancak CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerinde istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **28.09.2005** tarihli birleşme için Durum 1 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 1 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.23. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 31.01.2005 Tarihli Birleşme Duyurusu AAR ve CAAR Değerleri

Durum 2: Satın alma/Birleşme Olayının Gerçekleme Etkisi

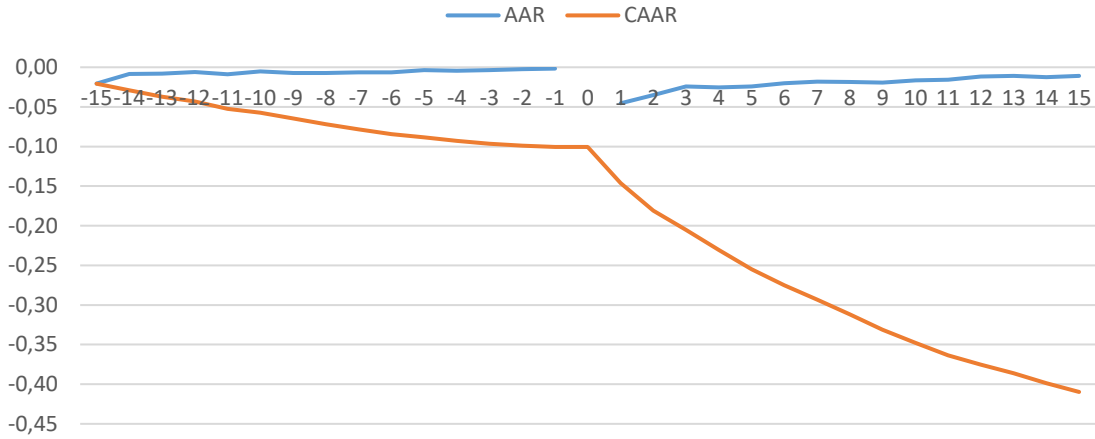
Tablo 3.26. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 28.09.2005 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	1,475	,151
AAR	4,335	,000***
CAAR	10,328	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, %1 düzeyinde anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin **28.09.2005** tarihinde Satın alma/Birleşme olayının, bankanın AAR (Average Abnormal Return) ve CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerleri arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **28.09.2005** tarihli birleşme için Durum 2 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 2 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.24. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 28.09.2005 Tarihli Birleşme AAR ve CAAR Değerleri

Durum 1: Satın alma/Birleşme Duyurusunun Etkisi

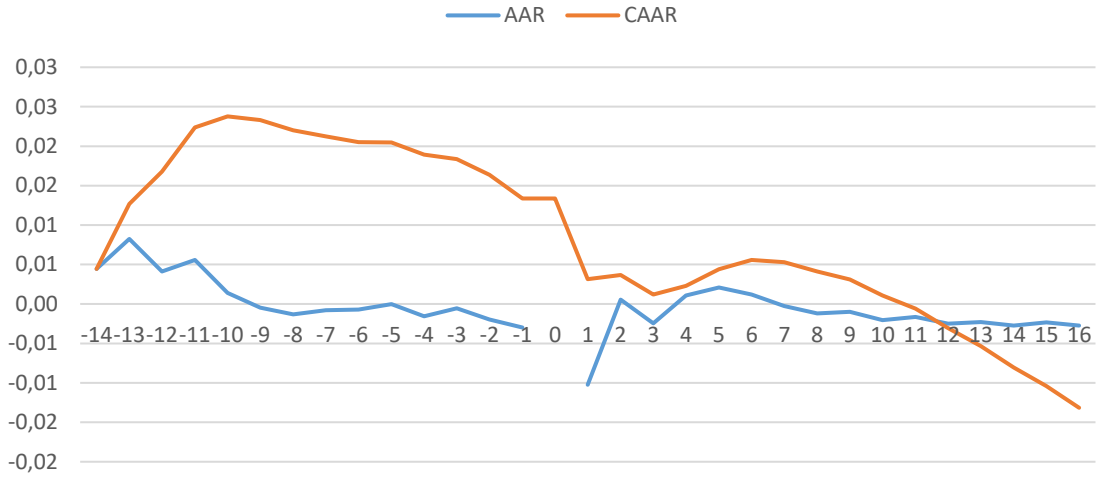
Tablo 3.27. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 05.02.2020 tarihli birleşmesi Durum 1 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	-,312	,757
AAR	1,823	,079*
CAAR	8,166	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, * sırasıyla %1 ve %10 düzeylerinden anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin **29 ve 30 Kasım 2019** tarihlerinde Satın alma/Birleşme yapılacağına ilişkin duyuru tarihi öncesi ve sonrası 15 günlük pay senedi kapanış verileri ile aynı günlere ait XU100 Ulusal Endeksinin kapanış verileri üzerinden hesaplanan günlük getiriler dikkate alındığında, Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin günlük getirisi ile XU100 günlük getiri arasında duyuru günü öncesi ve sonrasında anlamlı farklılıkta anormal getiri oluşmamıştır. Ancak AAR (Average Abnormal Return) ve CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerleri arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık %10 ve %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **05.02.2020** tarihli birleşme için Durum 1 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 1 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.25. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 29 ve 30 Kasım 2019 Tarihli Birleşme Duyuruları AAR ve CAAR Değerleri

Durum 2: Satın alma/Birleşme Olayının Gerçekleme Etkisi

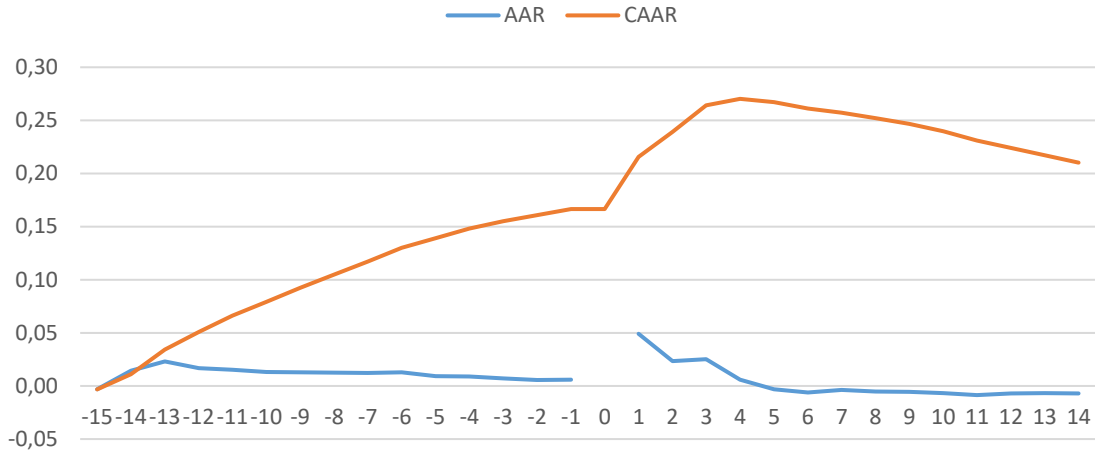
Tablo 3.28. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 05.02.2020 tarihli birleşmesi Durum 2 Test Sonuçları

Değişkenler*	Bağımsız Örneklem t Test Sonuçları	
	t	Anlamlılık
AR	1,764	,089*
AAR	1,910	,066*
CAAR	-5,641	,000***

* Grupların varyansları Levene Testine göre eşit çıkmamıştır.

***, * sırasıyla %1 ve %10 düzeylerinden anlamlılık verilerini sağlamaktadır.

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin **05.02.2020** tarihinde Satın alma/Birleşme olayının, bankanın AR (Abnormal Return), AAR (Average Abnormal Return) ve CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerleri arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılık %10 ve %1 düzeyinde tespit edilmiştir. Bu durumda **05.02.2020** tarihli birleşme için Durum 2 - $H_0 : CAAR = 0$ hipotezi reddedilmiş ve Durum 2 $H_1 : CAAR \neq 0$ hipotezi kabul edilmiştir.

Şekil 3.26. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. 05.02.2020 Tarihli Birleşmeleri AAR ve CAAR Değerleri

Analiz sonuçlarına göre her banka ve analize konu olan olay için AR (Abnormal Return), AAR (Average Abnormal Return) ve CAAR (Cumulative Average Abnormal Return) değerlerine ilişkin anlamlılık durumları toplu olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.29. Anlamlılık Durumlarına Göre Hipotezlerin Genel Değerlendirme Tablosu

BANKA ADI	OLAY TARİHİ	OLAY TÜRÜ	ANLAMLILIK DURUMU			H ₀ (CAAR = 0)	H ₁ (CAAR ≠ 0)
			AR	AAR	CAAR		
Akbank T.A.Ş.	17.10.2006	Duyuru	-	%5	%5	RED	KABUL
	09.01.2007	Birleşme	-	-	%1	RED	KABUL
	31.05.2006	Duyuru	-	-	%1	RED	KABUL
	17.10.2006	Birleşme	-	-	%1	RED	KABUL
Denizbank A.Ş.	08.06.2012	Duyuru	-	-	%1	RED	KABUL
	28.08.2012	Birleşme	-	-	%1	RED	KABUL
	22.05.2018	Duyuru	%10	%10	%1	RED	KABUL
	31.07.2019	Birleşme	-	-	%1	RED	KABUL
Finansbank A.Ş.	03.04.2006	Duyuru	-	-	%1	RED	KABUL
	29.01.2007	Birleşme	-	%1	%1	RED	KABUL
	22.12.2015	Duyuru	-	%1	%1	RED	KABUL
Şekerbank T.A.Ş.	15.06.2016	Birleşme	-	%5	%1	RED	KABUL
	21.06.2006	Duyuru	-	%5	%1	RED	KABUL
	15.03.2007	Birleşme	-	%1	%1	RED	KABUL
	25.08.2005	Duyuru	%10	%1	%1	RED	KABUL
T. Garanti Bankası A.Ş.	23.12.2005	Birleşme	-	-	%1	RED	KABUL
	02.11.2010	Duyuru	-	-	%1	RED	KABUL
	22.03.2011	Birleşme	-	%5	-	KABUL	RED
	19.11.2014	Duyuru	-	%5	%1	RED	KABUL
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	27.07.2015	Birleşme	-	%5	-	KABUL	RED
	21.02.2017	Duyuru	%10	%5	%1	RED	KABUL
	22.03.2017	Birleşme	-	-	%5	RED	KABUL
	31.01.2005	Duyuru	-	-	%1	RED	KABUL
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	28.09.2005	Birleşme	-	%1	%1	RED	KABUL
	29.11.2019	Duyuru	-	%10	%1	RED	KABUL
	30.11.2019						
	05.02.2020	Birleşme	%10	%10	%1	RED	KABUL

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyada 1980'li yıllarda başlayan finansal serbestleşme hareketleri etki alanını zamanla artırmış, tüm sektörlerde olduğu gibi bankacılık sektöründe de satın alma ve birleşme faaliyetlerini ön plana çıkarmıştır. Finans sektöründe yaşanan satın alma ve birleşme faaliyetleri bankalarla sınırlı kalmayarak, sigorta şirketleri ve diğer finans kuruluşları arasında da artarak devam etmiş, satın alma ve birleşmeler küresel ölçekte bir strateji haline dönüşmüştür (Akgeyik ve Yavuz, 2008, s. 26).

1980'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde başlayarak önce Avrupa ülkelerine ardından da tüm dünyaya yayılan banka satın alma ve birleşmeleri 1990'lı yılların ortalarına gelindiğinde tahmin edilmesi zor seviyelere ulaşmış, 2005 yılına gelindiğinde ise hız keserek yavaşlama eğilimine girmiştir (Valkanov ve Kleimeier, 2007, s. 50-51). Avrupa Birliği'nde ortak pazardan sonra ortak para birimine geçilmesi çalışmaları banka satın alma ve birleşmelerini hızlandırmış, Euro'nun ortak para birimi olarak kullanılmaya başlaması ile birlikte hem sayı hem de ölçek olarak artan banka satın alma ve birleşmeleri Avrupa'da bankacılık sektörünün yeniden yapılanmasına neden olmuştur (Altunbaş ve Margues-İbanez, 2004).

Latin Amerika ülkelerinden Meksika'da 1994 yılında yaşanan finansal kriz ve ardından ülkede görülen bunalım, etkilerini kısa süre içerisinde diğer ülkelere de hissettirmeye başlamıştır. 1997 yılında Tayland'da başlayarak kısa zaman içerisinde domino etkisiyle diğer Güney Asya ülkelerine de yayılan finansal kriz, küreselleşmenin bir sonucu olarak dünyanın her hangi bir ülkesinde yaşanan finansal krizin bulaşıcı bir etkiyle kısa sürede daha geniş coğrafyalara yayılabildiğini göstermiştir. Yaşanan Güney Asya krizi bankacılık sektörünü krizlere daha duyarlı bir hale getirirken; ekonomik büyüme, sanayileşme ve ihracat rakamlarının yüksek olmasının gelişmiş ülke olabilmek için yeterli ölçütler olmadığını ispat eder niteliktedir (Akyol, 2009, s. 66-67).

Finansal serbestleşme politikalarının etkisiyle yabancı menşei bankaların ülkelerinde şube açmalarına ve banka kurmalarına olanak sağlayan yasal düzenlemeler yapmaları, uluslararası sermaye akımları, teknolojik gelişmeler ve bu süreçte yaşanan finansal krizler özellikle Gelişmekte Olan Ülkelerde yabancı menşei bankaların sayısında artışlara neden olurken sektörde daha fazla pay sahibi olmaları sonucunu

beraberinde getirmiştir. Bu durum ise Gelişmekte Olan Ülkelerin bankacılık sektöründe köklü yapısal değişiklikler yapmalarına neden olmuştur.

Türk Bankacılık sektörü Güney Asya Ülkelerinde yaşanan finansal krize kayıtsız kalamamış, uluslararası sermaye hareketlerinin kriz döneminde yavaşlamasından etkilenmiştir. 1998 yılında yaşanan Rusya krizi ülkemizin Rusya ile olan ticari münasebetleri ve iç piyasada yabancı yatırımların Rusya kadar olmaması nedeniyle pek fazla etkilememiştir (Şahözkan, 2003, s. 17). Ardından 1999 ve 2001 yılında ülkemizde yaşanan bankacılık krizleri, ülkemizin de diğer Gelişmekte Olan Ülkeler de olduğu gibi bankacılık sektöründe yapısal değişikliklere gitmesine neden olmuş, bu değişikliklerin ardından yabancı menşeli bankalar ülkemize daha fazla ilgi duyarak banka satın alma ve birleşme faaliyetlerine başlamışlardır.

Türkiye’de yapılan yabancı menşeli banka satın alma ve birleşmeleri **Tablo 1.1.**’de verilmiştir. Yabancı menşeli bankalar ilk başlarda küçük miktarlarda pay alarak Türkiye pazarına girmeyi tercih ederlerken, zamanla paylarını artırmak suretiyle bankalarda hâkim ortak statüsünü elde etmişlerdir. Son yıllarda ise yabancı menşeli bankalar satın alma ve birleşme faaliyetinde buldukları Türk bankalarının isimlerinin önüne ya da ardına kendi isimlerini ilave ederek, QNB Finansbank, GarantiBBVA gibi isimlerle ön plana çıkmakta artık mahzur görmemeye başlamışlardır.

Türkiye’de 2000 yılından sonra yapılan banka satın alma ve birleşmeleri içerisinde pay senetleri halen Borsa İstanbul’da işlem gören bankalar çalışmamıza konu edilerek, satın alma ve birleşme faaliyetleri Olay Analizi (Event Study) Yöntemi ile analiz edilmiştir. Bankaların satın alma ve birleşme faaliyetlerine ilişkin yapılan duyurulardan 15 gün önce ve 15 gün sonrasına ait veriler ile bankaların satın alma ve birleşme faaliyetlerine ilişkin gerçekleşme tarihlerinden 15 gün önce ve 15 gün sonrasına ait veriler analiz edildiğinde; bankaların satın alma ve birleşme faaliyetlerine piyasanın genelde ilk tepkisinin olumsuz yönde olduğu ve bankaların pay senetlerinin satın alma ve birleşme haberlerinin piyasada duyulması ile birlikte bir miktar değer kaybettiği gözlenmiştir.

Ancak, Yapı ve Kredi Bankasının 2005, Denizbank’ın ise 2006 yılında yapılan satın alma ve birleşme faaliyetine ilişkin yapılan duyurular piyasada olumlu karşılanarak pay senedi fiyatlarında belirgin artışlara neden olurken, Garanti Bankasının 2011 yılında yapılan satın alma ve birleşme faaliyeti duyurusu ise anormal kazanç ve kayıplar oluşturacak düzeyde bir etkiye neden olmuştur. Yine aynı şekilde Akbank’ın 2006, Garanti Bankası’nın 2005, 2011 ve 2017 tarihli satın alma ve birleşme faaliyetleri ile Yapı

ve Kredi Bankasının 2020 tarihli satın alma ve birleşme faaliyeti piyasada olumlu karşılanarak bankaların pay senedi fiyatlarında belirgin artışlara neden olmuştur.

Banka satın alma ve birleşmelerini fiyat değişimlerini referans alarak finansal yaklaşım esası ile açıklamaya çalışan Rona (2009) tarafından yapılan benzer bir çalışmada; duyuru ile işlemin gerçekleşme tarihinden 5 işlem günü öncesi ile 7-10 işlem günü sonrası pay senetleri fiyat değişimlerinin incelenmesi sonucu ulaşılan sonuçlardan, çalışmamız ile örtüşen Garanti Bankası, Finansbank ve Akbank'a ilişkin sonuçlar arasında benzerlik bulunduğu gözlenmiştir (s. 129-131).

Banka satın alma ve birleşmelerinin pay senetleri üzerine etkilerinin araştırıldığı çalışmamızda, araştırmaya konu olan bankaların satın alma ve birleşme faaliyetleri ekonometrik bir yaklaşım olan Olay Analizi Yöntemi ile incelenmiş, analiz sonuçlarına göre bankaların satın alma ve birleşme faaliyetlerinin pay senetleri üzerinde olumlu veya olumsuz yönde mutlaka bir etkisinin var olduğu sonucuna varılmıştır.

Satın alma ve birleşme duyuruları ile gerçekleşme tarihlerinden 15 gün önce ve 15 gün sonrasına ait verilerin esas alındığı çalışmamızda, bankaların pay senetlerinin bu süreçte nasıl etkilendiği araştırılarak bulgularıyla birlikte ortaya konulmaya çalışılmıştır. Satın alma ve birleşme faaliyetinde bulunan bankaların bu faaliyetleri sonucu uzun vadede nasıl etkilendiklerine, kar ya da zarar etme durumlarına ilişkin sonuçların ise yeni bir araştırmanın konusu olarak ele alınabileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Afşar, M. (2004). Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Bankacılık Sektörü, İzmir: *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Cilt:4 Sayı:1.
- Ağayev, S. (2004). ABD Bankacılık Sistemi Birleşme ve Satın Almalarla Büyüdü, *Activeline Dergisi* Sayı:49.
- Akgeyik, T., ve Yavuz, A. (2008). Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Girişi: Risk mi? Fırsat mı? İstanbul: *İTO Yayın No*: 2008-50.
- Akgüç, Ö. (1998). *Finansal Yönetim*, (7. Baskı) İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayın No: 65.
- _____ (2001). *Bankalararası Birleşmeler ve Satın Almalar*, TBB.
- _____ (2007). Türkiye’de Yabancı Bankalar, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 36.
- Aktan, C., ve Şen, H. (2001). *Globalleşme ve Türkiye*, Mercek Dergisi, Sayı 21.
- Akyol, G. (2009). *Bankacılık Sektöründe Birleşme ve Satın Almalarla Büyüme Eğilimleri: Osmanlı Bankası-Garanti Bankası Birleşmesinin Rekabet Gücüne Etkilerinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alaranta, M. (2005). *Integrating The Enterprise Systems After A Merger*, Managing The Change In A Manufacturing Company.
- Altay, O. (2006). *Türk Bankacılık Sistemi*, İzmir: Nadir Kitap.
- Altunbaş, Y., ve Margues-İbanez, D. (2004). Mergers and Acquisitions and Bank Performance In Europe The Role of Stratejik Similarities, Frankfurt: *Working Paper Series*, No:398, European Central Bank.
- Amel, D., Barnes, C., Panetta, F., ve Salleo, C. (2004). Consolidation and Efficiency In The Financial Sector: A Review of the International Evidence, *Journal of Banking & Finance*.
- Anık, G. (1994). Joint Ventures with a Dominant Position Under EC Competition Law, Ankara: *METU Studies in Development*, Sayı: 21(3).
- Araslı, H., Katircioğlu, S. T., ve Salime, M. (2006). A Comparison of Service Quality in the Banking Industry: Some Evidence from Turkish and Greek-Speaking Areas in Cyprus, *The International Journal of Bank Marketing*.
- Arı, A. (2007). *Banka Birleşmeleri ve Satın Almaları ve Ekonomik Sonuçlarının Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, H. B. (2001). Şirket Evliliklerinde Başarısızlığın Temel Nedenleri, *Active Dergisi*, Temmuz-Ağustos 2001.
- Arslan, İ. (2007). Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri, Konya: *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 18.

- Asimakopoulou, L., ve Athanaisoglou, P. P. (2009). *Revisiting The Merger and Acquisitions Performance of European Banks*, Atina: Bank of Greece.
- Aslan, Ü. (2004). *Banka Birleşmeleri Birleşme İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Bir Uygulama*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1544.
- Ateş, M. Y. (2003). Mucizeden Duraklamaya Japon Ekonomisi: Sonuçlar, Sebepler, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, Sayı: IX.
- Ateşoğlu Coşkun, S. (2015). *Sınır Ötesi Banka Birleşmelerinin ve Satın Almalarının Finansal Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi), Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ateşoğlu Coşkun, S., ve Karğın, S. (2016). Sınır Ötesi Birleşme ve Satın Almaların Bankaların Finansal Performansına Etkileri: Üç Banka Üzerinde CAMELS Analizi, *The Journal of Accounting and Finance*.
- Ayadi, R. (2004). *Mergers and Acquisitions in European Banking Overview*, Bergamo-Italy: Prospects and Future research, Centre for European Policy Studies.
- Ayadi, R., ve Pujals, G. (2005). *Banking Mergers and Acquisitions In The EU Overview, Assesment and Prospects*, Suerf Studies. Vienna: The European Money and Finance Forum.
- Aydın, N. (1990). *İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği*, Ankara: TOBB Yayını.
- Aysan, A. F., ve Darendeli, Ş. P. (2006). *Globalization of Turkey's Banking Sector: The Determinants of Foreign Bank Penetration in Turkey*, Munich: MPRA Paper (No: 5489).
- Badreldin, A., ve Kalhoefer, C. (2009). The Effect of Mergers and Acquisitions On Bank Performance In Egypt, Germany, *Working Paper Series*, Faculty of Management Technology German University in Cairo, Working Paper, No: 18.
- Bakdur, A. (2003). *Bankacılık Sektörünü Düzenleyen Kurumların Yapıları: Ülke Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneri*, (Uzmanlık Tezi), Ankara: DPT.
- Bartholdy, J., Olson, D., ve Peare, P. (2006). *Conducting Event Studies on a Small Stock Exchange*, Erişim Tarihi: 21.12.2019, <http://papers.ssrn.com>
- Bayar, F. (2014). *Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye*. Erişim Tarihi: 04.01.2020, <http://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/yayinlar/EkonomikSorunlarDergisi/sayi32/firatbayar.pdf>
- BBVA, (2020). *About BBVA*, Erişim Tarihi: 06.02.2020, <https://shareholdersandinvestors.bbva.com/bbva-group/>
- BDDK. (1997). *Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ*, Ankara: BDDK.
- _____ (2002). *Banka Birleşme ve Devirleri ile Bankalarca İktisap Edilen Ortaklıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı*, Ankara: BDDK.
- Beena, P. L. (2004). *Towards Understanding The Merge-Wave In The Indian Corporate System: A Comparative Perspective*, Trivendrum Working Papers, No: 355.

- Beitel, P., Schierek , D., ve Wahrenburg, M. (2004). Explaining the M & A Access in European Bank Mergers and Acquisitions, *European Financial Management*, Vol:10, No:1.
- Berger, A. N., ve Humphrey, D. (1997). The Effects of Megamergers on Efficiency and Prices: Evidence from a Bank Profit Function, *Review of Industrial Organization*, Vol:12, No:1.
- Berger, A. N., Demsetz, R. S., ve Strahan, P. E. (1999). The Consolidation of The Financial Services Industry: Causes, Consequences and Implications For The Future, *Journal of Banking and Finance*, Vol: 23, Iss: 2.
- Berger, A. N., Deyoung , R., ve Udell , G. F. (2001). Efficiency Barriers to the Consolidation of the European Financial Services Industry, *European Financial Management*.
- Berk, N. (2009). *Finansal Yönetim*, (5. Baskı) İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- Bjorvatn, K. (2004). Economic Integration and The Profitability of Cross- border Mergers and Acquisitions. *European Economic Review*, Vol: 48.
- BK, (2005). *5411 Sayılı Bankacılık Kanunu*, Mevzuat Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 28.12.2019, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5411.pdf>
- Bonn, I. (2000). Staying on Top: Characteristics of Long-Term Survival, *Journal of Organizational Change Management*, Vol:13, No:1.
- Brealey, R. A., Myers, S. C., ve Allen, F. (2011). *Principles of Corporate Finance*, (10th Edition b.) New York, McGraw-Hill.
- Brusco, S., Lopomo, G., ve Wisvanathan, S. (2004). *Merger Mechanisms*, Feem Working Papers Nota Di Lavoro Series 2004.007.
- Buch, C. M., ve DeLong, G. (2004). Cross-border Bank Mergers: What Lures The Rare Animal? *Journal of Banking & Finance*, SSRN Electronic Journal 28(9):2077-2102.
- Bulut, Y. (2002). *Şirket Birleşmelerinin Finansal Analizi: Bir Uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi), Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bumin, M. (2007). *Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Bankalar*, Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları.
- _____ (2016). Yeniden Yapılandırma Sonrası 2004-2014 Döneminde Türk Bankacılık Sektörü, *Maliye Finans Yazıları*.
- Bumin, M., ve Cengiz, A. (2009). Banka Birleşme ve Devralmalarının Etkinlik Üzerine Etkisi: Pamukbank'ın Halkbank'a Devredilmesi, *İktisat İşletme ve Finans*, 24 (279).
- Büker, S., Aşıkoğlu, R., ve Güven, S. (1997). *Finansal Yönetim (II. b.)*, Eskişehir: Sözkese Yayinevi.
- Carow, K. A., Kane, E. J., ve Narayanan, R. P. (2005). *How Have Borrowers Fared In Banking Mega-Mergers?* San Francisco: Working Paper Series, No:2005-09, Federal Reserve Bank of San Francisco.

- Cengiz, E., Ayyıldız, H., ve Er, B. (2007). Effects of Image and Advertising Efficiency On Customer Loyalty and Antecedent of Loyalty: Turkish Bank Sample, *Banks and Bank Systems*, 2 (1) :56-71.
- Ceylan, O. (2020). *Piyasarehberi Finans Sözlüğü*, Erişim Tarihi: 27.12.2019, piyasarehberi.org: <https://piyasarehberi.org/sozluk/bretton-woods>
- Cihangir, M. (2004). *Türkiye’de Banka Birleşmeleri ve Birleşen Bankaların Verimlilik ve Etkinliğinin Ölçülmesi Üzerine Karşılaştırmalı-Uygulamalı Bir İnceleme*, (Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Claessens, S., Demirgüç Kunt, A., ve Huizinga, H. (2005). How does Foreign Entry Affect Domestic Banking Markets? *Journal of Banking & Finance*.
- Cooper, C. L., ve Argyris, C. (1998). *The Blackwell Encyclopedic Dictionary of Finance*, Manchester Business School Blackwell Publishers Inc.
- Coşkun, N. (1996). Finansal Piyasalar ve Para Politikası, Ö. F. Çolak içinde, *Bankacılık Sektöründe Rekabet ve Banka Birleşmeleri*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Coşkun, Y. (2009). Küresel Kriz Sürecinde Yatırım Bankaları ile Diğer Finansal Aracılarda Yaşanan Finansal Başarısızlıklar ve Kamusal Müdahaleler, İstanbul: *TBB Bankacılar Dergisi*, Aralık 2009, Sayı: 71.
- Crisstofferson, S. A., McNish, R. S., ve Sias, D. L. (2004). *Where Mergers Go Wrong. McKinsey on Finance*, Erişim Tarihi: 18.03.2020, <https://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/where-mergers-go-wrong>.
- Cummins, J. D., ve Wiess, M. A. (2004). *Consolidation in the European insurance industry: Do mergers and acquisitions create value for shareholders?* Wharton Financial Institution Center Working Paper, (04-02).
- Çakar, V. (2003). *Yabancı Sermayeli Banka Girişleri ve Ulusal Bankacılık Sektörleri Üzerindeki Etkileri*, (Uzmanlık Tezi), Ankara: TCMB Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü.
- Çelik, O. (1999). *Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerde Şirket Değerlemesi*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Çolak, Ö. F. (1996). Finansal Piyasalar ve Para Politikası, Ö. F. Çolak içinde, *Bankacılık Sektöründe Rekabet ve Banka Birleşmeleri*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Datastream. (2020). *Thomson Reuters Datastream*, Erişim Tarihi: 07.02.2020, <https://infobase.thomsonreuters.com/infobase/login/?next=/infobase/>
- Davis, S. I. (2000). *Bank Mergers: Lessons For The Future*, London: Palgrave Schol, Print UK 2001.
- De Long, G. L. (2002). The Effects of Cross-Border Bank Mergers On Bank Risk and Value, *Journal of International Money and Finance*, Vol.21, Issue 6.
- Demiral, E. (2009). *Türkiye’de Banka Birleşmeleri ve Birleşme Sürecinin Bankalara Etkisi: Bir Uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Deniz, M. H., ve Işık, N. (2011). Banka Birleşmelerinde Verimlilik Ve Kârlılık Arayışları: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir İnceleme, *Sosyal Bilimler Dergisi* (1).
- Denizer, C. (2000). *Foreign Entry in Turkey's Banking Sector, 1980–97*. Washington: The World Bank, Policy Research Working Paper.
- Dinçer, A. (2006). *Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri ve Türkiye için Öneriler*, (DPT Uzmanlık Tezi), Ankara: DPT Yayın No: 2697.
- Dinçer, Ö., ve Fidan, Y. (2003). *İşletme Yönetimine Giriş*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Domanski, D. (2005). *Foreign Banks in Emerging Market Economies: Changing Players, Changing Issues*, BIS Quarterly Review. Erişim Tarihi: 06.01.2020, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1645861
- Duramaz, S. (2016). Küresel Rekabet Ortamının Bankacılık Sistemine Yansıması: Yabancı Sermayeli Bankalar ve Türk Bankacılık Sektörü, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı No:36.
- Dymski, G. A. (1999). *The Bank Merger Wave: The Economic Causes and Social Consequences of Financial Consolidation*. Issues in Money Banking and Finance. Publisher: Routledge 1 edition.
- Dymski, G. A. (2002). The Global Bank Merger Wave: Implications For Developing Countries, *The Developing Economies*, XL-4.
- ECB. (2000). *Mergers and Acquisitions Involving the EU Banking Industry–Facts and Implications*, European Central Bank.
- _____ (2013). *Banking Structures Report*, European Central Bank.
- El-Gamal, M. A., ve İnanoğlu, H. (2005). *Inefficiency and Heterogeneity In Turkish Banking: 1990–2000*, Journal of Applied Econometrics. Erişim Tarihi: 05.01.2020, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/jae.835>
- Emek, U. (2005). *Bankacılık Sisteminde Rekabet ve İstikrar İkileminin Analizi: Türkiye Örneği*, (Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, N. (2002). *Dünya ve Türkiye’de Finansal Krizler-Türk Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Uygulamaları, Kamu Bankaları Deneyimi*, Ankara: Yaklaşım Yayınları.
- Erdönmez , P. A., ve Tülay, B. (2001). *Seçilmiş Ülkelerde Borç Yeniden Yapılandırma Uygulamaları*, Ankara: Türkiye Bankalar Birliği (TBB).
- Erdönmez, P. (2000). Brezilya’da Banka Yeniden Yapılandırması ve Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi, *Bankacılar Dergisi*, Sayı: 35.
- _____ (2004). Avrupa Birliği Finansal Entegrasyon Sürecinde Bankacılık Sektörü, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 50.
- Erol, S. (2010). *Gelişmekte Olan Ülkelere Yabancı Sermayeli Banka Girişlerinde Yerel Faktörlerin Belirleyici Rolü: Türkiye Örneği*, (Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.
- Ertürk, H. (2016). Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Risk Yönetimi, *Denetim Dergisi*, Sayı 4, 62-70.

- Fecht, F., ve Gruner, H. P. (2006). *Limits To International Banking Consolidation*, Discussion Paper Series 2.
- Fiordelisi, F. (2009). *Mergers and Acquisitions in European Banking*, Palgrave Macmillan, 1. Baskı.
- Focarelli, D., ve Pozzolo, A. F. (2000). *The Determinants of Cross-Border Bank Shareholdings: An Analysis with Bank-Level Data From OECD Countries*, Roma: Bank of Italy, Research Department.
- Focarelli, D., Panetta, F., ve Salleo, C. (1999). *Why Do Banks Merge?* Temi didiscussione, No:361, Banca D'italia.
- Gabrielsen, J. F. (2003). *Conglomerate Mergers: Vertical Mergers in Disguise?* *International Journal of Economics of Business*, Vol.10 No.1:1.
- GALE, (2004). *Mergers and Acquisitions in European Financial Services, Best Practice, Future Forecasts and Strategies for Success*, Gale A Cengage Company: Erişim Tarihi: 14.02.2020, <https://www.gale.com/intl/academic>
- Garanti, (2001). *Kredi Analiz ve Araştırma, Bankacılık Sisteminin Yeniden Yapılandırılması*, Garanti Bankası A.Ş.
- GarantiBBVA. (2020). *Kurumsal Profil*, Erişim Tarihi: 11.02.2020, https://www.garantibbva.com.tr/tr/garanti_hakkinda/garantiyi_taniyin/garanti_bankasi_tanitim.page
- Gaughan, P. A. (2001). Mergers and Acquisitions of the 1990s: A Record Breaking Period, *The Journal of Corporate Accounting & Finance*, Vol:11, Iss:2.
- Gedikkaya, T., ve Gürler, C. (1999). *Birleşme ve Edinimler*, Ankara: TCMB Yayınları.
- Genç, B. (2014). *Banka Birleşmelerinin Pazarlama Faaliyetleri Üzerine Etkisi ve Örnek Bir Uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gerhard, K., ve Oberndorfer, W. J. (2004). Motives For Acquisitions Among Engineering Consulting Firms, *Construction Management and Economics*, Vol: 22, Number: 7, Routledge.
- Gorton, G., Kahl, M., ve Rosen, R. (2006). *Eat or Be Eaten: A Theory of Mergers and Firm Size*, Chicago: Working Paper Series, No:WP-06-14, Federal Reserve Bank of Chicago.
- Gönenli, A. (1979). *İşletmede Finansal Yönetim*, İstanbul: İstanbul Matbaası.
- Grinblatt, M., ve Titman, S. (2002). *Financial Markets and Corporate Strategy, Second Edition, International Edition*, McGraw-Hill/Irwin.
- Grupta, M., ve Campanha, J. R. (2003). Firms Growth Dynamics, Competition and Power-Law Scaling, *Physica A*, Vol: 323.
- Gül, F. (2009). *Bankacılık Sektöründe Gerçekleşen Satın Alma ve Birleşmelerde Verimlilik Analizi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hadlock, C., Houston, J., ve Ryngaert, M. (1999). Role of Managerial Incentives In Bank Acquisitions, *Journal of Banking & Finance*, Vol: 23, Iss: 2-4.

- Harrison, F. E., ve Pelletier, M. A. (2001). Revisiting Strategic Decision Success, *Management Decision*, Vol: 39, No: 3.
- Heferran, S. (2005). *Modern Banking*, John Wiley and Sons Ltd.
- Heggsted, A. A. (1987). *Fundamentals of Mergers and Acquisitions*, Editor: D. Johannes Jüttner – Tom Valentine, The Economics and Management of Financial Institutions.
- Herrero , A. G., ve Simón, D. N. (2006). *Do We Know Why Banks Go to Emerging Countries and What is the Impact for the Home Country? A Survey*, BIS Committee of the Global Financial System.
- Huizianga, H. P., Nelissen, J. H., ve Vennet, V. (2001). *Efficiency Effects of Bank Mergers and Acquisitions in Europe*, Discussion Papers, No: 01-088/3, Tinbergen Institute.
- Hutchison, S. (2002). Managing The People Side of Mergers, Why Communication Is Critical For The Success of Mergers and Acquisitions, *Melcrum Publishing*, Vol:6, Iss:5, August/ September.
- İçke, B. T. (2007). *Şirket Birleşmeleri, Hisse Senedi Değeri ve Finans Sektörü*, İstanbul: Derin Yayınları.
- İsmail, A. (2005). M&As Motives: Evidence From The European Financial Services Industry, *Investment Management and Financial Innovations*, Iss: 4.
- Işık, N. (2008). *Banka Birleşmeleri Türkiye İçin Bir Değerlendirme*, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- İşın, F. B. (2006). Teknoloji Araçlarının Bankacılık Sektöründe Uygulanabilirliği ve Türkiye'deki Bu Doğrultudaki Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Erzurum: *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt: 20, Sayı:2.
- Ivancevich, J. M., Schweiger, D. M., ve Power, F. R. (1987). *Strategies For Managing Human Resource During Mergers and Acquisitions*, Human Resource Planing.
- _____ (2002). *Strategies For Managing Human Resource During Mergers and Acquisitions*, Human Resource Planning.
- Jeon, Y., ve Miller, S. M. (2002). *The Effect of The Asian Financial Crisis on Performance of Korean Nationwide Banks*, Economics Working Papers, 2002-32.
- Johnson, H. R. (1999). *Corporate Finance Manual Mergers and Acquisitions A Framework for the Right Executive Decision*, Pearson Education Limited, USA.
- Kane, E. (2000). Incentives For Banking Megamergers- What Motives Might Regulators Infer From Event-Study Evidence, *Journal of Money, Credit and Banking*, Vol: 32.
- Karalar, R. (2005). *Genel İşletme*, Eskişehir: Yorum Matbaası.
- Kay, I. T., ve Shalton, M. (2000). The People Problem in Mergers, *The McKinsey Quarterly*, Vol: 4.
- Kılıç, Y. (2000). *Rekabet Politikası Açısından Birleşme ve Devralmalar*, Ankara: DPT Yayını, Yayın No: 2009.

- Kırlioğlu, H., ve Şahözkan, B. C. (2002). Banka Birleşmelerinin Yapısal Yönü ve Birleşmeleri Motive Eden Etmenlerin Değerlendirilmesi, *Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar*, Sayı: 8, Yıl: 39.
- KPMG. (2014). *Vergisiz Birleşmeler*, Erişim Tarihi 13.01.2020, KPMG Vergi: <https://kpmgvergi.com/blog/vergisiz-birlesmeler-devir/122>
- Küçükbüçakcı, R. (2004). *Banka Yeniden Yapılandırma Programları ve Ekonomik Sonuçları*, (Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Ankara: TCMB.
- KVK, (2006). *Kurumlar Vergisi Kanunu*. Erişim Tarihi: 18.12.2019, mevzuat.gov.tr: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5520.pdf>
- Lamont, B. T., ve Andersen, C. R. (1985). *Mode of Corporate Diversification and Economic Performance*, *Academy of Management Journal*. Erişim Tarihi:17.12.2019, <https://journals.aom.org/doi/10.5465/256245>
- Lapçın, H. (2007). *Banka Birleşme ve Devralmalarında Banka Değer Tespiti*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.
- Lehner, M., ve Schnitzer, M. (2006). *Entry of Foreign Banks and Their Impact On Host Countries*, University of Munich: Discussion Paper.
- Lindgren, J. C., Baliño, T. J., Enoch, C., Quintyn, M., Teo, L., ve Gulde, A. M. (1999). *Financial Sector Crisis and Restructuring: Lessons From Asia*, Washington DC: International Monetary Fund (IMF).
- Lindquist, T. M. (2007). Growth Through Acquisition, *The Cpa Journal*.
- Martin, S. (1994). *Industrial economics: Economic analysis and public policy*, New Jersey: Prentice Hall.
- Mishkin, F. S. (1998). *Bank Consolidation: A Central Banker's Perspective, Bank Mergers & Acquisitions*, Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Modigliani, F., ve Miller, H. M. (1961). Dividend Policy, Growth and the Valuation of Shares, *The Journal of Business*, Vol: 34, No: 4, Oct.
- Moyer, C. R., McGuigan, J. R., ve Kretlow, W. J. (1995). *Contemporary Financial Management*, (6. ed.) Minneapolis: West Publishing Company.
- Müftüoğlu, T. (1989). *İşletme İktisadi*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Newman, P., Milgate, M., ve Eatwell, J. (1992). *The New Palgrave Dictionary, Money & Finance*, F-M, McMillan Ltd.
- OECD. (2000). *Mergers in Financial Services*, Daffe/CLP 15 Sep 2000.
- Overman, S. (1999). *HR's Role In M&A: Learning Your M&ABC's*, HR Focust.
- Özcan Kalkan, S. (2006). *Bankaların Birleşmeleri ve Devirlerinin Bankacılık ve Vergi Mevzuatı Açısından İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özden, Ö. (2006). *Türkiye'de İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi ve Eğitimine İlişkin Öneriler*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Özgen, F. B. (1998). *Globalleşme Sürecinde Türkiye’de Finans Piyasalarının Gelişimi*, İzmir: Ege Maliye Bölümleri Araştırma Görevlileri Sempozyumu. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Palepu, K. G., Bernard, V. L., ve Healy, P. M. (1996). *Business Analysis & Valuation, 1st Edition*, South-Western College Publishing.
- Palombo, L. (1997). Banka Birleşmeleri ve Satın Almaları, *TBB Bankacılar Dergisi*, Sayı: 20.
- Panchal, S., ve Cartwright, S. (2001). Group Differences in Post Merger Stres, *Journal of Managerial Psychology*, Vol: 16, No: 6.
- Parasız, İ. (2000). *Modern Bankacılık, Teori ve Uygulama*, İstanbul: Ezgi Yayınevi.
- _____ (2011). *Türkiye ve Dünya’da Bankacılık*, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Peter, L. (1996). Eat Or Be Eaten, *Euromoney*, Ağustos Sayısı.
- Pilloff, S. J. (2004). *Bank Merger Activity In The United Nations, 1994-2003*, Board of Governors of the Federal Reserve System, Staff Study, No: 176.
- Promptak, D. (2009). *The Impact of Bank Mergers and Acquisitions on Bank Behaviour*, İngiltere: (PhD. Thesis), Department of Economics Birmingham Business School, The University of Birmingham.
- Punt, L. W., ve Van Rooij, M. (2001). *The Profit-Structure Relationship and Mergers in the European Banking Industry: An Empirical Assessment*, DNB Staff Reports.
- PWC. (2006). *Mergers and Acquisitions in Turkey*, Erişim Tarihi: 03.02.2020, Pricewaterhousecoopers: <https://www.pwc.com/gx/en/pharma-life-sciences/pdf/pwc-pharmacy09.pdf>
- Raskovich, A. (2003). Pivotal Buyers and Bargaining Position, *The Journal of Industrial Economics*, Vol: 51, Iss: 4, December.
- Resmi Gazete, (2006). *Bankaların Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi Hakkındaki Yönetmelik*, Ankara: Resmi Gazete, Sayı: 2630.
- Rhoades, S. A. (1996). *Bank Mergers and Industrywide Structure, 1980-94*, Staff Studies. Board of Governors of The Federal Reserve System.
- _____ (2000). *Bank Mergers and Banking Structure in The U.S.A. 1980-1998*, FED Staff Study 174 Erişim Tarihi: 24.12.2019, <https://www.federalreserve.gov/pubs/staffstudies/2000-present/ss174.pdf>
- Rigsby, J. T., Siegel, P. H., ve Spiceland, D. J. (1998). Mentoring Among Management Advisory Services Professionals: An Adaptive Mechanism To Cope With Rapid Corporate Change. *Managerial Auditing Journal*, Vol: 13, Iss: 2.
- Roberts, A., Wallace, W., ve Moles, P. (2016). *Mergers and Acquisitions*, Erişim Tarihi: 10.2.2019, <https://www.ebsglobal.net/EBS/media/EBS/PDFs/Mergers-Acquisitions-Course-Taster.pdf>
- Rogowski, R. J., ve Simonson, D. G. (1989). Bank Merger Pricing Premiums and Interstate Bidding, Bank Mergers, *Kluwer Academic Publishers*.
- Rona, S. (2009). *Sınır Ötesi Birleşme ve Satın Almaların Bankalar Üzerindeki Finansal Etkilerini*

Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Rose, P. S. (1993). *Commercial Bank Management*, Boston: McGraw-Hill / Irwin.
- _____ (1999). *Commercial Bank Management, Bank Mergers and Acquisitions Process*, USA: Mc Graw-Hill Comp.
- _____ (2002). *Commercial Bank Management, Bank Mergers and Acquisitions Process*, USA: McGraw-Hill Comp.
- Sarıkamış, C. (2003). *Şirket Birleşmeleri*, İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Seans, R., ve Sandoval, E. (2005). Measuring Security Price Performance Using Chilean Daily Stock Returns: The Event Study Method, *Cuadernos De Economia*.
- Serra, A. P. (2002). Event Study Tests – A Brief Survey, *Working Papers*. Porto: Da FEP.
- Seth, A., Song, K. P., ve Pettit, R. (2000). Synergy, Managerialism or Hubris? An Emprical Examination of Motives For Roreign Acquisitions of U.S. Firms, *Journal of International Business Studies*, Vol: 31, Iss: 3.
- Shaver, M. J. (2006). *A Paradox of Synergy: Contagion and Capacity Effects In Mergers and Acquisitions*, *Academy of Management Review*, Vol: 31, No: 4.
- Shen, C. H., ve Lin, M. R. (2011). The Determinants of Cross-Border Consolidation in Eight Asian Countries: Before and After The Asian Financial Crisis, *Journal of Multinational Financial Management*.
- Shull, B., ve Hanweck, G. A. (2001). *Bank Mergers In A Derulated Environment: Promise and Peril*, Quorum Books.
- Siegel, P. H. (2000). Using Peer Mentors During Periods of Uncertainty, *Leadership & Organization Development Journal*, Vol: 21, Iss: 5.
- Slovinski, G. (2000). Integrating R&D Organizations In a Merger & Acquisition, *Research Technology Management*, Vol: 43, No: 5.
- Soresen, D. E. (2000). Characteristics of Merging Firms, *Journal of Economics and Business*, Vol: 52, Iss: 5.
- Sönmez, S. (1998). *Dünya Ekonomisinde Dönüşüm*, Ankara: İmge Kitapevi.
- SPK, (2012). *Sermaye Piyasaları Kanunu*, Erişim Tarihi: 04.01.2020, Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6362.pdf>
- Straub, T. (2007). *Reasons for Frequent Failure in Mergers and Acquisitions*, Wiesbaden: Deutscher Universitats-Verlag.
- Sudarsanam, S. (2003). *Creating Value From Mergers and Acquisitions: The Challenges*, New Jersey: Prentice Hall.
- Sungho, C., Francis, B. B., ve Iftekhar, H. (2010). Cross-Border Bank M&As and Risk: Evidence From the Bond Market, *Journal of Money, Credit and Banking*.
- Sümer, H. (2000). Türk Rekabet Kanunu Kapsamında Banka Devir ve Birleşmeleri, *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Haziran 2000, Sayı: 30.
- MuhasebeWeb, (2020). *Şirketlerin Devir ve Birleşmesinde Tescilden Sonra Yapılması Gereken İşlemler*, Erişim Tarihi: 05.01.2020,

<https://www.muhasebeweb.com/Sirketlerin-Devir-ve-Birlesmesinde-Tescilden-Sonra-Yapilmasi-Gereken-islemler-6012483>

- Şahin, A., ve Doğukanlı, H. (2015). Banka Birleşme ve Satın Alma Duyurularının Hedef Banka Hisse Senedi Fiyatları Üzerine Etkileri, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, Cilt: 52 Sayı: 600.
- Şahözkan, B. C. (2003). Banka Birleşmelerinde Başarı Değerleme, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, Cilt: 40, Sayı: 472.
- TBB-BAG. (2005). Türkiye’de Yabancı Bankalar, *TBB Bankacılar Dergisi*, Sayı: 52, (Türkiye Bankalar Birliği, Bankacılık ve Araştırma Grubu).
- TDK, (2019). *Türk Dil Kurmu Sözlükleri*. Erişim Tarihi: 04.12.2019, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=>
- Topçu, B., ve Güngören, M. (2012). Finansal Sistem İçinde Uluslar arası Bankacılık ve Fonksiyonları, F. Kaya içinde, *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*, İstanbul: Beta Yayınevi.
- Toprak, M. (2006). *Banka Birleşmeleri ve Satın Almalar*, İstanbul: Seminer Notları.
- TSPAKB. (2006). *Japonya Sermaye Piyasası*, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPAKB), Erişim Tarihi: 04.12.2019, https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2015/06/AIM_Yayin_ve_Raporlar_Arastirma_Raporlari_Japonya_Ser_Piy.pdf
- TTK, (2011). *Türk Ticaret Kanunu*, Erişim Tarihi: 14.02.2020, Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6102.pdf>
- Tuncer, D., Ayhan, D. Ş., ve Varoğlu, D. (2007). *Genel İşletmecilik Bilgileri*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Turan , Z., ve Kaya, M. (2014). Yabancı Sermayeli Bankaların Örgütlenme Şekilleri ve Ev Sahibi Ülkede Oluşturabilecekleri Avantajlar ile Dezavantajlar, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 2.
- Tümer, S. (1993). Neden Stratejik Yönetim? Verimlilik Dergisi, No:1.
- Türko, M. (1999). *Finansal Yönetim*, (1. Baskı) İstanbul: Alfa Yayınları.
- Uiboupin, J., ve Sörg, M. (2006). The Entry of Foreign Banks into Emerging Markets: An Application of The Eclectic Theory, Tallinn: *Estonya Ekonomi Topluluğu*.
- Ünlü, Ö. Ö. (2002). Finansal Konsolidasyon ve Türk Bankacılık Sektörü, *Vergi Dünyası*, Sayı: 247.
- Valkanov, E., ve Kleimeier, S. (2007). The Role of Regulatory Capital in International Bank Mergers and Acquisitions, *Research in International Business and Finance*.
- Weston, J. F., Mitchell, M. L., ve Mulherin, J. H. (2003). *Takeovers, Restructuring, and Corporate Governance*, (4th Edition) USA: Pearson/Prentice Hall.
- Wiersema, M., ve Bowen, H. (2008). Corporate Diversification: The Impact of Foreign Competition, Industry Globalization, and Product Diversification, *Strategic Management Journal*.
- Wikipedia, (2020). *Citigroup*, Erişim Tarihi: 04.05.2020, <https://en.wikipedia.org/wiki/Citigroup>

- Williamson, O. E. (1990). *Corporate Law and Economic Analysis*, L. A. Bebchuk içinde, *Mergers, Acquisitions and Leveraged Buyouts: An Efficiency Assessment*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Yayla, M., Kaya, Y. T., ve Ekmen, İ. (2005). *Bankacılık Sektörüne Yabancı Girişi: Küresel Gelişmeler ve Türkiye*, Ankara: BDDK Araştırma Dairesi Çalışma Raporları.

